Др. ПЕТРО МІРЧУК

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ ЗА УССД.

Т. II.

Др. Петро Мірчук

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ за УССД.

Хто такі ''бандерівці'', ''мельниківці'', ''двійкарі''.

том 2

diasporiana.org.ua

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ
Ню Йорк — Торонто — Лондон.....1987

Кліша-дереворит роботи Ніла Хасевича "Бей-Зота",серія "Кличі ОУН" для друку пропаґандивних листівок.

ВИЗОВ ОУН ГІТЛЕРІВСЬКИМ ЗАГАРБНИКАМ.

Страхітливі пляни гітлерівської Німеччини супроти України - в часі і після війни використати українське населення як невільників для відбудови поруйнованої Німеччини, а тоді переслати всіх на Сибір й використати обезлюднену так українську землю як терен колонізації німцями, - стали відомі загально щойно по війні, коли захоплено гітлерівські архіви. В часі війни їх зберігано в таємниці з наміром виявити їх щойно як доконані факти.

Акт проголошення відновлення Української Самостійної, Соборної Держави Організацією Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери був різким визовом, що змушував Гітлера виявити свої дійсні пляни щодо України вже при вмарші німецьких армій на українські землі. Тому з таким шалом на наказ самого Гітлера кинулись гітлерівські загарбники проти Організації Українських Націоналістів, що її вони прозвали "Бандерабевеґунг", як керівника державницьких змагань українського народу.

Перед Організацією Українських Націоналістів, зі Степаном Бандерою на чолі, стало гостро до вибору безоглядна капітуляція і рабська покірність новому окупантові, або геройська, нерівна боротьба на два фронти. ОУН вибрала друге.

НІМЕЦЬКИЙ РОЗГРОМ ПОХІДНИХ ГРУП ОУН.

Імпозантний розмах у праці й досягненнях виявили Похідні Групи очоленої Степаном Бандерою Організації Українських Націоналістів. Загальний перегляд і оцінку цього на підставі збереженої частини звітів подав проф. Лев Шанковський у своїй праці "Похідні Групи ОУН".[1] Ми тут подаємо лише кілька даних для ілюстрації успіхів праці тих груп.

Як вже було згадано, на українські землі на схід від Збруча вирушило з початком воєнних дій Німеччини проти СССР кругло шість тисяч членів очоленої С. Бандерою Організації Українських Націоналістів, охоплених організаційно у три Групи. Кожний із них мав призначене місце праці. Вони дійшли до Києва, перейшли Дніпро, "здобули" Харків, Донецький Басейн, а Південна Група Одесу, Миколаїв, Крим. Вони ініціювали скрізь розбудову української адміністрації й культур-

---

1) Лев Шанковський. Похідні Групи ОУН. Мюнхен, 1958.

них та господарських організацій, але перш за все розбудували на місцях сітку підпільної ОУН, розкриваючи населенню розбишацькі заміри супроти України німецьких окупантів. У звіті Маріяна Мартина, що два роки, аж до свого відходу до УПА, був обласним провідником ОУН Кіровоградщини, подано:

"В 31 сільських та 2 міських районах области зорганізовано 4 окружні та 12 районових проводів ОУН. В 15 містах та 543 селах існували з кінцем 1942 року 341 підпільна ланка та коло 1100 підпільників. На терені области діяли 4 зв'язкові лінії та було 17 підпільних "хат". [2]

"Дніпропетровщина була фортецею українського самостійницького підпілля в Південній Україні під час німецької окупації. На території Дніпропетровської области діяв Провід ОУН південно-українських земель... На території области були організовані сильні окружні осередки в Кривому Розі, Кам'янському, Нікополі та Павлограді... [3]

Влітку 1943 р. провідник Дніпропетровської области звітував про 5.000 підпільників і організованих симпатиків підпілля на терені своєї области. [4]

"Після Дніпропетровська, найсильнішою фортецею українського самостійницького підпілля в Південній Україні був Донбас, головно Сталінська область...В 1943 р. українське самостійницьке підпілля охоплювало вже весь Донбас. Більші, або менші підпільні осередки існували вже в Маріюполі, Волновасі, Сталіно, Макіївці, Горлівці, Константинівці, Краматорську, Слов'янську, Гришині. Підпільні кущі і звена організувалися в Бахмуті, Микитівці, Дружківці, Дебальцево, Єнакієво і в Чистякові". [5]

"Під кінець 1943 р. українське самостійницьке підпілля в Криму диспонувало вже кількома гуртками довірених і відданих українській визвольно-революційній боротьбі юнаків і юначок. Але й серед старшого українського громадянства було чимало гуртків симпатиків, що виконували всі доручення підпілля". [6]

Німецька армія ставилася до українських самостійників поблажливо, а то й прихильно. Гостра протибольшевицька настанова ОУН була корисною для німецької армії.У політич-

---

2) Лев Шанковський. Похідні Групи ОУН. Мюнхен, 1958. стр. 140.
3) стр 143. 4) стр. 152. 5) стр. 163 і 173. 6) стр. 186.

Інж. РОМАН ШУХЕВИЧ
Нар. 17 липня 1907 - згинув у бою 5 березня 1950

Керівник революційно-визвольної боротьби українського народу під проводом ОУН-УПА-УГВР в рр. 1943-1950.
Член УВО від 1924 р., виконавець атентату на куратора Собінського 19 жовтня 1926 р.
"ДЗВІН" - член ОУН від 1929, бойовий референт КЕ ОУН 1930-34.
Пор. "БОРИС ЩУКА" - член Генерального Штабу Карпатської Січі.
"ТУР" - Голова Проводу ОУН на Українських Землях 1943-1950.
Ген. "Тарас Чупринка" - Головний Командир УПА, 1943-1950.
"Роман ЛОЗОВСЬКИЙ" - Голова Генерального Секретаріяту, 1944-1950.

них плянах гітлерівського проводу щодо України старшини німецької армії мало визнавалися. Це було на руку членам Похідних Груп ОУН, бо давало їм певну свободу рухів.

Та зовсім інакше поставилася до ОУН цивільна німецька окупаційна влада, що сунула вслід за армією. Коли створено "Райскомісаріят Україна" як адміністраційну одиницю "Великонімеччини", тобто як колонію Німеччини, туди прибули разом з цивільною владою спеціяльні частини ґестапо та СД - Служби Безпеки. Вони мали виконати наказ Гітлера: Безпощадно знищити до щенту "Бандерабевеґунґ", тобто очолену Степаном Бандерою Організацію Українських Націоналістів як грізну загрозу панування Німеччини в Україні. Про це говорить виразно хочби збережений в німецькому архіві документ, що його переклад подаємо.

Документ 014-УССР-(7)

Витяг із Оперативного Наказу ч. 14 Головного Уряду Безпеки Німецького Райху /спеціяльним частинам політичної поліції/ Айнзацґруппе з датою 29 жовтня 1941р.Директиви видані в узгідненню з Головним Командуванням Армії відносно "чистки" спеціяльними частинами /німецької поліції/ воєнно-полонених совєтської армії у запіллю армії. Ця акція відноситься насамперед до всіх совєтських комісарів і інших проводирів, та жидів і членів інтелігенції. Наказ Айнзацкомандо С5 до всіх низових команд з дня 25 листопада 1941:УСІ ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНДЕРИ МАЮТЬ БУТИ ЗНИЩЕНІ ІЗ-ЗА ЇХНЬОЇ ПІДГОТОВИ ДО ПОВСТАННЯ.

Айнзацкомандо С/5 Служби /поліції/ Безпеки і СД.-О.У. дня 25 листопада 1941.-Команда -Денний Наказ ч. 12432/41. Ґ.Р.С.

До станиць: Київ, Дніпропетровське, Миколаїв, Рівне, Житомир, Винниця.

Відносно: Організація Бандери.

Стверджено поза всяким сумнівом, що організація Бандери приготовляє повстання в Райхскомісаріяті /України/ з метою встановлення самостійної української держави. Всі члени Оганізації Бандери мають бути негайно заарештовані і після строгих допитів зліквідовані в таємниці під претекстом грабежей.

Протоколи переслухань належить переслати до Айнзацкомандо С/5.

Письмо з цим наказом доручається зараз по прийняттю до відома змісту знищити.

Ервін Шульц[1)]
СС-Оберштурмбанфюрер

Це був безжалісний присуд смерти на всіх "бандерівців", виданий самим Гітлером і переданий ним через Гіммлера до виконання кровожадним частинам СД, "Айнзацкомандо дер Зіхергайтсдінст" /Екзекуційним частинам Служби Безпеки/. Отже, частинам, що переводили криваві масакри жидів.

"Ми з вами, бандерівцями, поступимо гірше, як з жидами! - верещав до арештованих членів ОУН оскаженілий головний гітлерівський кат у Галичині Крюґер.-Бо жиди ідуть слухняно на смерть, без спротиву. А ви, бандерівці, дошкульно кусаєте німців, бунтуючись активно проти самого фюрера Німеччини!"

Внаслідок тих наказів Гітлера і Гіммлера, положення членів ОУН /бандерівців/ у "Райхкомісаріяті України" стало ще більше небезпечним, аніж у Галичині. У Галичині діяв Ураїнський Центральний Комітет проф. Кубійовича з своїми клітинами, УДК, Український Комітет Паньківського, бодай частинно респектована німцями адміністрація Української Католицької Церкви з Митрополитом Шептицьким на чолі. В додатку, багато німців на керівних постах німецької адміністрації, як от полк. Бізанц, проф. Кох, Байґерт, це були "фольксдойчі", німці, що родились і виростали в Галичині, між українцями. Тому в Галичині й німецька поліція здавала бодай сповидний звіт про арештованих і вішаних чи розстрілюваних бандерівців. Їх реєстровано, частину арештованих відсилано до концлагерів у Німеччину, а декого у висліді всяких інтервенцій вдавалося навіть вирвати з тюрми. У "Райхкомісаріяті" ґестапо й СД ніяких звітів не оприлюднювало. Арештованих переслухувано при стосуванню варварських тортур і коли стверджено, що це бандерівець, мішано разом з жидами й разом з жидами розстрілювано. Тому то існує дуже сильний сумнів, кого більше розстріляно у злославному Бабиному Ярі:

1) Підпис на оригіналі нечиткий. Але на підставі зізнань Е. Шульца перед судом стверджено, що це він був тоді командантом Айнзацкомандо с/5. (Гл. R. Hilberg. Destruction of the European Jews. p. 188)

жидів, чи бандерівців та інших українців. Реєстру, на жаль, немає.

Всупереч усьому - загартовані в умовинах підпілля за польської та большевицької окупації, члени ОУН знаходили способи вести далі свою працю і хоронитися перед німецькою поліцією.

Смертельний удар , ніж у спину, завдали несподівано членам Похідних Груп ОУН - мельниківці , вірніше - мельниківські фольксдойчі, що добровільно стали на службу ґестапо й СД для виловлювання бандерівців. Така срахітлива форма дії охопила неймовірно велику частину членства тієї партії.

ГАНЕБНА РОЛЯ МЕЛЬНИКІВЦІВ.

Проголошення Актом 30 червня 1941 року відновлення Української Держави заскочило не тільки німців. Воно заскочило й мельниківців і їхній ПУН. Члени Похідних Груп ОУН пробивалися в Україну самотужки, як хто міг, тому посувалися на схід безпосередньо з фронтовою лінією. Крім цього, під совєтською окупацією в Західній Україні діяла сильна сітка ОУН. Тому то вже в дні втечі большевиків зі Львова був у Львові і гурт членів ОУН, які в порозумінню з Проводом ОУН проголосили 30 червня відновлення Української Держави.

Мельниківська організація була пов'язана з ґестапом і СД. Своєї сітки в Україні до початку воєнних дій ніякої не мала, тому вони появилися у Львові щойно на початку липня. "В порівнянні з розмахом Стецька в перших днях липня їх /мельниківців/ діяльність була зовсім незамітна".-свідчить Паньківський. Сам Мельник сидів у Берліні і повертатися в Україну й не збирався. Разом з ним сиділи у Берліні й Барановський та більшість членів ПУН.

Гурток провідних членів мельниківської організації другого щабля створили на початку липня у Львові "Оперативне Керівництво ОУН", тобто організації Мельника. Вони й рішили зайняти становище до Акту 30 червня. Ярослав Стецько пише про це:

"Під тиском публічної опінії, і в ситуації повної ізоляції, бо подавляюча більшість всього громадянства станула по стороні УДП /Українського Державного Правління/ - вирішила ОУНм /організація А.Мельника/, щоб не нести на собі клейма єдиної української групи, яка зрадила позиції державности, станувши по стороні ворога, вислати делегацію на переговори до УДП. За посередництвом Ярослава Старуха я прийняв Івана Рогача і Бак-Бойчука...Ярослав Гайвас на розмову не з'явився, хоча й заповів через Старуха свою участь. Делегація склала заяву визнання і підтримку УДП". -На бажання делегації Стецько з'ясував ситуацію і підкреслив, що це дія проти німецьких плянів поневолення України. - *"Делегація не намагалася продовжувати дискусії після того з'ясування ситуації, а заповідаючи свій черговий прихід - попрощалася і більше не повернулася.*[2]

А Ярослав Гайвас пише про той епізод:

"Делегація Оперативного Керівництва ОУН /мельниківців/ виразно підкреслила на зустрічі з Ярославом Стецьком: "Державу визнаємо, а свою діяльність продовжуватимемо згідно зі законами обов'язуючими в ній". [3]

На жаль, це було становище тільки кількох осіб із мельниківського "Оперативного Центру" у Львові. ПУН думав інакше. Для нього в той момент було основним: Чи відновлення Української Держави було проголошено за апробатою німців, без апробати, чи може без відома німців і проти німецьких плянів? Бо, від цього вони, ПУН, узалежнювали свою поставу до питання української державности.

Гайвас звітує далі:

"Як тільки влаштували свою центральну організаційну квартиру при вул. Академічній, в мене з'явився інж. Осип Чучкевич у мундирі підстаршини німецьких СС-ів і повідомив, що працює в СД /ґестапо/ при старшині Кольфові, який є відповідальний за українські справи і являється найбільш міродатною німецькою урядовою людиною у цих справах. А до того додав, що Кольф хоче мене негайно побачити. Я поїхав службовим автом Ґестапо разом з Чучкевичем до ратуші, де урядував той уже голосний у Львові Кольф. Кольф прийняв мене дуже ласкаво й зразу запевнив мене, що він нам, Організації /мельниківців/ і мені особисто радий усім можливим допомогти...Кольф запитав про бандерівців, а в першу чергу

---

1) К. Паньківський, оп. ціт. стр.61

2) Я. Стецько. оп. ціт. стр. 284.

3) Я. Гайвас. За оздоровлення основ. "Визвольний Шлях", Лондон, вересень 1983, стр. 428

про наше становище до проголошеної 30 червня держави. Я йому відповів, що "державна система щойно починає проявляти себе.". На це Кольф відповів тирадою, що ніякої держави нема й не буде на Західних Землях. Справу рішить Фюрер, а ми всі маємо працювати й виконувати доручення влади...З урядом Стецька німці дадуть собі раду і то незабаром...Тут є німецька сила й буде німецький порядок. Усякий спротив буде зломаний"

"Після того Кольф викликав Чучкевича і той знову взяв мене до того самого авта. В авті під ратушею я і Чучкевич відбули ще коротку розмову. Між іншим, він повідомив мене, що наколи треба, він уможливить мені телефонічну розмову з Полковником /Мельником/... Після того він відвіз мене назад на Академічну". [2)]

Це свідчення Гайваса, тодішнього голови Оперативного керівництва мельниківської організації у Львові, розкриває, що "вождь" Андрій Мельник, сидячи сам у Берліні, удержував зв'язок із своєю організацією у Львові телефоном ґестапо за посередництвом провідних мельниківців, що працювали в ґестапо і СД.

"В міжчасі—пише Зиновій Книш—справа вияснилася настільки, що ніякі німецькі урядові чинники в Кракові чи в Берліні не мають ніякого відношення до тієї справи". [3)]

Офіційне ствердження, що ніякі німецькі чинники не мали позитивного відношення до відновлення Української Державности 30 червня 1941 р. дав мельниківцям співробітник СД у Львові Баєр у спеціяльному інтерв'ю, яке спішно надруковано у "Краківських Вістях" та інших тодішніх мельниківських пресових органах. Баєр "стверджував", що ніякого проголошення самостійности України у Львові не було, ніякого українського уряду не було і нема.

Одержавши таке офіційне вияснення німецьких чинників, ПУН не тільки негайно вицофався від визнання Акту 30 червня і Українського Державного Правління, але й повною парою заангажувався у службі німецькій Службі Безпеки, СД, у ліквідуванню бандерівців згідно з доручення Гітлера й Гіммлера.

---

1) Там же, стр. 429 і 430. 2) Там же, стр. 429.

3) Там же, стр. 561. Цим своїм свідченням З. Книш сам заперечує свої пізніші інсинуації, нібито ОУН проголосила відновлення Української Держави в порозумінню з німцями.

Інж. КАТРУСЯ ЗАРИЦЬКА
**4 листопада 1914 р.*

КАТРУСЯ ЗАРИЦЬКА, дочка ґімназійного, а пізніше університетського професора, народилася 4 листопада 1914 року в Коломиї. Одержавши працю на Львівському університеті, її батько перенісся з родиною до Львова. Там Катруся закінчила ґімназію сестер Василіянок і в 1932 році почала студії на Львівській політехніці. На початку 1935 року польська поліція арештувала її як члена ОУН, обвинувачуючи її в допомозі Мацейкові, що застрілив польського міністра Перацького, втекти за кордон. На Варшавському процесі її засуджено за те на 8 років тюрми, а в 1936 р. на Львівському процесі її засуджено за приналежність до ОУН на додаткових 5 років тюрми. В травні 1939 р. на підставі проголошеної тоді амнестії вона вийшла на волю.

В тюрмі вона познайомилась з українським політв'язнем Михайлом Сорокою і по виході з польської тюрми вони побралися. В березні 1940 р. НКВД заарештувало їх обоїх, маючи їх на списку провідних членів ОУН. Сороку вивезено на Сибір, а Катрусю з огляду на її вагітність залишено у Львівській тюрмі, де 4 вересня 1940 року вона породила сина. Дитину адоптувала її мати. Втеча большевиків зі Львова в червні 1941 р. принесла Катрусі волю.

Хоч з підірваним здоров'ям, Катруся відразу включилася в боротьбу ОУН проти гітлерівських наїзників. Коли створилася УПА, Катруся стала головою підпільного Українського Червоного Хреста і відкинувши пропозицію тікати за кордон, залишилася на тому пості, несучи допомогу бійцям УПА, аж до схоплення її катами НКВД в вересні 1947 р. Кожний культурний нарід не тільки не переслідує працівників Червоного Хреста, але наділює їх пошаною. Але варварське московське НКВД держало її два роки в жахливих умовинах в брудній поодинці, тортуруючи на допитах, а "гуманний" суд СССР засудив її на 25 літ тюрми й засланням до концлагерів.

За часів Хрущова новий карний закон встановляв смертну кару як 20 років тюрми, замість давнішої кари 25 літ тюрми. Тому в 1967 р., коли Катруся відбула 20 літ увязнення, їй запропонували совєтські власті звільнення, якщо вона зложить прилюдну заяву каяття і засудження українського націоналізму. Але, страхіття двадцяти літ московських тюрм і концлагерів не зломали геройського духа Катрусі. Вона з погордою відкинула пропозицію і прийняла присуд відбути й решту пять літ увязнення в концлагерах, які підлягали амнестії.

В вересні 1972 р., по відбутті повного присуду, Катрусю звільнено, але не дозволено поселитися у Львові, де жиди її мати і син. Її далі переслідувало КҐБ. Померла 29 серпня 1986 р., місяць після смерти її матері й похорена у Львові в родинному гробівці поруч матері.

"Три дні після проголошення Акту 30 червня,-пише Армстронґ,- до Львова прибула "Айнзацгруппе" /погромна частина/ СД. Гідне відмічення, що з нею прибула група українців у характері "перекладчиків" або "пресових репортерів", а між ними щонайменше один провідний член організації Мельника - Чучкевич". [1)]

Він, інж. Осип Чучкевич, провідний член організації Андрія Мельника,був, власне,тим Юдою-Іскаріотом, що перекинувшись у "фольксдойча" і ставши на службу німецького кривавого СД, у мундирі СД видав у руки гітлерівських катів Ярослава Стецька, голову Українського Державного Правління й інших провідних членів ОУН і як старшина німецької Служби Безпеки брав опісля активну участь у поліційних допитах арештованих українських самостійників. Ганебну ролю Чучкевича на службі німецьких окупантів проти українських самостійників підкреслюють з зачудуванням у своїх працях чужинці: Армстронґ, А.Шчесняк і В.Шота у праці "Дрога до ніконд" та Ришард Торжецькі у "Квестія українска в політице III.жеши". Сам Чучкевич, проживаючи після війни у Південній Америці й опісля в ЗСА, до смерти твердив, що він робив це на виразне дорученя ПУН-у. Вірогідність того потверджує факт, що мельниківський ПУН тієї широковідомої роботи на службі ґестапо й СД проти української державности ні тоді, ні після війни не засудив.

У масових арештах провідних бандерівців 15 вересня 1941 року, в "Українському Видавничому Інституті", що після ліквідації Українського Державного Правління перебрав аґенди міністерства культури й народної освіти, на розі вулиць Підвалля й Валової у Львові, акцією ґестапа керував провідний член організації Мельника - др. "Швальковський" - Зенон Городиський, сьогоднішній заступник "вождя" тієї організації.[2)] Він мав листу тих, кого треба арештувати і з нею у руці, повчав ґестапівських катів, кого як припадкового відвідувача Інституту випускати, а кого як відомого мельниківцям бандерівця забрати до тюрми або концлагеру на знищення. Між жерт-

---

1) Армстронґ, оп. ціт. стр. 82-83 фактично, перший відділ СД прибув до Львова вже 30 червня 1941.

2) По закінченню студій у Празі в червні 1941 р. я працював два місяці у Відні як зв'язковий ДУН (Дружин Українських Націоналістів) до ОКВ Обер-

командо дер Вермахт/ вживаючи фальшивий німецький пашпорт, бо крився перед ґестапом. Повертаючись на початку вересня 1941 р. до Львова я купив собі тирольське убрання. Коли 15 вересня 1941 р. до мого бюра на Підваллю впало ґестапо й побачило мене у німецькому убранню та ще й з німецьким пашпортом на прізвище "Ґутенфельд", мені сказали: "Що ти тут робиш? Зникай чим швидше!" Та в тому моменті члеи ґестапо у цивільному показав ґестапівцеві, що керував арештуванням бандерівців, якусь листу і шепнув:"Та то не німець Ґутенфельд, а др.П.Мірчук, який ось є на листі бандерівців, призначених на знищення!" Під напрямленнм иа мене дулом ґестапівської пістолі я мусів завернутись, при ревізії знайдено мою виказку зі зннмкою на моє правдиве прізвище й відставлено до тюрми. На поліції при списуванню персоналій я спитав, чому мені забрано мої гроші і пояснив, що мої гроші, які я леґально заробив у Німеччині, забрав собі з мого портфеля цивільний урядовець ґестапо. Ґестапівці подивились один на одного і однн сказав другому: "О то був герр доктор Швальковський, українець". По виході з концлагеру, в 1945 р. я иесподівано стрінув того ґестапівця в Українськім Комітеті иа Розенгаймерпляц у Мюнхені у товаристві інж. Бойдуника, з яким я був знайомий ще з 1930-тих років. "Хто цей пан?'-спитав я інж. Бойдуника. "О, це мій ад'ютант др. Зенон Городнський"-відповів Бойдуник. "А чи він у 1941 р. мав псевдо "др. Швальковський" -"Так. А чому питаєш?" - "Бо цей ваш достойний др. Зенон Городиський, мабуть член вашого ПУН-у, у вересні 1941 р. як наймит ґестапа "ґерр доктор Швальковський", видав мене і десятки інших бандерівців у руки ґестапо на знищеиня!" - Бойдуник страшенно змішався. "Ну, ти може помиляєшся..." Але мені вже було ясно: Це мельниківський фольксдойч др. Зенон Городиський, член ПУН і слуга ґестапа, видав мене в руки ґестапа на смерть. Все це хотів я подати в моїй книжці "У німецьких млинах смерти". Але Провід ОУН прнйняв був тоді постанову рішуче не згадувати про ганебну роботу мельниківських фольксдойчів, бо наші вороги підхоплять це для зиеславлювання всіх українців як ґестапівських коляборантів. Тому на вимогу С.Бандери, якому я дав був прочитати мої спомини перед друком, я скреслив виявлення "ґерр доктора Швальковського"-Зенона Городиського і опис того епізоду урвав на словах ґестапівця: "Менш, що ти тут робиш, зникай!" Вважаю, що сьогодні настав уже час подати правду про ту ганебну роботу мельниківських фольксдойчів на службі ґестапа і подати прізвища тих юд, що вишукували і видавали ґестапові на смерть українських самостійників, щоб так згідно з постановою мельниківського ПУН-у "в ім'я добра української справи змагати до ...послаблення бандерівців". /Гл. мельниківське "ОУН 1929-1954", стр. 287/ Приятелі др. З.Городиського подали мені, чому той "ґерр доктор" з ґестапа відразу пізнав мене, хоч я був у тирольському убранні й із підфальшованим німецьким пашпортом: він знав мене добре зі студентського життя.

вами того мельниківського Юди, фольксдойча Зенона Городиського, на якого він показав ґестапівцям пальцем, був і студент Юлько Савицький, спікер львівського радія, що відчитав у радіо Акт 30 червня. Його разом з іншими "небезпечними бандерівцями" відставлено до тюрми і він по чотирьох роках страждань у німецьких тюрмах і концлагерах загинув з виснаження та побоїв на початку травня 1945 р. у концлагері Ебензее. Я був теж тоді арештований і був наочним свідком, як Савицький вияснював, що він припадково зайшов до Інституту шукаючи праці і виглядало, що ґестапівець його пустить. Але Городиський показав ґестапівцеві на листу: "Це той ось бандерівець Савицький, що теж має бути знищений!" І Савицького забрали до тюрми.

У будинку "Дністра" при вул. Руській у Львові ту саму Юдину роботу, яку на Валовій провів Зенон Городиський, виконав другий провідний мельниківський фольксдойч, співробітник ґестапа і СД, інж. Утьо Соколовський. Він кінчив ґімназію й університетські студії у Львові і зі студенського та спортового життя знав особисто майже всіх провідних бандерівців, які за Польщі студіювали у Львові. Тому при арештах на "Руській" пильно стеріг, щоб хтось із них не вирвався із ґестапівської пастки.

У Станиславові ганебну ролю Юди, видавання на смерть українських самостійників бандерівців, відіграв провідний член мельниківської організації, фольксдойч Еміль Тарнавський. У часі голосного ґестапівського погрому у театрі він - стояв скритий за куртиною на сцені поруч ґестапівця і дивлячись на залю, давав ґестапові умовний сиґнал, кого пускати, а кого арештувати і як бандерівця відставляти до тюрми на знищення. Мельниківець Еміль Тарнавський був теж помічником садиста Крюґера в перших арештах бандерівців у Станиславові у вересні 1941 р. Тоді він видав ґестапові між іншим двох братів Степана Бандери, др. Олексу і Василя, яких у липні 1942 року по-звірськи закатовано у концлагері Авшвіц.[1)]

Зиновій Книш відбував свою першу лекцію Юди при розсліджуванню плянів Українського Національного Комітету у тюрмі в Рабці. Книш сам згадує, що меморандумом УНКомі-

---

1) Про того Тарнавського, як провокатора, згадує К.Паньківський у своїй книжці "Часи німецької окупації" на стр. 281.

тету зацікавився сам німецький міністер Ріббентропп, який доручив ґестапові провірити, що таке УНКомітет і які є його пляни.[1] Ґестапо заарештувало кількох членів УНКомітету, з бандерівців Ярослава Горбового, Я.Рака й В.Янева, та кількох з інших середовищ, відставило їх до тюрми у Рабці і між них, як нібито теж арештованого, встромило свого співробітника Зиновія Книша. Арештовані відразу похопились, чому то між членів УНКомітету встромлено й голосного члена мельниківської організації, фольксдойча, який ані членом УНКомітету, ані симпатиком бандерівців не був, тому береглись його. Винюхавши, що зміг, Книш здав звіт своїм зверхникам у ґестапо, був звільнений і поїхав до Львова, де разом з Барановським і інж. Володимиром Мартинцем створили керівну трійку організації Андрія Мельника.

У Львові свою щиру відданість ґестапові Зиновій Книш доказав допомогою у зловленні Івана Равлика, тоді керівника Служби Безпеки у Проводі ОУН. У знищенні родини Равлика Книш співпрацював з Чучкевичем, який постановив використати особливу нагоду для проведення діявольської помсти на дружині Равлика. Книш під кінець польської окупації працював разом з Равликом у Центробанку і вони оба вважалися товаришами. У своїх споминах Книш безліч разів згадує Равлика як свого товариша, що після розвалу Польщі помагав йому і його дружині перейти большевицький кордон, сконтактуватися з дружиною, перевести з окупованої большевиками Галичини до Кракова його і його дружини речі, контактуватися з родиною в Галичині тощо. За всі ці прислуги постановив З. Книш віддячитися по-мельниківськи - по-гадючому. Йому нетяжко було роздобути адресу родини Равлика і він її передав Чучкевичеві. Чучкевич, коли дружина Равлика, тоді студентка Львівського університету, Мирослава Глинянська, ще була незаміжня, був "по вуха" залюблений в ній і хотів з нею женитися але дістав коша. Тепер діставши адресу її, він заарештував її, її матір і її кузинку і передав ґестапові на садистичні допити, щоб виявили місце перебування Равлика. Сам брав участь у садистичних допитах і любувався катуванням арештованих і, коли вони нічого не виявили, їхнім розстрілом. Одночасно сам Книш передав Равликові запрошення на зустріч для розмов

---

1) З.Книш.

Мґр. ДМИТРО ЯЦІВ
Нар. 1908 р. — Загинув 5 серпня 1942 р.

ДМИТРО ЯЦІВ, селянський син, народився 1908 р. в селі Верчани біля Стрия. Ґімназію закінчив у Стрию, а правничі студії на Львівському університеті. Працював як адвокат і кооператор. Член УВО й опісля ОУН, в роках 1930-1932 повітовий провідник ОУН Стрийщини. В 1939-41 окружний директор Союзу Кооператив у Сяноці.

В червні 1941 р. перейшов з першою групою ОУН до Львова і брав участь у проголошенню відновлення самостійности Української Держави та ввійшов до складу уряду Ярослава Стецька як заступник міністра народньої господарки.

Арештований ґестапом 15 вересня 1941 р., був відставлений із першою групою до концлаґеру Авшвіц, де внаслідок важких побоїв загинув 5 серпня 1942 р.

про мельниківсько-бандерівські взаємини. Равлик був посередником у зустрічі мельниківських провідників Рогача, Бак-Бойчука й Гайваса зі Стецьком, тому погодився зустрітися й із своїм колишнім приятелем Книшем для зорганізування зустрічі представників ПУН і Проводу ОУН. Та це своє довір'я до мельниківського фольксдойча Зиновія Книша оплатив Равлик власним життям: Книш заманув його у пастку ґестапо, яке його схопило і на допитах у тюрмі закатувало на смерть.

Смертельний удар завдали мельниківські фольксдойчери в ролі поліційних слуг ґестапо й СД /німецької Служби Безпеки/ Похідним Групам ОУН. У кожному відділі погромницьких частин СД /Айнзацґруппе СД/ був "перекладчик"- член мельниківської організації, що реєструвався як фольксдойч, завданням якого було вишукувати й передавати ґестапові членів очоленої Степаном Бандерою ОУН. (Тому, що мельниківці прикривалися назвою ОУН, німці звали дійсну ОУН "Бандеребевеґунґ".) Вони, мельниківці, виявилися особливо небезпечними ґестапівськими помічниками.

Ми згадували вже, що на терені "Райхскомісаріяту Україна" опинилося кругло шість тисяч членів ОУН, зорганізованих у Похідні Групи ОУН. Німцям було прямо неможливо вишукувати їх, бо відрізнити прибулого там галичанина, члена "Бандерабевеґунґ", від місцевих українців, ніякий німець не потрапив. А члени ОУН легко спостерігали німців, членів СД і ґестапо, і знаходили все спосіб як перед ними критися, чи вирватися з їхніх лабет. Зовсім інакше малася справа з мельниківськими слугами СД й ґестапо. Вони вже по вигляді, убранні й поведінці відрізняли галичан від місцевих східніх українців, а по кількох фразах розмови впевнялися, що це галичанин і - видавали його ґестапові, а допити в катівнях ґестапо вже виявляло, чи це член "Бандеребевеґунґ". Та якого СД по закінченню слідства розстрілювало разом з жидами. А знову ж члени Похідних Груп ніяк не припускали юдиної роботи мельниківців і, довір'яючи кожному українцеві, не вміли критися перед ними. Тому й падали масово жертвою юдиної роботи мельниківців. Із шістьох тисяч членів Похідних Груп ОУН кілька сотень повернулися до Галичини і багато з них опісля стали "дипістами"; поверх тисяча загинули як воїни Української Повстанської Армії; а поверх чотири тисячі мельниківські фольксдойчі на службі ґестапа й СД видали в руки гітлерівським катам і вони після жорстоких переслухань були розстріляні.

Лев Шанковський у своїй праці "Похідні Групи ОУН" згадує, що жертвою німецького терору в Україні падали навіть члени мельниківської організації і наводить подавану мельниківцями цифру: "За даними ОУН під керівництвом полк. Мельника, ця організація втратила за роки війни, 1941-1944, 4.756 членів, в тому 95%членів загинуло на території т. зв. Райхскомісаріяту України"/ст. 12/. Це правда, що в розмаху жахливої машини терору СД й ґестапо гинули й члени мельниківської організації, як гинули й навіть чистокровні німці, нераз і високопоставлені члени гітлерівської партії. Але таких було разом не більше одної сотні. Згадане число "4.756 мельниківських жертв" це одна із сотень вигадок Книша, якими заповнена кожна сторінка його писань. Все ж, звідкись таке число прийшло Книшеві на думку. Думаємо, що це йому, як членові провідної трійки мельниківської організації, що керувала роботою мельниківських співробітників СД й ґестапо, запам'яталося число виданих тими юдами ґестапові на знищення членів "Бандерабевеґунґ":згаданих нами поверх чотири тисячі на терені "Райхскомісаріяту Україна", а решта в Галичині й на теренах Німеччини.

Найуспішнішим у винищуванню членів Похідних Груп ОУН був провідний член мельниківської організації сот.С.Сулятицький, фольксдойч, старшина СД, що звичайно ходив у чорному мундирі німецької СД, але нераз і в цивільному вбранні, щоб заскочити свої жертви. Про нього згадує у своїх споминах п.з. "В поході до волі" /т.І, ст.400/ Микола Климишин, провідник Групи Північ, описуючи свою останню зустріч з Миколою Лемиком, провідником Середньої групи. Коли Климишин згадав Лемикові, що він, Климишин, був уже в часі походу раз арештований німцями і що це він завдячує мальниківському слузі СД, сот. С.Сулятицькому, Лемик відповів йому:

"Сотник С/улятицький/?...Мені він здесяткував групу. Під Староконстантиновом і в Шепетівці впало стільки людей, що можна б ними звести великі бої".

Згадується про "геройські подвиги" сот. С.Сулятицького, провідного члена мельниківської організації у винищуванню бандерівців руками СД й ґестапо і в споминах інших членів Похідних Груп ОУН. Як співробітник німецької СД, Сулятицький ішов з відділом СД на схід за плечима наступаючої ні-

мецької армії і пильно рознюхував за бандерівцями. Зустрівши підозрілого йому українця, Сулятицький прикидався невинним перекладчиком німецької армії, який рад помагати українцям і набравши переконання в розмові, що він має перед собою бандерівця, вихоплював несподівано свій револьвер, арештував і передавав жертву німецькій кровожадній Службі Безпеки, СД, на допити й розстріл. У такий диявольський спосіб той мельниківський фольксдойч на службі німецького СД спричинив смерть сотень членів Похідних Груп ОУН, безгранично відданих боротьбі за визволення українського народу так з-під московської, як і з-під гітлерівсько-німецької окупації.

Самого Миколу Лемика зустрів Сулятицький в жовтні - 1941 р., йдучи ще з двома членами німецької "Айнзацґруппе СД", несподівано на вулиці Миргорода. Лемик, побачивши, що Сулятицький показав німецьким катам на нього пальцем, відразу усвідомив собі, що перед Сулятицьким він ніяк не скриє, хто він, і кинувся тікати, але за ним посипалися револьверні стріли німецьких катів, і мельниківського "вожденяти" Сулятицького і він упав на вулицю мертвий. Так загинув український національний герой Микола Лемик, той, що "в імені мільйонів" у 1933 р. застрілив у большевицькому конзуляті у Львові чільного представника большевицьких окупантів України, щоб запротестувати перед світом проти голодової облоги України!

Точно така сама доля, що Миколу Лемика, зустріла у Києві Дмитра Мирона-"Орлика": мельниківський член ґестапо, йдучи з катами СД, наткнувся на вулиці Києва 25 липня 1942 р. на Дмитра Мирона -"Орлика", що після арешту Климишина став провідником Північної Похідної Групи ОУН і Краєвим Провідником ОУН Київщини. Побачивши ґестапівців в асисті мельниківського собаки, Мирон пробував тікати і загинув від куль ґестапівців.

У Миколаєві над Богом отаку юдину роботу на службі німецького СД повнив фольксдойч Петро Войновський з Буковини, теж провідний член організації Мельника. Між жертвами цього мельниківського Юди, що їх він видав німецьким катам на тортури і смерть, був і наймолодший брат Степана Бандери, Богдан, 19-літній юнак, що приєднавшись до Похідної Групи Південь дійшов був до Миколаєва і там попався в руки Войновського.

На Криворіжчині таку роботу робив член мельниківської організації, наймит катівської СД, Пастернак.

Про ту неславну роботу мельниківців на службі СД й ґестапа проти українців згадує в своїх споминах "Південна Похідна Група" Зенон Матла. А американський історик Амстронґ, згадуючи це, признає:"Ці обвинувачення Матли потверджує документ /німецької поліції, СД/ НО 3137". [1)]

На Полтавщині вписав свою "революційну" діяльність видаванням бандерівців ґестапові на смерть Богдан Онуфрик-- "Коник", організаційний референт крайового проводу організації Мельника, що ще перед походом на схід робив ту юдину роботу на Холмщині, а опісля в Галичині, а потім у "Райхскомісаріяті Україна". Він вславився безустанним повторюванням членам мельниківської організації: "Пам'ятайте, що обов'язком члена ОУН /тобто організації Мельника/ є -знищити хоч одного бандерівця!" Не члена московського окупаційного апарату, й - боронь Боже! - не ґестапівця, чи члена кривавої німецької СД, але бандерівця, українського самостійника-державника!

Є.Павлюк, у статті п.н. "Боротьба українського народу на Східних Землях", яка була надрукована в 1947 р. в американській пресі, згадує про події в Кременчузі:

"В березні 1942 р. ґестапо розстріляло організатора самостійницького руху в околиці Кременчука М.Щепанського враз з жінкою і чотирьома нелітніми дітьми та Надю Мойленко, Петра Олійника-"Батька" і 22-ох самостійників-революціонерів з його групи. Всі вони перед розстрілом кричали: "Смерть катам!Хай живе Україна!" Опісля в квітні 1942 року в тому ж Кременчуку ґестапо розстріляло 6-ох уродженців Західньої України, які по зліквідуванні групи Щепанського дальше організували визвольний рух: В.Верещака, П.Длябогу, В.Мазяра та інших, яких прізвищ не тямлю... У Полтаві ґестапо розстріляло в той час Борковського й організатора самостійницького відділу на Полтавщині "Ігоря". [2)]

Зрозуміло, що в статті в чужинецькій пресі автор не подав, що поліційними собаками, що помагали СД й ґестапові виловлювати бандерівців, були "українські фольксдойчі" -

---

1) Амстронг, стр.97. CDK 508-80A78.

2) В.Макар. Бойові друзі. т.І. стр.87-88.

мельниківці. Але проводові і членам ОУН відомо, що це були "досягнення в винищуванні бандерівців" згаданого мельниківського "вожденяти" Богдана Онуфрика - "Коника" та підчинених йому мельниківських "перекладачів" на службі СД і ґестапа.

Сатанічну насолоду мельниківців у винищуванню бандерівців видаванням їх ґестапові на тортури і смерть ілюструє історія "пані в кожусі," члена мельниківської організації на службі СД й ґестапо, що організувала схоплення Ярослава Старуха; історія, передана для опублікування членом Похідних Груп Іваном Шевчуком.[1] Передаємо її як документарне свідчення.

В листопаді 1942 р. в руки ґестапа попав "Любомир", крайовий провідник ОУН на Харківщину. В СД й ґестапо у Харкові працювала тоді молода українка, член організації Мельника, яку звали "пані в кожусі" тому,що вона була завжди дуже елегантно вбрана і навіть у теплі дні ходила в гарному кожусі. Вона піддала ґестапові плян використання "Любомира" для схоплення Ярослава Старуха, що під псевдом "Синій" перебував тоді у Львові. У часі переслухання "Любомира" слідчий, нібито припадково,був викликаний кудись і скатованого "Любомира" залишив з секретаркою, "панею в кожусі". Залишившися сама з "Любомиром", вона сказала йому, що її післали мельниківці працювати секретаркою в ґестапо, але вона страшенно пригноблена катівською роботою ґестапа і рада б втекти до Галичини. Вона запропонувала"Любомирові" зорганізувати втечу, якщо він опісля поможе їй добратися зв'язком до Львова і там десь скритися. "Любомир" погодився. Організована "панею в кожусі" втеча вдалася й обоє добралися до Львова. Тут "Любомир" мав по зв'язку зустрітися зі Старухом у Єзуїтському парку при площі св. Юра. "Пані в кожусі" запропонувала завести "Любомира" туди на стрічу, бо він у Львові був перший раз. І от - як тільки в умовлене місце явився на стрічу Старух, його обскочили ґестапівці.

"Старух відрухово відскочив і грімко гукнув /до Любомира/:

-Чи то зрада?!

-Я не винен! - закричав розпачливим голосом "Любомир".

Старух не вспів навіть витягнути пістолю з кишені, як

---

1) Макар. Бойові Друзі, стр.140-141.

Інж. СЕРГІЙ ШЕРСТЮК.

Інж. СЕРГІЙ ШЕРСТЮК, уродженець Харківщини, після большевицької окупації Західньої України був висланий як інженер до Львова, де зустрівся з членами ОУН і вступив в ряди ОУН. Повернувшись до Кривого Рогу, розбудував там сітку ОУН і став Окружним Провідником ОУН Криворіжчини. Розстріляний німцями в Кривому Розі в квітні 1942 р.

вже борсався безрадно в лапах опришків."

Старуха було тобі жахливо скатовано на допитах. На щастя, бравурний наскок на тюрму спеціяльної боївки ОУН під командою Костя Цмоця визволив тоді майже мертвого Старуха і Дмитра Грицая з тюрми.

У Львові підбив собі ціну як поліційна агент ґестапа згадуваний провідний мельниківець Утьо Соколовський. Йому вдалося рознюхати, що студентка Галина Столяр, яка на суді "59" у Львові була засуджена за приналежність до ОУН большевицьким судом на кару смерти, а з приходом німців одержала дозвіл продовжувати студії в Німеччині, використовує свої часті відвідини батьків у Львові на виконування доручень проводу ОУН як зв'язкова. Соколовський слідкував за нею при допомозі інших ґестаповців у Мюнхені й Берліні і так попав на "зв'язкову хату" теренового проводу ОУН у Німеччині. Справою керував невідомий ще тоді лотишський провідник ґестапо в Берліні Вірсінг. Галину Столяр арештовано і на допитах закатовано на смерть. Вона нічого не зрадила. Але викриту хату ґестапо використало як пастку, при помочі якої виарештовано майже весь провід ОУН в Німеччині, а вслід за тим заарештовано як членів ОУН у листопаді - грудні 1942 р. поверх 150 українців. Під руками садистичного ката Вірзінґа і його помічників загинули в часі слідчих допитів: Галина Столяр, Степан Масний, Володимир Федак-"Граб", Іван Ґабрусевич-"Джон," Богдан Шеремета, Володимир Сушків та інші. У признанні за такі успіхи у винищуванню членів "Бандерабевеґунг" Вірзінґа підвищено на головного референта українських справ у СД і ґестапо. [1]

Багато разів намагався Утьо Соколовський зловити Миколу Лебедя. Він разом з Вірзінґом заарештували дружину Лебедя з донею-немовлятком і її маму. На диво, ґестапо не зважилося, з якихось міркувань, розстріляти їх. А зловити Лебедя Соколовському не пощастило.

Соколовський був співробітником Вірзінґа по суті справи. Фізичним помічником Вірзінґа у катуванню арештованих бандерівців при переслуханнях був інший мельниківський фольксдойч - Тютюнник із Камінки Струмілової. На вступі до катувань, Тютюнник представлявся жертві, що він Тютюнник, "член ОУН полк. Андрія Мельника", і навчить бандерівців, що це значить бунтуватися проти фюрера Адольфа Гітлера і вождя Андрія Мельника. Тютюнник поміг Вірзінґові закатувати на смерть неодного бандерівця, що попав у руки ґестапо, а ті що пережили слідство, згадували його до своєї смерти. Так, наприклад, Володимир Лобай, що пережив катування і носив до смерти на свому тілі страхітливі знаки тортур, свідчить про того мельниківського "героя":

"Били мене два дольмечери, між ними проклятий кат-юда українського походження Тютюнник." [1]

"В той час я мав уже за собою три доби важкого биття. На моє тіло клали мокрий рушник і валили дрючками куди попало. Бив Тютюнник і ще один дольмечер українець. Я знав, що ...Тютюнник - то запеклий ворог бандерівців". [2]

Таке ж свідоцтво подає й інша жертва ґестапо-мельниківських знущань, Іван Шевчук:

"І Старуха, і мене, і всіх інших наших друзів найдужче бив і над нами знущався підлий тип на ґестапівській службі Тютюнник з Кам'янки Струмилової...Тютюнник так надо мною знущався, що мій "захбеарбайтер" німець сам стримував його словами: Досить, дай йому вже спокій!" [3]

Тим другим мельниківським героєм у винищуванню бандерівців був на службі ґестапо Витрикуш зі Стрийщини, про якого згадує у своїм спомині Володимира Т.:

"Допитував мене слідчий німець, а за перекладача був українець Витрикуш. На всі запитання слідчого я давала виминаючі відповіді. Це дуже лютило слідчого, він грубо лаявся і бив мене по голові, по лиці й куди попало, а коли я падала на землю, копав мене чоботом. Також перекладач погрожував мені, вже "від себе", ще лютішими муками, якщо я "їм" /тобто і йому теж!/всього не виспіваю." [4]

Тютюнник був по-собачому вірний німецьким окупантам і вождеві Мельникові і по-звірячому садистичний у катуванню бандерівців як ворогів фюрера Гітлера і вождя Мельника. І, коли літом 1944 року ґестапо заарештувало Олега Кандибу -

---

1) Інформації прозагибіль Г. Столяр і "Леґенди" і ролю в тому У. Соколовського подав у 1948 р. в Мюнхені тодішній керівник С.Б Мирон Матвієйко.

1) В. Макар, стр. 94. 2) Там же, стр. 101.

3) Там же, стр. 141-142. Інші свідки: колишні політв'язні Володимир Марко, Микола Шевчук, Іван Кашуба, Богдан Качор.

ГАЛИНА СТОЛЯР.
****5 березня 1917 р. - †27 грудня 1942 р.***

ГАЛИНА СТОЛЯР народилася 5 березня 1917 р. у священичій родині в Тернополі. Ґімназію закінчила в "Рідній Школі" у Львові. Недопущена польською владою до студій на медичному факультеті Львівського університету, Галя була змушена залишитися в батьків у Тернополі аж до упадку Польщі. Ті роки вона повністю віддала праці в молодечих і просвітянських організаціях, а перш за все в ОУН, членом якої вона стала вже в ґімназії, зголосившись до Юнацтва ОУН. Член Повітової Екзикутиви ОУН Тернопільщини.

По розвалі Польщі совєтська влада допустила Галину на Львівський університет. Але вже по кількох місяцях НКВД її арештувало і в голосному процесі студентів, членів ОУН, у Львові її засуджено на кару смерти. Але вибух німецько-большевицької війни приніс її волю.

В новій дійсності Галина Столяр, не зважаючи на своє підірване большевицькою тюрмою здоров'я, зголошується до дальшої праці в ОУН, тепер - проти гітлерівських окупантів України. Як жертву большевицького терору її було прийнято на медицину на німецькому університеті в Берліні і це Галина використала для того, щоб бути зв'язковою між Проводом ОУН в Німеччині й Проводом ОУН, що перебував в Україні.

В грудні 1942 р. Галина Столяр попала в лабети ґестапа. Хоч жахливо катована Вірзінґом і його помічниками, Галина не виявила нічого і загинула в часі катувань у тюрмі в Берліні 27 грудня 1942 р.

Викрити й зловити Галину Столяр поміг провідний мельниківський "фольксдойч" на службі ґестапо "Утьо" Соколовський.

"Ольжича" за пляновану ним співпрацю з "бандерівською" УПА, з ґен. Тарасом Чупринкою, Тютюнник помагав Вірзінґові катувати й Ольжича, заступника голови тієї організації, до якої сам Тютюнник належав, бо був переконаний, що Ольжич перейшов до бандерівців, зрадивши фюрера і вождя Мельника.

У Маріюполі ганебною роботою винищування бандерівців вславився провідний член мельниківської організації сотн. Юріїв, фольксдойч, унтерштурмфюрер СД, на сумлінню якого лежить щонайменше 15 членів Похідних Груп ОУН, яких він "винюхав" і видав ґестапові на розстріл.

У київському ґестапо визначився виловлюванням бандерівців та участю у тортуруванню схоплених бандерівців мельниківець др. Микола А-к.

В ЗСА живе двоє наочних свідків трагічного епізоду у Дрогобичі, як то мельниківець на службі ґестапо, Б.С., наткнувся на Норичку, члена обласного проводу ОУН, направивши на нього револьвер вибив по лиці і передав ґестапові, яке Норичку як

бандерівця при черговій прилюдній екзекуції повісило. На листі мельниківців на службі ґестапо у Дрогобичі видніють прізвища:К-ський, інж. Т.,В.Я-в. У висліді їхньої "патріотичної" роботи неодин бандерівець повис на ґестапівській шибениці в Дрогобичі.

У Зальцбургу виловлював бандерівців і передавав ґестапові на знищення мельниківець Федак із Закарпаття.

В 1946 році я працював як адвокат у справах відшкодувань для українських політв'язнів у Мюнхені і тому часто зустрічався з заступником баварського міністра для відшкодувань, Цельґером. Одного разу він спитав мене, хто такі "бандерівці", а хто "мельниківці" і подав причину його заінтересування. Його секретарка, член німецько-демократичної партії перед Гітлером, за влади Гітлера працювала головною секретаркою в ґестапо в Мюнхені. По війні повернулася до тієї партії і подала дуже багато інформацій про дії ґестапо. Між іншим вона подала, що в мюнхенському ґестапо працював українець Лавришко як перекладач і референт справ заарештованих українців. В Мюнхені було дуже багато українців на невільничих працях і багато з них попадало в руки ґестапо за спробу втечі, або "плюндерунґ", тобто за намагання після налету захопити щось з розбитих крамниць. За "плюндерунґ" вішали. І ось той слуга ґестапо, Лавришко, хвалився їй, тій секретарці, що він власноручно повісив уже дванадцятого українця. На її здивування, він пояснив: Всі, що він їх повісив, то бандерівці, що є проти Гітлера і проти українського вождя Мельника, який служить Гітлерові. Він арештованого докладно переслухує і як ствердить, що арештований є бандерівцем, обвинувачує його в доказаному "плюндерунґ" і сам виконує присуд ґестапо "повісити!". Він сам є провідним мельниківцем і доручення так нищити бандерівців він одержав від свого провідника, який післав його служити в ґестапо.

Згодом я довідався, що таких лавришків вислав провід мельниківської організації до всіх більших міст у Німеччині з дорученням вірно служити ґестапові і при цій нагоді "послаблювати" бандерівців видаванням їх як "плюндерерів" на шибеницю. Думаю, що герр Книш має список, а якщо ні, то може його дістати з архіву Ярослава Барановського.

І навіть по таборах переселенців з Буковини й Галичини, що їх німці удержували в "Райху" та в"ГГ", працювали як найми ґестапо члени мельниківської організації, "спасаючи Україну" на наказ мельниківського проводу виловлюванням бандерівців і видаванням їх ґестапові на допити і смерть в концлагерах. Так, для прикладу, в таборі Требнік вславився такою роботою галасливий мельниківець Іван Данилюк з Витилівки на Буковині. Коли мешканець табору Алексевич у липні 1941 р. приніс вістку про Акт 30 червня і приніс "бандерівську" літературу, Данилюк видав Алексевича й ще шістьох його однодумців як "бандерівських" бунтарів, що ведуть агітацію проти фюрера Гітлера і вождя Мельника", ґестапові і слід по них пропав.

Член обласного проводу мельниківської організації в Криниччині "проф." Філярет Л. має на своєму сумлінню учителя Кобанія та п'ять інших "бандерівців", яких він видав ґестапові як його співробітник, обвинувативши їх у переводженню збірки на ОУН, очолену Степаном Бандерою. Усі вони загинули в концлагері Авшвіц. [1)]

Та ганебна робота мельниківців на службі СД й ґестапо у ролі поліційних собак, що помагали виловлювати й катувати українських революціонерів самостійників, бандерівців, була загально відома українцям. Але її намагалися вияснити як особисті дії одиниць, що були знаними членами мельниківської організації, але робили це на власну руку, без апробати проводу їхньої організації. Таке припущення висловлює й Армстронг. Тільки ж, - їхня робота добре відома теж ПУН-ові, а

---

1) Названі вище це тільки кількох із леґіону мельниківських фольксдойчів, що не лиш за відомом, але й за апробатою проводу мельниківської організації стали на службу німецької "Служби Безпеки", СД, та ґестапо для "послаблювання бандерівців", тобто виловлювання членів Організації Українських Націоналістів, яку німці звали "Бандерабевеґунґ", та видавання їх німецьким катам на тортури і вішання або розстріл. Серед членів тієї ОУН виявляється ще й сьогодні дуже сильна нехіть виявити тих юд прилюдно. Думаємо, що нахабне плюгавлення бандерівців, членів ОУН і УПА, борців за волю України проти німецьких окупантів, сьогодні у пресі мельниківців заставить бандерівців змінити свою настанову у цьому питанні і на підставі свідчень живих ще свідків та документів СД й ґестапо, які зберіглись у німецьких архівах, а частинно в архівах в Ізраїлю, виготовити якнайповніший поіменний список тих мельниківських фольксдойчів, слуг СД й ґестапо, на сумлінню яких муки і смерть тисячів бандерівців.

однак ПУН ніколи їхньої ганебної роботи не засудив, ані зі своєї організації за ту злочинну роботу на службі окупанта проти власного народу не викинув. Навпаки, після війни він офіційно спростував помилкові припущення, ніби ті юди діяли на власну руку, аж надто ясною інформацією. У виданому ПУН-ом у 1954 р. збірнику "ОУН 1929-1954" у статті "Переломовий рік", у звіті про Конференцію мельниківської організації 24 і 25 травня 1942 року, на стор.287 подано одну із прийнятих тоді, або апробованих діючих вже постанов:

"В ім'я добра української справи треба змагати до такого послаблення бандерівців, в якому вони зречуться своїх монопартійних диктаторських плянів."

Отож - ясно: Книш, Чучкевич, Соколовський, Сулятицький, Городиський, Войновський, Тютюнник і десятки інших визначних членів мельниківської організації, що як поліційні агенти на службі СД й ґестапо виловлювали тисячі українських революціонерів-самостійників, бандерівців, і видавали їх німецьким катам на муки і на смерть, виконували доручення свого ПУН-у, щоб так "для добра української справи"/!!!/ "послаблювати бандерівців".

Тією безприкладно ганебною роботою на службі жорстокого окупанта України,ґітлерівської Німеччини, мельниківська організація, - і її провід ПУН, - вписали найчорнішу сторінку в історії українського народу за все поверх тисячлітнє його існування. Це правда, що траплялися й серед українців у кожному етапі його існування національні зрадники й запроданці, як Ярема Вишневецький, Кочубей і їм подібні. Але, це були тільки одиниці. А у випадку мельниківських запроданців йдеться про політичну організацію, про організовану когорту запроданців, та ще й під блюзнірчо краденою назвою "ОУН". Такої ганебної сторінки не було до того часу в історії українського народу за все поверх тисячлітнє його існування! Чи був в історії якогось іншого народу випадок, щоб член політичної організації видавав катам окупанта голову уряду своєї держави? Членів свого уряду, керівників визвольної боротьби?

Очевидно, не одного із тих поліційних слуг кривавого СД й ґестапа стрінула з рук українського революціонера заслужена кара. Того, що в Києві показав ґестапівцям і поміг їм застрілити Дмитра Мирона - "Орлика", Крайового Провідника ОУН Київщини, вислідив і застрілив на вулиці Києва Василь Сидор, пізніший Командир УПА-Південь. Тютюнник згинув

від кулі бойовика ОУН в Раві Руській, коли зайшов до фризієрні, при кінці 1944 р. Крупний ґестапівський наймит Утьо Соколовський, що мав на своєму сумлінню смерть виданих ним і закатованих ґестапом Марійки Столяр, Івана Климова-"Леґенди" та багато інших, згинув від кулі українського месника на вулиці Львова в вересні 1943 р. Ярослав Барановський згинув від кулі українського месника 11 травня 1943 р.

І ось дуже характеристичне явище. В усіх народів зрадника, що став на службу наїзника, щоб помагати йому винищувати борців за волю свого народу, згадують з обридженням і засуджують його, а того, хто його, зрадника, покарав за те, величають як національного месника. А мельниківці - ще й досі славлять вислужників ґестапо,бо вони були членами їхньої партії і представляють покараних як "жертви братовбивства", а народних месників, що покарали юд, звуть "братовбивниками", бо ті юди були братами мельниківцям у вислуговуванню окупантам.

Каральні акції ОУН проти вислужників ґестапо з одної сторони і несподіваний удар німецьких окупантів по мельниківських просвітянцях, про який буде мова, перелякали Зиновія Книша. Він, залишаючись формально далі членом ПУН, постарався про те, що гітлерівці іменували його бірґермайстом у Калуші, а відтак найвищим ненімецьким /в розумінню мельниківців/ співробітником крайсгавптмана у Золочеві.

"Чи не головокружна "карєра" з канцелярії ОУН /т. зн. організації Мельника, П.М./ на такі високі пости в німецькій адміністрації," - свідчить тодішній член мельниківського ПУН, Ярослав Гайвас. - "Під кінець - продовжує своє свідчення Гайвас, - Книш подався на Захід... вигідно, в тепло нагрітому вагоні, приїхав аж до Дорнбірну на швайцарському кордоні. Упадок гітлерівської Німеччини /якій він вірно, до останку, служив тілом і душею, -П.М./ закінчив той етап його карієри. Незабаром він опинився у Мюнхені з апетитом на найвищі пости в ОУН та повний енерґії для продовжування протибандерівської компанії."[1]

---

1) Я.Гайвас. "За оздоровлення основ". Визвольний Шлях,Лондон, квітень 1983, стр.427.

Так мельниківці "послаблювали" бандерівців: Видавали їх ґестапові на смерть, на шибениці, на розстріл, або на повільну загибель у концлагерях.

Особливо переконливим документом в цій справі є свідчення очевидця подій в Україні в час другої світової війни, пастора Євангелицької Церкви, Володимира Боровського. Як людина глибоко релігійна, пастор Української Євангелицької Церкви з юних літ, а тепер репрезентант УЄЦеркви в СКВУ, він заслуговує на повне довіря, а не будучи прихильником ніякого українського політичного середовища являється повністю об'єктивним свідком. У своїх споминах "Під Покровом Всевишнього" він подає на стор. 152 таке свідчення:

"Скоро після цього мені знову трапилося бути в Рівному. Я мусів переночувати в нашого студента богословія. Під ранок я почув, що хтось стукає у вхідні двері... В кімнату ввійшли два представники ґестапо, заявляючи, що вони мають наказ перепровадити обшук та їх обох арештувати. Ці "ґестапівці" були українцями... До сьогодні я не знаю докладно, що було причиною тих арештів. Казали, що "бандерівці" перейшли до протинімецької партизанки, і це їх виарештовують. Обидва ж ґестапівці були "мельниківцями"...

Німці всіх арештованих розстріляли, і як я довідався, німці 8 березня 1943 р. розстріляли в Рівному 485 осіб".[1)]

Оце припадкове свідчення очевидця, пастора Євангелицької Церкви, говорить ясно і переконливо, яку це "роботу" проводили в час важкого лихоліття України "мельниківці", ставши добровільно на службу гітлерівського ґестапа, щоб винищувати "бандерівців", членів протинімецької боротьби. Це вони, мельниківці, показували німцям, хто повинен бути арештований і хто з арештованих є бандерівець, а тому й мусить бути розстріляний.

Врешті, переконливу ілюстрацію того, як в основному ставилися до німецьких окупаційних властей в Україні мельниківці, а як бандерівці і, відповідно до того, яке було трактування німецькими окупантами одних і других, подає й сам мельниківський "ґенерал" Степан Касіян у своїх, зредаґованих Зиновієм Книшем, пашквільних "споминах". Він свідчить:

"Від Крайової Екзекутиви /мельниківської організації/ у Львові приїздив до нас політичний референт Микола Бігун з доповідями для української інтелігенції... З військовими справами приїздив поручник Володимир Кобзяр та пор. Роман Барицький. Приїзджали й інші провідні члени мельниківської організації."

І — ні разу не трапилося, згідно зі свідченням С. Касіяна, —щоб їх якось за те переслідувала німецька влада, ґестапо. А от трапилося, — подає далі С. Касіян — що приїхав до свого рідного села бандерівець, Роман Мокрій. А тоді —

"Якраз щось відбувалося в читальні "Просвіти"... Мокрій вийшов на сцену і почав виголошувати протинімецьку промову... Роман Мокрій виговорився і зник. А в село наїхали ґестапівці, арештували понад сотню невинних людей без розбору.... Немало труду коштувало, щоб визволити невинних людей, жертви бандерівської краснорічивости, усіх їх хотіли заслати в кацет."[1)]

Про що ж соворить оце свідчення мельниківського політрука? Про те, що мельниківці закликали до оборони українського народу перед гітлерівськими наїзниками і тому ґестапо їх не рухало, а навпаки, помагало їм у їхній роботі, а бандерівці закликали до покірної співпраці з німецькими найзниками і тому їх ґестапо переслідувало? Чи може навпаки? Дуже шкода, що С. Касіян не здобувся на відвагу і не подав відверто у своїх

споминах, хто це так швидко повідомив ґестапо про виступ бандерівця Мокрія проти німецьких окупантів. Адже членів ґестапо, які приїхали з Німеччини й не знали української мови, в читальні "Просвіти" не було! Не зробив це часом сам пан С. Касіян?

Врешті, сама розповідь того неперевершеного мельниківського героя, Степана Касіяна, зредаґована Зиновієм Книшем, про те, як то він із безлічі смертельних небезпек, попавши в руки ґестапо, завжди виходив скоро й ціло, насуває критично думаючому читачеві питання: Чи це справді він мав таке неймовірне щастя, чи може... рятувала його завжди виказка співробітника ґестапа? І остаточний його виїзд з України вигідним поїздом під особливою опікою мадярських військових старшин різко повторює це питання: Чи це справді так дбали про нього мадярські старшини тому, що він був "командиром мельниківської УПА", чи може просто тому, що той мельниківський герой показав їм свою виказку співробітника ґестапа, а мадяри аж до повної капітуляції Німеччини мали страх перед ґестапом і для власної безпеки старалися догоджати кожному членові ґестапа!

В період польської окупації Західної України в 1920-1939 роках діяли дві українські політичні сили: революційно-визвольний рух УВО-ОУН, і опортуністи, що визнавали окупаційну владу і намагалися в межах, дозволених нею, здобути щось для українського народу. Революціонери засуджували опортуністів, а опортуністи критикували революціонерів. Та все таки, вони становили один фронт у відношенню до окупанта. Мельниківська організація постала в 1940/41 рр. як перемець опортунізму і було сподівання, що й тепер ролі будуть поділені: ОУН під проводом Бандери буде вести революційну боротьбу проти німецьких окупантів, а мельниківці будуть намагатися льоальною співпрацею з німецькою владою в Україні здобути для українського населення, що в тих умовинах буде можливим.

На жаль, мельниківці злочинно переступили границі опортуністичної співпраці, заанґажувавшись у допомогу ґестапові в винищуванню бандерівців, українських революційних борців за Українську Державу. Тим вони вкрили себе вічною ганьбою.

ТРАГЕДІЯ МЕЛЬНИКІВСЬКИХ ПРОСВІТЯНЦІВ.

Ми згадували про те, що зараз по створенню в 1940-41 рр. нової організації, яку очолив полк. Андрій Мельник і яка несовісно підшилася під назву ОУН, у тій організації створилося окреме крило "просвітянців," яке очолив Олег Кандиба "Ольжич". Вони вірили, що німецька окупаційна влада на українських землях дозволить українцям розгорнути просвітянську, допомогову й економічну працю так, як це перед походом німців проти СССР було на терені Німеччини, Чехії та на окупованих німцями польських теренах і що в Україні, як там, мельниківці зможуть під проводом їхньої організації леґально, в рамцях дозволу німецької влади, вести ту працю. Вони були теж певні, що їхня співпраця з німецькими властями, СД і ґестапом включно, забезпечить їх від будьяких конфліктів із місцевими німецькими властями. Тим більше, що їхня організація від перших днів доказала свою відданість на службі німцям участю у ліквідуванню Української Держави, відновленої Актом 30 червня 1941, в арештуванню членів Українського Державного Правління з Ярославом Стецьком на чолі та визначно допомогою німецькій СД й ґестапові у виловлюванню на тортури і знущання членів очоленої Степаном Бандерою Організації Українських Націоналістів. Тому й узялись під проводом Ольжича з розмахом до тієї просвітянської праці і в Галичині, що стала новим дистриктом ГҐ, і на території "Райхскомісаріяту Україна".

Зразу виглядало, що їхні сподівання сповняться. Др. К.Паньківський подає:

"Під керівництвом /Бізанца/ та вже тоді всюдиприсутнього Кольфа з СД відбулися в половині липня /1941 р./ в ратуші нечисленні збори громадян у справах суспільної опіки. Тут покликано до життя "Українську Допомогову Акцію", УДА, та на голову запрошено о. крилошанина Василя Лиця-нка, довголітнього довіренного співробітника Митрополита в тих справах, зокрема опіки над сиротами. В склад УДА ввійшли на керівні місця, поруч голови, майже без винятку члени групи Мельника." [1] *"УДА мала виразні познаки експозитури групи полк. Мельника. За винятком самого голови, весь склад УДА був однопартійний."* [2]

1/ К.Паньківський, Від держави до комітету, ст 61.

2/ К.Паньківський. Роки німецької окупації, ст. 36.

Цю харитативну установу, УДА(Українську Допомогову Акцію) хресним батьком якої був сам політичний керівник всесильної гітлерівської СД, Служби Безпеки, Кольф, а опікуном Бізанц, використали мельниківські просвітянці для ведення не тільки харитативної, але іншої праці просвітянського характеру і для прикривання своєї, чисто партійної роботи. Правда, УДА скоро зударилося компетенційно з іншою українською організацією під покровом того ж Кольфа, Українським Крайовим Комітетом др.Костя Паньківського і в висліді заходів Паньківського у Кольфа, УДА підпорядковано його Комітетові як харитативну секцію, але з залишенням всієї мельниківської обсади і, тим самим, з залишенням характеру леґальної заслони всієї роботи мельниківської організації. Це створювало враження, що всяка робота мельниківців всеціло апробована німецькими чинниками.

Враження повної апробати німецькими окупаційними - властями просвітянської роботи мельниківців викликала й поведінка ПУН-у, про яку свідчить К.Паньківський:

"Провід групи Мельника працював свобідно в Берліні.../Члени мельниківської організації/, що перебували у Львові, жили не тільки леґально, на очах громадянства, але деякі з них працювали у різних органах німецької влади - військо, адміністрація, СД." [1]

14 липня, три дні після того, як арештовано Стецька, голову Українського Державного Правління, А.Мельник, як "Вождь ОУН", вислав Гітлерові вірнопідданчу телеграму із висловом бажання взяти активну участь у здійснюванню Гітлерових плянів "перебудови східної Европи".[2] Кілька днів раніше Мельник, підписуючись як "колишній полковник армії УНР" разом з колишніми старшинами армії УНР, ґен. Капустянським і Омеляновичем-Павленком та полк. Сушком, Стефановим і Дяченком, вислав до Гітлера через Головну Команду німецьких збройних сил "гаряче прохання" дозволити українцям "маршувати рам'я-об-рам'я з нашим визволителем, німецькою армією, як українська військова формація". [3] Таке прохання до Гітлера дозволити на створення української

---

1) Паньківський. Роки німецької окупації, стр.147.

2) Р.Торжецкі. Квестія українська, стр.237.

3) Амстронґ, стр. 87

ГРИЦЬ ЯВОРІВ
Нар. 1913 р. - загинув восени 1942 р.

Гриць Яворів, селянський син, народився 1913 р. в селі Стрілків біля Стрия. Ґімназію закінчив у Стрию й опісля студіював позаочно політичні науки в Подєбрадах

Член ОУН від 1932 р. Член Повітового Проводу ОУН Стрийщини. В час бурхливих подій в Карпатській Україні 1938 р., Яворів залишив студії і зголосився до Карпатської Січі. Як підхорунжий Карпатської Січі "Яворенко", він брав участь у боях з мадярськими напесниками. Захоплений в полон, був важко побитий мадярськими слідчими. Від розстрілу врятував його німецький Червоний Хрест. По розвалі Польщі працював організатором української молоді на Холмщині. В липні 1941 р. добрався до Стрия і став членом повітової управи Стрия. Заарештований ґестапом, перевезений з краківської тюрми до концлагеру Авшвіц і там літом 1942 р. загинув з побиття і виснаження.

військової частини, яка б помагала німцям здійснювати пляни Гітлера щодо східньої Европи, висилав ПУН і після того, коли Галичину приділено до польського ГҐ, а з решти української території, без Буковини й Закарпаття, створено німецьку колонію "Райхскомісаріят Україна", що мав після виграної війни стати тереном колонізації німцями як очищена від українців частина Великонімеччини.

Уся та вірнопідданча співпраця ПУН-у з гітлерівськими властями впевняла мельниківських просвітянців, що ніяких перепон у їхній аполітичній, просвітянській праці зі сторони німецьких окупаційних властей не буде. Тому й узялися перебирати під свою опіку рух місцевого населення звільненої від большевиків Наддніпрянщини відновлювати українське шкільництво, освітні товариства, розбудовувати українську пресу, формувати господарське життя.

У Ґенерал-Ґубернаторстві усі ті прояви українського життя очолював Український Центральний Комітет, УЦК, що його очолював проф. Кубійович; в Галичині зразу "Український Крайовий Комітет" Костя Паньківського, а згодом той же УЦК, якому Паньківський зі своїм комітетом на доручення німців підпорядкувався. На терен "Райхскоммісаріяту Україна" УЦК не допущено. Тому мельниківці заплянували створити зверхню організацію на взір УЦК. В Галичині завжди були популярні "комітети"; на Наддніпрянщині - "ради": була Українська Центральна Рада, а опісля, під московською окупацією, від сільської "ради" до "Радянської" УСР. Підтасовуючи під це, мельниківці постановили створити очолену й керовану ними "Українську Національну Раду" у Києві, як апробоване німецькою окупаційною владою територіяльне представництво українців у "Райхскомісаріяті Україна".

Створення мельниківської "Української Національної Ради" у Києві 5 жовтня 1941 р. описує Ярослав Гайвас, співтворець тієї установи так:

"В малій їдальні на Подолі, при набагато меншій ніж у - Львові /30 червня 1941 р./ кількости людей, без партій і консультацій звезли, кого могли і кого вважали гідним та хто був охочий і - проголосили!"[1]

А др. Кость Паньківський свідчить:

---

1) Гайвас, оп. ціт., травень 1983, стр. 583.

"Діяльність /мельниківців/ у Києві була спершу явна. Її завданням було наладнати й організувати життя та підшукувати й рекомендувати німецьким чинникам громадян на керівників різних ділянок громадського життя... В час свого перебування в Києві /28.9-1.10.1941/ я не чув нічого про те, що намічається зібрання київських громадян для покликання в Києві Національної Ради. За якийсь час після мого повороту до Львова дійшла до нас вістка, що ОУН /мельниківці/ створили в Києві Українську Національну Раду, головою якої обрано місцевого проф. Техн. Інст. Миколу Величківського. У склад Ради на керівні місця увійшли члени проводу ОУН - /мельниківців/: ґен. Капустянський, інж. Бойдуник, О.Ольжич... У зв'язку з тією активністю ОУН /мельниківців/ в Києві і ставленням німців до неї, витворювало враження про можливості іншої української політики німців і ролю ОУН /мельниківців/ в підсовєтській Україні".[1)]

З цих свідчень двох провідних учасників українського життя в періоді німецької окупації, Гайваса, тодішнього члена Проводу мельниківської організації, та К.Паньківського, голови Українського Крайового Комітету, а потім заступника голови УЦК, виходить ясно наступне:

Перше, що УНРаду у Києві створено 5 жовтня 1941 р. з ініціятиви провідних членів організації Мельника із припадкових людей, без найменшого порозуміння з іншими українськими організаціями, групами чи гуртами, а просто - "звезли, кого могли і кого вважали гідним та хто був охочий і - проголосили!"

Друге: ціллю тієї установи не була боротьба за самостійну Українську Державу, як виходило б з назви, але в покірній льояльності до гітлерівського окупанта України "організувати життя та підшукувати й рекомендувати німецьким чинникам місцевих громадян на керівників різних ділянок громадського життя". Отже точна копія того, що в ГҐ називалося "Український Центральний Комітет", очолений проф. Володимиром Кубійовичем, тільки - керований мельниківською організацією. В надії, що німці радо приймуть ті послуги.

В надії на це, мельниківські просвітянці кинулись підпорядковувати тій своїй "УНРаді" все те, що почало самочинно

---

1) Паньківський. Роки німецької окупації, стр. 147-148.

творитися в Києві й інших містах "Рахскомісаріяту Україна" : шкільництво, пресу, культурні установи, просвіту.

А "барано-книшівці", основне ядро мельниківської організації, звернули особливу увагу на організування під їхнім - проводом "української" поліції, всеціло підчиненої німецькій СД та ґестапові, та обсаджування своїми людьми керівних постів цивільної адміністрації на тих щаблях, де допускалося українців.

Про це звітує член ПУН-у Я.Шумелда:

"Задовільно розвивалася організація порядкової поліції міста Києва та зав'язки Київської Обласної Поліції, яка мала стати координуючим чинником не лише для Київської області, але - коли не формально, то фактично - для всієї Наддніпрянщини. Цьому відтинкові присвячував дуже багато уваги др. В.Яхно... Всі свої сили цій праці віддавали Роман "Ґордон"-Біда, сот. Р.Захвалинський, який виконував функції команданта Київської Обласної Поліції і др. Сампара, що перебрав на себе найважчий відтинок київської поліції - порядково-кримінальний". [1]

Піддержку в організуванню української допоміжної поліції дав мельниківцям "Буковинський Курінь". Так прозвано групу буковинців, переважно інтелегентів, що в 1941 р., коли румуни одержали від німців Буковину, рішили тікати перед сподіваним переслідуванням українців румунами. Група начисляла 200 до 300 осіб, у тому багато жінок і дітей та старших віком. По прибуттю до Галичини жінки, діти і старші, а також частина молоді залишилася в Галичині, а около сотні молодих помандрувала на схід. Вже в Галичині буковинці зустрілися зі своїми земляками, що в 1939-40 р. виїхали до Німеччини як фольксдойчі і в Німеччині приєдналися до мельниківців, тому й нова група втікачів пристала до мельниківців як тих, що мали попертя німецьких властей. Вони стали основою організованої мельниківцями поліції, потрібну решту доповнювано набором з таборів воєннополонених. Ті, що знали добре німецьку мову, стали до праці в СД й ґестапо, як от згадуваний Войновський, на сумлінню якого десятки жертв, бандерівців, яких він як наймит СД, виловлював і видавав СД й ґестапові на тортури й розстріл. Частина того куреня відірвалася і приєдналася до Організації Українських Націоналістів, бандерівців.

1) ОУН 1929-54. На чужиині. стр. 263.

Але, "медові місяці" мельниківсько-гітлерівської співпраці виявилися аж надто короткими. Німці радо користали зі служення їм, але вимагали собачої покірности й слухняности у сліпому виконанню їхніх наказів, із забороною будьякої участи в українському життю. Тому, як грім з ясного неба, посипались неждані удари розшалілих гітлерівських окупантів і на мельниківців, хоч як вони намагалися доказувати свою покірну льояльність німецьким окупантам.

Першим, дуже дошкульним ударом був - ґестапівський погром свята Базару. В пляні просвітянсько-патріотичної діяльности, на взір того, як це робила "Просвіта" за польської окупації в Галичині, мельниківські просвітянці постановили влаштувати всенароднє вшанування пам'яті українських героїв, учасників Другого Зимового Походу, розстріляних під Базаром 21 листопада 1921 р. Свято вийшло величаво з участю багатьох тисяч українських патріотів, які повірили пропаганді мельниківців, що з приходом німців в Україну українці можуть свобідно виявляти свої патріотичні почування і вільно організувати своє життя. І враз - німецька СД зареаґувала на це - масовими арештами і масовими розстрілами. Організатора імпрези, Волинця, та більшість мельниківців завдяки інтервенції членів ПУН звільнено. Сотні розстріляних це були припадкові, непартійні, українські патріоти, а також - бандерівці, що, - так свідчить Шумелда,[1] - теж прийшли на свято. Але було між ними й кількох мельниківців, що їх мельниківські провідники, хоч і мали дуже добрі контакти з ґестапом та СД, вирвати з лабет кровожадного СД не вспіли. Приголомшений Ольжич зарядив організаційне слідство. Шумелда звітує:

"Вислід слідства вказував на те, що приготування до Свята переведені були згідно з духом виданих інструкцій. Не можна ствердити жодних протинімецьких виступів, а німців могло дразнити хіба лише те, що Свято прийняло такий широкий розмах та що всі точки, як і цілість, витримані були в українському національному дусі." [2]

1/ ОУН 1929-54, ст. 270.

2/ Там же, стр. 269.

Вслід за тим прийшов удар по київській УНРаді. Вона, як ми підкреслювали, була плянована мельниківськими просвітянцями як легальне, апробоване німецькими властями, представництво українців на взір УЦК в Ґенерал-Ґубернаторстві. Згідно з цим, зараз по "проголошенню" створення УНРади на зборах кільканадцяти громадян, Величківський як голова і Бойдуник як секретар новоствореної інституції склали візиту німецькому командантові Києва і, насамперед, Гансові Кохові, що керував українськими справами при уряді ґубернатора у Львові, а по створенню "Райхскомісаріяту Україна" був перенесений на такий сам пост у Києві, щоб скласти їм як представникам німецької влади в Україні заяву вірнопідданчої льояльности й одержати від них офіційну апробату існування і дії УНРади. Ганс Кох вже у Львові виявив себе великим прихильником мельниківців, тому делегати київської УНРади сподівалися знайти в ньому свого опікуна.

Про ті візити пише сам Величківський:

"Коли наша делегація прийшла до Головного німецького управління, то в приймальні нас зустрів якийсь чоловік в уніформі німецького ґестапо. Він заговорив до нас по-українському і назвався д-ром Миколою Андрусяком. Так я вперше познайомився з д-ром Миколою Андрусяком. Коли ми зайшли до Кабінету головного німецького начальника, куди нас запровадив др. Микола Андрусяк, нас зустрів... Ганс Кох.[1)]

Др. Микола Андрусяк був визначним членом мельниківської організації, тому делегати київської УНРади одержали відразу нагоду побачити, що мельниківці мають близькі контакти із ґестапом, і з цивільною німецькою адміністрацією. Але постава німців була відразу для них відром холодної води на голову. Кох остеріг, що гітлерівські німці це зовсім не ті німці, що були в 1917-18 рр. і що він, Величківський, погоджуючись бути головою УНРади, буде "жертвою." Дозволу на існування і працю УНРади не дав. Натомість "порадив":

"Пришліть на працю до ґестапо своїх двох-трьох людей, щоб ви знали, що там робиться." [2)]

Ясно, що пояснюючи так, чому УНРада має прислати своїх двох-трьох людей на службу до ґестапо, Кох мав Величківського за наївного. Хіба ж можна сумніватися в тому, що високому гітлерівському службовикові ішлося не про те, щоб українці знали, що робиться в ґестапо, але про те, щоб гестапо знало, що роблять українці, конкретно, - що робить УНРада.

1) Величковський, оп. ціт. "Визвольний Шлях", січень 1965, ст. 47.

2) Там же, ст. 38.

Ще більшим розчаруванням була для делегатів УНРади їхня візита в німецького команданта Києва, про яку звітує Величківський:

"Коли Президія УНРади відвідала цього німецького ґенерала, коменданта Києва, то він почав кричати, що не знає і не хоче знати ніякої Української Національної Ради. Своєму службовцеві, до речі, українцеві-галичанинові /ясно, що мельниківцеві!/ велів записати наші адреси, а нам, підвищеним тоном, наказав припинити будь-яку працю."

Члени мельниківської УНРади і сам ПУН думали, що це якесь непорозуміння на середніх і нищих щаблях адміністрації. Тому 14 січня 1942 р. ПУН за підписом Митрополита Шептицького як голови львівської УНРади, М.Величківського як голови київської УНРади, Андрія Левицького як "наступника Симона Петлюри і Головного Отамана УНР," ґен. Омеляновича-Павленка як "Голови Ради ґенералів Українських Комбантантів і Андрія Мельника як "Вождя Українських Націоналістів" вислав до "Його Екселенції Вождя і Рейхсканцлера Німецького Райху Адольфа Гітлера" спеціяльного листа з зажаленням на несподівано неприхильну поведінку німецьких окупаційних властей в Україні супроти українців. В тому листі пишеться:

"Українська нація пов'язувала великі надії з розвитком подій у Східній Европі... Керівні кола українського народу були завжди свідомі того, що... тільки німецький Райх під проводом Вашої Ексцеленції спроможний завдати большевизмові смертельного удару... Поразка Росії повинна б дати Україні можливість прилучитися до політичної системи Европи...

"На центральних українських землях українців позбавлено всіх можливостей культурно-національного розвитку... Провідні українські кола запропонували створити Українську Національну Раду в Києві і заходилися отримати дозвіл німецької адміністрації для її діяльности. Метою цього була мо-

1) Величковський, оп. ціт. "Визвольний Шлях", січень 1965, стр.160.

2) Повний текст того листа поданий у збірнику "Українська Суспільно-політична думка в XX столітті", т. 3, стр.44-46 і звідти цитуємо.

білізація всіх творчих сил країни для відбудови суспільного й економічного життя на Україні...

Ми запевняємо Вашу Ексцеленцію, що керівні кола на Україні є ладні до найбільш можливої тісної співпраці з Німеччиною, щоб... здійснити новий порядок на Україні і в цілій Східній Европі."

Як бачимо, лист написаний у безгранично покірному, благальному тоні і, що найважніше - чим він різко відрізняється від меморандумів очоленої С.Бандерою ОУН та Українського Національного Комітету під головуванням др. Володимира Горбового і Українського Державного Правління - в ньому ні словечком не згадується про ціль змагань українського народу, про самостійну й соборну Українську Державу. Замість цього постійно говориться про бажання українців помогти німцям, як покірні раби, збудувати на сході Европи гітлерівський новий лад, тобто - могутню, аж по Урал, тисячлітню імперію німецьких іберменшів.

У цьому листі, уложеному ПУН-ом і підписаному самим вождем мельниківської організації, Мельником, дуже виразно засвідчується, що Українську Національну Раду у Києві ще лиш пропонувалося створити й організатори старалися одержати від німецьких властей дозвіл на існування і дію такої української установи; але сподіваного дозволу не одержали, тому автори листа прохають "його ексцеленцію фюрера" такий дозвіл дати.

Відповіддю на це було - заарештування 6 лютого 1942 р. всіх членів УНРади. Між арештованими опинилася й група редакторів мельниківської преси в Києві: Рогач, Теліга й інші. Після слідства усіх звільнено з дорученням негайно припинити усяку працю й само існування УНРади та українських газет і журналів крім тих, що їх створить сама німецька влада, яка й держатиме гостру контролю над усякою видавничою діяльністю. Тим, що приїхали до Києва, доручено негайно виїхати з Києва і до "Райхскомісаріяту Україна" не повертатися.

Звільнені члени УНРади підчинилися дорученню і київська Українська Національна Рада 2 лютого 1942 перестала існувати. Її голова, М. Величківський, у своїх споминах, написаних на еміграції й друкованих щойно в 1965 р. розмальовує на диво широку діяльність тієї УНРади - в дуже простий спосіб: усе, що тоді самочинно творилося в Києві і поза Києвом у "Райхскомісаріяті Україна", він підтягнув під працю київської УНРади, хоч усі ті організації й установи нічогісько з УНРадою не мали, бо її вже, або й ще не було. Ілюстрацією того його трюку є його твердження, що установчі збори учительської ради, які відбулися в Києві "в перших днях жовтня 1941", скликала УНРада, делегувавши туди свого члена Корсунського, тоді, коли в перших днях жовтня 1941 р. київської УНРади ще взагалі не було. То й не диво, що відома письменниця Докія Гуменна у своїй книжці "Хрещатий Яр" подає, що вона жила тоді в Києві і була членом Спілки Українських Письменників, але про існування і дію УНРади у Києві вона нічого не чула. А Величківський твердить, нібито ту Спілку УНРада оснувала і її працею керувала.

Або - організування Українського Червоного Хреста. Величківський у своїх споминах твердить, що цю інституцію заложила у Києві під його проводом УНРада і після того під керуванням централі творилися відділи УЧХреста по інших містах "Райхскомісаріяту Україна". А симпатик мельниківців, Улас Самчук, як і інші обєктивні свідки подають, що Український Червоний Хрест заложив ще перед заняттям Києва у Рівному полк. Леонід Ступицький, при якому діяв підвідділ "Суспільна Служба" під керівництвом др. Хариті Кононенко, а медичними справами керував доктор Василів. Після заняття Києва там було створено відділ УЧХреста з огляду на те, що столицею "Райхскомісаріяту Україна" німці зробили Рівне. Все це сталося ще й перед пляном мельниківців організувати УНРаду. То як же можна приймати за правду вигадку Величківського про те, нібито і Український Червоний Хрест, і Спілку Українських Письменників, і Учительську Раду, і багато інших установ у Києві й поза Києвом творила мельниківська "Українська Національна Рада" у Києві, коли зіставлення фактів переконує, що вони постали вже тоді, коли ще й думки про творення самої "УНРади" у Києві не було?

Вірити треба митр. Шептицькому, Мельникові, вождеві його організації, Андрієві Левицькому і ґен. Омеляновичеві-Павленкові, які у своєму листі до Гітлера ясно подали, що УНРаду ще лиш пропоновано оснувати і організатори ще лиш "заходилися отримати дозвіл німецької адміністрації для її діяльности". Тим більше, що того листа підписав і сам Величківський. Одержавши в часі арешту доручення негайно

припинити всяку роботу плянованої УНРади, Величківський повністю підчинився наказові і це й було причиною, що його ґестапо більше не рухало.

А зовсім інша доля зустріла гурт мельниківських журналістів, які пробували не підчинитися наказові ґестапо. Їм було доручено негайно припинити всяку журналістичну роботу і повернутися до Львова. Вони й далі вірили, що їхній арешт це вибрик місцевого ґестапо і, знаючи про вислання листа ПУН до самого Гітлера, були певні, що все виясниться в їхню користь. Тому повернулися до праці в редакції. Довідавшись про те, ґестапо заарештувало усіх їх вдруге і - розстріляло усіх. Це був жахливий удар для мельниківських просвітянців, які й припустити не могли можливості, що їх, мельниківців, що так льояльно співпрацювали з усіми частинами німецької адміністрації, з ґестапом включно, могли не то розстрілювати, а хочби арештувати за просвітянську роботу, в якій і тіні чогось протинімецького не було.

Непричасність київської УНРади у організуванню різних українських установ та організацій у Києві й інших містах "Райхскомісаріяту Україна" засвідчує член мельниківського ПУН-у, Я.Шумелда, що був тоді у Києві:

"Вже в перших днях після втечі большевиків організовано Київську Міську Управу, згодом відкрито в Києві всі роди шкільництва, від садочків починаючи й Університетом та Академією Наук кінчаючи, здвигнено приватні й кооперативні підприємства із Всеукраїнською Кооперативною Спілкою на чолі, Спілку Письменників, Спілку Музик, Спілку Лікарів, Спілку Медичних Працівників, Спілку Інженерів та десятки інших організацій...

В пелюшках була теж тоді Українська Національна Рада. В той час був це гурт видатних наукових та суспільно громадських діячів Наддніпрянщини, які перебували в той час у Києві. Але, від гурту людей до Організації чи Установи... ще дуже далеко... Треба було виробити формально-правну форму того тіла... знайти форму відношення до німецької влади."

Це свідчення одного з членів ПУН-у, що був тоді у Києві, переконливо свідчить про те, що десятки організацій і установ, які Величківський у своїх споминах представляє як

1/. ОУН 1929-1954, ст. 262 і 264.

твір УНРади, вже існували і діяли тоді, коли київська УНРада ще лиш родилася, була в пелюшках і думала, як їй самій оформитися. Зустрівшись вже в перших днях по "проголошенню" свого існування з забороною німців і дії, і самого існування, вона, УНРада, не вийшла поза плянування і від плянованих розмов до дії ніколи не перейшла. Німецькі окупанти, замість стати сподіваним опікуном, виявились безжалісним ліквідатором мрій і плянів мельниківських просвітянців.

Це правда, що прибулі мельниківські просвітянці помогли місцевим українцям у відбудові організованого життя. Як помогли й бандерівці. Різниця була у тому, що льояльні до окупанта мельниківці були толеровані і тому виступали відверто, під власним іменем. А бандерівці були в підпіллю, жорстоко переслідувані німецьким СД й ґестапом та їхніми мельниківськими співробітниками і тому мусіли й у леґальній виступати завжди анонімно. Та в основному - ініціятива і розмах відбудови були ділом місцевих українців.

Як же зареаґували на ті жорстокі вияви німецьких окупантів проти самих мельниківців їхній провід, ПУН, та само членство?

Коли в липні 1941 р. гітлерівські окупанти України заарештували членів Українського Державного Правління і Степана Бандеру, то Організація Українських Націоналістів проголосила гітлерівську Німеччину новим жорстоким окупантом України, перейшла повністю в підпілля й почала політичну, а далі й збройну боротьбу, а обидва курені Дружин Українських Націоналістів зірвали співпрацю з німецькою армією. (З гітлерівськими формаціями, з СД, ґестапом й німецькими окупаційними властями вони ніколи ніяк не співпрацювали!) А мельниківці прийняли всі, нічим не спровоковані, удари німецьких окупантів, розстріл їхніх провідних членів за невинну, неполітичну, просвітянську працю, без слова протесту, мовчки, як німі раби. ПУН не зірвав своєї вірнопідданчої співпраці і ніхто з організованої мельниківцями допоміжної поліції, ні як відділи, ні навіть індивідуально, служби німцям не зірвав, ні один із визначних мельниківців, що були на службі СД й ґестапо, не перестав далі вірно служити і ні словом не запротестував. Не виключене, що мельниківська допоміжна поліція у Києві помагала гітлерівським катам з СД ґестапо відставляти Телігу, Рогача й інших до Бабиного Яру на розстріл і пильну-

вали, щоб хтось з них не втік перед розстрілом! Величківський каже у своїх споминах, що Кох довірочно порадив їм: "Спасайте, що мож!" Мельниківці ж, і як організація з ПУН-ом, і поодинокі її члени, прийняли це і додали свою "життєву мудрість: "Спасайтеся, хто може, і як може!" І, коли в обличчі шаліючого німецького терору виринула й у ПУН думка творити на Поліссю якусь "військову базу," то не для збройної боротьби проти німецьких окупантів, але, як свідчить член ПУН-у, щоб "давати азиль усім поліційно загроженим самостійникам та місце їхнього безпечного перебування."[1)]

Трагічна доля зустріла й ідейного провідника мельниківських "просвітянців," Олега Кандибу-"Ольжича." На початку 1944 головний командир УПА, Роман Шухевич запропонував Ольжичеві, щоб і мельниківська організація включилася у збройну боротьбу Української Повстанської Армії. Ольжич особисто погодився на те і вислав кільканадцять членів мельниківської організації до школи УПА, а саму проблему поставив на вирішення ПУН. Але ПУН одноголосно, рішуче, відкинув саму думку про активний спротив німецьким окупаційним властям. Хтось з ПУН, - загальна думка є, що це зробив Зиновій Книш, - доніс про це ґестапові і поміг ґестапові зловити Ольжича. Ґестапо арештувало всіх членів ПУН, - крім Книша - і ствердивши, що це тільки Ольжич був за участю в УПА, всіх членів ПУН звільнила, ні разу не вдаривши навіть нікого у слідстві. Єдиного Ольжича скатовано так, що він принесений на келію, повісився на кратах в'язничного вікна. Участь у катуванню Ольжича, як згадувано, брав мельниківець на службі ґестапо, Тютюнник, помічник Вірзінґа, бо вважав, що Ольжич зрадив фюрера Гітлера і вождя Мельника і перейшов до бандерівців. І, навіть мученича смерть Ольжича ні трошки не змінила рабської покори ПУН і всієї мельниківської організації у службі німецьким окупантам.

Провід мельниківської організації не відважився у своїх "підпільних" виданнях засудити розстріл Теліги, Рогача й товаришів у Києві та закатування Ольжича в концлагері як злочин безпощадного гітлерівського окупанта України. ПУН по звільненні з конц. лагеру, продовжував льояльну співпрацю з гітлерівською Німеччиною.

1/: ОУН 1929-54, ст. 333.

НАРОДЖЕННЯ І ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ - У.П.А.

Як тільки почалася війна між гітлерівською Німеччиною й СССР, Крайовий провідник ОУН, Іван Климів-"Леґенда," доручив сітці ОУН організувати військові загони "Української Народної Армії" і коли німці заарештували Тимчасове Державне Правління з Ярославом Стецьком на чолі та Степана Бандеру і поставилися крайньо вороже до самої ідеї самостійности Української Держави, проголосив гітлерівську Німеччину новим окупантом України й окремими відозвами візвав всіх українців до боротьби проти окупантів. Такі відозви "Євгена Леґенди," крайового провідника ОУН, були розліплені на всій території, зайнятій німцями. [1)]

Климів-"Леґенда" пропонував перетворити загони Української Народної Армії у партизанські загони і почати збройну боротьбу на два фронти: проти большевиків і проти гітлерівської Німеччини як двох однакових смертельних ворогів державної самостійности України. ОУН, очолена Степаном Бандерою, на думку "Леґенди", повинна негайно перейти повністю у підпілля й видати декларацію про свій рішучий спротив намаганням гітлерівської Німеччини перетворити Україну в німецьку колонію. У підпілля, згідно з проєктом "Леґенди", повинні перейти негайно й незаарештовані ще німцями члени Українського Державного Правління і в імені УДП як законного репрезентанта всего українського народу виповісти війну гітлерівській Німеччині.

Але Провід ОУН, проаналізувавши дуже сумлінно нову ситуацію, визнав, що така акція передчасна. ОУН не була ще готова до неї організаційно, а загал українців політично і психологічно. Організаційну структуру ОУН в Галичині та на Волині й Поліссю треба було ще переорганізувати для мілітарно-партизанських дій проти обох окупантів одночасно, проти гітлерівської окупації та проти большевицьких партизанських загонів, а в "Райхскомісаріяті України" належно розбудувати сітку, бо в періоді приєднання західньої України до УССР вона тільки що почала творитися.

Зовсім неприготованим політично і психічно до тотальної боротьби проти нового, німецького окупанта був увесь український загал. Давлений жахливим червоно-московським ярмом та кривавим терором ЧК, ҐПУ, НКВД, український прий-

1) Гл. цитований документ, звідомлення нім СД ч. 9.

мав німецьку армію, що громила Червону Армію, як визволителів і вірив, що Німеччина принесе Україні волю, поможе відновити Українську Державу зі справедливим соціяльним ладом. Гітлерівські окупанти надиво скоро відкрили своє правдиве, хижацьке обличчя. На горе українському народові, з'явилася у той трагічний момент українська політична організація, мельниківці, що підшиваючись під вкриту славою ОУН, присипляли завзято сторожкість народу запевнюваннями, що "вуйко Гітлер" щирий приятель України й українців і дасть українцям самостійну державу, але треба собі на те заслужити вірною, відданою службою "вуйкові Гітлерові," допомагаючи йому здійснити його пляни. Боронь Боже.-повторяли безупинно мельниківці, - розгнівити Гітлера якимсь нерозважним потягненням, бо тоді все пропаде і замість заслуженої нагороди прийде помста розлюченого "вуйка Адольфа." Наставлений про-німецько загал приймав цю мельниківську пропаганду за правду. В такій ситуації безпосередній збройний виступ ОУН проти німців зараз після їхнього вмаршу на українські землі український загал бувби прийняв як нерозважну, жахливу в наслідках провокацію, яка розлютила Гітлера і перемінила його з щирого приятеля на ошалілого ворога українського народу. Це створило для ОУН конечність виждати, аж німці самі, ділами, своєю поведінкою, виявлять перед українським народом хто вони в дійсності, чого вони прийшли на Україну, чого хотять, до чого змагають і тим вияснять українській людині, чому ОУН саме так діє, а не так, як мельниківці.

Тому акцію Крайового Провідника ОУН Івана Климова-"Леґенди" відкликано як передчасну і доручено частинам Української Народної Армії[1] демобілізуватися. Перша Конференція ОУН в вересні 1941 р. прийняла такі постанови в цьому питанні:

---

1) Р.Торжецкі пише про ті збройні частини: "Нахтіґаль вислано на фронт в районі Радимна к. Перемишля 18. VI. 1941, а вже 29. VI. атаковано Львів, в якім від 27. VI. 1941 проходила диверсійна акція націоиалістів. В тому самому часі зі сторони Золочева маршували иа Львів партизанські загони націоналістів Климова-Леґенди. Акти диверсії мали теж місце на задах совєтських військ в Бучачу, Сколім, в повітах Самбір, Підгайці, Монастириська". /оп. ціт. стр. 233/

"е/ Пропагандивно-роз'яснювальна підготовка до активної боротьби з німецьким окупантом, розкриття німецьких плянів поневолення і колонізації України.

є/ Збір та магазинування зброї.

ж/ Вишкіл нових провідних кадрів для визвольної боротьби."

Для керування тією військовою підготовою твориться Крайовий Військовий Штаб під керівництвом пор. Дмитра Грицая. Зорганізовану в перших днях липня Старшинську Школу в Мостах біля Львова та підстаршинську у Поморянах переводиться в підпілля. Кожного члена ОУН зобов'язується перейти відповідний військовий вишкіл. У кожній місцевості організується з членів ОУН "Самооборонні Кущі."

На початку це були "Самооборонні Кущі": Вони творилися з самих членів ОУН. Вони ставали в кожній місцевості ядром, до якого приставали симпатики ОУН, тому й назва їх з часом змінилася на "Самооборонні Відділи". З розвитком їх, охоплено всі ті кущі в одностайну організацію під назвою "Українська Народна Самооборона - УНС."

А конечність творення такої самооборони українського населення в західній Україні виявилося в новій дійсності аж надто скоро. Бо самому захищати себе і свою рідню треба було і перед новими грабіжниками, німецькою адміністрацією, і перед польським збройним підпіллям, що провокативно вбивало провідних українців, а то й нападало більшими загонами на українські села, і перед большевицькими партизанами, що їх засилала, або скидала з літаків в українські ліси і гори Червона Армія. Усі ті три групи злочинно грабували й мордували безборонне українське населення на його ж землі.

Смертельною загрозою були пляни Гітлера. Принципове наставлення до українського народу й України висловив Гітлер вже у своїй праці "Майн Кампф" /Моя боротьба/написаній в часі його побуту в баварській тюрмі 1923 р. Він визнав українців, як і всіх інших слав'ян, "унтерменшами", "підлюдьми," тобто породою людей малої вартости, які повинні бути слугами німецьких "іберменшів", "над-людей". А весь - схід Европи, особливо багата територія України, повинна стати тереном німецької колонізації. Того свого погляду він ніколи не змінив. Але інші члени гітлерівської партії мали свої погляди і пляни. Найбільше розходився в тому з Гітлером Розен-

берґ, з походження балтійський німець, що був у партії спеціялістом питань східної Европи. Офіційно весь простір східної Европи звано "Остґебіте", "Східні Терени", в розумінню - східні терени Великонімеччини. Розенберґ уважав, що у довгій боротьбі Німеччини проти Росії Німеччина мусить мати союзників - українців, білорусів, балтийців, кавказькі народи, яким треба помогти організувати їхню державу, контрольовану Німеччиною. Між тими двома крайніми поглядами появлялися в політичній німецькій літературі погляди інших гітлерівських політиків.

Звідомлень з нарад гітлерівського штабу,- що там обговорювано, хто яку думку висловив і що вирішено, - ніколи не оприлюднювано. Щойно по війні все це стало відоме. Так, наприклад, на нюрнберзькому процесі цитовано документ ч. 221-Л про нараду в головній кватирі Гітлера 16 липня 1941 р. у справі майбутнього України, в якій взяли участь: Гітлер, Ґерінґ, Гімлер, Борман, Кайтель, і Розенберґ. На ній Гітлер заявив: "В основному нам ідеться про те, щоб той величезний шматок /тобто Україну/ по-перше - захопити, по-друге - ним належно володіти і третє - його якнайміцніше експлуатувати." При цьому Гітлер твердо заявив, що на захід від Уралу не сміє існувати ніяка не-німецька збройна сила. Галичина має стати інтеґральною частиною німецького Райху, решта України тереном заселення німцями, а Кавказ і Крим тереном спеціяльних німецьких військових колоній. А Еріх Кох, коли після іменування його комісарем "Райхскомісаріяту Україна", співробітник Розенберґа, майор Кранц, ґратулював йому за нагоду зробити українців приятелями Німеччини, відповів саркастично: "Мій пане, дозволь пригадати, що українці це пра-слов'яни. Над ними я буду панувати при помочі махорки, горілки і нагайки!"

Це правда, що тоді все це було невтаємниченим невідоме і наївні опортуністи могли дурити себе і других мріями, що Гітлер остаточно прийме погляди Розенберґа. Але, дуже виразно говорили про дійсні пляни Гітлера й діла гітлерівських окупантів, їхня поведінка на окупованих теренах України.

А вона морозила кров у жилах

Економічна грабіж -"гідно " конкурувала з большевицько-московською грабіжжю України. У збережених гітлерівських документах міністра Сходу Розенберґа подано, що від липня

ТАКЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ПРИНЕСЛИ НІМЦІ

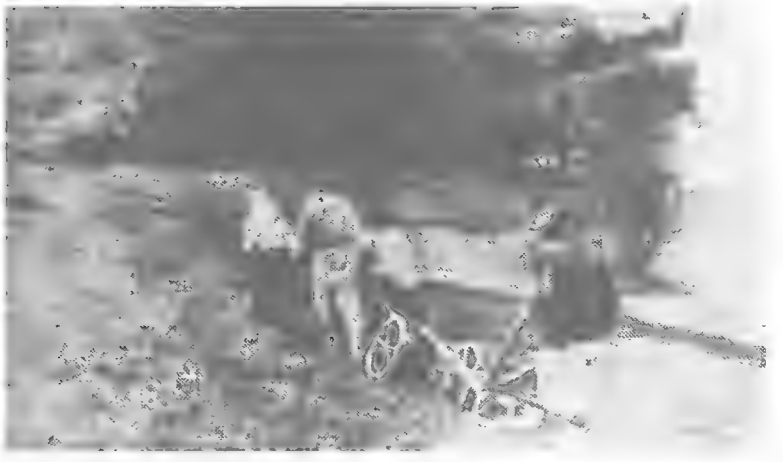

Німці пограбували коні і худобу. Селяни запрягаються до плуга й орають землю.

Спалена німцями оселя на Волині 1943 р. (Руїна школи).

1941 р. до березня 1944 р. вивезено з "Райхскомісаріяту Україна" понад сім мільйонів тон збіжжя, 622 тони м'яса й м'ясних виробів, 950 тисяч тон олійних насінь, 208 тисяч тон масла, 400 тисяч тон цукру, 2.5 мільйона тон паші, 3.2 мільйони тон картопель. Наложені на українських селян контингенти, що мусіли поповнити все те, нестерпно давило селян. Кількість худоби і коней зменшилася у висліді того на половину. До того,- крім тієї офіційної грабежі, долучилася приватна грабіж всіми німцями, що опинилися на теренах України. Кожний із поверх трьох мільйонів німецьких вояків, що побували на Україні, що найменше раз кожного місяця висилав своїй родині в Німеччині пачку українського сала, масла, цукру, пограбованого в українських селян, без найменшої винагороди за те. Большевицькі колгоспи й совгоспи перемінено на німецькі "лігеншафти", на яких українці мусіли працювати як раби, а всі продукти забирали собі німці. На початку 1942 р. СД повідомляла гітлерівський провід, що в багатьох округах України, головно північних, немає вже зовсім м'яса й масла. На всьому терені "Райскомісаріяту Україна" почав ширитися голод.

Надзвичайно жорстоко проводжено визиск робочих сил. З України вивезено до Німеччини на невільничі роботи поверх три мільйони української молоді, включаючи туди навіть чотирнадцять-літніх дітей. Там вони не мали найменшої правної охорони, немилосердно визискувані німецькими баворами й підприємцями, одержували собачі харчі й майже ніякої винагороди за свою важку працю.

У всьому тому користувалися німці неограниченим терором. За найменший спротив німецькому панові СД стріляло "винних", вішало, а що найменше слало до концлагерів на повільне знищення.

Особливо ганебну роботу провели німецькі окупанти України у фізичному масовому винищуванню українських полонених Червоної Армії. Українці в Червоній Армії, як і всі українці, вірили, що німці не тільки принесуть звільнення з червоно-московського ярма, але й поможуть відновити Українську Державу. Збройно захищати криваве УССР у нікого з них найменшої охоти не було. Тому вони масово здавалися в полон. Це й було причиною, що німецька армія на "українськім" фронті так швидко сунула вперед тоді, коли на московському фронті вже від початку натрапила на сильний спротив московських вояків і застрягла. В першому році воєнних дій на території України здалося в полон понад три мільйони бійців Червоної Армії, у тому около два і пів мільйона українців. З них можна було створити мільйонову українську армію. Але Гітлер вирішив, що на захід від Уралу не сміє існувати ніяка не-німецька армія, а українців треба послідовно послаблювати, щоб вигравши війну можна було решту виселити на Сибір. Тому Гітлер видав наказ ліквідувати фізично всіх воєннополонених: насамперед старшин як небезпечних большевицьких комісарів вистріляти, за ними підстаршин, а рядовиків виморити в таборах голодом. Табори воєннополонених були на теренах України і українське населення кругом даного табору намагалося доставляти харчі українським полоненим. Але це було строго заборонено і сотні тисяч жертв гинули голодовою смертю так, як у 1932-33 рр. українське селянство. Озвірілі німецькі нацисти переводили такий самий голокост українських воєннополонених як жидів, тільки іншими,жорстокішими методами: жидів газували, а українських полонених заморювали жахливою голодовою смертю. Лише невеличка кількість врятувалася завдяки заходам українських комітетів, або щасливою втечею. Кругло два і пів мільйона українців, вояків Червоної Армії, що здалися в полон, на наказ самого "вуйка Адольфа", знищено голодовою смертю на очах українського цивільного населення!

Дуже скоро виявили німецькі окупанти своє дійсне обличчя і в політичному аспекті. Арештування членів Українського Державного Правління у липні 1941 р. і масові арешти членів "Бандерабевеґунґ", тобто дійсної ОУН, у вересні 1941 р. мельниківці виправдували перед українським народом як акції виключно спрямовані проти "нерозважних бандерівців" для забезпечення ладу і порядку в час війни. Але ж, - у слід за цим - прийшло шматування української території, створення "Райхскомісаріяту Україна" як німецької колонії, в якій було строго заборонено писати й говорити про самостійну Українську Державу і в якій навіть льояльним гітлерівській Німеччині - мельниківцям не дозволено творити "Українську Національну Раду" як відповідник "Українського Центрального Комітету", що діяв в ГГ. Українську пресу перетворено в засіб повідомлювання українською мовою німецьких розпорядків. Вести українську національно-патріотичну роботу строго заборонено.

Непокірних розстрілювано безпощадно, навіть, якщо йшлося про мельниківця на службі ґестапо чи німецької Служби Безпеки, СД.

Це були аж надто міцні засоби перетворення українців з прихильників на рішучих ворогів гітлерівської Німеччини.

У висліді такої політики німецьких окупантів український загал - за виїмком горстки мельниківців, що не дивлячись зовсім на те, що діється кругом, вірно служили німцям, - був на початку 1942 р. вже готовий політично й психологічно до самооборони і до прийняття збройної протинімецької боротьби ОУН як своєї.

Але, нанесені німцями в першому році окупації удари Організації Українських Націоналістів виявились важкими. Особливо дошкульними були удари нанесені мельниківськими вислужниками ґестапо й СД. Як уже було згадано, вони, будучи поліційними агентами, що розшукували бандерівців, вдаючи українських патріотів, потрапили вислідити й видати в руки СД поверх чотири тисячі членів Похідних Груп ОУН, - дві третини усієї кількости. В додатку, майже в кожному випадку при зловленню одного члена Похідних Груп, що прийшов з західньої України, ґестапо арештувало ще й хоч одного члена ОУН, приєднаного з місцевого населення. Багато виловили й видали німецькій СД на розстріл членів ОУН, бандерівців, теж у західній Україні. В цілому - мельниківці на службі СД й ґестапо помогли зловити й передати німецьким катам на розстріл не менше як десять тисяч членів очоленої Степаном Бандерою Ораганізації Українських Націоналістів, ОУН, яку сам Гітлер доручив своїм катам стерти безпощадно з лиця землі за їхнє намагання протиставитись німецьким окупантам і відбудовувати самостійну Українську Державу.

Це було дуже важким ударом по сітці ОУН на всіх просторах України. Тим болючішим, що його ніхто не сподівався. За двадцять літ польської окупації трапився був один лише - член Крайової Команди УВО, Роман Барановський, що став на службу ворожої поліції й видавав їй своїх недавніх друзів, членів УВО. А тепер з'явилися сотні членів політичної організації, очоленої Андрієм Мельником, що з доручення свого проводу, ПУН, стали під керівництвом брата Романа Барановського, Ярослава Барановського, фактично керівника тієї організації, на службу гітлерівської поліції, щоб руками гітлерівських катів знищити самостійницьку ОУН, Організацію Українських Націоналістів, очолену Степаном Бандерою.

У висліді тих ударів організаційна мережа ОУН раз-пораз рвалася. Її треба було реорганізувати, підсилювати головно на сході членами з західньої України. Тому плянований на кінець 1941 р. перехід до збройної протинімецької боротьби під проводом ОУН, силою обставин пересунувся на осінь 1942 року.

Роман Шухевич, командант ДУН, Дружин Українських Націоналістів, та інші старшини тієї частини, що після відмови співпраці з німецькою армією й арештах, були вислані як "Український Легіон" для поборювання большевицьких партизанів на Білорусі, і під пильним оком німців, уважливо придивлялися до того, що діялося на Україні, удержуючи весь час живий зв'язок з Проводом ОУН. Роман Шухевич та Василь Сидор, теж старшина ДУН, мали вирішний вплив на постанову перемінити осінню 1942 р. Українську Народню Самооборону та окремі бойові відділи ОУН в одностайну збройну силу українського народу у боротьбі за Українську Державу проти кожного окупанта України.

Для цієї формації постановлено прийняти назву "Українська Повстанська Армія" - УПА, щоб так поєднати боротьбу другої світової війни з боротьбою партизанських загонів, що по відступі армій УНР продовжували збройну боротьбу проти червоно-московських наїзників як "Українська Повстанська Армія" під командою поета Грицька Чупринки, зловленого і розстріляного большевиками 28 серпня 1921 р. Щоб підкреслити ту ідейну єдність збройної боротьби, Роман Шухевич, ставши Головним Командиром УПА 1940-вих років, прибрав собі як псевдонім прізвище Грицька Чупринки, замінивши тільки ім'я "Грицько" на "Тарас". Так постав псевдонім Головного Командира нової УПА - "Тарас Чупринка" як символічне - поєднання ідеї і чину: Ідея: Тарас Шевченко, чин: Грицько-Чупринка, отже - Тарас Чупринка.

Днем офіційного проголошення УПА обрано 14 жовтня, Свято Покрови, що колись було святом Запорізької Січі. Для закріплення тієї інтенції було згодом, коли постала УГВР, офіційно піддано УПА - Українську Повстанську Армію - під покров Пресвятої Богородиці і проголошено День Покрови - Святом УПА.

Нова військова формація повинна була на початок охопити терен Полісся і Волині. Причиною цього була проблема німецьких масових репресій. Стосуючи безоглядний терор, гітлерівські окупанти впровадили варварську, особливо жорстоку методу збірної відповідальности і масових репресій, неприпустимих у культурному світі. Так, наприклад, коли арештований член Проводу ОУН Тарас Маївський при відставлюванню його до тюрми застрілив трьох ґестапівців і втік, то як відплату за те ґестапо розстріляло поверх сорок українсьіких політв'язнів. Тому був острах, що за кожну збройну акцію УПА проти німців німецькі кати з СД розстріляють якусь більшу кількість українських політичних в'язнів, або просто селян із місцевості, де відбулася акція УПА.

Ця небезпека була дуже серйозною в Галичині. На Поліссю, а далі й на Волині, ця небезпека затратила своє значення. На терен Полісся, а вслід за тим і Волині стали сунути большевицькі партизани, а також почала діяти польська партизанка. Карні акції за дії тих груп німці стали скеровувати проти українських селян, не дивлячись зовсім на те, що це були групи ворогів українського народу і німці знали це. Така доля зустріла, наприклад, село Кортиліси на Ковельщині, де за дії большевицьких партизан спалено до щенту українське село і вимордувано дві тисячі безборонного населення, село Кам'янку, де німецьке СД вимордувало кругло три тисячі українських селян, Цумань, де розстріляно кілька тисяч українських селян, зігнаних з околиці, а село спалено, село Ромель, Олександрійського району, де замордовано ок. 400 жінок і дітей, та ок. 100 менших сіл. Поява і збройні дії відділів УПА на тих теренах могли тільки припинити злочинні акції ошалілих гітлерівських окупантів.

В Галичині, частині ҐҐ, ситуація була тоді інакша. Большевицьких партизанів там ще не було. А злочинні акції польських банд скеровувалися виключно проти українського населення і за них німці масових репресій не стосували. Тому Провід ОУН вирішив перейти до збройних дій проти німецьких окупантів і проти совєтських і польських партизанів під прапорами Української Повстанської Армії покищо лише на теренах Полісся і Волині, а в Галичині залишити УНС, Українську Народну Самооборону.

ҐЕНЕРАЛ РОМАН ШУХЕВИЧ
(Погруддя мистця М. Черешньовського)

Першим відділом Української Повстанської Армії став Самооборонний Кущ ОУН Сергія Качинського-"Остапа", сина православного священника, колишнього старшини польської армії, що був тоді військовим референтом Крайової Екзекутиви ОУН Полісся і Волині. Вслід за тією першою сотнею УПА на Поліссю перетворює свій відділ Самооборони ОУН у першу волинську сотню УПА військовий референт Окружної Екзекутиви ОУН на Волині Перегійняк-"Довбешка"-"Коробка". В скорому часі весь простір Полісся і Волині вкривається сіткою відділів УПА. Головним командантом УПА став Роман-Дмитро Клячківський - полк. "Клим Савур", його заступником Михайло Медвідь-"Карпович", а шефом штабу колишній полковник армії УНР, Леонід Ступницький - "Гончаренко", піднесений до ступня ґенерала. Ступницький зорганізував був у Рівному Український Червоний Хрест і перебуваючи як керівник УЧХ у Рівному, співпрацював з Крайовим Військовим Штабом ОУН. По створенню УПА полк.Л. Ступницький перейшов до УПА на пост шефа штабу, а його співробітниця др. Харитя Кононенко перебрала організування Українського Червоного Христа як підпільного сектора УПА. Сітка господарської референтури ОУН стала одночасно запіллям господарської референтури УПА, пов'язуючи тим тісно дію УПА з ОУН.

З кінцем 1942 р. український Леґіон,[1] що боровся проти большевицьких партизан на Білорусі, перейшов до УПА. Вслід за ним перейшло до УПА більшість станиць української поліції на Поліссю і Волині. Завдяки цьому УПА зросла і зміцніла, поповнивши свої ряди кваліфікованими військовиками. Увесь тодішній терен дії УПА, Волинь і Полісся, поділено на три Воєнні Округи: 1. Округа "Турів", командир Майор Юрій Стельмащук-"Рудий", з трьома загонами - 1.Загін ім. Богуна, командир полк. "Голобенко"-"Остріжський", з чотирма куренями:"Щуки", "Назара"-"Криги", "Ярока" і "Ливара". 2. Загін "Помста Полісся", командир "Верховинець", з куренями: "Голубенка", "Яреми" і "Юрка". 3. Загін ім. Наливайка, з куренями: "Орли", "Мухи", "Грома", "Кубіка". Крім цього три курені окремих доручень: "Базаренка", "Берези" і "Сокола". II. Воєнна Округа "Заграва", командир Сильвестр Затовканюк-"Пташка" з чотирма загонами: 1. 1. Загін ім. Коновальця, командир "Ярема", курені: "Кори", "Лайдаки", ім. Богуна. 2. Загін Енея, командир Петро Олійник-"Еней", курені:"Дороша", "Кватиренка", "Польового", "Ґонти" і "Верещаки". 3. Загін Дубового, командир І.Литвинчук--"Дубовий", курені: "Шакали", "Шавули" і "Гострого". 4. Загін Олега, командир "Олег", курені: "Шутки," "Цигана" і "Евгена". III. Воєнна Округа "Волинь Південь", командир "Береза", з двома загонами: 1. Загін Івана Климишина-"Крука", курені: "Буревія", "Докса", "Дика" і "Бистрого" і 2. Загін "Верещаки", Яків Яковлів-"Кватиренко", курені: "Гордієнка", "Меча" і "Дуная".

Кількість бійців тієї частини УПА, як і цілої УПА, точно устійнити неможливо, бо в ході бойових дій вона дуже мінялася. До того бракує точних звітів. У німецьких військових і поліційних звітах число бійців на Волині й Поліссю хитається від десять тисяч до сто тисяч. Калькулюючи схематично можна прийняти таку кількість бійців УПА на Поліссю і Волині, приймаючи подані в збережених документах дані про структуру і числовий стан структуральних одиниць УПА: а/ курінь складався з чотирьох сотень, б/ одна сотня числила 180 бійців. 33 курені по чотири сотні разом 132 сотні, по 180 бійців - кожна - разом поверх 23 тисячі. Заокруглюючи це число, можна прийняти - двадцять тисяч бійців на Волині і Поліссю в рядах Української Повстанської Армії.

Числовий стан всієї УПА оцінює др. Арльт, шеф політичного відділу Міністерства Східних Теренів, у своєму звіті міністрові Розенберґові з датою 17 листопада 1944 р. на 60.000 "активних бійців зі зброєю".

При цьому, у німецьких звітах підкреслюється, що коли мова про кількість членів УПА, то на увазі мається тільки "активних бійців при зброї," а господарську, зв'язкову, інформаційну і розвідочну роботу вела для УПА сітка ОУН, становлячи адміністраційний апарат та запілля УПА. Тому до згаданого числа 60.000 бійців УПА при зброї додають як мінімум 40.000 запілля і резерв, охоплених сіткою ОУН. В цілому, число всієї УПА подавали німецькі військові і поліційні розвідчі органи у дбайливо виготовлених звітах для найвижчих німець-

1)"Літопис Української Повстанської Армії", т.5, стр.270.

2) Там же, стр.74.

3) Там же, т.7, стр.92, документи ч. Н 3/476.

ких чинників на кругло сто тисяч осіб. Ця оцінка охоплює всі терени України в 1944 році.

Перші бойові дії УПА були спрямовані проти большевицьких партизанів, що намагалися опанувати Полісся й Волинь за плечима німецької армії. Керовані центрально совєтським командуванням, ті загони зустрічали скрізь піддержку польських колоністів і спільно наносили дошкульні удари українському населенню. Але грабіжницькі наскоки німців на українські села змушують новостворені загони УПА скерувати свою збройну боротьбу одночасно й проти німців. Збройні бої УПА з німцями зростають кількісно й інтенсивно головно на початку 1943 року, коли до УПА перейшли масово станиці української поліції. Член Головної Команди УПА, Ростислав Волошин, писав про це у підпільному органі ОУН "Ідея і чин", р.2, ч.5, 1943, під псевдом А.С.Борисенко:

"В тяжких і численних боях розбила УПА численні бази большевицьких партизан та очистила від їхніх банд Ровенщину,Житомирщину, Ковельщину, південну Сарненщину та Берестейщину й, користаючи з цілковитої прихильности та помочі населення, звільнює крок-за-кроком все нові терени Волині, Полісся, Поділля, Житомирщини й Київщини.

Від березня 1943 р. починаючи, українське село розправилося з сотками ляндвіртів та інших п'явок народу, провчило не один грабіжницький відділ німецької поліції і СС-ів. Постійно, Яполоть, Чудви, Бічаль, Велика Любаша, Іванова Долина на Костопільщині; Бережці, Новостав на Кремянеччині; Смига, Замчисько, Білгородка, Студінка на Дубенщині; Цумань, Колки на Луччині; Жуків, Сергіївка, Бугрин на Рівенщині; Турійськ, Доротинь на Ковельщині; Дружкопіль, Горохів на Горохівщині і ще десятки й сотки назв сіл на Волині,Поділля, Полісся, Житомирщини, Кам'янець-Подільщини, Київщини, в обороні яких бойові відділи УПА звели бої *з німецькими загарбниками, пророчисто свідчать про волю українського народу боронити свій край перед ворогом. А здобуті в боях на ворогах кріси, фінки, кулемети, гранати, гранатомети, гармати, авта - вірно служать вправній руці українського повстанця у його боротьбі із захланним московсько-большевицьким та гітлерівсько-німецьким імперіялізмами."1/*

---

1) "Літопис Української Повстанської Армії", т.2, стр.22-23.

Др. ЮРІЙ ЛИПА
**1900 - 31 серпня 1944*

ЮРІЙ ЛИПАнародився в 1900 р. в Одесі. Син письменника Івана Липи, співосновника "Братства Тарасівців". У 1920 р. емігрував з батьками до Польщі. В Варшаві закінчив студії медицини і працював як лікар. Поет і письменник, друкував свої поезії в видаванім Д.Донцовим "Віснику", й видав їх окремими збірками: "Світлість", "Суворість", "Вірую". Наукові й публіцистичні праці: "Бій за укр. літературу", "Укр. роса", "Укр. доба", "Призначення України", "Розподіл Росії", "Чорноморська доктрина", "Ліки під ногами"; повість "Козаки в Московії".

Лікар УПА. Генеральний Секретар здоровля УГВР. Розстріляний загоном НКВД на присілку Іванівка біля Рогізна на Яворівщині 31 серпня 1944 р.

В половині 1943 року поширено структуру УПА на всю Україну, переіменовуючи Українську Народню Самооборону в Галичині на Українську Повстанську Армію та організуючи відділи УПА теж на всій Наддніпрянщині,на Буковині й на Закарпаттю. Назви УНС - "Українська Народна Самооборона" в Галичині й на Закарпаттю та БУСА - "Буковинська Українська Самооборонна Армія" на Буковині зникають, а на їх місце приходить одностайна назва і одностайна організаційна структура - УПА, Українська Повстанська Армія.

Відповідно структура розбудовується. Діючий до того часу "Крайовий Військовий Штаб ОУН" перетворюється у "Головний Військовий Штаб УПА" і твориться окремий пост Головного Командира УПА. Пост Головного Командира УПА переймає Роман Шухевич, що від початку 1943 р. був членом КВШ як "майор Тур", а тепер прийняв псевдонім "Тарас Чупринка", зразу в ранзі полковника, а згодом підвищений постановою УГВР до ранги ґенерала.

Формальне відділення Головного Командування УПА від Проводу ОУН прийшло в вересні 1943 р. Шефом штабу всієї УПА став Дмитро Грицай, дотогочасний шеф КВШ ОУН, під псевдом "Перебийніс", зразу в ранзі майора, а згодом піднесений постановою УГВР до ранги ґенерала. Його заступником, а по його смерти осінню 1945 р. наступником, став Олекса Гасин, псевдонім "Лицар," зразу в ранзі майора, а згодом піднесений до ранги полковника. /Згинув у січні 1949 року/.

Керівниками відділів Головного Військового Штабу УПА стали: 1. Організаційно-мобілізаційний відділ - Олекса Гасин - майор "Лицар", 2. розвідчий - "Вейс", 3. господарчий - "Чорнота", 4. вишкільний - полк. В.Євтимович, Степан Новицький - майор "Вадим" - Спец" - "Степ", Василь Сидор - сот. "Шелест" - "Вишитий". 5. пропагандивний - Ярослав Старух - "Стояр", Йосип Позичанюк - "Шугай" - "Шаблюк", 6. політвиховний - пор. Микола Дужий, Ростислав Волошин - "Павленко"; співробітники - Омелян Грабець - "Батько", Василь Кук - "Коваль", проф. Лев Шанковський.

Із поширенням одностайної УПА, Української Повстанської Армії, на всі терени, поділено її територіяльно на чотири частини: 1.УПА-Північ, 2.УПА-Захід, 3.УПА-Південь і 4.УПА-Схід. Назву "УПА-Північ" одержала тогочасна УПА, що діяла на теренех Волині й Полісся. У ній організаційно наступила лише та зміна, що її підчинено Головному Командуванню і Головному Військовому Штабові всієї УПА.

Назву "УПА-Захід" одержала дотогочасна "Українська Народна Самооборона"Галичини, Буковини й Закарпаття. Пов'язане з цим переорганізування перевели полк. Олекса Гасин-"Лицар" і полк. Василь Сидор-"Шелест", який обняв пост Командира УПА-Захід. Шефом штабу УПА-Захід - став сотн. В."Хмель". В склад УПА-Захід ввійшло шість Воєнних Округ: 1. ВО "Лисоня", к-р. майор "Грім" опісля полк. "Яструб"; курені: 1."Холодноярці", 2. "Бурлаки", 3. "Лісовики", 4. "Рубачі", 5. "Буйні", 6. "Голки". II. ВО "Говерля", к-р. "Степовий", від березня 1945 р. "Хмара"; курені: 1. "Буковинський", к-р. "Лісовий", 2. "Перемога", к-р "Недобитий", 3. "Гайдамаки", к-р "Рен", 4. "Гуцульський", к-р "Тиса", 5. "Карпатський", к-р "Козак", III. ВО "Чорний Ліс", к-р полк. Микола Андрусяк-"Різун"-"Грегіт"; курені: 1. "Смертоносці", 2. "Підкарпатський", 3. "Дзвони", 4. "Сивуля", 5. "Довбуш", 6. "Бескид", 7. "Месник". IУ. ВО "Маківка", к-р пполк. Бутковський - "Гуцул"; пізніше майор "Козак"; курені: 1. "Льви", 2. "Булава", 3. "Зубри", 4. "Летуни", 5. "Журавлі", 6. "Бойки", 7. "Басейн". У. ВО "Буг", к-р полк. "Вороний". Курені: 1. "Дружинники", 2. "Галайда", 3. "Кочовики", 4. "Переяслави", 5. Тигри", 6. "Перебийніс". УІ. ВО "Сян", к-р майор Мирослав Онишкевич -"Орест". Курені: 1. "Вовки", 2. "Месники", 3. "Рена", к-р пор. Василь Мізерний - "Рен", Курені окремого призначення: 1. "Сіроманці", 2. "Полтавці", 3. "Чорноморці".

Тереновою базою групи УПА-Південь були Уманьщина, Вінниччина й Поділля. Командиром "УПА-Південь був призначений літом 1943 р. полк. Омелян Грабець - "Батько", заступником "Антон", шеф штабу "Кропива". УПА-Південь ділилася територіяльно на три Воєнні Округи: 1. ВО "Холодний Яр", к-р "Кость", шеф штабу - "Дід Тарас". Курені: "Саблюка" і "Довбуша". II. ВО "Умань", к-р "Остап", шеф штабу "Нюра".Курені: 1. "Довбенка", 2. "Булавного", 3. "Андрія Шума". III. ВО "Вінниця", к-р "Ясень". Три курені: 1. "Сторчана", 2. "Мамая" і 3. "Буревія".

УПА-Схід це була прифронтова смуга Наддніпрянщини, тому вона не змогла розвинутися так, як три інші. На цьому терені пересувалися безупинно маси німецьких і совєтських армій, а до того терен-брак лісів і гір-найменьше надавався для

партизанської боротьби. Командиром УПА-Схід став полк.Петро Олійник-"Еней", дотогочасний командир загону УПА-Північ. Він перейшов з своїми частинами через Коростень до Малинських лісів,а деякі частини перейшли Дніпро на Лівобережжя. На просторі Коростень-Чернігів оперували курені УПА "Верещаки" та "Евгена", а на північно-східній Житомирщині курінь "Дороша".

Так виглядала організаційна структура Української Повстанської Армії і теренове розміщення її загонів у 1942-1944 роках. Її силу, як уже згадувано, подано у дбайливо провіреному розвідками німецької армії, німецької Служби Безпеки та ґестапо звіті для найвищих німецьких чинників при кінці 1944 року на 60.000 "бійців при зброї", а з запіллям і адміністраційними силами на кругло сто тисяч. У німецьких звітах на нижчому рівні подавано число багато вище. Так, наприклад, у німецькому документі Н 3/474 з датою 1 вересня 1944 подано: "Що число членів УПА в випадку загальної мобілізації може мати два до три мільйони бійців." Очевидно, це числа перебільшені, якщо мова про 1944 р. Але, вони близькі правди, коли мова про час переходу фронту через західню Україну в 1944/45 рр., бо тоді большевики згортали й слали на фронт усіх, хто лише міг носити зброю і щоб врятуватися від того українська молодь масово втікала в ліс до УПА. Але, у висліді цього ряди УПА стали перевантажені припадковими елементами, що до партизанської боротьби не надавався, тому як тільки небезпека мобілізації до Червоної Армії проминула із закінченням війни, ті додаткові маси розпущено і кількість бійців УПА повернулася до попереднього стану.

Відділи УПА звели сотні боїв на всіх просторах України проти большевицьких партизанів, а пізніше прти збройних частин НКВД, та проти відділів німецької поліції, а в деяких випадках і проти відділів німецької армії, - як от великий дводенний бій відділів УПА з частиною німецької армії під Радовичами, район Ковель, в днях 7-9 вересня 1943 р., в якому згинуло згідно з німецьким звітом 208 німців, або великий бій УПА-Захід з частинами німецької й мадярської армії у Скільщині біля сіл Кам'янка і Липа в днях 9-16 липня 1944 р., як теж проти частин Червоної Армії, як от великий бій під Гурбами на Волині в днях 22-25 квітня 1944 р., в якому большевики втратили по-

1) "Літопис Української Повстанської Армії", т.7, стр.19.

Відділ Української Повстанської Армії, що охоронявперед німцями наради Першого Великого Збору УГВР в днях 11-15 липня 1944 р., біля села Сприня, Самбірського повіту.

І дівчата взяли зброю до рук, щоб чк члени УПА боротись за волю України.

над 800 вбитими. Для основного, докладного перегляду бойових дій УПА за весь час її існування треба б багато-томової праці. Тут згадаємо лише як символічні успіхи боїв УПА з німецькою, большевицькою та польською армією голосні персональні втрати ворога: У травні 1943 р. у бою з загоном УПА на шляху Ковель-Рівне на Волині згинув з усім своїм штабом шеф штабу гітлерівських СА Віктор Люце, один із найближчих співробітників Гітлера. 29 лютого 1944 р. згинув від куль бійців УПА командир "Першої АрміїУкраїнського Фронту" військ Червоної Армії ґен. армії Ніколай Ф. Ватутін, як підкреслюють совєтські та польські історики - один із найздібніших ґенералів Червоної Армії, а в часі великих акцій прти УПА в Карпатах ґен. військ НКВД Москаленко. 28 березня 1947 р. в районі Балигороду загинув від куль УПА польський ґенерал Кароль Сьвєрчевский, що приїхав був з Варшави на Лемківщину особисто керувати діями польської армії й поліції проти УПА. Для ілюстрації розмаху дій УПА наведемо один німецький звіт про акції УПА в Галичині.

"Вища Команда СС і Поліції в ГГ, Краків, 17. 57. 1944. /УПА в Галичині./Місяць квітень виявляє суттєвий зріст дій банд. Число зголошених нападів зросло в порівнанню з минулим місяцем на понад 1300, з того майже 600 в дистрикті Галичина... В загальному число атак від початку року /1944/ постійно зростає і в звітному місяці дійшло до числа 8242 /березень 6887, лютий 6454, січень 6123/... Дії банд в дистрикті Галичина переводить в основному УПА."

Звіти про дії УПА на Волині, Поліссю й Наддніпрянщині подавали німці окремо, бо ті терени належали до "Райхскомісаріяту Україна".

---

1) Досі вийшли друком праці про УПА: 1. Микола Лебідь. УПА. Мюнхен, 1946. 2. Петро Мірчук. Українська Повстанська Армія 1942-1952. Мюнхен, 1953. 3. Лев Шанконвськнй. Українська Повстанська Армія. Історія Українського Війська, ст. 635-832, 1953. 4. Збірка документів: "Літопис Української Повстанської Армії". Торонто. Досі вийшло друком 13 томів. Польська література про дії УПА на Закерзонню дуже багато: поверх 30 повістей та кільканадцять науковнх і публіцистичних праць. Найповніше і найбільш річево в праці: Антоні В. Щесняк і Вєслав З. Шота. "Дорґа до Ніконд". Варшава, 1973.

2/ А. Щесняк, оп. ціт. ст. 202. Р. Торжецькі, оп. ціт. ст. 318.

3/ Літопис УПА, т. 6, ст. 137.

ЗА СПІЛЬНИЙ ФРОНТ БОРОТЬБИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ.

На другому Великому Зборі ОУН весною 1941 видвигнено новий клич і нову ідею боротьби: "Свобода н а р о д а м, свобода людині!" Тобто-боротьбу за визволення українського народу пов'язано з визвольною боротьбою інших поневолених народів, насамперед поневолених народів східьої Европи й Азії. В розгарі воєнних дій на території України ОУН взялася за реалізування цього клича.

В час Другого Великого Збору ОУН малося на думці визвольну боротьбу проти московських окупантів. Після червня 1941 р. ця боротьба мусіла звертатися вже й проти нового окупанта, не кращого від московського - проти гітлерівської Німеччини. Бо скоро виявилося, що гітлерівська Німеччина почала війну проти Москви зовсім не для того, щоб визволити поневолені Москвою народи, - як цього ті народи сподівалися, - але, щоб перехопити від Москви для себе колоніяльне панування над тими народами і щоб самій ще жорстокіше визискувати їх. Ніяких сподівань на гітлерівського "союзника" не сміло більше бути, ніякої коляборації з гітлерівською Німеччиною. Як український, так і всі інші поневолені народи східньої Европи й Азії, мусіли організувати двофронтову боротьбу: одночасно проти червоної Москви і проти брунатної Німеччини. Україна мусіла перебрати ініціятиву в тому вже хоча б тому, що німці почали організувати чужонаціональні військово- поліційні відділи, які повинні були воювати за німецьку справу і заангажувала їх у дії в Україні.

У цьому аспекті, пропагандивні відділи ОУН і УПА повели жваву роз'яснювальну кампанію серед дотичних народів, закликаючи чужинців у німецьких відділах кидати службу німецьким імперіялістам і переходити до УПА. А командування УПА приступало до організування чужонаціональних відділів УПА. У висліді того, вже літом 1943 р. у фронтових звідомленнях УПА появляються ось такі повідомлення:

"25 червня 1943 р. у триденних боях загону УПА під командуванням к-ра Крука в околицях Теремна на Волині, в яких цілком розгромлено сталінських партизанських грабіжників, відзначився особливо відділ грузинів."

"Ми Волі стали на сторожі"
Ґрафіка в бункрах УПА роботи Ніла Хасевича "Бей-Зота", дереворит-кліша для друку підпільної літератури.

"В місяці серпні 1943 р. відділ УПА, складений також з узбеків, грузинів і росіян, знищив у боях з німцями в Млинівському районі, Рівенської області, 60 гітлерівських бандитів."

"29.4.1944 р. у великому бою відділів УПА з військами НКВД на Крем'янеччині взяли участь і визначилися національні /не-українські/ відділи під командою к-ра Яструба. В цьому бою ворог утратив 240 вбитими."

Так у боях проти німецьких і московських окупантів родився спільний фронт боротьби за визволення народів Східньої Европи й Азії. У час переходу фронтів у складі УПА діяло 15 бойових куренів інших народів східньої Европи й Азії.

А в днях 21-22 листопада 1943 р. відбулася в Україні зорганізована Проводом ОУН і Головним Командуванням УПА Перша Конференція Поневолених Народів Східньої Европи й Азії з участю 39 делегатів від 13 народів: азербайджанці - 6 делегатів, голова лейт. Фізул; башкіри - 1, Кагарман; білоруси - 2, г. Дружний; вірмени - 4, г. Антракт; грузини - 6, г. майор Гогія; кабардинці - 1 Баксан; казахи - 1, Дежумен; осетинці - 2, г. сержант Храм; татари - 4, г. ст. сержант Тукай; узбеки - 5, г. Шімрат; українці - 5, г. прф. "Стецько" /Ростислав Волошин/; черкеси - 1, Джігіт; чувахи - 1, сержант Скворцов. Предсідником конференції обрано українця Левченка. Після доповідей і дискусії, учасники конференції прийняли резолюції "Першої Конференції Поневолених Народів Східньої Европи й Азії," "Декларацію" і "Відозву." Рішенням Конференції приступлено до видавання спільного журналу "Наш Фронт", в якому опубліковано матеріяли конференції і міщено статті на тему прблем спільної боротьби.

Конференція була насичена свідомістю конечности вести визвольну боротьбу проти обох імперіялістів: большевицької Москви і гітлерівської Німеччини. У "Постановах" підкреслено це:

"1. Сучасна війна між німецьким націонал-соціялізмом і російським большевизмом це типово імперіялістична війна за панування над світом, за новий поділ матеріяльних багацтв, за здобуття нових сировинних баз і ринків збуту, за поневолення народів і експлуатацію їхньої робочої сили.

2. Обидва воюючі імперіялізми заперечують право народів на їх вільний політичний і культурний розвиток у самостійних національних державах, та несуть усім народам полі-

тичне, соціяльне і культурне поневолення у формі гітлерівської "Нової Европи", чи большевицького СССР...

Окремі постанови:

1. Перша Конференція Поневолених Народів Східньої Европи й Азії вітає героїчну боротьбу народів Західньої і Середньої Европи проти німецького імперіялізму та заявляє свою повну політичну солідарність у цій боротьбі."

Конференція постановила створити Національний Комітет Поневолених Народів для координування визвольної боротьби поневолених народів.

Напередодні конференції в околиці, де мала відбутися конференція, з'явився батальйон німецької поліції, що плянував грабувати і палити українські села. Участь у тому бою взяли й учасники конференції. Так формувалася співпраця поневолених народів проти окупантів і в конференційних залях, і одночасно у безпосередній збройній боротьбі.

Наведені вище постанови Першої Конференції Поневолених Народів Східньої Европи й Азії мають величезне значення як історичні документи. Вони переконливо свідчать, що Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери не тільки ніколи ніяк не співпрацювала з гітлерівською Німеччиною, але стояла весь час у відвертій ідейній і політичній боротьбі проти гітлерівських окупантів України і, в додатку для такої спільної боротьби проти гітлнрівських і проти большевицьких імперіялістів організувала інші, поневолені народи східньої Европи й Азії.

Після війни ту концепцію оформлено як продовження в "Антибольшевицький Фронт Народів", АБН.

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА, УГВР.

В ряди УПА все більше включалися українські патріоти, які членами ОУН не були, але стояли на державницьких позиціях і бажали брати участь у збройній боротьбі проти обох окупантів України. Таким чином Українська Повстанська Армія скоро перетворилася із збройного рамени ОУН на збройне рамя всего українського народу. Дієво й організаційно УПА тісно спліталася з ОУН, а обидві формації, ОУН і УПА, спиралися на широкі маси українського загалу. Це викликало ко-

МИКОЛА ДУЖИЙ.
****1902 - †1955 р.***

МИКОЛА ДУЖИЙ, селянський син, народився 1902 р. в с. Карів біля Угнова. По закінченню ґімназії у Раві студіював на таємному Львівському Українському Університеті й закінчив філософічний факультет на державному Львівському Університеті. Широковідомий студентський і просвітянський діяч. Редактор "Студентського Шляху" в 1931 р. В 1930-39 незмінний секретар Головної Управи "Просвіти", був дійсним керівником "Просвіти". Редактор календарів "Просвіти"Член УВО й ОУН, вязень польських тюрм. Член Головного Військового Штабу ОУН й УПА. Секретар Великого Збору УГВР, обраний секретарем Президії УГВР.

У 1946 р. загазований у бункрі УПА, відрятований лікарями НКВД й засуджений на 25 літ концлагерів. В 1955 р., з огляду на смертельну недугу, звільнений, повернувся до Львова і помер там. Його похорон був масовою демонстрацією українців як симпатиків боротьби ОУН-УПА-УГВР.

нечність створити політичну надбудову, що керувала б всією боротьбою українського народу. Такою природною надбудовою було Державне Правління Української Держави, покликане до дії 30 червня 1941 р. Але, несподівано скоро безоглядні репресії нового, німецького окупанта - арешт німецькою Службою Безпеки й вивезення до концлагерів членів Тимчасового Правління - спаралізували ту формацію. Реорганізування Державного Правління як підпільного керівника всієї боротьби українського народу спиняв острах за долю арештованих: німці зінтерпретували б це як продовження протинімецьких дій заарештованими і в відплату були б усіх їх зліквідували. Треба було організувати новий керівний орган, персонально не зв'язаний з арештованими. Ґен. Роман Шухевич - "Тарас Чупринка", головний командир УПА, пише про це:

"Цей плян зродився в колах Головного Командування УПА восени 1943 р. Весною 1944 р. утворено Ініціятивний комітет.

"Ініціятивний Комітет вирішив творити Представництво українського народу на демократичній основі. Демократична плятформа давала можливість залучити до керівництва визвольною боротьбою всіх чесних і національно вартісних патріотів, незалежно від їхніх партійних поглядів.

"Основні пункти політичної плятформи, що мала стати основою формування нового політичного представництва українського народу, були такі: 1. Беззастережно визнати ідею Української Самостійної Соборної Держави як найвищу ідею українського народу; 2. Визнати революційні методи боротьби за Українську Самостійну Державу; 3. Здеклярувати своє вороже становище супроти московських большевиків та німців як окупантів України; 4. Визнати демократію, як устроєвий принцип Представництва."

Головою Ініціятивного комітету став проф. Лев Шанковський, співробітник Головної Команди УПА, не-член ОУН. Членом Комісії був теж Іван Багряний, не-член ОУН, що пізніше став організатором і керівником УРДП. Очевидно, були й члени ОУН.

В днях 11-15 липня 1944 р. на горі Виділок біля села Сприня Самбірського повіту відбувся під охороною відділів УПА Перший Великий Збір УГВР. Предсідником Збору був обраний Ростислав Волошин - "Павленко", секретарем мґр. Микола Дужий. Після основного продискутування політичної ситуації та можливостей і плянів боротьби за УССД, Збір ухвалив "Устрій", "Плятформу" та "Універсал УГВР" і вибрав керівні органи УГВР: проф. Кирило Осьмак - президент, Василь Мудрий, о.др.Іван Гриньох і проф.Іван Вовчук-перший, другий і третій заступники президента; мґр.Микола Дужий-секретар Президії; Роман Шухевич - "Лозовський" - голова Генерального Секретаріяту і секретар військових справ; Ростислав Волошин - "Павленко" - секретар внутрішніх справ; Микола Лебедь - "Рубан" - зовнішні справи; Ярослав Біленький - генеральний суддя; Йосип Позичанюк - "Шаблюк" - бюро інформації. Обсаду керівниками інших ділянок залишено на пізніше.

Українська Головна Визвольна Рада ввійшла відразу в дію і як підпільний уряд України керувала всією революційною боротьбою українського народу на Рідних Землях щонайменьше до 1952 р. Частка з них при закінченню війни виїхала на чужину як члени Закордонного Представництва УГВР. Решта, що залишилися в Україні, як і після Збору кооптовані, загинули, або в бою, або в большевицьких тюрмах чи концлагерах. В серпні 1944 р. в бою частин УПА з большевицькими частинами загинув член УГВР Ростислав Волошин - "Павленко" - "Горбенко", член Головної Команди УПА і Проводу ОУН; 23 грудня 1944 р. впав в бою з большевиками член УГВР Йосип Позичанюк-"Шугай"-"Шаблюк", член Головної Команди УПА і Проводу ОУН; осінню 1944 р. попав у руки НКВД і загинув на допитах Кирило Осьмак, президент УГВР; у вересні 1945 р. загинув у підвалах НКВД від тортур о. др. Микола Ґалянт, член УГВР, канцлєр Львівської Митрополичої Консисторії; загазований у бункрі УПА попав у руки НКВД мґр. Микола Дужий, секретар Президії УГВР, член Головного Військового Штабу УПА, провідний член ОУН. Відрятований і засуджений, був звільнений передчасно з огляду на смертельну недугу і прибувши до Львова помер ; 5 березня 1950 р. в бою зі спец-частинами НКВД загинув ґен. Роман Шухевич - "Лозо-

вий" - "Тарас Чупринка" - "Тур", голова Генерального секретаріяту УГВР, Головний Командир УПА, голова Проводу ОУН на Українських Землях; 28 листопада 1950 р. біля села Велике Поле на Львівщині в бою з НКВД загинув Осип Дяків - "Горновий", заступник голови Генерального Секретаріяту УГВР, член Проводу ОУН, сотник-політвиховник УПА; зимою 1951/1952 в бою НКВД загинув Петро "Полтава", заступник голови Генерального Секретаріяту УГВР, сотник-політвиховник, член Проводу ОУН.

УГВР діяла підпільно. Ширшому загалові українського громадянства вона була відома з офіціозів "Вісник УГВР", "Бюро Інформації УГВР" і "Самостійність" та з повідомлень, заяв, зведень і постанов УГВР, друкованих теж в інших підпільних органах ОУН і УПА.

"Тимчасовий Устрій УГВР, схвалений на Великому Зборі, уточнює:

1. УГВР - це верховний орган українського народу в його революційно-визвольній боротьбі за УССД.

3. УГВР: в/ очолює визвольну боротьбу, дає напрям українській державницькій політиці та керує нею; г/ репрезентує український нарід та його державницькі змагання перед зовнішним світом."

Особливе морально політичне значення мала постанова:

"12. УГВР перебуває на українських землях. За кордон може вислати своїх делегатів."

Це не була бомбастична фраза, а важке зобов'язання і його члени УГВР гідно сповнили. За кордон дійсно виїхав тільки секретар зовнішних справ, Микола Лебідь, як голова Закордонного Представництва УГВР з кількома членами. Президент УГВР, проф. Кирило Осьмак, Голова Генерального Секретаріяту "Р.Лозовський" - Роман Шухевич, та інші члени Сектретаріяту УГВР залишилися на рідних землях /тоді, коли всі опортуністичні "політики" вивтікали за кордон/, і своєю безпосередньою участю у революційній боротьбі проти московських наїзників, своєю кров'ю і своєю геройською смертю у боротьбі за УССД здобули повне право звати УГВР єдиним

1)Документальні матеріяли про діяльність УГВР в Україні на протязі сім літ опубліковані на чужині в 1 "УГВР у світлі постанов Велнкого Збору та інших документів з діяльности 1944-1951 рр." ,Мюнхен, 1956. 2/ "Літопис Української Повстанської Армії," Торонто, 1980, т.7 і 8.

законним представництвом українського народу у його революційному змагу.

Цілі і завдання УГВР подані в її Плятформі так:

"1. Об'єднати і координувати дії всіх самостійницько--визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти всіх ворогів українського народу, зокрема проти московсько-большевицького і німецько-гітлерівського імперіялізму, за створення Української Самостійної Соборної Держави /УССД/.

2. Визначати ідейно-програмові напрямні визвольної боротьби українського народу.

3. Керувати всією національно-визвольною боротьбою українського народу аж до здобуття державности і створення органів незалежної державної влади в Україні.

4. Репрезентувати, як верховний всеукраїнський центр, сучасну боротьбу українського народу в краю і за кордоном".

А в питанні відношення до сусідів України, у розділі "Основні ідейно-програмові принципи" подано:

"5. УГВР провадитиме свою боротьбу за УССД в союзі зі всіми поневоленими народами Европи й Азії, які борються за своє визволення і визнають право України на політичну незалежність.

6. УГВР змагає до порозуміння і прагне до мирного співжиття з усіми сусідами України на принципі взаємного визнання права на власні держави на етнографічних землях кожного народу".

Головний Командир УПА, ґен. Т.Чупринка-Шухевич, у своїй статті "До ґенези УГВР" закінчує опис Великого Збору УГВР:

"Урочиста тиша запанувала в залі нарад, коли Голова Президії УГВР став перед Головою Великого Збору УГВР, поклав руку на український державний герб та почав повторювати слова присяги... Це присягав Президент України перед усім українським народом...

Цього ж дня Великий Збір УГВР закрився, а делегати роз'їхалися на місця своєї праці. Український парлямент - Українська Головна Визвольна Рада та Український Уряд - Генеральний Секретаріят УГВР, почали діяти".

У щоденнику "Свобода", що виходить в ЗСА, в чч. за 29 серпня - 7 вересня 1984 р. була сензаційна стаття члена мель-

ПІДПІЛЬНА ПРЕСА ОУН-УПА-УГВР

За незалежну державу
Усіх поневолених народів!

Воля народам!
Воля людині!

За Самостійну Україну

Рік III. ч. 9 — Бойовий орган ОУН — 10 грудня 1943 р.

Слава Україні! Героям слава!

ТДЕЯТІЧИН

Орган Проводу Організації Української Націоналістів (ОУН)

Рік II. — 1943. — № 5.

За Самостійну Соборну Українську Державу!

Свобода Народам! Свобода Людині!

ІНФОРМАТОР

Ч. 14. (17). — 15 липня 1943. — Рік II

ЧОРНИЙ ЛІС

НЕПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ УПА — "ЧОРНИЙ ЛІС"

Рік видання 4, число 3 (16) — Травень 1950 р.

За Самостійну Соборну Українську Державу!

Воля Народам! Воля Людині!

ВІЛЬНА УКРАЇНА

Ч. 8. — вересень 1943. — Рік I.

За Українську Самостійну Соборну Державу!

БЮРО ІНФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР)

Випуск № 2 — Серпень 1946 р. — Рік вид. I.

За Самостійну Соборну Українську Державу!

Воля Народам! Воля Людині!

ДОБРОГ

ВИДАЄ ПОЛІТИЧНИЙ ВІДДІЛ УПА

РІК. I. — ЖОВТЕНЬ 1943 Р. — Ч. 4.

Свобода народам і людині!

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Слава Україні! Героям слава!

САМОСТІЙНИК

„Встане Україна
І розвіє тьму неволі"
Т. Шевченко

Рік I. — 23 грудня 1943 р. — Ч. 1.

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам і людині!

ВІСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ

Рік I. Ч. 1. — 1 квітня 1944 р.

никівського ПУН-у др. Зенона Городиського про "Всеукраїнську Національну Раду", яку, нібито, створено "в дні 22-го - квітня 1944 року в Соборі св. Юра у Львові", шляхом об'єднання УНРади, що постала 31 липня 1941 року у Львові, УНРади, що постала 5 жовтня 1941 р. у Києві і Центральної Ради Карпатської України. Виринає питання: Чому ж творилася Українська Головна Рада, коли, нібито, вже існувала такого самого характеру Всеукраїнська Національна Рада? Чому підготовчий комітет для створення УГВР не порозумівся з ВУНРадою?

Відповідь на-диво проста: Тому, що підготовка до створення УГВР велася від осені 1943 р., в днях 11-15 липня 1944 р. відбувся Перший Великий Збір і на протязі сім літ УГВР керувала революційно-визвольною боротьбою УПА—ОУН. А "Всеукраїнська Національна Рада" постала щойно після 1955 року на еміграції як вигадка мельниківських пропагандистів, безшабашних фальшівників історичної правди. На українських землях ні в 1944 р., ні в ніякому іншому часі, "Всеукраїнська Національна Рада" не існувала навіть у плянах мельниківського ПУН-у. Найбільш переконливим доказом цього є факт, що у виданій ПУН-ом в 1955 р. збірнику "ОУН 1929-54" нігде ні словом про таку формацію не згадується. Не було ніколи до 1955 р., а щонайменше в Україні, ніякої згадки про неї навіть в якійсь мельниківській пресі. Якщож була десь вжита назва "Всеукраїнська Національна Рада", то як бомбастичне окреслення київської УНРади. Так, напр. сам Величківський у своїх споминах пише: "Всеукраїнська Національна Рада, що була організована на рідних землях, за німецької окупації в Києві... Вся Всеукраїнська Національна Рада, як у Києві так і у Львові". З цього ясно, що й сам Величківський, нібито Голова нової інституції, вживає таку назву "Всеукраїнська Національна Рада" як окреслення київської УНРади з осені 1941 р. та львівської УНРади з 1941 р., а не як назву нової, дійсної установи, створеної в 1944 році.

А Кость Паньківський, секретар львівської УНРади, пише про це:

---

1) М.Величківський. Сумні часи німецької окупації. "Визвольний Шлях", ч. 10, жовтень 1965, стр. 1075.

"Про те, ніби розмови закінчилися домовленням голов Національних Рад: львівської з липня 1941 - Митрополита Андрея, київської з жовтня 1941 - проф. М.Величківського і карпато-української з 1938 - проф. А.Штефана про злиття у "Всеукраїнську Національну Раду", - я нічого не знав, хоч формально я був не тільки членом, але навіть секретарем львівської Ради, а в Митрополита бував для обговорення справ майже щотижня. Також і пізніше вже в Німеччині, при веденні розмов про Український Національний Комітет ще за Гітлера та про консолідацію вже за американців, а вкінці і при творенні Української Національної Ради в Авґсбурзі 1948 року, ніхто ніколи не згадував про існування такої Ради".

Бо - такої формації в дійсності ніколи не було. "Всеукраїнська Національна Рада", нібито створена в дні 22-го квітня 1944 р. в Соборі св. Юра", це одна із безлічі виссаних з пальця вигадок, на яких повністю сперта вся "героїчна" історія мельниківської організації. Бо, й "на здоровий розум": Якщо б у квітні 1944 р. у соборі св. Юра постала була така важлива установа, що - як твердить мельниківська пропаганда після 1955 року - стала "єдино компетентною репрезентувати всю українську націю" і її заступником президента став Митрополит Шептицький, то як у тому самому часі могли канцлер Митрополичої консисторії о.др.Ґалянт і близький співробітник Митрополита о. др. Іван Гриньох брати участь у підготові і ввійти до президії УГВР, що в такому разі мусіла б бути конкурецій-ною до тої, ніби вже існуючої, "Всеукраїнської Національної Ради"? Чи можливе, щоб навіть вони обидва, як і секретар львівської УНРади, Кость Паньківський, нічогісько про "Всеукраїнську Національну Раду","єдино управненого репрезентанта всієї української нації", не чули? Хто ж, тоді, про неї чув, хто її уповажнив звати себе "єдиним найвищим репрезентантом української нації", хто її такою визнав, що вона робила? З.Городиський у згаданих статтях у "Свободі" признає, всі "документи" тієї Ради були вперше опубліковані в 1974 р. у мельниківському збірнику "Непогасний огонь віри". Чому аж в 1974 році? Чому не в 1944 р. в Україні, або хоч у згадуваному офіційному збірнику мельниківської організації "ОУН 1929--1954", виданому в 1955 р., якщо не раніше? Чи не тому, що всі

---

2) Кость Паньківський. "Роки німецької окупації". стр. 422-423.

ті "документи", як і сама концепція "Всеукраїнської Національної Ради", сфабриковані мельниківськими політруками?

Під датою 22 квітня, 1944 р. збірник документів "Українська Суспільно-Політична Думка в 20 столітті", т. III, ст. 95-96, зареєстрував "Декларацію Української Національної Ради" з підписами Величківського як голови, Митрополита Шептицького як першого заступника і А.Штефана як другого заступника. В ній нігде не вживається назви "Всеукраїнська", ані ні словом не згадується про створення "Всеукраїнської НРади," ні про "Плятформу", "Декларацію","Протокол",і т.п. Навпаки, ця коротенька "Декларація УНРади" робить враження пропагандивної статейки для членства мельниківської організації: В ній пунктами згадані історичні події 1918-1944 рр., без найменшої згадки про 30 червня 1941 та про УПА, ні словом не згадано про терор німецького окупанта й потребу боротися проти нього і тільки на закінчення вжито патетичну фразу, що "УНРада заявляє іменем всього українського народу, що його боротьба триватиме аж до повного здійснення засади самовизначення Української Нації через побудову Суверенної Соборної Української Держави". Щось, зовсім як коротенький святочний реферат для гуртка молоді: "Трохи патріотичної бомбастики, для внутрішнього вжитку".

Ось чому то організатори Української Головної Визвольної Ради, УГВР, й не могли вести якісь переговори з ВУНРадою: Бо тієї мельниківської "Всеукраїнської Національної Ради" в тому часі не було. Її видумали мельниківські фальсифікатори історичної правди щойно після 1955 р., мабуть у 1974 р.

Зовсім що інше організація мельниківців. Вона реально існувала від 1941 р., вона діяла, вона вписала в історію українського народу найтемнішу сторінку за все буття українського народу своєю юдиною роботою на службі німецьких окупантів України. Барано-книшівське крило тієї організації на протязі чотирьох літ зуміло завдати Організації Українських Націоналістів неймовірно дошкульний удар, видавши гітлерівській Службі Безпеки, СД, поверх чотири тисячі "бандерівців", членів Похідних Груп ОУН та багато тисяч інших "бандерівців" на шибеницю або на розстріл.

Польський історик Ришард Торжецкі, що присвятив дослідженню й аналізі українсько-німецьких взаємин в період гітлерівської Німеччини окрему працю, робить на підставі німецьких документів та судових свідчень гітлерівських провідників на суді в Нюренберґу, висновок:

"Кубійович вибрав на провідні становища /в УЦК й УДК/ людей з групи Мельника. Роля тої групи, що найактивніше співпрацювала з ґестапом, виявилася в час компанії на Схід. Інж. Чучкевич, один із того відламу ОУН, після славного проголошення незалежности /України/ 30.6.1941 брав участь у арештах і слідстві провідників ОУН-р.

"Гітлерівська адміністрація власне їх /мельниківців/ висунула на керівні становища у суспільно-самоврядним апараті та в господарчих і культурно-освітних організаціях. Користувалася ними, хоч у меньших розмірах, також Абвера /військова розвідка/. Групу Мельника спеціяльно сподобало собі ґестапо. Крайній опортунізм цієї групи відповідав органам німецької поліції." [1]

Така політична суть організації мельниківців була добре відома організаторам УГВР. У підпільному органі "ВІСНИК: Орган Президії Української Головної Визвольної Ради /УГВР/" ч. 4. серпень 1945, співробітник УГВР, М.В.Радович, у своїй статті "У спільному революційно-визвольному всеукраїнському фронті боротьби /До ґенези УГВР/" стверджує:

"Невеликим виломом з всеукраїнського фронту стала акція деяких збаламучених кругів із реакційно-опортуністичної й несамостійницької групи Мельника, що ради вузько-групових цілей, у той час стала знаряддям у руках німецьких загарбників у їхній акції проти української самостійницької ідеї та проти визвольної боротьби українського народу." [2]

Такий політичний характер організації мельниківців стверджує й другий речник українського підпілля, член ОУН-УПА-УГВР, І.М.Настасин:

"Механічне сконсолідування не відзеркалювало б дійсного стану на українських землях і серед українських народних мас, де ті угрупування не діяли; подруге - деякі з тих угрупувань так міцно зв'язали свою долю і свою політичну концепцію з ворожим німецьким імперіялізмом, що для них було неможливим хочби словним виступом задеклярувати своє наставлення до окупанта /група Мельника/". [3]

---

1) Ришард Торжецкі. "Квестія українська", ст. 199.

2) "Літопис УПА", т.2, ст. 68.

3) Там же, ст. 119.

Ясно, що з організацією такої поганої слави і серед своїх, і серед чужих, вести переговори про об'єднання в одному, верховному керівництві революційно-визвольною бортьбою українського народу під прапором ОУН-УПА в нікого з організаторів УГВР, членів ОУН чи УПА, і думки бути не могло. Тим більше, що першою вимогою участи в УГВР мусіла бути щира заява безкомпромісової боротьби за самостійну, соборну Українську Державу так проти большевицької Москви, як і проти гітлерівської Німеччини. То як могла таку щиру заяву словом і ділом скласти організація мельниківців, що тілом і душею служила німецьким окупантам, вирікшись боротьби за УССД? Єднання під одним політичним проводом вкритих славою безкомпромісових самостійників-державників ОУН-УПА із вкритими ганьбою коляборації з жорстоким окупантом мельниківцями було б ще більшим обсурдом, як казкове впрягання до одного воза орла з раком.

Все ж таки, коли надніпрянські члени Підготовчої Комісії для створення УГВР висунули думку, що належало б таки говорити і з мельниківцями, бо може вони врешті зрозуміли свою трагічну помилку і завернуть на правильний шлях, Комісія уповноважнила перевести такі розмови члена Комісії Івана Багряного. Це й були ті переговори Івана Багряного з мельниківцями, про які згадує у своїх статтях у "Свободі" З.Городиський і М.Величківський у своїх споминах. Іван Багряний, наддніпрянець, не-бандерівець, вірив, що мож "на-розум" говорити і з мельниківцями. Але, коли їхні представники не тільки рішуче відмовились заявитись проти німецьких окупантів і вимагали, щоб плянована УГВР ні словом не згадувала про гітлерівську Німеччину як злочинного окупанта України рівного большевицькій Москві, але ще й поставили вимогу, щоб вони, мельниківці, очолили УГВР з евентуальним поділом ролі: бандерівці повинні далі в рядах ОУН і УПА вести боротьбу проти обох наїзників, а вони, мельниківці, репрезентуватимуть УГВР політично, Багряний не зміг довше спокійно слухати таких несамовитих, безсоромно маняцьких претенсій кучки мельниківських каляборантів і "накрив" їх одеськими матюками. Це було причиною тієї "некультурної" поведінки представника майбутньої УГВР Івана Багряного, на яку жаліються у своїх статтях Величківський і З. Городиський.

МИКОЛА ГОШОВСЬКИЙ.
****1919 - † весна 1944 р.***

МИКОЛА ГОШОВСЬКИЙ, селянський син, народився 1919 р. в с. Ростічки, Стрийського повіту. Закінчив торговельну школу і працював у Кооперативному Союзі в Болехові й у Львові. Член ОУН від 1937 - псевда: "Спартак", "Гаркуша", "Старик". Учасник боїв на Закарпаттю як підстаршина Карпатської Січі. У 1940 р. перейшов до Краю і працював у підпіллю як член Обласного Проводу ОУН. Раніше закінчив радіотехнічні курси, тому в 1942 р. йому передано технічне керування підпільною радіостанцією ОУН і УПА "Вільна Україна". Загинув весною 1944 р. на Золочівщині в засідці Ґестапо.

Величківський і Гордиський твердять, ніби та розмова Багряного як представника УГВР з мельниківськими вождями відбулася пізніше, коли УГВР була вже в дії. Це незгідне із правдою. Формально - Багряний був членом Підготовчої Комісії, але до складу президії не ввійшов, тому й не міг бути представником оформленої вже, діючої УГВР. По сутті ж, - згаданий підпільний автор І.М.Настасин у цитованій статті в органі УГВР стверджував:

"Завершення консолідації в створенні УГВР було наскрізь природним і відповідало дійсному станові та укладові внутрішніх політичних сил на всіх землях України. З утечею німців з України потягнулися за ними й усі ті українські політичні недобитки, які на українських землях хотіли рости й утримуватися при помочі ворожої імперіялістичної сили. По них сьогодні на українських землях і сліду не залишилося. Ті ідейні одиниці, які були збаламучені своїми попередніми вожаками, залишаючись на українських землях, включили себе в єдиний революційний самостійницький фронт боротьби українського народу й підпорядкувалися революційному проводові та владі України- Українській Головній Визвольній Раді." [1)]

Те саме стверджує й Роман Шухевич-ґен. Чупринка у згаданій статті:

"Деякі цілком не великі впливи серед інтелігенції Галичини, менше вже на Волині, як також деякі зв'язки з окремими громадянами Східньої України мала ще організація, керована А.Мельником. Ця політична група змагала до розв'язки українського питання в рамках німецької систами. Підтвердженням цього є відмовлення від будь-якої активної протинімецької боротьби, скрайньо неґативне ставлення до УПА тощо. Разом з цим організація А.Мельника дуже песимістично оцінювала можливості боротьби в умовах большевицької окупації і тому її організаційні кадри втікали перед большевиками на Захід."

1/ "Літопис УПА", т. 8, ст. 120.

2/ "УГВР у світлі постанс .", ст. 57-58. Вигадка "Всеукраїнської Національної Ради" як твору мельниківців яскраво ілюструє методи роботи мельниківців: Без сорому, не заікнувшись, видумують і проголошують це як історичний факт нето дрібний епізод, а навіть формацію керівника і найвищого репрезентанта визвольної боротьби всего українського народу! А уявімо собі,

То який глузд міг бути в такій ситуації УГВРаді переговорювати з мельниківськими політичними банкротами? В Україні ж їх, мельниківців, вже зовсім не стало. А за кордоном ганьба мельниківської каляборації, якщо б мельниківці були приєдналися до УГВР, була б тільки важким, а зовсім непотрібним, балястом і перешкодою у зустрічах з західним світом. Тому не може бути найменьшого сумніву, що згадувані пертрактації Івана Багряного з мельниківськими "вождями" могли бути лише в часі формування УГВР, коли Багряний був членом Підготовчої Комісії для утворення УГВР, а не після оформлення УГВР.

В часі творення УГВР Підготовча Комісія одержала була згоду на участь у УГВР від середовища УНР Андрія Лівицького та від організації гетьманців. Але, різко поставлена протинімецька постава УГВР здержала їх від явного приступлення до УГВР.

що "ВУНРаду" мельниківці були дійсно створили, тоді побачимо другу їхню рису: Як це зроблено? Кількох мельниківських вожденят узяли імена: 1. голови мертвороджеиої, від 1941 р. недіючої, київської УНРади, 2. головн недіючої від 1941 р. львівської УНРади і 3. неіснуючої від квітня 1938 р. Центральиої Національної Ради Карпатської Україннн, і ие пнтаючись навіть їх, тих трьох формацій, проголосили об'єднання їх в одну ВУНраду, ляльку в руках мельниківців, з маняцькими претеисіями на "єдиного законного, найвнщого" керівника і репрезента всего українського народу! І, укладаючи кільканадцять літ пізніпе на еміграції свою фальпнвку "Деклярація Всеукраїнської Національної Ради, "мельннківські автори подають у ній, нібито від імені президії тієї ВУНРади, таку грізну осторогу: "ВУНРада має внключне право і в краю, і за кордоном зосереджувати і репрезентуватн українські визвольні змагання. Всі спроби поза ВУНРадою творнти всеукраїнські керівні осередки, безогляду на те, від кого вонн не походилн б і яких назв не уживали б, є або самозванчою авантурою непокликаних чнннків, або намаганням чужих, ворожих українству чинників, здобути, або поширнтн свій вплив на українські справн."("Свобода", 6 вересня, 1948)Що це? Неперевершене безсоромне нахабство, чи партійна схізофренія? Факт, що автори ні словечком не згадувалн Акту 30 червня 1941, Тимчасового Державного Правління, УПА й ОУН свідчить, що йдеться про мельниківських коляборантів, які лякалися навіть згадатн тих, що боролися проти німецьких окупантів.І тих кількох коляборантів заявляє, підшиваючись під шумну назву "ВУНРада",що без їхнього дозволу иіхто з українців ие сміє організувати й вестн боротьбу за волю України!

Після втечі гітлерівських "іберменшів" з України, а за ними й усіх, що - як мельниківці - з ними каляборували, Організація Українських Націоналістів, Українська Повстанська Армія й Українська Головна Визвольна Рада як верховний політичний керівник визвольної боротьби залишилися єдиними на полі бою, що в неймовірно важких умовах тривав ще сім років.

Зараз після Великого Збору УГВР видала "Універсал УГВР до Українського Народу" та "Звернення до всіх насильно вивезених з України і тих, що мусіли покинути Рідні Землі, братів і сестер наших, до всіх українців на чужині" і "Звернення до всіх українських вояків, що перебувають поза межами батьківщини". Усі ті звернення УГВР були друковані в 1944--1945 роках в офіціозах УГВР в Україні і в підпільних виданнях ОУН і УПА й окремими виданнями масово розповсюджені по всій Україні, окупованій большевицькою Москвою.

Осінню 1946 р. Сітка ОУН і УПА масово поширила по всій Україні нове звернення УГВР "До Українського Народу під московсько-большевицькою окупацією" з приводу нової хвилі большевицького терору, а на початку 1947 р. "Заклик УГВР до Українського Народу в справі бойкоту виборів з січня 1947 р." Проведений українцями на заклик УГВР бойкот большевицьких виборів був дошкульним моральним ударом для московських окупантів, бо виявляв справжнє ставлення до них всего українського народу.

А осінню 1949 р. УГВР разом з Головним Командуванням УПА і Проводом ОУН на Українських Землях переслали за кордон незабутнє "Звернення Воюючої України до всієї української еміграції", що було опубліковане на чужині всією українською самостійницькою пресою. Першим під цим зверненням був підпис о. проф.М.Лаврівського, члена УГВР, голови підпільної Української Католицької Церкви. Це Звернення стало новим заповітом для кожної чесної української людини, для кожного щирого українського патріота на чужині.

Українська Головна Визвольна Рада, а точніше Бюро Інформації УГВР, перебрало на себе завдання координації всіх підпільних видань ОУН, УПА й УГВР, та підпільних радіопередач. Пропагандивна праця ОУН і УПА була поставлена на високому рівні. Поруч періодичних журналів, як "Ідея і Чин", офіціоз проводу ОУН, "Вільна Україна", "До Зброї", орган УПА, "Вісті Української Інформаційної Служби", появлялися

КОСТЬ ЦМОЦЬ - "МОДЕСТ".
****1914 р. - † 23 грудня 1944 р.***

КОСТЬ ЦМОЦЬ, селянський син, народився 1914 р. у Синевідську Вижнім б. Сколього, пов. Стрий. Ґімназію закінчив у Стрию. Незрівнянний бойовик ОУН від ґімназійної лавки. В час німецької окупації вславився Цмоць - "Модест" бравурним звільненням з німецької тюрми Олекси Гасина - "Лицаря" а в грудні 1942 р. Д.Грицая - "Перебийноса" і Ярослава Старуха: По зорганізуванню в Карпатах таємної радіопередачі ОУН-УПА "Вільна Україна", закодованої як "Афродита", Цмоць-"Модест", вів її бойову охорону.

Загинув Кость Цмоць - "Модест", "Юра" 23 грудня 1944 р. в бою з кінним загоном НКВД біля села Юшківці, Ходорівського повіту.

друком різні неперіодичні, як от "Чорний Ліс", "Маківка", та брошури. Але їх редаґування й видавання було тільки частинно координоване Проводом і Головною Командою УПА. По створенню УГВР усі ті видання перейшли під один координаційний центр - Бюро Інформації УГВР, керівниками якого були: Йосип Позичанюк - "Шугай", Осип Дяків - "Горновий" і Петро "Полтава". Це упростило працю і редакційно, і адміністраційно, бо кольпортажею всіх підпільних видань займалася вже одностайна сітка кольпортажі ОУН при співпраці УПА. Окремі підпільні видання висилано за кордон. Завдяки тому у вільному світі перевидано збірку писань Петра Полтави в українській мові і збірку писань Осипа Дякова - "Горнового" в українській і в англійській мові. Оба вони були визначними підпільними публіцистами, обидва члени Проводу ОУН, Головного Секретаріяту УГВР і політ-виховниками УПА. Передруковано за кордоном і писання, вірші, оповідання й статті інших авторів підпілля: Йосипа Позичанюка, Марти Гай, Гетьманця, У. Кужіль, М. Боєслава, В. Волош-Василенка, А. Буревія, Стяга та інших.

На окреме відмічення заслуговує підпільна радіопередача "Вільна Україна", закодована як "Афродита", що була речником ОУН, УПА й УГВР. Її передачами французькою й англійською мовою керував голландець Газенбрук.

ХТО ТВОРИВ УКРАЇНСЬКУ ПОВСТАНСЬКУ АРМІЮ, УПА.

Уважний перегляд подій в окупованій німцями Україні від перших днів вмаршу німецької армії на українські землі аж до відступу німців з України дає ясну відповідь на те питання. 30 червня 1941 р. ОУН під проводом Степана Бандери ініціює проголошення Української Держави, гостро проти плянів Гітлера перетворити Україну в німецьку колонію, і створення тимчасового Державного Правління України. Коли ж гітлерівська Німеччина у зв'язку з тим виявила свою скрайню ворожість до державної самостійности України, арештуючи членів уряду України й провідника ОУН Степана Бандеру й сам Гітлер дав наказ ґестапові безоглядно винищити всіх членів ОУН, уся ОУН переходить у підпілля і починає відкриту політичну боротьбу проти окупантів. Одночасно ОУН переводить

військову підготову до революційно-збройної боротьби проти німців. Творяться Самооборонні Відділи ОУН і постає при проводі ОУН Крайовий Військовий Штаб. Зі зростом Самооборонних Відділів ОУН вони об'єднюються в суцільну Українську Народню Самооборону. До неї приєднюються теж не-члени ОУН. Все частіші зудари зі збройними загонами німецьких грабіжників створюють конечність перетворення відділів Самооборони, члени якої в основному жили легально як мирні громадяни даного села і лише в випадку акції перемінювалися в озброєні відділи, на постійні збройні відділи, члени яких вже постійно перебували на - з точки зору німецької адміністрації - нелегальному стані партизанів. Тому рішенням Проводу ОУН з 14 жовтня 1942 р. частини УНС, Української Народної Самооборони, переформовуються в одностайну Українську Повстаньську Армію. Те переформування, - як про це була мова, - з огляду на ситуацію, витворену фактом, що Галичину прилучили німецькі окупанти до Ґенерал-Ґубернаторства, а Волинь і Полісся стали частиною "Райхскомісаріяту Україна", була проведена наперед на Поліссю і Волині, а врешті й у Галичині. Ці факти говорять ясно, що Українська Повстанська Армія це органічне звено політичної, ідейної і збройної боротьби очоленої Степаном Бандерою Організації Українських Націоналістів за УССД, проти большевицько-московських і проти гітлерівських наїзників. Тому обі ці формації, від самого початку до кінця дій УПА, нерозривно зв'язані й сплетені одна з одною ідейно, політично, організаційно і дієво. Вистачить порівняти офіційні ствердження й декларації УПА, "Політичні засади УПА", "За що бореться УПА" й інші з постановами Великих Зборів та конференцій ОУН, щоб переконатися, що ідейно і політично Українська Повстанська Армія та очолена Степаном Бандерою Організація Українських Націоналістів ідентичні. Тому то, хоч сам Степан Бандера перебував у час притинімецьких дій УПА у німецькому концлагері, бійці УПА співали, що їх у бій веде Степан Бандера. І, хоч структурально обидві формації зовсім самостійні і одна від одної зовсім не залежить, то перегляд персональної обсади виявляє, як тісно вони обидві сплетені: Головний Командир УПА, ґен. Тарас Чупринка, одночасно Голова Проводу ОУН на Українських Землях; шеф штабу УПА, ґен. Перебийніс і його наступник полк. Лицар, Командир УПА-Північ, полк. Савур, ком. УПА-Захід, полк.

Шелест, ком. УПА-Південь, полк. Батько і більшість курінних і сотенних командирів УПА це одночасно члени Проводу ОУН, або обласних чи повітових проводів ОУН.

Такий стан був викликаний, в додатку до ідейно-політичної єдности обох формацій, двома моментами. Перше - вимоги координації дій:Кожний відділ УПА спирався на місцеву сітку ОУН, яка фактично була запіллям УПА під оглядом прохарчування, розвідки і медичної опіки. Друге - такий стан створила дійсність українського політичного життя в тому часі. Організація Українських Націоналістів, очолена Степаном Бандерою, була єдиною, що від перших до останніх днів німецької окупації України явно, офіційно, декляративно і дієво стояла в боротьбі проти німецьких наїзників. Організація Андрія Мельника - навпаки: від перших днів свого існування до останнього дня другої світової війни стояла на позиції льояльности супроти німецьких окупантів і покірної колябораціі не тільки з адміністраційним апаратом гітлерівських окупантів України, але й з кровожадними погромщиками українського народу, німецькою Службою Безпеки, СД, та з ґестапом. На позиціях льояльности супроти всіх органів гітлерівської Німеччини на всіх землях України і намагань помагати українській справі єдино леґально, в рямцях розпорядків і дозволу німецьких властей, стояли весь час і всі інші, діючі в той час пів-леґально, українські партії й середовища. За весь час німецької окупації України, ні організація А.Мельника, ні ніяка інша українська партія чи організація не видали хочби одної офіційної заяви із отвертим засудом гітлерівської Німеччини як наїзника й грабіжника та з відвертим задекляруванням, що ціллю їхньої боротьби є Українська Самостійна Соборна Держава, як це безупинно заявляли словом і дією очолена Степаном Бандерою ОУН та УПА. Гірше того: члени Барано-Книшівського крила мельниківської організації, ставши на послуги гітлерівської СД й ґестапо, видавали їм на розстріл або шибеницю так членів ОУН, бандерівців, як і членів УПА. Із кільканадцять тисяч осель в Україні не було мабуть й одної, де б мельниківські фольксдойчі не видали німцям на смерть хоч одного бандерівця, члена ОУН або УПА. Під цим оглядом злочинні інтереси мельниківської організації сходились з інтересами німецьких окупантів: Мельниківці робили це згідно зі згадуваною постановою ПУН, "щоб послаблювати бандерівців",

а німецькі окупанти, щоб послаблювати український рух спротиву і щоб тероризувати все українське населення. (Ці жахливі числа це в додатку до згадуваних поверх чотирьох тисяч, виданих мельниківцями німцям на смерть, бандерівців, членів Похідних Груп ОУН.)

Зайнявши вже на початку липня 1941 р. активно ворожу поставу до творення української держави всупереч плянам гітлерівської Німеччини, мельниківці перекинули ту свою ворожість теж у відношенні до УПА, як збройного рамени ОУН, та до УГВР як керівника й репрезентанта ОУН і УПА. Тікаючи з України, мельниківці понесли ту свою дивну, зоологічну ненависть до ОУН-УПА-УГВР й на еміграцію.

Але, це ніяк не значить що УПА, вирісши з ОУН і прийнявши ідейні та політичні принципи ОУН за свої, залишилася чисто "бандерівською" формацією. Навпаки, своєю поставою і своєю дією Українська Повстанська Армія здобула собі симпатію та всесторонню піддержку всего українського народу, за виїмком невеличкої горстки мельниківських коляборантів та їхніх однодумців. В ряди УПА стали побіч ОУН теж тисячі молодих українських патріотів, що до ніякої партії, ні середовища не належали. Так УПА стала позапартійною, всенародною формацією збройного спротиву проти гітлерівських і проти большевицьких окупантів. Стали в ряди УПА й такі, що до того часу були членами або симпатиками якоїсь іншої як ОУН організації, як от гетьманець полк. Євтимович, що став членом Головного Штабу УПА; УНР-івець полк. Леонід Ступницький, що став шефом штабу УПА-Північ; колишні старшини УНР: полк. Омелюсік, що став членом штабу УПА-Північ, полк. Кульжинський, що перебрав вишкіл і командування кавалерії і полк. Литвиненко, що став командантом вишколу артилерії УПА-Північ; та колишній мельниківець, поручник Федір Польовий - "Поль", пізніший командант підстаршинської школи УПА. Були й підстаршини та рядовики, колишні члени інших як ОУН організацій, які перейшли до УПА: З загону Боровця - "Бульби" перейшло в серпні 1943 р. до УПА 63 бійців; на Кремянеччині, коли існуючий там "Відділ Самооборони" мельниківців під командою Миколи Недзвецького - "Хрона" одержав наказ проводу мельниківської організації включитися в німецьку допоміжну частину "Український Леґіон Самооборони", що ним командував німець, штурмбанд-

фюрер СД Біґельмаєр, а його адютантом був гавтштурмфюрер СД Вайхельт, 36 вояків відмовились виконати той наказ і з чотовим Турком перейшли до УПА. Але, підкреслюємо, в усіх тих випадках ішлося про колишніх членів чи симпатиків якоїсь іншої, не-ОУН, партії і про індивідуальне рішення окремих осіб. Усі вони пішли до УПА з власного почину і ставши членами УПА, хоч не стали членами ОУН, перестали бути членами й навіть симпатиками мельниківців, бульбівців, чи їм подібних анти-бандерівців. Ні одна із існуючих тоді в Україні леґально /мельниківці/, чи півлеґально /група Палієва, УНР/ партій, середовищ чи організацій, ні словом, ні ділом до УПА ніколи не приєдналися, ні її не піддержали, а навпаки, її від початку її існування й до сьогодні поборювали й знеславлювали.

Ото ж, фактом, історичною правдою, є, що УПА Українська Повстанська Армія, яку заініціювала і весь час була її хребтом, ОУН під проводом Степана Бандери, була всенародним збройним рам'ям спротиву всего українського народу гітлерівсько-німецьким і большевицько-московським, а також польським окупантам і в її рядах боролися і гинули найкращі сини українського народу з усіх земель україни; кожного соціяльного стану, без огляду на їхнє віровизнання і політичні погляди. Але, разом з цим, нікотра партія, група чи політична організація поза ОУН, зокрема мельниківці, не мають найменьшого морального права примазуватись до величезного морально-політичного капіталу, здобутого боротьбою УПА, бо найменьшого власного вкладу у ту боротьбу вони не дали.

Єдиним виїмком у тому була спроба Ольжича як керівника мельниківської організації на початку 1944 р. включити й його організацію, хоч частинно, у боротьбу УПА. Але, це була, на-жаль, невдала спроба: ПУН одноголосно відкинув пропозицію Ольжича, хтось з членів ПУН - загальне переконання членів ПУН, що це був Зиновій Книш - доніс про це німецькій СД, Службі Безпеці, і поміг зловити Ольжича. А висланий на службу ґестапом й СД ПУН-ом член мельниківської організації Тютюнник поміг Вірзінґові закатувати Ольжича в переконанні, що Ольжич зрадив фюрера Гітлера і вождя А. Мельника й перейшов до бандерівців, а тому й мусить бути знищений.

Мельниківці, придержуючись вперто засади покірної коля борації з нацистами, не піддержували, але поборювали ОУН і УПА і не ввійшли, бой не могли ввійти,до УГВР. Але, й не

ДМИТРО МАЇВСЬКИЙ.
****8 листопада 1914 - † 19 грудня 1945.***

ДМИТРО МАЇВСЬКИЙ, син народного учителя, народився 8 листопада 1914 р. в с. Реклинець, пов. Жовква. Ґімназію закінчив у Сокалі. У Львові закінчив торговельний курс і працював у кооперації. Член ОУН від 1933 р. У 1934 р. засуджений у Львові на 10 років тюрми. В 1939 Обласний Провідник Холмщини. Коли літом 1940 р. Андрій Мельник як "Вождь ОУН" видав був наказ Іванові Мицикові застрілити Степана Бандеру, Мицик передав те доручення Дмитрові Маївському - "Сонарові" в переконанню, що "Сонар" засліплений мельниківець. Але Маївський "Сонар" забрав від Мици-

ка револьвер, вибив Мицика по лиці і прогнав та повідомив про все Бандеру. Був учасником 2-го Великого Збору ОУН у Кракові 1941 року.

Як провідний член Похідних Груп ОУН Маївський-"Сонар", "Майченко" проводив підпільно успішну працю на центральних землях України, будучи членом Крайового Проводу ОУН Київщини. 20 листопада 1942 р. у Львові він попав у пастку ґестапа, але застрілив двох ґестапівців і хоч ранений у живіт, утік.

На третьому Великому Зборі в 1943 р. його обрано членом Бюра Проводу ОУН. Автор багатьох статтей.

У грудні 1945 р. Маївський і ґен. Д.Грицай, шеф штабу УПА, одержали доручення зустріти Степана Бандеру, що перебував тоді в Баварії, щоб особисто передати в імені Проводу ОУН пост Голови Проводу ОУН, що його в час ув'язнення Бандери перебрав був Микола Лебедь, а в травні 1943 Роман Шухевич - "Тур", як голова Бюра Проводу ОУН. При переході чесько-німецького кордону вони несподівано попали на засідку НКВД. В тюрмі, бачучи, що НКВД знає, хто він, Маївський застрілився скритим в одежі револьвером 19 грудня 1945 року.

зреклись бажання очолювати всіх українців при помочі якоїсь репрезентації, створеної ними на принципі колябораціі з нацистами. Член ПУН-у, О.Бойдуник, пише про це:

"До здійснення цієї засади ... належить ініціятива і плян ПУН /т.зн. проводу мельниківської організації. - П.М./ в грудні 1941 р. щодо створення Української Верховної Ради - УВР - для керівництва визвольними змаганнями, яка мала складатися з представників усіх політичних середовищ". [1]

Уявлення, ніби право говорити в імені всіх українців має ПУН, намагався ПУН викликати в гітлерівських чинників висиланням до них меморандумів від - ПУН. Про це подають самі мельниківці:

1/ Збірник ПУН-у "ОУН 1929-1954", ст. 430. З цього видно виразно, що той сам О.Бойдуник, що був секретарем київської УНРади, ту УНРаду не вважав вже тоді ані верховним керівником визвольнимнзмаганнями українців, ані зложеною з представників усіх українських середовищ.

"В січні 1942 р. до слова прийшов ПУН, виступивши з меморандумом до Гітлера. Зложений в Берліні, де перебували полк. А.Мельник та кілька його ближчих співробітників, текст меморандуму був повезений до Києва, Львова і Варшави, щоб зібрати під ним підписи голови УНРади в Києві М.Величківського, голови УНРади у Львові Митрополита Шептицького, заст. голови Директорії А.Лівицького і голови Укр. Комбатантів ґен. Омеляновича-Павленка."

Це був, власне, меморандум до Гітлера ПУН-у. Між підписами київську УНРаду поставлено як установу, що рада б працювати на суспільно-культурному відтинку, на рівні організації комбатантів. І далі:

"Тоді ПУН звернувся 24 червня 1942 р. окремим листом до Розенберґа, /міністра гітлерівської Німеччини для окупованих німцями теренів східньої Европи/.

"В другому меморандумі з 25 жовтня того ж року і до того ж Розенберґа вказано на політику мадярів в Карпатській Україні і поставлено прохання інтервенції збоку німців...

"ПУН зважаючи на ролю Гіммлера /шеф ґестапо/ звернувся до нього з листом з 10 лютого 1943 р., в якому вказав, що український нарід втрачає довір'я до німців і може не витримати труднощів, спричинених німцями...

"Те саме говорить і телеграма до Гітлера з 8 березня 1943 р. зробив останню спробу рятувати положення, пропону-

"В обличчі катастрофальної ситуації, ПУН в листопаді 1943 р. зробив останню спобу рятувати положення, пропонуючи Гітлерові створення українського "Комітету Дії", зложеного з осіб, які мають довір'я українських мас і який мав би посередничити між німцями та українцями."

"По звільненню з в'язниці полк. Мельника і його ближчих співробітників /мельниківці/ стали вживати заходів для створення Української Репрезентації, яка перевела б розмови з німцями..." [2]

Дуже активним у тому намаганню був провідний член мельниківської організації Осип Бойдуник, той сам, що, нібито, був секретарем "Всеукраїнської Національної Ради". У

1/ Там же, ст. 158.

2/ Там же, ст. 157-159.

своїх намаганнях створити Українську Репрезентацію, він ніколи ні словечком не згадав про ВУНРаду, що, нібито вже пів року була такою репрезентацією... І, врешті:

"Голова ПУН вислав 2 травня 1945 р. до Державного Секретаря /ЗСА/ Стетініюса через команду Американської Армії телеграму, в якій висловив вдоволення /з прийняття УССР до ООН/".

І цим разом: в імені всіх українців - від ПУН, а не від ВУНРади. ПУН, виходить, не знав, що існує ВУНРада. Зокрема, не знав нічого, виходить, член ПУН-у Осип Буйдуник, якого автори фіктивної ВУРади подають як її головного, першого, секретаря.

В усіх тих меморандумах, зверненнях, телеграмах ПУН до керівників гітлерівської Німеччини, і до секрераря ЗСА, ні словечком не згадується УПА, Української Повстанської Армії, доказуючи тим, що мельниківська організація і її провід до УПА абсолютно ніякого позитивного відношення не мають і ніколи не мали. Бо й мати не могли: мельниківці і, зокрема їх провід, ПУН, воювали в обороні українців рабсько-покірними петиціями, меморіялами й телеграмами до тих вожак гітлерівської Німеччини, які поставили як ціль своїх змагань захопити Україну, виселити всіх українців на Сибір і зробити Україну безлюдним тереном для колонізування його німецькими "іберменшами" і які за чотири роки окупації України вспіли знищити три мільони українців. А "бандерівці," - ОУН-УПА-УГВР - вели важку, відверту, ідейно-політичну і збройну боротьбу проти німецьких загарбників, за Українську Самостійну Соборну Державу. Українська Повстанська Армія у кожному своєму зверненню, відозві, чи статті в підпільній літературі підкреслювала, що вона бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і засуджувала гітлерівську Німеччину як наїзника й грабіжника України. А мельниківці і їх провід, ПУН, навпаки: ніколи нігде не згадували вимоги самостійности Української Держави, ніколи, нігде ні словом не засуджували гітлерівську Німеччину як окупанта України і грабіжника: мельниківський ПУН раз-по-раз звертався до Гітлера з покірним благанням дозволити українцям творити українські збройні допоміжні частини, що помагатимуть німецькій армії

2/ Там же, ст. 162.

Др. ХАРИТЯ КОНОНЕНКО
**1900 р. - †осінь 1943 р.*

ХАРИТЯ КОНОНЕНКО народилася 1900 року в селі Миколаївка на Полтавщині. В 1920 р. емігрувала зі своїм дядьком Левінским до Чехословаччини і в Подєбрадах закінчила університетські студії, одержавши докторат з економії. 1924 р. виїхала до Канади до Саскатуну. Була основницею Союзу Українок Канади в 1925 р. В 1928 р. вернулася до Чехословаччини, а в 1930 - тих роках переїхала до Галичини, там працювала у "Сільському Господарю" та в "Секції Сільських Господинь", де організувала курси для дівчат і молодих селянок. Осінню 1939 р. переїхала на Холмщину, а після вибуху німецько-радянської війни до Рівного на Волині. Тут стала "правою рукою" ґен. Леоніда Ступницького, що зорганізував "Український Червоний Хрест" для опіки над українськими полоненими з Червоної Армії. Як доповнення тієї праці, Хари-

тя Кононенко зорганізувала "Жіночу Службу Україні," що розвинула була широку харитативну дію.

Коли німці заборонили дію Українського Червоного Хреста, а ґен. Ступницький перейшов до Української Повстанської Армії на становище Шефа Штабу УПА/Північ/, др. Харитя Кононенко перебрала дальше ведення УЧХреста як підпільної установи УПА. Довідавшись про те, німці заарештували її осінню 1943 року і після допитів розстріляли в тюрмі у Рівному.

встановляти новий лад на Сході Европи - "Нову Европу", в якій Україна, вичищена від українців, стане інтеґральною частиною "Великонімеччини".

Ця пригадка тогочасної дійсности - покірної співпраці мельниківців з німецькими окупантами аж до служби мельниківців у ґестапо й СД проти українських самостійників і відверта політична і збройна боротьба ОУН і УПА проти гітлерівських окупантів України - показує, що співучасть мельниківської організації в УПА була немислимою. Тому, повторюємо, в УПА була й невелика горстка колишніх членів мельниківської організації, які пішли до УПА індивідуально, з власної ініціятиви і ставши в ряди УПА перестали бути мельниківцями. Але як організація, мельниківці зокрема їх провід, ПУН, ніколи доУкраїнської Повстанської Армії, УПА, позитивно не ставилися, а навпаки, поборювали УПА.

Коли вістки про ширення на чужині баламутства щодо ґенези й політичного характеру УПА дійшли в Україну, Головний Командир УПА, ґен. Тарас Чупринка опублікував у підпільній пресі в Україні і в еміграційній пресі "Заяву Головного Командування Української Повстанської Армії" з датою 25 вересня 1947 р., в якій офіційно стверджується:

"Як нам на українських землях стало відомо, деякі політичні групи на еміграції піддають під сумнів право Української Головної Визвольної Ради /УГВР/ репрезентувати Українську Повстанську Армію /УПА/, заперечують право УГВР виступати як Найвище Політичне Представництво і Керівництво українського визвольного руху. Ці ж самі еміграційні кола, використовуючи понадпартійність УПА, пробують заперечувати ту велику організуючу ролю, яку відіграла ОУН, керована Степаном Бандерою, в процесі утворення і росту УПА і яку /ролю/ ця організація продовжує відогравати сьогодні.

У зв'язку з цим Головне Командування УПА, Української Повстанської Армії, заявляє:

1. Українська Повстанська Армія постала з бойових груп ОУН /керованої С.Бандерою/ в 1942 р. в умовах завзятої боротьби українського народу проти гітлерівських загарбників. На пртязі 1942-43 рр. в УПА включилися широкі народні маси. Упа стала виразно всенаціональною збройною силою. Вона стала найповнішим і загальним виявом самостіницької боротьби всього українського народу.

4. Українська Повстанська Армія понадпартійна. В ній боряться всі, кому дорога справа Самостійної Української Держави, без різниці поглядів, політичних переконань і партійної приналежности. Але рівночасно з цим УПА цілком визнає той велетенський вклад, що його внесла ОУН, керована Степаном Бандерою, в справу утворення, зміцнення і розвитку УПА. ОУН поклала основи під УПА, вона скріпила її своїми високоідейними кадрами /члени ОУН становлять понад 50% усього складу УПА/, вона відстояла її політично від нападів як з боку опортуністичного табору, так і з боку національних ворогів України, вона доклала найбільших зусиль для успішного розвитку УПА і докладає сьогодні в рямках УГВР."

Натомість Мельниківці поборювали й плюгавили УПА в Україні, будучи на службі німецьких займанців, і продовжують ту саму ганебну роботу у своїх рептильках в Америці, намагаючись "переплюнути" в тому московське КҐБ.

Осип Дяків - "Горновий", член Проводу ОУН, Головної Команди УПА й Генерального секретаріяту УГВР, присвятив питанню ґенези УПА окрему статтю, що п.з. "Вклад ОУН у справу творення і розбудови УПА" й підписана псевдонімом А.Осипенко, була вперше опублікована у підпільному журналі в Україні "Осередок Пропаганди й Інформації", р.1, ч.1, 1948 рік і багато разів передрукована в підпільних виданнях в Україні та на чужині. В ній автор пригадує:

"ОУН створила матіріяльні основи для боротьби УПА...

У перші дні німецько-большевицької війни ОУН зорганізувала підпільну старшинську школу біля с. Мости Великі, Львівської области, яку вів пізніше шеф Головного Штабу УПА ген Дмитро Грицай - "Перебийніс", підстаршинську школу біля

м. Поморяни /Львівської обл./ під керівництвом Івахова - "Роса", першого Шефа Штабу УПА, підстаршинську школу біля м. Рівне і цілий ряд військових курсів. Виховані і військово вишколені Організацією люди стали основою командого складу УПА, ними очолено перші відділи УПА й обсаджено командні пости УПА: Грицай - "Перебийніс", Івахів - "Рос", Ковальський, "Остап", "Ясень", "Грегіт", "Шаблюк", "Галайда", "Крук" і багато інших видатних командирів УПА - це старі члени ОУН, які свої військові знання здобули під керівництвом Організації. Тільки ОУН могла розв'язати і дійсно розв'язала питання фахових командирських сил для УПА...

ОУН своєю революційною боротьбою проти гітлерівських загарбників створила політичні передумови для виникнення УПА... ОУН являє собою ініціятора і організатора УПА... ОУН обгрунтувала політично доцільність творення УПА, вона політично захистила УПА... ОУН послала в рядовий склад УПА велику частину своїх кадрів... Політичний досвід, політичні здобутки ОУН, керованої Степаном Бандерою, дуже допомогли УПА стати на правильну, передову політичну плятформу...

ОУН, за вказівками УГВР, на всіх своїх шаблях скоординувала всю свою діяльність з діями УПА... Вона несе на собі основний тягар організації господарського забезпечення УПА... Органи Служби Безпеки ОУН взяли на себе також обов'язок охоронити УПА перед ворожою агентурою... ОУН, керована Степаном Бандерою, й УПА стоять сьогодні побіч себе на полі бою і, відбиваючи скажені ворожі атаки, поза себе дивляться з гордістю, а перед себе - з вірою."

Висновок: Хто творив УПА? Ініціювала Українську Повстанську Армію ідейно, політично й організаційно керована Степаном Бандерою ОУН; її члени становили від перших днів народження УПА до останніх днів її дії основу й хребет. УПА стала збройним рамям всего українського народу в боротьбі проти окупантів України завдяки тому, що в її ряди масово включилися найкращі сини України з усіх земель України, всіх станів, обох віровизнань і різних політичних поглядів. В її ряди стали й колишні члени різних українських партій. Але, ніяка інша діюча політична партія в неї не включилася. Навпаки, організація мельниківців, ставши на службу німецьких окупантів, її, УПА, поборювала, знеславлювала й знецінювала.

Про один із безлічі "меморандумів" мельниківського проводу до гітлерівських властей згадується у збереженому в німецьких архівах звідомленню шефа поліції й СД з датою 11 вересня 1982 р. і опублікованому у збірці документів Третього Райху. Володимиром Косиком під заголовком: "Третій Райх і українське питання".[1] Він характеризує тодішню поставу мельниківців до гітлерівських окупантів України, тому наводимо його частину:

"Шеф Зіхергайтсполіцай і СД. *11 листопада 1942*

Таємне!

"У Кракові знайдено /копію/ меморандуму що його вислав до Міністра Райху Розенбарґа кол. полк. Андрій Мельник, провідник організації Мельника.

В тому меморандумі, що відноситься до непорядків в Україні, Мельник висунув такі вимоги:

1. Визнання заявою Фюрера права українців на вільне життя в політично-державних формах.

2. Включення українських теренів, які слід вилучити зпід польського і румунського панування, до Райхскомісаріяту України.

3. Створення одного представництва українців на місце заборонених Українських Національних Рад. Завданням такого представництва мало б бути проголошення остаточного відлучення України від Росії та декларація української державности в союзі з Німеччиною.

4. Уможливити створити єдину офіційну українську партію, яка проведе переорганізування життя в Україні.

5. Допущення представництва єдиного українського проводу до співпраці з німецькими чинниками. Такий провід повинен насамперед одержати дозвіл на формування українських військових частин."

Цей документ свідчить, що провід мельниківської організації змагав до формування українського життя в таких формах, на які дозволить провід гітлерівської Німеччини. У тих, дозволених Гітлером, формах мельниківський провід повинен був грати ролю коляборантського "уряду" окупованої німцями України, а мельниківська організація бути єдиною дозволеною українською політичною організацією.

1) W. Kosyk. Das Dritte Reich und die Ukrainische Frage. Munchen, Ukrainisches Institut (1985), ст. 156.

У тому меморандумі Андрія Мельника до Розенберґа виразно задокументовано, що вже в листопаді 1942 р. Українська Національна Рада у Києві, яку пробували організувати мельниківці, і Українська Національна Рада у Львові, зорганізована в липні 1941 р., вже не існували, бо були заборонені німецькою окупаційною владою, тому Мельник просить дозволу організувати ним, Мельником, інше єдине представництво України. В Україні, згідно з тією пропозицією Андрія Мельника, повинен бути заведений "фюрерпринцип", з Андрієм Мельником як "вождем" на чолі.

Ті меморіяли ПУН і полк. Андрія Мельника особисто до Гітлера, Гімлера, Рібентропа та інших достойників гітлерівської Німеччини були змістом політичної літератури і летючок мельниківців. Це стверджується офіційно у звіті шефа ґестапо й СД з датою 22 травня 1942:

"Шеф Зіхертсгайтсполіцай і СД *58/697*
Штаб Команди *Берлін, 22 травня 1942*

Таємне!

"Командант Зіхертсгайтполіцай і СД в Україні повідомляє, що після арештування певної кількости прихильників Мельника у Києві дальша діяльність організації Мельника не зростає. Захоплено більшу кількість нелегальної /мельниківської/ літератури. Це є в більшості витяги з меморіялів та листів до німецьких властей, в яких говориться про гідні уваги упослідження українського населення.

"У висліді заходів безпеки в Києві частина людей Мельника повернулася до Львова. Але є вістки, що група Мельника приготовляє нову висилку своїх членів в Україну /т.зн. до "Райхскомісаріяту Україна"/. Нелегальна організація Мельника у Харкові, так як і в інших місцевостях, складається з людей з Західньої України, а іменно з українських перекладачів, що працювали і ще далі працюють в німецьких установах."[1)]

1) Літопис УПА, т. 6, ст. 47. — Арештованим мельниківцям, як бачимо з цього звіту СД, наказували вертатися до Львова, що вони й робили. Натомість арештованих бандерівців, згідно з цитованим раніше наказом, розстрілювано на терені Райхкомісаріяту Україна, а на терені ҐҐ й Великоімеччини засилано до концлагеру.

Натомість про Організацію Українських Націоналістів /"Бандерабевеґунґ"/ в іншому документі ґестапо засвідчено:

Шеф Зіхертсгайтсполіцай і СД *Берлін, 4 лютого 1942*

Таємне!

Звіт про події в Україні, ч. 164.
Айнзацґрупе С.
Осідок: Київ.

"...Захоплені друковані матеріяли та зізнання заарештованих в міжчасі різних людей Бандери доказують ще раз, що є неможливим притягнути членів організації Бандери до якоїсь позитивної співпраці /з німецькими чинниками. Залишається тільки вирішений шлях безпощадного винищення тієї організації."[1)]

У звідомленню тієї самої гітлерівської установи з датою січня 1942 р. /звідомлення ч. 9/ було подано:

"... В липні 1941 р. у розповсюдженій відозві українського лейтенанта Леґенди був заклик організувати українську збройну силу. Для цього належить захоплену зброю /совєтської армії/ не здавати німцям, але магазинувати для тієї запланованої української армії. Згідно з цими дорученнями, ОУН діє до сьогодні."[2)]

А в звідомленню ч. 10 з датою 3 липня 1942 р.:

"У Києві захоплено летючку ОУН під проводом Степана Бандери з організаційними дорученнями. Там на вступі сказано:

"Завдання, що стоїть перед українським народом: Створити самостійну національну державу. Без власної держави, уряду і війська немає вільного життя для українського народу!".[3)]

У звідомленню ч. 26 з 23 жовтня 1942 р.:

"...Організація Бандери зайняла явно бойове становище проти Німеччини і змагає всіми засобами, включно зі збройною боротьбою, до відновлення самостійности України."[1)]

1) Там же, стор. 128 2) Там же, стор. 126-127 3) Там же, стор. 143-144

ДВІ ОРГАНІЗАЦІЇ - ДВА ПОЛЮСИ

Все досі сказане виявляє, а наведені уривки німецьких документів /а таких збереглося в німецьких архівах багато більше!/ підтверджують, що в час гітлерівсько-німецької окупації України, в рр. 1941-44, діяли в Україні дві українські політичні організації із протилежними концепціями: Організація Українських Націоналістів, яку німці звали "Бандерабевеґунґ", і організація полк. Андрія Мельника. Перша, ОУН, очолена Степаном Бандерою, стала в час великої історичної проби на тих принципах, на яких ОУН постала: Безкопромісова боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу проти кожного окупанта української землі, отже й проти гітлерівської Німеччини, коли вона виявилась новим окупантом України і з тих позицій очолена Степаном Бандерою ОУН в ніяких умовинах не зійшла. Натомість організація Андрія Мельника, що постала весною 1941 р. після того, як Другий Великий Збір ОУН усунув Андрія Мельника і його однодумців з ОУН, прибрала відразу ідейно-політичне обличчя міжвоєнного УНДО в гіршому виданню. Усю свою боротьбу вкладала та організація в рямці, дозволені німецькою окупаційною владою, шляхом покірної співпраці з окупантом і висиланням до німецьких властей меморандумів. Характеристично, що в ніодному з тих меморандумів провід організації А. Мельника не поставив ясно вимогу: визнати Самостійну, Соборну УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ. В усіх говориться про тяжке положення українців і прохається про полекші і признання українцям політичних прав в рямцях голошеної Гітлером "Нової Европи", тобто такої, в якій Німеччина володіла б цілою Европою, а Україна мала бути перетворена в безлюдний терен майбутньої німецької колонізації, шляхом використання після війни українського населення для відбудови Німеччини, а після того виселення всіх українців на Сибір. В цитованому нами німецькому документі про один із таких меморандумів А. Мельника як вождя його організації прохається відділити українські землі, даровані Гітлером Румунії й Мадярщині, та частину Ґенерального Ґубернаторства, Галичину й приєднати їх до... "Райхскомісаріяту Україна"! Протесту проти створення "Райхскомісаріяту Україна" як німецької колонії найгіршого типу, замість Української Держави, немає в нікотрому з безлічі меморандумі ПУН, чи персонально А. Мельника, ні в ніяких тогочасних публікаціях мельниківської

ЯРОСЛАВ СТАРУХ — "СТЯГ", "ЯРЛАН"
****17 листопада 1910 - † 18 серпня 1947.***

ЯРОСЛАВ СТАРУХ народився 17 листопада 1910 р. в селі Бережниці Вижній на Лемківщині. По закінченню середньої освіти переїхав до Львова, щоб студіювати на Львівському університеті й одночасно працювати в тижневику 'Нове Село". Хоч навантажений подвійною працею, він розгорнув дуже широку роботу ОУН серед українського робітництва, попадаючи часто до польської тюрми, а в 1934 р. до концтабору в Березі Картузькій.

Член ОУН від 1929 р., член Крайової Екзекутиви ОУН, редактор і співробітник підпільних видань ОУН, автор "12 прикмет українського націоналіста".

В 1935 р. заступник Провідника і політичний референт Крайової Екзекутиви ОУН на Північно-Західних Землях засуджений на 13 років тюрми. В часі слідства жахливо тортурований.

По виході з тюрми після розвалу Польщі, Старух, хоч з підірваним здоров'ям, пристрасно береться за працю в ОУН та в організуванню української політичної еміграції в окупованій німцями Польщі. З його ініціятиви твориться перший Український Допомоговий Комітет у Кракові, перетворений опісля на "Український Центральний Комітет", УЦК, звідки, хоч він був ініціятором і душею того комітету, усунув мельниківський комісар Зиновій Книш як небезпечного "бандерівця". У червні 1941 р. він став керівником Міністерства Пропаганди в Українському Тимчасовому Управлінню і членом Проводу ОУН. Літом 1942 р. мельниківський фольксдойч "Утьо" Соколовський поміг ґестапові вдруге зловити Старуха і в ході переслухань у Львівській тюрмі його жахливо катовано. Напів-живого, його вирвала з тюрми боївка ОУН.

Вилікувавшись, Старух далі працював в Головнім Осередку Пропаганди ОУН і УПА. Організатор підпільної радіостанції "Вільна Україна".

Весною 1945 р. його призначено Крайовим Провідником Закерзоння, т. зн. українських земель, окупованих після війни Польщею. На тому пості Ярослав Старух - псевда "Стяг", "Ярлан", "Стояр", "Синій", "Гомін", -керував фактично в роках 1945-1947 всією героїчною боротьбою ОУН і УПА на Закерзонню проти польських наїзників, які, неспроможні самі здавити опір українського підпілля заключили в 1947 р. спеціяльний військовий договір Польщі з СССР і ЧСР для знищення ОУН і УПА.

18 серпня 1947 р., коли його бункер окружила сильна польська військова і поліційна частина, Ярослав Старух разом з залогою, вистрілявши всі набої, зірвав бункер гранатами. Так загинув найбільший герой Закерзоння.

Як Крайовий Провідник Закерзоння, Ярослав Старух-"Стяг" був теж фактичним керівником збройної боротьби на Закерзонню Української Повстанської Армії, яка в тому титанічному змагу була всеціло сплетена з сіткою ОУН, Організації Українських Націоналістів.

організації. Отже - рабська покірність крайнього опортунізму.

Ми згадували вже, що в висліді незвичайно жорстокого терору, застосованого в Україні гітлерівсько-німецькими окупантами, згинуло поруч кругло два і пів мільйона українців, воєнно-полонених Червоної Армії, заморених голодом, згинуло теж кругло пів мільйона цивільного населення, повішених, розстрілених, чи замучених в німецьких тюрмах і концлагерах. Між тими цивільними жертвами безоглядного гітлерівського терору була й якась кількість членів мельниківської організації - на нашу думку, не більше як сто осіб, між ними й такі визначні як Олена Теліга і др. Олег Кандиба-Ольжич. Тільки ж, ніхто з них не згинув за персональний, чи своєї організації, відкритий, активний виступ проти гітлерівської Німеччини як жорстокого окупанта України. В ніяких публікаціях організації Мельника, і навіть в писаннях Олени Теліги й Ольжича, не було заклику до активної боротьби проти німецьких окупантів. Це переконливо ілюструє трагічний випадок у зв'язку з вшановуванням пам'яті героїв Базару в 1941 р., де ґестапо розстріляло кількасот учасників свята й між ними теж кількох мельниківців, про який звітує член мельниківського проводу Я. Шумелда:

"Вислід слідства вказував на те, що приготування до свята переведені були згідно з духом виданих інструкцій... Не можна було ствердити жодних протинімецьких виступів, а німців могло дразними хіба лише те, що Свято прийняло такий широкий розмах та що всі точки, як і цілість, стримані були в українському національному дусі."[1)]

Отже ясно: Провід мельниківської партії у своїй просвітянській праці доручав рішуче вистерігатися до подробиць будь-якого протинімецького виступу. Вся праця, організована і контрольована членами мельниківської організації, мала проходити на строго льояльістичній базі.

І, якщо б та нова організація, чи партія, була ограничилася повністю до просвітянщини, то була б ввійшла в історію українського народу як продовження в умовинах німецької окупанції праці УНДО, що в умовинах польської окупації Західної України попри свій політичний характер коляборації з окупантом, принесла й дещо корисного для українського населення. Бо ж ніякий нарід не доказав ще того, щоб він в критичний мент став всеціло на шлях революційної боротьби проти окупанта; завжди, в кожного народу, знаходяться побіч революційних борців теж

опортуністи і смирні коляборанти. На жаль, організація Мельника переступила межі: неймовірно велике чило її членів, із членами ПУН включно, стали в тих страхітливих часах добровільно на службу СД-ґестапо, щоб виловлювати і слати на смерть членів ОУН та УПА, "бандерівців". Безперечно, не кожний член мельниківської організації був співробітником ґестапо, чи СД. Документу наказу ПУН ставати на службу ґестапо, чи СД немає, бо й не могло бути: такий наказ діставали дані члени усно, персонально, від свого організаційного зверхника. Тільки ж — ПУН ні в тих часах, ні на еміграції не осудив дії тих своїх членів як національну зраду, ані не викинув їх із рядів своєї організації. Навпаки, тих своїх членів, що стали на службу гітлерівської поліції проти українських самостійників і за це згинули від кулі українського революціонера-месника, мельниківські політруки і сам ПУН намагаються представляти як українських патріотів, жертв "бандерівського братовбивства". А тому, відповідальність за таку дію спала і досі тяжить на всій тій організації й особливо на ПУН.[2)]

2) Ті, хто ставав на службу ґестапо чи СД, підписував заяву, що він німецького походження, "фольксдойч". Тією заявою, і особливо роботою, до якої добровільно ставав, він перекреслював не тільки формальио, але й морально свою приналежність до українського народу. Але, залишалися членами організації Андрія Мельника. Тому я зву їх "мельниківські фольксдойчі".

Арештований у Львові 15 вересня 1941 р., я перебув аж до 6 травня 1945 р. у німецьких тюрмах і концлагерах. Але, вже перед тим, я мав нагоду особисто переконатися про настанову новопосталої організації Андрія Мельника. В перших місяцях конфлікту в ОУН я, вийшовши з польської тюрми, перебував на Холмщині як один із організаторів молоді. Весною 1940 р. УЦК зорганізував у Криниці, на Лемківщині, спеціяльний вишкільний курс для провідників молоді, на якому я брав участь. Одного дня туди приїхав інж. Осип Бойдуник, член ПУН і сторонник ПУН. Він викликав мене і Гриця Яворова, його давніх знайомих з ОУН Стрийщини, і візвав нас стати по стороні Мельника. "ПУН, сказав він нам тоді, має добрі звязки з німецькою владою і при допомозі ґестапа ми винищимо бандерівських бунтарів до одного." Він дав нам тоді зв'зок до двох членів мельниківської організації, що саме організувалася, які працювали в ґестапо на Холмщині. Ми заявили, що в тій справі дуже слабо орієнтуємося, тому мусимо передумати. Після цього, коли я повернувся на Холмщину, до мене кілька разів

1) ОУН 1929-1954, ст. 269.

На цьому місці вважаємо потрібним відповісти на один закид, яким залюбки послуговуються мельниківці. Бандерівці, кажуть вони, теж коляборували з німцями, бо ж створення ДУН, Дружин Українських Націоналістів, що мали німецький криптонім "Ролянд" і "Нахтінґаль", це співпраця з німцями на військовому відтинку. То чому ж обвинувачувати Мельника в пізнішому намаганню творити українські частини при німецькій армії?

Якщо таке питання ставить людина, необізнана з українським питанням і ситуацією в Україні в роках 1941-45, то йому потрібне роз'яснення. Але, якщо таке питання ставить хтось, добре обзнайомлений з українсько-німецькими взаєминами, то це питання є просто демагоґічним трюком.

Латинська приповідка повчає: "Cum duo faciunt idem# non est idem" - "Коли двох робить те саме, то це не мусить бути те саме." Оте основне ствердження має в цьому випадку особливе значення. Незаперечним фактом є, що до приходу німецької цивільної окупаційної влади в Україну загал українців, з дуже маленькими виїмками, вважав німців союзником українців у змаганні до відновлення незалежности соборної України. Тому про якусь коляборацію будького з українців з німцями перед липнем 1941 р. не може бути мови, бо "коляборація"значить співпраця з окупантом, а Німеччина до того часу окупантом України не була. Друге, в гітлерівській Німеччині існувала серед вищих військових старшин антигітлерівська група, один із головних провідників якої, шеф "Абвери", адмірал Канаріс, загинув на наказ Гітлера на

приїзджав Петро Онуфрик-"Коник", тереновий провідник мельниківців на Холмщині, а також два мельниківці, службовики ґестапо, яким дав до мене кличку Бойдуннк. Вонн повторяли те, що сказав Бойдуник, а Онуфрик-"Коник" залюбки повторяв фразу: "Обовязком кожного члена ОУН, вірного полк. Андрієві Мельникові, є в цей критичний час знищитн хоч одного бандерівського бунтаря". Я негайно поінформував про все те Романа Шухевнча, тодішнього Провідника ОУН на Західніх Окраїнах Українських Земель /Холмщина, Лемківщина і Ярославщина/, подаючи при тому, що я вже мав два зудари з ґестапом. За порадою Шухевнча, а потім Бандерн, я виїхав до Праги на закінчення моїх студій.

Від багатьох друзів, що пізніше зустрічалися з "Коником" у "Райхскомісаріяті Україна", де він був крайовим провідником мельниківської організації, я чув, що він і там залюбки вживав, як і інші провідні мельниківці, "бойового" заклику: "Обовязком кожиого мельниківця є знищити хоч одного бандерівця!"

крив збройний відділ НКВД. Підпільники ОУН "вчинили запеклий збройний опір" - писалося в пашквілі НКВД, -в якому загинули Роман Лозинський - "Бомба", референт СБ львівського краю, Степан Ганич - "Снігур", провідник Щирецького надрайону і Софія Вільхова - "Оришка", друкарка Крайового проводу. Пришляка - "Ярему", загазованого, відрятовано і після жорстокого слідства засуджено на кару смерти, замінену опісля на 25 років тюрми й концлагерів. По відбутті присуду його відставлено до Микилаєва під строгий поліційний нагляд, з забороною обережувати посилки.

Як політв'язень совєтських тюрем і концлагерів Євген Пришляк здобув собі симпатії і широкий розголос між в'язнями своєю твердістю й зберіганням гідности в кожному положенню. Був провідником голосних штрайків у концлагерах СССР після смерти Сталіна. /Інформації подаємо на підставі совєтського пашквілю проти Пришляка з жовтня 1982 року. [1)]

окупанта. Літом 1941 р. пляни гітлерівської Німеччини, перетворити Україну в обезлюдений терен німецької колонізації, стали явними й усім відомими, а безоглядна, кольоніяльна практика німецьких окупантів України очевидною.

Українська Повстанська Армія постала в 1942 р. і ні з німецькою окупаційною владою, ні з німецькою армією, ні з ніякими іншими чинниками гітлерівської влади ніколи ніяк не співпрацювала. Навпаки, УПА від моменту свого постання виступила збройно проти німецьких окупантів, пятнуючи у своїх зверненнях та інших виданнях відверто Німеччину як кривавого й безжалісного окупанта українських земель.

Натомість прохання ПУН і полк. А. Мельника у їх меморіялах до Гітлера, Гімлера, Розенберґа, дозволити на творення українських збройних частин, "щоб помагати гітлерівській Німеччині будувати й закріплювати Нову Европу" з відомим уже жахливим призначенням України й українців у тій "Новій Европі", були явною апробатою гітлерівської окупації України й заявою бажання помагати Гітлерові і його урядові у здійснюванню їхніх плянів щодо України.

---

1) М. Тороповський. "Біля розбитого корита". Львів, жовтень 1942.

В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКЕРЗОННЯ.

Під кінець 1944 р. німців в Україні не стало: під напором совєтських військ німецька армія втекла з України, а перед нею німецька окупаційна влада. Майже всі українські землі опинилися знову під большевицько-московською окупацією. Здавалось, що ОУН і УПА мають перед собою вже лиш одного ворога — Москву. Мадярщина, Румунія і Польща опинилася теж під фактичною окупацією імперіялістичної Москви, то й виглядало, що всі етнографічні українські землі будуть приєднані до Української ССР, а Мадярщина, Румунія і Польща стануть союзниками України в боротьбі проти спільного ворога. імперіялістичної Москви, за свою власну державну незалежність. Мариво національної смерти в московському ярмі ставало не тільки перед народами, включеними вже в СССР, але й тими, що опинилися під московською окупацією як, нібито, ще "вільні" держави.

Ворог для України залишався, здавалося, вже лиш один.

Та несподівано з'явився ще один: комуністична Польща. Як завжди в історії, Польща, хоч і сама опинилася під московським караулом, дивилася далі ласим оком на українські землі і постановила скористати з важкого лихоліття України й захопити для себе хоч шматок української землі. Договором з 16.8.1945 Москва продала Польщі західню смугу української землі: Лемківщину, Засяння, частину Любачівщини, Равщини, Сокальщини, Холмщину і Підляшшя, разом 19.000 кв. кілометрів із півтора-мільйоновим населенням. Цю смугу прозвано "Закерзонням", бо вона простягалася на захід від "лінії Керзона", яку в 1920 р. англійський міністер зак. справ пропонував як кордон між Польщею й УССР. Згідно з тим польсько-московським договором, всі українці з Закерзоння мали бути виселені до УССР, а обезлюднена так та смуга української землі мала стати інтеґральною частиною польської держави. Всі старовинні українські церкви мали бути знищені і всі пам'ятки української культури стерті з лиця землі.

Цю землю замешкував споконвіку український нарід і він був єдиним законним її власником. Тому УГВР, ОУН і УПА постановили протиставитися збройно виконанню злочинної польсько-московської змови. Йшлося про те, щоб гарячою кров'ю мешканців тієї землі і їхніх братів з інших частин України вписати на сторінки історії незнищимий протест проти на-

сильного загарбання Польщею у змові з Москвою тієї частини споконвічно української території: протест, що звенітиме доти, аж та частина української землі повернеться назад до українського материка.

ОУН і УПА діяли на Закерзонню весь час німецької окупації: в обороні українського населення перед німецькими окупантами й перед польськими шовіністичним шумовинням. За час вікової польської неволі сюди найшло чимало польських зайд. Тепер сподіючись програної Німеччини, вони всім засобами намагалися опанувати терен. Польська інтелігенція масово переверталася у "фольксдойчів", щоб так засісти в німецькій адміністрації і помогти польському підпіллю. Вбивства провідних українців польським підпіллям стало щоденним явищем, а висилані німцями каральні відділи польські фольксдойчі на німецьких становищах скеровували на додаткове громлення українців. Українське населення потребувало охорони і її давали ОУН і УПА.

Положення загострилося, коли Польщу окупували совєти і створили комуністичну польську державу. Польська влада, спираючись на поліцію й військо, повела дуже гостру нагінку проти українців і приступила до насильного виселювання українців з Закерзоння. Поляки почали варварські масакри українців, садистично мордуючи й жінок, старих і дітей. Тому для оборони населення діючі вже на Закерзонню відділи УПА - скріплено новими частинами з західньої України.

Після встановлення нового кордону між Польщею та СССР Закерзоння стало в системі ОУН окремим краєм. Краєвим провідником Закерзоння став Ярослав Старух - "Стяг" "Синій" - "1001"; його заступником і пропагандивно-політичним референтом Василь Галадза - "Орлан" - "Зенон" - "1814"; військовим референтом Мирослав Онишкевич - "Орест" - "Білий"; референтом безпеки Петро Федорів - "Дальнич" - "Петро"; провідником Крайового Осередку Зв'язку Іван Мундрик - -"Летун". Старух був членом Генерального Секретаріяту УГВР і з того титулу керував політичною координацією ОУН і УПА в Закерзонськім краю. Край полілено на три Округи, позначені числами: I. з надрайонами "Холодний Яр", "Бескид" і "Верховина", II. з надрайоном "Бутин" і III. з надрайонами "Левада" і "Лиман". Надрайон складався з районів, район з кущів. Діяльність ОУН була тісно сплетена з бойовими

СТЕПАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ - "ХРІН".
****15 жовтня 1914 р.-†вересень 1947 р.***

СТЕПАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ, широко відомий у польській літературі про дії УПА на Закерзонні як командир сотні УПА під псевдом "Хрін", народився 15 жовтня 1914 року в селі Голинь, Калуського повіту. По закінченню Ґімназії учителював. Член ОУН від 1932 р. В'язень польських тюрм і концлагеру в Березі Картузькій. Член Окружної Екзекутиви ОУН у Стрийщині. Під німецькою окупацією, організатор Української Народної Самооборони й УПА. Від 1944 р. ко - мандир сотні УПА на Лемківщині, де став пострахом польських окупантів. 28 березня 1947 р. у зударі зі сотнею Хріна загинув польський генерал, віцеміністер військових справ, Свєрчевскі.

В вересні 1947 р. став командиром Тактичного Відтинка "Маківка". Зимуючи в бункрі УПА, написав спомин, що вийшов друком на чужині п.з. "Зимою в бункрі УПА" та "Крізь сміх заліза". За героїзм у боях проти німецьких, проти польських окупантів на Закерзонню та проти московських у Галичині нагороджений Золотим Хрестом заслуги першої кляси. Загинув у бою зі збройною частиною НКВД в Карпатах у вересні 1947 року.

діями УПА. Польські дослідники дій ОУН-УПА на Закерзонню в 1944-47 рр. А.В.Щесняк і В.З.Шоста у своїй обширній праці "Дрога до ніконд", спираючись на архівні документи польської поліції, адміністрації і війська, подають що сітка ОУН охоплювала в 22 районах 325 сіл, в яких діяло 69 кущів. Провівши теоритичну калькуляцію, автори приходять до висновку, що в "цивільній" сітці ОУН, тобто поза УПА, було на Закерзонню після закінчення війни не меньше як 2179 активістів.[1] Очевидно мова йде про ОУН під проводом Степана Бандери, бо члени мельниківської організації з відступом німців виїхали всі на еміграцію і так в УССР, як і на Закерзонню не лишилося ніодного члена мельниківської організації, заанґажованого в боротьбу проти польських окупантів на Закерзонню, чи проти большевицько-московських окупантів в УССР.

Дещо інакшу структуру щодо території мала УПА. До закінчення війни сотні, що оперували на Холмщині, підлягали воєнній окрузі "Буг", ті що на Лемківщині, воєнній окрузі "Маківка", а ті, що на Підляшу, воєнній окрузі "Турів". По прилученню Закерзоння до Польщі, воно стало окремою воєнною округою УПА "Сян", що складалася із трьох Тактичних Відтинків: 1. "Лемко" - терен Лемківщини, 2. "Бастіон" - Перемищина і 3. "Данилів" - Холмщина і Підляшшя. Кількість куренів і сотень мінялася. В час важких боїв з польською армією 1946-47 командна обсада УПА виглядала так:1. ТВ "Лемко"- Командир "Рен" - Василь Мізерний; курінь "Рена" , сотні: 1. "Бір" - Іван Козеринський, 2. "Бродич" - Роман Гробельський, 3. "Хрін" - Степан Стебельський, 4. "Стах". Курінь "Байди", к-р "Байда" - Микола Савченко /родом з Полтавщини, майор ЧА/; сотні: 1. "Бурлака" - Володимир Щеґельський, 2. "Дастівка" - Гриць Янківський, 3. "Громенко" - Михайло Дуда, 4. "Крилач" -Ярослав Коцьолок. II.Тереновий Відтинок "Бастіон": К-р "Залізняк" - Іван Шпонтак. Сотні: 1. "Калинович" - Григорій Мазур, 2. "Шум" - Іван Шиманський, 3. "Туча" - Михайло Семашин, 4. "Крук" - Гриць Левко, III. ТВ "Данилів", к-р "Беркут"-Володимир Сорочак. Сотні: 1. "Яр" - Василь Ярмола, 2. "Дуда" - Євген Ящук, 3. "Давид" - Семен Приступа, 4. "Чавс" - Василь Краль. Курені були закодовані окремими криптонімами: Курені "Рена" і "Байди" -"Ударники" і порядкове число для сотні; курень "Залізняка" -"Месники"; курінь "Беркута" - "Вовки".

1) A. Szczesoriak i W, Z, Szota. Droga do nikad, Warszawa, 1973, ст. 242 і далі.

Це були відділи УПА, що перебували на Закерзонню постійно. Кріпних діяли тут теж відділи, що тільки для певних акцій приходили з УССР і поверталися на терен УССР. До таких належали: курінь "Різуна" і "Прута", сотні "Кармелюка", "Бриля", "Лиса", "Володі", "Галайди" й інші.

Число бійців УПА на Закерзонню мінялося. Згадані польські дослідники А.Б.Щесняк і В.З.Шоста подають на підставі звідомлень польського штабу: Кінець 1944 - "11 сотень, 2.000 бійців", а в лютому 1946 р. - "14 відділів, 4.820 бійців". [2]

В ситуації безупинних боїв з поляками, команда УПА на Закерзонню не забуває про вишкіл старшин і підстаршин УПА. Старшинські курси проводились на терені УССР і туди ішли й кандидати з Закерзоння. Підстаршинські курси проведено на Закерзонню: перший у квітні-травні 1945 з участю 30 курсантів, другий у липні-серпні 1945 з участю 60-70 учасників і третій у травні-квітні 1946 р. з участю 100 учасників.

Бойові дії УПА на Закерзонню скеровувалися зразу проти польських банд, що тероризували українське населення дикунським мордуванням активніших українців та паленням українських хат. З установленням комуністичної Польщі, на допомогу тим бандам прийшла польська міліція, та "Баталіон Операційних Внутрішніх Військ". Весною 1945 кинено на боротьбу проти УПА три бриґади"Внутрішніх Військ"з Люблина та запасні полки польського війська. В половині 1945 створено "ВОП" - Військо Охорони Пограниччя" і кинено 3-тю дивізію і 5 полків 2-гої дивізії тієї формації проти УПА. У квітні 1945 р. сформовано для боротьби з УПА на Закерзонню окрему військову формацію "Ряшів", зложену з двох дивізій. Але й ця формація мала дуже мізерні успіхи. Акцію примусового переселен-

1/ Там же, ст.247. 2/ там же, ст.255. 3/ там же, ст.265.

ня всіх українців з Закерзоння УПА зірвала. У березні 1947 р. приїхав на Закерзоння заступник міністра оборони ґен. Сьверчевскі, герой війни в Еспанії, керувати знищенням УПА і - згинув при першій зустрічі з УПА. Після невдач акції "Ряшів", заплянновано нову військову акцію "Вісла", до якої заангажовано кілька дивізій піхоти, технічних полків, летунської ескадри та частин міліції. В додатку, польський уряд уклав спеціяльний договір із урядом УССР та Чехословаччини про спільні дії для ліквідування УПА. Акція "Вісла" тривала до 10 серпня 1947 р.

Найдошкульнішою зброєю в тій акції було - виселення всіх мешканців Закерзоння на польські терени, головно на "Зємє Одзискане", тобто терени, що їх забрали Польща від Німеччини, виселивши всіх німців до Німеччини. Села попалено, весь терен опустів. Не стало джерела достави харчів. Тому після важких боїв, у яких бійці УПА виявили неперевершений героїзм, ок. 600 бійців перейшло рейдом до західньої Німеччини, а решта перейшла на терен УССР.

Польські офіційні дані подають, що в тих боях із УПА в 1944-1947 польські збройні частини втратили 2199 осіб вбитими; страти УПА ок.1.500 вбитими. До цих офіційних польських даних додамо, що у своїх звідомленнях поляки применшували свої втрати, а прибільшували втрати УПА. Для ілюстрації подамо такий польський звіт: "9 березня 1945 р. 50 старшин і вояків з СБО і 150 міліціянтів зорганізували акцію на постій відділу УПА в лісі к. Синявки. В бою згинуло 38 бандерівців, здобуто 3 бункри і багато харчів. Власні втрати 2 вояки". Чи мож повірити у такий вислід? Звіт УПА подає, що було навпаки: Наступаючі поляки втратили 38 вбитими і відступили, а відділ УПА втратив 2 вбитими.

Аналізуючи акцію "Вісла", статистично, польські дослідники подають, що проти ок. 2,5 тисячі бійців УПА і ок. 3 тисячі членів ОУН, організованих у кущі, кинено 20 тисяч вояків польської армії, а це дає відношення 1:3.2, а якщо брати до уваги лише бійців УПА, то відношення 1:8, тобто вісім вояків польської армії проти одного бійця УПА. А до того, участь у акції "Вісла" поруч 20 тисяч вояків польської армії брало ще кілька тисяч членів "Міліції Обивательської" і КБВ, Корпус Безпеки Внутрішньої. І, всі польські частини дістали від большевиків задовільну кількість зброї з запасів німецької армії, що скапітулювала. А УПА була здана на ту зброю й амуніцію,

що здобула на ворогах: раніше на німцях і большевиках, а тоді й на поляках.

Поважним ударом для ОУН-УПА на Закерзонню в ході акції "Вісла" було те, що 17 вересня 1947 р. поляки відкрили й окружили бункер Ярослава Старуха - "Стяга", крайового провідника ОУН на Закерзонню і фактичного керівника боротьби на Закерзонню. Після кількох годин запеклого бою, "Стяг" - Старух висадив бункер в повітря, загинувши зі своєю залогою.

Про розміри і характер дій УПА в періоді перед військовими акціями "Ряшів" і "Вісла" говорить зіставлення А.Б.Щесняка і В.З. Шости у їх згаданій праці на ст. 530-536. Згідно з тим, в тому часі було акцій УПА, напр.:

"24.7.1945: Напад на постерунок МО /міліції обивательської/ в Тисній. Вбито 6 міліціянтів...

7.8.1945: Напад на ґарнізон підвідділу 37 П.А.Л./полку легкої артилерії/ в Балигороді. Три групи УПА, приблизно 30 бійців кожна, заатакувала місто з трьох сторін, але напад відперто вогнем гармат і скорострілів...

"29.9.1945: Напад на постерунок в селі Войткова. Вбито 15 міліціянтів і 20 цивільних поляків...

"4.12.1945: Засідка підвідділу УПА з сотні "Дуди" на 60-членний відділ польського війська на шляху Брусно Старе-Верхрата. Вбито 15 і ранено 17 вояків...

"28.3.1946: Напад сотні "Шума" на постерунок МО в Лівчі, пов. Любачів. Вбито 31 міліціянтів, знищено постерунок"

З початком акції "Ряшів" і опісля "Вісла" бої з відділами УПА на всіх просторах Закерзоння стали вже щоденним явищем. Реєстер акцій УПА в тому періоді, оборонних і зачіпних боїв, виповнив би велику книгу.

В акції "Вісла" на поміч полякам прийшла комуністична Чехословаччина. 22 червня 1947 р. командування чехословацької армії зорганізувало для боротьби з УПА спеціяльний корпус "Тепліце", силою 2748 бійців і 17 літаків. Її скоро поповнено дев'ятьма компаніями піхоти, трома батеріями артилерії,

---

1/ Там же; ст.372. 2/ Там же, ст.434.

та відділами моторизованого зв'язку і технічних завдань.

В липні 1947 р. групу "Тепліце" переорганізовано, поділивши її на дві частини. 13 липня вона числила 5640 вояків.

Польські історики збройної боротьби проти УПА на Закерзонню, А. Б. Щесняк і В. З. Шота у згаданій праці подають на основі звідомлень польських військових і поліційних звідомлень та зізнань захоплених в полон бійців УПА такі числові дані про відділи і кількість бійців УПА в 1946 р.:

квітень 1946	22 відділів	4,420 бійців
травень 1946	16 відділів	3,300 бійців
червень 1946	14 відділів	2,300 бійців
липень 1946	12 відділів	1,490 бійців
серпнь 1946	14 відділів	1,770 бійців
вересень 1946	15 відділів	1,340 бійців

Польський історик Й. Чапля узагальнює кількість бійців УПА і подає загальну кількість бійців УПА на Закерзонню на 7,000.

В рядах УПА на Закерзонню, подібно як в Карпатській Україні в 1939 р., боролися українці з усіх земель України. Але, понад 80 відсотків становили тамошні українці: лемки в Карпатах, холмщаки на Холмщині. Самі поляки признають, що всі їхні двадцятьлітні намагання відірвати почування лемків від українства і створити з них якесь окреме лемківське племя не мали найменшого успіху. Навпаки, вони лише збільшували ворожість українських тубилців, споконвічних власників тієї української землі, до польських грабіжницьких зайд.

Польські дослідники тих подій признають, що про якусь примусову бранку до УПА й мови не могло бути. Всі ряди УПА були виповнені добровольцями. Учасники боїв проти УПА та дослідники тих подій признають неймовірний героїзм всіх бійців УПА та мистецтво ведення партизантських боїх проти переважаючих польських сил, що нанесло полякам дуже дошкульні втрати. Згадані дослідники, Щесняк і Шота, подають у висновку, що в боях проти УПА на Закерзонню впало 2,483 польських вояків.[2)]

Весною 1947 р. непереможно продовжували боротьбу чотири курені: Курінь Байди, ок. 320 бійців, курінь Рена, ок. 420 бійців, курінь Залізняка, ок. 420 бійців і курінь Беркута, ок. 170 бійців. Але положення стало критичним ізза дошкульного

1) Там же, ст. 256. 2) Там же, ст. 422.

ВОЛОДИМИР ЩИГЕЛЬСЬКИЙ-"БУРЛАКА"
Нар. 1917 - загинув 1949

Степан Щигельський, син українського-католицького священика, народився 1917 р. у Львові, де закінчив середню освіту. В 1939 р. як підстаршина Карпатської Січі брав участь у боях проти мадярів. В 1940-44 командант станиць української поліції в Перемищині. В червні 1944 р. перейшов з цілою станицею української поліції в Медиці до УПА, де під псевдом "Бурлака" став командиром сотні. Вславлений боями, перейшов у вересні 1947 рейдом до Чехословаччини. Підступно схоплений, був виданий полякам і в січні 1949 р. засуджений на кару смерти. Присуд виконано.

браку харчів, бо примусове виселення всіх українців з тих частин України добігало до кінця. Тому в червні 1947 р. кілька відділів УПА одержали наказ перейди рейдом через Чехословаччину до західньої Німеччини, а решта перейшла новий польсько-совєтський кордон на схід. До західньої Німеччини дійшло тоді кругло 600 бійців УПА. Бравурні рейди УПА викликали щирі симпатії до боротьби українського народу за волю України в усього населення Чехословаччини і знайшли голосний відгук у чехословацькій та західно-европейській пресі.

А в той час, коли на Закерзонню ішли такі важкі, запеклі бої УПА проти польських окупантів, яким на поміч мусіли прийти ще й СССР та Чехословаччина, - не говорячи про боротьбу УПА на землях, окупованих большевиками, - в західній Німеччині "знавець СССР" Панас Феденко на сесії еміграційної УНРади ставив глумливе питання: "А чи ваша УПА вже зрізала хоч один телеграфічний стовп? Бо я не чував про таке". А представники організації А.Мельника йому злорадісно приплескували! І однозгідно ухвалили не висловити привіту УНРади для УПА, бо такої, мовляв у дійсності немає.

Збройна боротьба ОУН-УПА в обороні Закерзоння проти польсько-московського торгу українською землею і проти злочинного насильного виселення українців із їхньої прадідної землі залишила кров'ю писаний протест проти незаконного загарбання поляками Закерзоння, інтеґральної частини української землі. І, як кілька літ раніше на Закарпаттю гаряча кров найкращих синів Закарпаття і їхніх братів з інших земель України, проллята в боях проти наїзника, переродила "карпатських русинів" на свідомих українців, так і бої УПА на Закерзонню, особливо ж на Лемківщині, перетворили пригнутих почуттям безсилля мешканців тих окраїн української землі на свідомих, незламних членів української нації.

Про геройську боротьбу ОУН-УПА на Закерзонню появилося в польській літературі багато праць наукових, побліцистичних і белетристичних. І, поляки відомі зі злоби й шовіністичної ворожости до українців, а майже в усіх тих творах пробивається подив до незрівнянного героїзму і безмежної патріотичної відданости "бандерівців", членів ОУН і УПА. І навіть у найбрудніших польських пашквілях проти УПА й ОУН немає такої зоологічної ненависти й гидких плюгавств, що ними пересичені пашквілі мельниківців.

ПРОТИ ВСЯКОЇ СПІВПРАЦІ З ГІТЛЕРІВСЬКОЮ НІМЕЧЧИНОЮ

Пляни гітлерівської Німеччини супроти України були в перших п'ять роках гітлерівського режиму баламутні навіть для керівників гітлерівської Німеччини. Ніякої офіційної заяви в цій справі Гітлер до початку другої світової війни не дав. Це давало змогу деяким визначнішим німцям, приятелям українців, виступати в пресі, чи публікуванням окремих праць, з концепцією самостійної української держави. Прихильником такої концепції був і міністер для справ східньої Европи, Альфред Розенберґ. На тому тлі зростали надії українців, що гітлерівська Німеччина, "ворог нашого ворога" Польщі і Росії, буде нашим союзником.

Але, постава Гітлера у справі Карпатської України - подарування її, ніби своєї власности - Мадярщині, насторожила провідних членів ОУН і, як про це була мова, на цьому тлі зродився конфлікт внутрі ОУН: Ярослав Барановський, член мельниківського ПУН, видвигнув концепцію, що "Україну треба собі в Гітлера заслужити" вірною, покірною службою і цю концепцію апробував Андрій Мельник і більшість ПУН, а решта ОУН, кругло десять тисяч в Україні і стільки ж на еміграції, рішуче концепцію Барановського-Мельника відкинули.

Постава Гітлера до Акту проголошення Української Держави 30 червня 1941 р. роз'яснила неясність: Гітлер рішуче відкинув думку про будь яку державність України, а українці, після використання їх відбудови знищеної війною Німеччини, мали всі бути переселені на Сибір. Тому ОУН визнала гітлерівську Німеччину таким самим імперіялістичним окупантом України, яким була Росія, і виступила до відвертої, безкомпромісової політичної і збройної боротьби проти обох окупантів.

На протигітлерівських позиціях стояли безкомпромісово УПА й ОУН і тоді, коли німці тікали з України і пропонували мілітарну піддержку зброєю для УПА. Головне командування УПА і провід ОУН рішуче відкинули ту пропозицію і видали заборону всім частинам ОУН і УПА входити в будь які переговори з німцями. Коли в одному випадку, сотник УПА Сосенко, пробував на власну руку переговорювати з німцями, його поставлено перед польовий суд УПА і розстріляно.

На протилежному становищі стояла весь час організація

А.Мельника. Вона ж і зродилася з концепції "заслужити Україну вірною службою Гітлерові". Тому, ще напередодні маршу німецьких армій проти СССР, А. Мельник як голова ПУН вислав до німецьких чинників прохання, дозволити українцям творити свої військові формації, щоб помогати німцям завести "новий лад" на сході Европи. Коли на наказ Гітлера німецьке СД арештувало членів Українського Державного Правління та сотні провідних членів ОУН, А. Мельник в імені свого ПУН повторив прохання до Гітлера, дозволити українцям стати під проводом Мельника збройно на допомогу німцям заводити на сході Европи "новий лад". Те своє рабське прохання повторяв Мельник зі своїм ПУН-ом і тоді, коли СД розстріляло за відзначення героїв Базару сотні Богу-духа-винних українців, і тоді, коли СД у Києві розстріляло за видавання української преси Олену Телігу і її товаришів, і багато разів при інших нагодах. Все прохання до зволу українцям боротися за перемогу Гімлера. І все-без слова згадки про самостійну Українську Державу як передумову пропонованої військової помочі українців Німеччині.

Німці вперто відкидали ті прохання А. Мельника, бо Гітлер повторяв свій клич, що на сході Европи, від Німеччини аж по Урал, тільки німці мають честь носити зброю. Але, невдачі все більше пом'якшували гордість "іберменша" Гітлера. Появились на сході Европи як помічники Німеччини війська Мадярщини, Румунії, а далі й окремі частини французів, голяндців, польських ґуралів. І, врешті, прийшов дозвіл і на військову частину з українців. Не українську військову частину з синожовтим прапором і тризубом, а тільки "СС-дивізію Ґаліцієн". Для Мельника й це було величним здобутком.

ОУН і УПА поставились рішуче проти СС-дивізії з українських добровольців. Як можна закликати патріотичну українську молодь, щоб вона віддавала своє життя за тих гітлерівських "іберменшів", що поварварськи знищили мільйони українців і не зрікаються плянів обезлюднити всю Україну й перетворити її в терен поселення німців; за тих, що навіть назви "українська" дивізія дозволити для тих охотників не хочуть? Таж якщо німці виграють, то це буде кінець існування українців на українській території, а якщо програють, то участь українців у німецьких формаціях вкриє неславою весь український

нарід! За що ж, власно, мають українці боротися в рядах німецької армії?

Але з часом ОУН і УПА зревідували своє становище, розділяючи справу на дві, зовсім різні, частини: політичних творців дивізії, Мальника з ПУН-ом і його однодумців, і - вояків дивізії. Це, власне, до них відносяться наведені питання й обвинувачення. А друга частина - це бійці дивізії. Їм говорили, що обов'зком кожного українського юного патріота є брати зброю до рук і йти захищати Батьківщину - Україну перед большевицькою ордою, незалежно, в якім мундирі і під якою назвою. Вони прийняли це за щиру монету, в особливо складній ситуації не визнавалися і пішли до дивізії як щирі українські патріоти. Їх у нічому не обвинувачено і доручено й деяким членам УПА й ОУН зголоситись до дивізії, щоб там пройти військовий вишкіл і в відповідний мент зі зброєю перейти до УПА. Це, як відомо, вони гідно виконали.

Дивізія "Галичина" почала формуватися в квітні 1943 р. і досягла в половині 1944 р. 16 тисяч бійців. Їх кинено на фронт проти большевицьких армій, де їх окружено і в важких боях під Бродами 19-20 липня 1944 р. дивізію знищено. Частина прорвалася до УПА. Офіційний німецький звіт подавав, що по перегрупуванню дивізія числила на початку вересня 1944 р. 5.075 бійців, в тому 670 старшин і підстаршин. Полягло в бою під Бродами ок. 5 тисяч вояків Дивізії "Галичина".

Літня офензива совєтів 1944 р. викинула німців з України. В жовтні 1944 р. вся територія України опинилася під совєтською окупацією.

В такій критичній для самої Німеччини ситуації німці почали думати про якісь політичні уступки для народів східної Европи, щоб приєднати їх до участи в боротьбі проти СССР в рямках німецької армії. Окрему увагу звернено на Україну. Але - ставку поставили німці на совєтського ґенерала Власова, що здався в полон і запропонував німцям організувати протибольшевицьку армію "народів Росії". Німці схопились за цю концепцію. Згідно з нею, українські військові частини повинні підлягати ґен. Власову, а політично українці повинні створити свій Комітет, підчинений ґен. Власову. Окремо пробували німці нав'язати співпрацю з УПА для спільної боротьби проти большевиків.

Але УПА й УГВР відразу рішуче відмовились від будьякої співпраці з гітлерівською Німеччиною і на ніякі переговори і цим разом не пішли.

Погодився натомість на переговори з німцями мельниківський ПУН. Але німці вважали, що в існуючій ситуації не вистарчає одна українська група, Мельник, чи Кубійович; їм треба було комітету, зложеного з представників усіх українських середовищ. Для цього осінню 1944 р. було звільнено з концлагеру А.Мельника і всіх членів ПУН, і поруч Мельника запрошено до розмов теж Кубійовича, Андрія Лівицького, Ізаака Мазепу і Скоропадського. Для тієї цілі звільнено з концлагеру теж Степана Бандеру, Ярослава Стецька і ще кільканадцять членів ОУН з обіцянкою, що якщо Бандера погодиться з німцями, то негайно будуть звільнені з концлагерів і всі решта кільканадцять-сот "бандерівців". Бандера і Стецько заявили німецьким представникам, що передумовою розмов українців з німцями є офіційне визнання Німеччиною самостійности соборної Української держави, а як єдиного законного представника українців визнати Українське Державне Правління утворене Актом 30 червня 1941 р., або УГВР, Українську Головну Визвольну Раду, створену в Україні в липні 1944 року. Від участи в якійсь українськім комітеті Бандера відмовився.

Німці відкинули вимогу Степана Бандери як голови проводу ОУН і Ярослава Стецька як голови Державного Правління і вони, Бандера і Стецько, ніякої участи в дальших переговорах не брали.[1)]

Розмови гітлерівських чинників з іншими представниками українських середовищ закінчилися створенням 17 березня 1945 в Берліні "Українського Національного Комітету" що його очолив ґен. П.Шандрук, а його заступниками стали В.Кубійович і О.Семененко. Цей комітет було сформовано вже осінню 1944 р. Але, німці вперто вимагали, щоб він був частиною "Совєту Народів Росії", що його очолював ґен. Власов. Щойно 17 березня 1945 німці визнали Комітет самостійним,

1). Ришард Торжецкі у своїй "Квестія українська" пише про це: "Берґер і Арльт провадили розмови з С.Бандерою. Але вони скоро переконалися, що Бандера був не уступчивий. Вимагав визнаиня самостійної націоналістичної України, т.зв. "львівського уряду" і допомоги в боротьбі прти СССР". /Ст. 339/.

єдиним представництвом українців у Німеччині. Комітетові підчинено дивізію "Галиччина", погодившись на зміну її назви на "Перша Дивізія Української Національної Армії", головним командантом якої став ґен. Шандрук. Але під політичним оглядом Комітет ніяких визнань, зобов'язань, чи хочби обіцянок від німців не одержав. Гітлерівська Німеччина, навіть конаючи, не хотіла зректись мрії, що Україна має стати колонією Великонімеччини, вичищеним від українців тереном німецької колонізації.

Осідком УНКомітету стало місто Ваймар, тому той комітет зве дехто "Ваймарським".

Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери своєю невгнутою поставою зберегла чистоту безкомпромісовости в питанню повної самостійности соборної Української Держави. Ця чистота позицій, задокументована гарячою кров'ю членів УПА і ОУН у боротьбі проти німецьких окупантів, стала після війни особливо в пригоді українським "діпістам", тобто тим усім, що відмовились повертатися в окуповану большевиками Україну. Большевики обвинуватили усіх їх у коляборації з нацистівською Німеччиною і зажадали від аліянтів їх видачі. І, якщо б не було політичної і збройної боротьби очоленої Степаном Бандерою ОУН і УПА, яка переконливо доказувала західнім окупантам забріханість большевицьких окупантів України, якщо б не було тисячів "бандерівців", що загинули в бою проти німців в Україні, або в німецьких концлагерах, якщо б західні аліянти не зустріли були в кожному, звільненому ними, німецькому концлагері сотень членів "бандерабевеґунґ", що попали туди за боротьбу проти нацистської Німеччини, західні аліянти, англійці й аме-

2). Кость Паньківський у "Роки німецької окупації" на ст. 426 твердить що "У другій половині 1944 р... ґестапо змінилося. Для членів ОУН обидвох груп в рямках нових німецьких політичних плянів брами концентраційних таборів відкрилися на волю". - Це свідома неправда. Брама німецьких концлагерів відчиили американські і англійські війська щойно весною 1945, останиі на початку травня 1945. Тоді щойно вийшли на волю тисячу-двісті членів "бандерабевеґунгу", тобто ОУН, які зареєструвалися в Лізі Українських Політв'язнів. В часі між половиною 1944 р. і днем капітуляції Німеччиии, коли як твердить К.Паньківський "брами концлагерів були для членів ОУН відкриті", загииуло в німецьких концлагерах ще багато сотень членів ОУН, що їх німці звали членами "Бандерабевеґунґ".

риканці, були б повірили большевицьким обвинуваченням і були б видали чверть мільйона українських "діпістів" большевикам, так,як видали сорок тисяч донських козаків. Большевики козацьких старшин і провідників вивішали, а решту погнали на Сибір на винищення. Отака доля була б зустріла й усіх українських неповоротців. "Бандерівські недопалки", - як злобно звали мельниківці тих, що пережили німецькі концлагери, бо німці не вспіли їх спалити в крематоріях, - своїм політичним капіталом прикрили перед чужинцями неславу мельниківських коляборантів. Вони, оті "бандерівські недопалки", окремими меморіялами до властей УНРА-ІРО й до американських і англійських чинників стали в обороні Української Дивізії, в обороні проф. В.Кубійовича, К.Паньківського й УЦК...

Повертаючись до берлінського "Українського Національного Комітету", відмітимо один цікавий факт. У творенню його особливо активним був член ПУН, Осип Бойдуник. Мельниківці твердять, що це власне з їх ініціятиви створився той Комітет. І ось той сам Бойдуник,якого тепер мельниківці показують як генерального секретаря ВУНРади, ані ініціюючи переговори з німцями, ані в часі переговорів, ніколи нігде ні словом не згадав, що то ж ВУНРада є єдиним компетентним представником всіх українців. Чи ж не свідчить це, що осінню 1944 і весною 1945 навіть сам Бойдуник про мельниківську "Всеукраїнську Національну Раду" нічогісінько не чував. І, й сама та "ВУНРада" тоді нігде ні словом не виявила свого становища до переговорів з німцями і творення нового УНКомітету не тільки без її дозволу, але й без її відома. Де ж та мельниківська "ВУНРада" тоді була?

З моменту капітуляції нацистівської Німеччини в травні 1945 р., створений осінню 1944 - весною 1945 рр. берлінський чи "ваймарський Український Національний Комітет" перестав існувати. Степан Бандера як Провідник ОУН і Ярослав Стецько як Голова Українського Державного Правління від розмов з німцями про творення якогось "Українського Національного Комітету" як частини німецького окупаційного апарату рішуче відмовились. У створеному "У.Н. Комітеті" ОУН, УПА, ні УГВР участь не взяли.

ДАВИД ПРОТИ ҐОЛІЯТА.

В другій половині 1944 р. німецькі окупанти втекли з України, а з ними й усі мельниківці та їм подібні політики, що орієнтувалися на гітлерівську Німеччину. Горстка мельниківських діячів, що не вспіли втекти, як от голосний "погромщик бандерівців" при помочі СД й ґестапо, Петро Онуфрик - "Коник", наймолодший Барановський, брат Миколи Плавюка, зголосилися відразу на службу НКВД, щоб докінчувати наказ ПУН: "Змагати до послаблення бандерівців", видаючи їх тепер большевицькому НКВД. Увесь тягар боротьби в обороні українського народу і його визвольної справи впав на рамена ОУН, керованої Степаном Бандерою, і УПА.

Перед проводом ОУН і Головною Командою УПА стало важке питання: Що робити далі? Приймати й собі філософію "Спасайся, хто може!" і, згідно з цим, доручити всім членам ОУН і УПА тікати на захід?

Весною 1939 р. Роман Шухевич був одним із трьох старшин Карпатської Січі, шо в обличчі мадярської навали, всупереч наказові ПУН капітулювати, заявили німецькому конзулеві: "У словнику українського націоналіста немає слова "капітулювати". Ми можемо впасти в нерівному бою, але капітулювати - ніколи!" Отаку відповідь дав Роман Шухевич в 1944 р. як Головний Командир УПА в обличчю мутних хвиль червономосковської потопи, що знову заливала Україну. Члени ОУН і УПА одержали наказ: За кордон, до країн вільного світу, переходять тільки ті члени ОУН і УПА, що одержали спеціяльне доручення для цього; решта всі члени ОУН і УПА залишаються на території України, щоб продовжувати боротьбу проти червономосковських окупантів.

Таке рішення було логічно обумовлене обома аспектами справи: зовнішнім і внутрішнім. Зовнішно - увесь світ повинен був побачити рішучість українського народу на найбільші жертви в боротьбі за свою національно-державну незалежність і зрозуміти, що ця героїчна боротьба ведеться не проти режиму, а проти національного поневолення, проти московських окупантів так, як велася проти німецьких окупантів. Світ мусів побачити й зрозуміти, що український нарід приймає большевиків не як визволителів, а як жорстоких окупантів; що не в режимі горе України, а в московському імперіялізмі, якої то

краски він не був би. В тодішній ситуації всі познаки вказували на те, що другим етапом світової війни після знищення гітлеризму буде смертельний змаг між вільним світом і СССР. А відомо було, що захід і далі задурманений концепцією єдиної, неподільної Росії і нестиме на схід як субститут червоно-московського, біло-московське ярмо всім поневоленим Москвою народам: власовщину, "непередрішенство" тощо. Щоб запобігти цьому треба було гарячою кровю бійців УПА і членів ОУН заздалегідь підкреслити національний характер боротьби українського народу. А якщо зудар між вільним світом і СССР відволічеться, конечно отрясти захід з дурману, що на сході Европи "щасливі, визволені Москвою народи СССР", бо там закуті в важкі кайдани червоною Москвою народи і остерігати, що та ненаситна, імперіялістична Москва збирається закувати в важкі кайдани й решту вільного ще світу. Треба мобілізувати вільний світ проти Московського імперіялізму.

А на внутрішньому відтинку - капітуляція перед силою большевицької Москви і втеча за кордон принесли б важке духове заломання, зневіру у власні сили й тупе збайдужіння. А це було смертельною небезпекою. Бо проривалися вже тоді вістки про те, що Сталін, у випадку перемоги, думає докінчити плян Гітлера у відношенню до України - виселити весь український нарід на Сибір, а Україну заселити російським людом. Щоб запобігти тим нещастям, треба було збройним спротивом Москві скріпити дух народу й його гін до свободи, а ворога відстрашити від діявольського пляну масових переселень. Тому то продовжування революційно-політичного спротиву ОУН і збройного спротиву УПА московським займанцям було історичною конечністю, без огляду на жертви.

При першій хвилі большевицької навали УПА поставила фронтальний спротив; і озброєним частинам НКВД, що згодом перезвало себе на КҐБ, і Червоній Армії. У тих перших зударах УПА з Червоною Армією згинув у районі Корець-Рівне 20 березня 1944 р. ген. Ватутін, головнокомандуючий 1-го Фронту большевицьких військ.

22-24 квітня 1944 р. відбулися великі триденні бої УПА з частинами НКВД і Червоної Армії в Гурбенських лісах у трикутнику Шепетівка-Рівне-Збараж. Зі сторони УПА пішло в бій кругло 5.000 бійців, а большевики кинули проти них 5 бриґад

1-дереворит роботи Ніла Хасевича »Бей-Зота«, »Кличі ОУН« для друку пропаґандивних листівок.

силою ок. 30.000 бійців з гарматами, танками й літаками. УПА втратила в тих боях 80 бійців вбитими. Біля сто ранених бійців УПА та понад 200 ще невишколених бійців попало в полон і їх усіх большевики на місці розстріляли. Большевики втратили ок. 800 бійців вбитими.

У фронтальних боях, тобто боях і проти збройних частин НКВД, і проти частин Червоної Армії, понесла важкі втрати УПА-Південь, що першою зустріла хвилі нової потопи большевицьких орд. В великому бою 29 квітня 1944 біля села Залізниця на Кремянеччині, що коштував большевиків 240 вбитими, загинуло кількадесять бійців УПА-Південь. Тоді ж б. села Березина загинув командир УПА Буревій, уродженець Вінничини. 13 травня в бою б. Кордишева на Остріжчині згинув командир Кропива, начальник штабу УПА-Південь. В великому бою на Кам'янець-Подільщині на початку червня 1944 р. загинув з великою кількістю повстанців к-р Довбуш, а в бою 10 червня 1944 р. на Вінниччині загинув геройською смертю командир УПА-Південь полк. "Батько" - Омелян Грабець.

Втрати УПА-Південь у двомісячних великих боях були такі великі, що Головне Командування УПА рішило розформувати УПА-Південь як окрему частину і включити оцілілі відділи УПА-Південь до УПА-Північ, або УПА-Захід. Одночасно це заставило зревідувати тактику боротьби УПА переходом на такі позиції, як це було у відношенню до німецьких окупантів: Виминати боїв з армією, а скерувати бойові акції УПА проти озброєних частин НКВД і большевицької адміністрації.

Перехід фронтів через Україну в 1944/45 рр. створив нову проблему для УПА: непляновий розріст УПА. В ході захоплювання нових теренів, большевицька армія переводила безперервну мобілізацію усіх, здібних носити зброю. Мобілізованих відразу кидали на фронт, часто без зброї так, щоб вони брали зброю від тих своїх товаришів у бою, що загинули. У висліді цього, мобілізовані масово гинули на фронтах. Щоб рятуватися перед мобілізацією, здібні до військової служби масово втікали в ліс, до УПА. Таким чином УПА розрослася нагло до величезних розмірів: большевики говорили про пів-мільйонову УПА в західній Україні. Таке число подавав теж Хрущов. Але УПА, приймаючи всіх до УПА знало, що їхнім завданням є тільки рятуватися перед мобілізацією. Тому, як тільки закінчилася війна, командування УПА доручило провести "демобілізацію" так, щоб залишити в рядах УПА тільки тих, що були рішені на дальшу боротьбу за УССД проти большевицьких окупантів, а всі інші повинні повернутися домів. Проведенню цього пляну сприяли офіційні заклики уряду УССР, щоб усі "вийшли з лісу" і зголосилися у своїх місцевостях, бо всім запевняється повна амнестія.

Проголошувана амнестія і заклики "вийти з лісу" уряд УССР повторяв сім разів після закінчення війни. За кожним разом, згідно з пляном командування УПА, з УПА відпливала певна кількість тих, що в нових обставинах були тільки обтяженням для УПА і по кількох місяцях з кількох сотень тисяч, число бійців УПА знизилося до кільканадцяти тисяч загартованих, ідейних, готових на смерть бійців.

Бачучи, що основне ядро УПА залишається далі на полі бою, НКВД приступило до продовження збройних акцій проти УПА, званих "великих акцій" силою кільканадцять тисяч бійців НКВД з важкою зброєю і літаками проти окремих масивів лісистого терену і "малі облави" малими частинами НКВД, як доповнення до "великих", для вишукування ранених бійців УПА і атакування розпорошених частин УПА.

В днях 1-7 листопада 1944 було проведено "велику облаву" з заанґежуванням двох повних дивізій НКВД на Чорний Ліс у Станіславівщині і зараз після цього, в днях 10-15 листопада 1944 на Болехівські ліси. В грудні 1944 р. у великій облаві проти УПА на Миколаївщину, Бібреччину, Ходорівщину й Рогатинщину взяло участь понад двадцять тисяч військ НКВД.

Найбільшу облаву провело НКВД в часі від 7 квітня до кінця травня 1945 р. на терені Карпат і Підкарпаття, від Стрия по річку Прут на Буковині. В цій акції взяло участь 40.000 збройних спец-частин НКВД під командою п'ятьох ґенералів з ґен. Москаленком як керівником акції, який загинув у бою.

Подібних великих акцій НКВД проти УПА було більше. Малих - безліч.

Большевики понесли дошкульні втрати. Але, болючі втрати понесла й УПА. 30 липня 1944 на Остріжчині загинув у бою ґен. Ступницький - "Гончаренко", шеф штабу УПА-Північ, а разом з ним к-р "Лемко", провідник округи ОУН на Середньо-Східніх Українських Землях. 8 серпня загинув майор "Макаренко", шеф штабу ВО УПА-Північ. 24 вересня у Товма-

чині загинув у бою к-р Зварич - "Вар", окружний провідник ОУН. В жовтні 1944 в Равщині впав в бою сот. С.Новицький - "Вадим", інспектор ВО УПА-Захід. 15 жовтня 1944 загинули в бою майор Польовий - "Поль", командант старшинської школи УПА і його адютант, пор. "Ткачук". 1 листопада в боях у Чорному Лісі загинули провідні члени ОУН, старшини УПА: Василь Турковський - "Павло", Тимко Галів - "Скалюк", Мирон Голояд - "Чорнобіль" і курінний УПА пор. "Гамалія". В боях у Калущині в листопаді 1944 загинули сотн. Остап Линда -"Ярема" і сотн. "Козак". В грудні 1944 у запеклому бою впало 37 бійців і підстаршин куреня "Сіроманці" і їх командир "Максим". -В Перемищині впав обласний провідник ОУН, Микола Дутка - "Остап". -23 грудня 1944 к. Юшкович б. Ходорова загинули провідні члени українського підпілля: член УГВР, Йосип Позичанюк - "Шугай", Борис Вільшинський - "Орел" і Модест Цмоць - "Модест". -29 грудня 1944 в с. Васловінці, Садгірського району, впав у бою Мирослав Кіндзірський -"Боєвір", окружний провідник Чернівеччини. - На Волині у великих боях з загонами НКВД загинули в січні:к-р сотні "Полтавці" сот. "Максим" і к-р "Терешко", провідник ОУН на Кореччині; в лютому командир "Крилач" і "Борис" з 25 козаками та курінний "Ярок" із 20 козаками. -12 лютого 1945 в бою на Оржівськім хуторі, Рівенської области, впав полк. Данило Клячківський - "Клим Савур", командир УПА-Північ. - На Гуцульщині загинули: в січні - к-р куреня "Степовий", наддніпрянець, та сотенний "Черник". - В квітні 1945 впали в бою курінний "Благий" і сотенний "Вершник" із 50 повстанцями. - 7 квітня 1945 в бою біля Брині, Галицького району, впав командир ВО УПА, "Колчак". - В Тернопільщині, в бою біля с. Вишки, Козівського району, 27 березня 1945 р. впав Зенон Голубак - "Борис", провідник ОУН Кам'янець-Подільщини, та "Сич", сотенний "Чорноморців". - 7 травня в бою б. с. Сосулівка, Чортківського р-ну, впав курінний УПА "Крук". - На Буковині впав в бою: 13 січня 1945 в с. Стара Козова, Сторожинецького р-ну Микола Василюк - "Роман", районовий провідник ОУН Сторожинеччини. В лютому 1945 в с. Лашківка, Кіцманського р-ну, загинув "Ґонта", районовий провідник ОУН Кіцманеччини. В березні 1945 на Станівських полях Вишковецького р-ну згинув Іван Гараміта - "Жук", районовий ОУН Сторожинеччини. - 23 квітня 1945 в с. Кислиці, Путилівського району, згинув сотенний УПА, Дмитро Карапка - "Боярин". - 4 травня 1945 в с. Драчинці, Вишковецького р-ну, згинув у бою Євген Купченко - "Аскольд", надрайоновий провідник ОУН Чернівеччини.

У цій коротенькій листі жертв, бійців УПА і членів ОУН, що впали в боях із ордами НКВД в ході "великих" і "малих" облав проти УПА й українського підпілля, ми подали лише провідних членів ОУН і старшин УПА, імена яких та час і місце їхньої геройської смерти збереглися у звітах. Поруч них згинуло в тих надзвичайно жорстоких боях десятки інших старшин, сотні підстаршин і тисячі рядових членів УПА та ОУН, імена яких і обставини їхньої геройської смерти невідомі. Їхні могили московські варвари дбайливо змели з лиця землі.

В 1945/46 Головне Командування УПА переводить розчленування куренів і сотень на відділи УПА силою 30-100 бійців. Це давало більшу звинність і кращу можливість заскакувати ворога і швидко після виконання акції зникати. Для більшої акції стягано кілька відділів і по виконанню акції вони знову розчленовувалися.

Крім бойових дій - оборонних, проти всякого роду облав військ НКВД, та зачіпних, нападів на станиці НКВД й центри большевицької адміністрації, - УПА переводила пропагандивні рейди відділів УПА, для поширення боротьби усіх поневолених Москвою народів проти большевицько-московських наїздників.

У червні 1947 р. підвідділ УПА силою 50 бійців провів рейд на територію Польщі. Завданням рейду було інформувати польське громадянство про характер і цілі боротьби українського народу під прапорами УПА, ширити правду про московський імперіялістичний большевизм та його підступні пляни щодо Польщі. Рейдуюча частина дійшла аж під ворота Варшави і без замітніших втрат повернулася в Україну. Такі рейди опісля повторено.

Літом 1947 р. частина відділу "Галайда II" провела рейд через Підляшша на Білорусь. В Білгорайському лісі здержали поїзд, яким їхала охорона штабу дивізії польського війська і зліквідували її та захопили містечко Краснобрід, зліквідувавши там станиці большевицької адміністрації та НКВД.

Великого розголосу набрав рейд відділів УПА під командою курінних "Бурлаки" - Володимира Щигельського, "Ґро-

менка" - Михайла Дуди і "Бродича" - Романа Гробельського літом 1947 р. по теренах Чехословацької республіки. Цей рейд, що тривав до пізньої осені 1947 р., мав великий вплив на зродження протимосковських настроїв чеського і словацького населення. Чеський автор Вацлав Слявік видав окрему книжку про цей рейд. Він подає на підставі офіційних чеських даних, що в рейді взяло участь разом 500 бійців УПА і що бої чеських поліційних і військових частин проти них тривали до половини листопада 1947 року.

Осінню 1947 і весною 1948 рр. відходить кілька менших відділів УПА, разом ок. 300 бійців, у рейд через Чехословаччину в Західню Німеччину. Про одну з причин цього рейду говориться у "Зверненню Воюючої України" з жовтня 1949:

"Край з прикрістю стверджує, що саме серед еміграції знайшлися люди, які довгий час взагалі сумнівалися в існуванню на Землях Української Повстанської Армії, Української Головної Визвольної Ради і визвольної Організації Українських Націоналістів. Треба було аж рейду УПА, треба було живих свідків, треба було повстанцям пройти серед боїв понад тисячу кілометрів, щоб остаточно переконати своїх невірних томів, що УГВР, УПА, ОУН існують, що вони діють і борються за Українську Державу."

Літом і осінню відбувся рейд УПА на Мадярщину.

Зимою 1947-48 відбули рейд у східню Прусію дві групи УПА: одна під командою "Ясеня", друга під командою сотника "Прірви".

Літом 1949 р. відділ УПА під командуванням сот. "Хмари" відбув рейд на територію Румунії.

В часі тих рейдів було проведено між населенням широку пропаганду з відкриванням правдивого обличчя і правдивих замірів імперіялістичної Москви.

Приголомшені невдачею "великих" і "малих" бльокад, московські окупанти посилили вживання варварських, заборонених міжнародним правом, методів війни: Затруювання харчів і ліків, що мали дістатися до рук бійців УПА, прилюдне садистичне тортурування зловлених, ранених бійців УПА, арештування й катування членів родин бійців УПА, виселювання і палення сіл, що доставляли харчі для відділів УПА тощо.

Незвичайна жорстокість і безпощадність НКВД в по-

ЙОСИП ПОЗИЧАНЮК.
****1911 р. - † лютий 1945.***

ЙОСИП ПОЗИЧАНЮК народився 1911 р. на Херсонщині. В час колективізації його батьки і він переїхали на Винничину. Педагогічний інститут закінчив у Ніжині. Осінню 1939, коли большевики зайняли західню Україну, переїхав до Львова на працю педагога. Тут зустрівся з ОУН і відразу пірнув у працю підпілля. В вересні 1941 р. як член ОУН арештований ґестапом і вивезений до тюрми Монтелюпіх у Кракові. У 1942 році, коли з тюрми перевожено до Авшвіцу, його було відставлено до Німеччини на примусові роботи, з яких йому дуже скоро пощастило втекти і повернутися в Україну. Тут

скоро виявив свій письменницький і публіцистичний талант у підпільних виданнях ОУН і УПА. Борючись проти німців і проти большевиків пером і крісом, Позичанюк став членом Проводу ОУН, псевдо "Шугай", членом Головної Команди УПА як "Шаблюк" і членом Генерального Секретаріяту УГВР. Був спів-організатором Конференції Поневолених Народів Східньої Европи й Азії у листопаді 1943 року. Керував програмою передач "Вільна Україна".

Загинув у лютому 1945 року в бою зі збройним загоном НКВД, що наскочив був на радіопередачу "Вільна Україна" на Дрогобиччині.

борюванню УПА нанесли УПА дошкульні удари й спричинили дуже великі втрати. На цьому місці ми згадаємо лише найболючіші із втрат того періоду.

4 листопада 1948 впав у бою Зиновій Тершаковець - "Федір", провідний командир УПА-Захід та крайовий провідник ОУН Львівського Краю. - 9 листопада 1948 загинули в бою Дякон - "Дмитро", реф. СБ при Проводі ОУН та Прокопів - "Степан", реф. СБ при крайовому проводі ОУН Північного Краю. - 31 січня 1949 у Львові у бою з тічнею НКВД загинув Олекса Гасин - полк. "Лицар", шеф штабу УПА. - В лютому 1949 на Волині впав у бою Петро Козак - "Смок", крайовий провідник ОУН на Північно-Західних Землях. - 14 квітня 1949 в Карпатах загинув Василь Сидор - полк. "Шелест", командир УПА-Захід і член Проводу ОУН. - 9 вересня 1949 впав у бою Федюшка - "Брюс", командир УПА і орг. референт Проводу ОУН Львівського Краю. - В жовтні 1949 р. в Карпатах загинув геройською смертю командир УПА Степан Стебельський - "Хрін", широко відомий командир-герой боротьби УПА на Закерзонню, а від 1947 р. командир ТВ УПА-Захід "Маківка - 24, автор виданих на еміграції споминів "Крізь сміх заліза" та "Зимою в бункрі". - В грудні 1949 впав "Митар", референт СБ при проводі ОУН Карпатського Краю.

5 березня 1950 р. прийшов найболючіший удар для УПА і для всього революційно-визвольного руху: окружений спецвідділом НКВД-КҐБ загинув разом з усіми членами особистої охорони ґен. Роман Шухевич - "Тарас Чупринка", Головний Командир УПА, що займаючи одночасно пост Голови Генерального Секретаріяту УГВР та Голови Проводу ОУН на

Українських Землях був повних сім літ формальним і фактичним керівником всієї революційно-збройної боротьби українського народу. - Тоді ж попала в руки КҐБ Дарка Гусяк, що після важкого поранення, а після відрятування засуду на 25 літ тюрми й концлагерів Катрісі Зарицької стала її наступницею на пості керівника підпільного Українського Червоного Хреста. Вона пробувала отруїтися, але КҐБ її відрятувало й засудило на 25 літ тюрми й концлагерів. - 28 листопада 1950 на Львівщині впав в бою Осип Дяків - "Горновий", член Проводу ОУН, Головної Команди УПА й Генерального Секретаріяту УГВР, поруч Петра Полтави найвизначніший публіцист підпільного руху. - Зимою 1951/52 загинув командир УПА "Петро Полтава", найвизначніший публіцист ОУН-УПА, член УГВР, Проводу ОУН і Головний політ-виховник УПА. - 22 січня 1952 в с. Лани, Щирецького району, після запеклого бою попав у руки КҐБ важко ранений Євген Пришляк - "Ярема", Крайовий Провідник ОУН Львівського Краю. Його відрятовано й засуджено на кару смерти, замінену опісля на 25 літ тюрми й концлагерів.

У висліді тих важких втрат, в 1952 р. УПА після десяти літ безприкладно героїчної боротьби за волю України проти німецьких, польських і московських наїзників припинила свою дію. Всі члени УПА, що залишилися ще живими, перейшли у збройне підпілля ОУН.

Командування Українською Повстанською Армією після смерти ген. Тараса Чупринки перебрав був полк. В. Коваль. Весною 1952 р. він попав у руки КҐБ. Обставини цього покищо невідомі. Вістки про його дальшу долю ще надто контроверсійні.

По десяти роках титанічних змагань, УПА перестала діяти. Але, десятирічна неперевершено героїчна боротьба УПА, української Повстанської Армії, за Українську Самостійну Соборну Державу проти німецьких, московських і польських окупантів, вписала в історію українського народу одну із найсвітліших сторінок. В його державницькій традиції УПА житиме вічно.

МЕЛЬНИКІВСЬКИЙ ЧИРЯК

Кінець другої світової війни застав поверх два мільйони молодих українців обох полів у Німеччині, куди вони були заслані в часі війни на примусові, невільничі роботи. Усі вони, з одної сторони — були раді чимскорше повернутися домів, а з другої — зі страху перед московським ярмом, були готові залишатися на еміграції. Розгул большевицьких "репатріяційних місій" стероризував більшість з них, тим більше, що англійські й американські власті ішли зразу большевикам назустріч і змушували всіх повертатися "на родіну". Сподіючись, що при добровільному повороті большевики дозволять їм повернутися справді домів і залишать їх там у спокою, тоді, коли при примусовому пішлють усіх на Сибір, величезна більшість тих примусових робітників повернулася. Але кругло чверть мільйона таки залишилися як "неповоротці", або "ді-пі" /"дісплейсд персонс"/ на території західньої Німеччини й Австрії.

Зустрівши в таборах "ді-пі" свободу демократичного ладу, українські політичні емігранти кинулись відразу до організування громадського життя. В кожному скупченню українців постав "Український Комітет", або "Український Допомоговий Комітет", які скоро об'єдналися в "Центральне Представництво Української Еміграції", ЦПУЕ. Зрозуміло, що найбільш активними у цьому були "бандерівці": по-перше", бо їх числово було найбільше між вивезеними на примусові роботи, по-друге, вони своєю безкомпромісовою боротьбою проти гітлерівської Німеччини в час німецької окупації здобули політичний капітал, який захищав їх від будь-якого закиду коляборантства з нацистами. Цього великого морального капіталу вони в ніякому випадку не використовували виключно для себе. Навпаки, вони висунули вимогу шанувати в практиці скрізь вимоги демократії: творення проводів у кожному випадку шляхом свобідних, демократичних виборів, та висування на керівні пости фахових у даній ділянці осіб. Згідно з цим, не дивлячись на свою величезну перевагу серед українських "діпістів", бандерівці вибрали на голову Центрального Представництва Української Еміграції Василя Мудрого, колишнього голову УНДО і Української Парляментарної Репрезентації, а на його заступника проф. Вєтухова, діяча наддніпрянської еміграції і тільки на секретаря члена ОУН, мґр. Романа Ільницького. Подібно було й скрізь по таборах "ді-пі".

Але, скоро відізвалася проблема мельниківців і мельниківщини.

Здавалося, що скомпромітувавпись перед своїми й чужими коляборацією з гітлерівськими окупантами й надто численною службою в ґестапо й СД, де вони видавали німцям на тортури і смерть бандерівців, членів ОУН і УПА, мельниківці будуть на еміграції сидіти тихесенько, як миш під мітлою. Але, так вели вони себе тільки в перших днях нової дійсности, чекаючи з запертим віддихом, що скажуть про недавню їхню "геройську, патріотичну" діяльність в Україні "бандерівські недопалки", яких вони видали були німцям на спалення в концлагерах, але розвал гітлерівської Німеччини врятував їх від концлагерної крематорії.

А в проводі "бандерівських недопалків" дійсно йшла гаряча дискусія, що зробити з мельниківськими "фольксдойчами", що вчора видавали ґестапові на смерть членів ОУН-УПА, а сьогодні прикидаються українськими патріотами. Хтось зустрів мельникіського лідера сот. Чучкевича, що вже в липні 1941 р. видав ґестапові Ярослава Стецька, голову Українського Тимчасового Правління: інший Зиновія Книша, що разом з інж. В. Мартинцем і Ярославом Барановським з рамені ПУН керував доставою ґестапові з-поміж членів їхньої організації співробітників для винищування "Бандерабевеґунґ"; автор цих рядків зустрів у мельниківському комітеті в Мюнхені і з інж. Бойдуником зідентифікував провідного члена мельниківців, др. Зенона Городиського, що як "фольксдойч" на службі ґестапа у вересні 1941 р. в приміщенню при Валовій-Підвалля, з листою в руках командував, кого з будинку в час арештів випускати, а кого як члена "Бандерабевеґунґ" забирати на знищення. В баварському міністерстві для відшкодувань поінформували представника українських політв'язнів, що в Баварії крутиться мельниківський фольксдойч Лавришко, який в Мюнхені хвалився секретарці ґестапо власноручним повішенням дванадцятого "бандерівця", якого він представив ґестапові як "плюндерера", грабіжника. — Андрій Соколик, /тепер у Ню Йорку/ колишній повітовий провідник ОУН, пригадав, що це Микола Бігун, по війні директор мельниківського Комітету в Мюнхені, був тим наймитом ґестапа, що видав гестапові

Олексу Гасина, пізнішого шефа штабу УПА. М. Біраковський /тепер у Вінніпегу/ був як свояк Гасина наочним свідком, як Бігун показав ґестапівцям Гасина, що крився під фальшивим паспортом, як "бандерівського гершта Гасина", вилаяв при тому Гасина брудними словами і вдарив його в лице. Лише бойовий наскок відділу ОУН під командою Костя Цмоця, що визволив Гасина з тюрми, врятував Гасина від смерти на шибениці. — Таких "геройських" мельниківців, що "послаблювали бандерівців" руками ґестапо, виявлялося все більше. Що з ними належало зробити?

Французи по закінченню другої світової війни кругло три тисячі своїх недавніх коляборантів з ґестапом повісили, а кругло тридцять тисяч засудили на довголітню тюрму. Ще гостріше поступили зі своїми того роду "патріотами" белгійці. Тільки ж, вони були тепер у своїй вільній державі, мали свої суди і своїх виконавців правосуддя. А українські емігранти опинилися серед чужого світу, окружені, в додатку, поляками, москалями, жидами, що чигали на виявлення якогось українського коляборанта, щоб доказану йому чужим судом вину перекинути на всю українську еміграцію. Тому провід ОУН, очолений "недопалком" Бандерою, вирішив, що в інтересі української справи в такій ситуації конечно не тільки не виявляти мельниківських фольксдойчів і їхні "геройські" діла, але й треба закривати їх перед чужинцями своїм капіталом протигітлерівської боротьби.

Довідавшись про це, мельниківці підняли голову. До них повернулася нахабність недавніх днів і відізвалася патологічна манія великости й важности. Ілюстрацією цього є оцінка постання ЦПУЕН О. Бойдуника, члена ПУН, в його статті у збірнику "ОУН 1929-1954":

"Не враховуючи нової дійсности і нових вимог, не порозумівшись з іншими організаціями, це середовище ОУНР-УГВР почало в Авґсбурґу організувати Центральне Представництво Української Еміграції, яке поза правною і матеріяльною допомогою, поставило собі також політичні завдання."[1)]

Про які "інші організації", з якими ініціятори організування українських "діпістів" мусіли наперед порозумітися, думає

1) "ОУН 1929-54", ст. 434.

тут мельниківський лідер Осип Бойдуник? Та ж, як ми згадали, головою ЦПУЕ став голова УНДО, Василь Мудрий, його заступником заступник голови Союзу Українських Національних Демократів і провідний діяч середовища УНР, проф. Вєтухів; членом головної управи УНДО, недавній сенатор, Юліян Павликовський та член проводу Української Соціял-Демократичної Партії, др. Лев Ганкевич. З ким же всі мусіли наперед "узгіднювати", що українська еміграція має робити? З ПУН-ом? Мельниківці були єдиними, з якими й не пробувано "узгіднювати", з простої причини: Вони ж були тими, що в час гітлерівської окупації України коляборували не тільки з німецькою окупаційною адміністрацією, але й із ґестапом та СД, видаючи німцям на смерть українських самостійників-державників. Їх, і їхню ганебну роботу в час гітлерівської окупації, було конечно ховати перед людськими очима в мишачу дірку.

Але, трирічна вірнопідданча коляборація мельниківців з окупаційними гітлерівськими властями в Україні, завдяки якій вони одержали були, хоч і дуже куценьке, монопольне становище "вождівства" в усіх організованих виявах українського життя, здеґенерувала їх: у них створився комплекс монопольного "вождівства": вони й опинившись на еміграції вважали, що тільки мельниківський ПУН має скрізь в українському життю усе очолювати як надрядний чинник і єдиний верховний репрезентант всіх українців, і в Україні, з якої вони всі до одного вивтікали у час втечі німців з України, і на еміграції. На думку тих психічно й морально хворих "вождів" і "вожденят", все, що творилося без апробати мельниківського ПУН, було "анархічним примітивізмом", або "бандерівським терором".

Першим прилюдним показом зудару української еміграції з мельниківськими "вождями", були запляновані збори Окружного Представництва Української Еміграції в Мюнхені. В самому Мюнхені існував мельниківський Український Допомоговий Комітет, створений ними ще за гітлерівської влади. /В ньому, кажуть, урядував згадуваний мґр. Лавришко, що згідно з дорученням ПУН "послаблювати, як мож, бандерівців", вішав виявлених ним "бандерівських" активістів/. По капітуляції гітлерівської Німеччини, дію того комітету продовжував як його директор Микола Бігун, широковідомий мельниківський авантюрник. Коли в таборах "діпі" у самому Мюнхені, і по всій Баварії, постали Українські Допомогові

Комітети і вони висунули вимогу створення Окружного Представництва Української Еміграції в Бавараії як нижчої клітини ЦПУЕ, Бігун заплянуав не допустити до цього й відмовився підпорядкувати мюнхенський комітет системі ЦПУЕ. Коли у визначеному ЦПУЕ дні зїхалися до приміщень мюнхенського комітету при Розенгаймерпляц законно вибрані представники кожного із українських комітетів у Баварії, Бігун заборонив їм вступ заявляючи, що він вже має представників з кожного табору. Коли ж представники настоювали на тому, щоб їх впустити на збори, бо ж вони єдині, легально вибрані всією громадою даного табору, Бігун випустив на них шайку кільканадцяти московських жуліків, що з ними Бігун у закамарках комітету проводив "чорний ринок", добре підготованих Бігуном до акції "самогонкою" і поллялася кров: представник студентів, др. Р. Борковський повалився з розчелепленою головою в калюжу власної крови, отця Смика, зловивши за руки й ноги, скинули московські жуліки з другого поверха, нащастя, на інших делегатів... Попалося тоді від московських жуліків на службі мельниківських "правопорядників" і авторові цих рядків...

Щойно по роках розгадав я причину того запеклого бою в обороні мельниківського комітету. Справа була в тому, що при відступі німців з України мельниківці під керівництвом "ґеніяльного директора" Миколи Бігуна вивезли, наскільки лиш могли, товарі українських кооператив, головно ж м'ясні й смальцеві консерви, цукор, тютюн тощо до Мюнхену і під фірмою Українського Допомогового Комітету замагазинували все це в німецьких пивницях, зайнявши половину бльоку домів. Все це мало бути для українських втікачів, але мельниківці призначили все для своєї партії й завзято боронили комітет як прикриття для награбованого в українців майна.[1)]

---

1) У зв'язку з голосним Бігунівським погромом делегатів УДК в Мюнхеиі, оповідали про веселу конфронтацію галицького діялекту з наддніпрянським. День після авантури, до канцелярії на Розенгаймерпляц, де урядував Бігун, зайшов голова "бандерівськнх недопалків", тобто Ліґи Українських Політв'язнів, проф. Олійниченко. Здоровенний козарлюга з Дніпропетровська, він зайшов, не стукаючи. Бігун спалахнув обуренням: "Ви чому не пукаєте?" — "Бо то ж непристойно пукати при людях", — відповів Олійниченко. / По-галицьки "пукати" це стукати, а по наддніпрянськи "пукати" це голосно випускатн гази з

ВАСИЛЬ АНДРУСЯК — полк. "РІЗУН", "ГРЕГІТ"

Оспіваний в поезії й піснях УПА як очайдушний герой боротьби УПА проти німецьких, а потім московських червоних орд у "Чорному Лісі" Василь Андрусяк полк. "Різун", "Грегіт", був курінним і згодом командиром воєнної Округи УПА "Чорний Ліс".

Загинув в бою з загоном спец-частини НКВД 24 лютого 1946 р. Відзначений Золотим Хрестом хоробрости першої кляси.

В основному, мельниківці на еміграції застосували — і й досі стосують — методу шантажу на взір "злобного Івасика", що говорив татові: "Якщо не даш мені грошей на кіно, то як прийдуть до нас гості і засядуть до обіду, я почну голосну газову атаку!" Один із провідних мельниківців схопив це так: "Ви, бандерівці, їдете, бо в вас і віз добрий, і коні добрі. Ми, мельниківці, не можемо їхати, бо в нас ні воза, ні коней. Але, ми можемо вперто пхати вам, бандерівцям, кіл між спиці вашого воза. Тому поступайтеся нам!"

Так з'явився на тілі української громади на чужині гидкий мельниківський "чиряк під коліном". Вони завжди вимагають бути у проводі, а коли їх не виберуть вони з галасливим "нас там нема, ми виходимо!" розбивають існуючу дану українську установу. Так зробили вони вже двічі в УККА, так вони роблять в кожній іншій громадській установі. І навіть у СКВУ, висуваючи на пост голови СКВУ свого представника Миколу Плавюка, який аж ніяк на такий пост не заслуговував, мельниківці зашантажували: Або ви погодитесь усі на нашого кандидата Плавюка, ніяк не квестіонуючи його моральних і провідницьких кваліфікацій, або ми розіб'ємо СКВУ і ви мусітимете нюхати запах нашої зброї...

жолудка/. — "Як ви заховуєтесь!" — вигукнув люто Бігун, зірвався з крісла і оббігши стіл, став перед Олійниченком. Зі своїми хворобливо коротесенькими ногами, він був ледви по груди Олійниченкові. — "А чого я б мав заховуватися? Стою ось перед вами і нікуди не заховуюсь. А ви передімною не клякайте, встаньте!" — /"Заховуватися" по-галицьки це "поводитись", а літературно "ховатися"./— "Як ви смієте?! — вигукнув люто Бігун. — Ану, зараз, лізьте мені взад!" /тобто "ідіть назад, геть"/ — "Хочби й хотів, паноньку, то не влізу вам в зад, бо я завеликий, Це хіба ви мені лізьте в зад. І — заспокійтесь, не підскакуйте переді мною, як жаба коневі коло голови, як він пасеться. Сідайте на своє крісло!" — І, піднявши Бігуна за-обшивку, перекинув через стіл на крісло.

Натомість мельниківці оповідали про цей випадок своїм стилем, як про один із героїчних подвигів Бігуна: Бандерівські братовбивники, — оповідали вони, хотіли вбити Бігуна. Їх гершт Олійниченко прийшов до канцелярії Бігуна, наставив на нього револьвер і вигукнув: "Я прийшов вас застрілити!" Але старий бойовик Бігун, хоч ростом двісті-фунтовому Олійниченкові лише по пупець, не злякався. Кинувся на нього, повалив на землю, відібрав револьвер і був би вбив, але в час пригадав собі наказ вождя: "Не проливати української крови!" Тому дозволив насмерть переляканому Олійниченкові втекти живим.

Провід ОУН пробував "зговоритися" якось з мельниківцями, щоб в існуючих умовинах не виносити перед громаду подій недавньо минулого і якось співпрацювати в інтересі сучасного й майбутнього української громади й української справи. В першій такій розмові брали участь як представники ОУН др. П. Мірчук, проф. Іван Вовчук і інж. Богдан Підгайний, а як представники мельниківців — Дмитро Андрієвський, Осип Бойдуник і, мабуть, др. Юрій Бойко-Блохин. Представники ОУН поставили такі вимоги для замирення: 1. ПУН визнає, що його коляборація з гітлерівською Німеччиною в надії, що цим вони заслужать собі на якусь ласку в Гітлера, була глибокою помилкою. 2. ПУН засудить службу мельниківців у ґестапо і в СД для винищування українських самостійників-державників як національну зраду і всіх винних у тому викине з мельниківської організації. 3. ПУН визнає величезні політичні й моральні заслуги протигітлерівської боротьби ОУН-УПА-УГВР. 4. ПУН перестане користуватися вкраденою назвою ОУН і прийме для своєї організації якусь інакшу назву. — А представники ПУН принесли такі вимоги: 1. ОУН під проводом Степана Бандери визнає, що мельниківський ПУН був і є єдиним законним проводом ОУН. 2. Провід бандерівців визнає, що політична й збройна боротьба ОУН-УПА-УГВР була глибокою помилкою, а єдино правильною була дія організації полк. Андрія Мельника. 3. Провід бандерівців признає в свому імені і в імені цілої організації що вся дія "групи" Бандери, від 1939 починаючи, була анархістичним бунтом проти ПУН як єдиного законного проводу ОУН. 4. Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою окремою заявою засудить випадки ліквідування мельниківців на службі ґестапо й СД як акти "братовбивства".

Ясно, що вимог мельниківців не мож було брати навіть на дискусію. Вони аж надто нагадували анекдотичні вимоги гітлерівського проводу в уявній дискусії в квітні 1945 р. з представниками аліянтів про припинення війни: 1. Яліянти мають визнати, що німці почали війну згідно з міжнародним правом і з мораллю, в інтересі німецької нації, а воєнні дії аліянтів проти Німеччини були злочином. 2. Аліянти негайно заберуть всі свої війська з Европи і поможуть німцям повернутися на всі терени, що їх німці були зайняли у другій світовій війні. 3. Америка й Англія погодяться заплатити Німеччині задовільні відшкодування за

всі втрати, що їх американська й англійська армії нанесли Німеччині...

В пізніших роках були ще дві спроби говорити з мельниківським ПУН-ом на тему оздоровлення громадського життя -з таким самим негативним вислідом. Все виразніше виявлялося, що мельниківський "чиряк під коліном" невилічимий. До своїх маняцьких претенсій на репрезентування ними всієї української громади, мельниківці долучили ведене в унісон, чи в узгідненню з НКВД—КҐБ, демаґоґічне плюгавлення геройської боротьби ОУН-УПА-УГВР. Започаткували цю ганебну, брудну "роботу" два мельниківські "вожді": член ПУН-у і головний суддя мельниківської організації, недавній "фольксдойч", співробітник ґестапо й СД, Зиновій Книш, своїм пашквілем "Бунт Бандери," та другий "фольксдойч", нащадок зукраїнщених німецьких колоністів на Волині, Олег Штуль, якого його однопартійці представляють як "шефа штабу" бульбівської "УПА", а Бульба згадує як свого приятеля, що був для нього зв'язковим до ПУН і перекладачем при розмовах з німцями, своїм пашквілем "В ім'я правди". Оба ті пашквіл і такі гидкі і так пересичені безсоромною брехнею, що й обидва автори самі встидалися подати на них своє правдиве прізвище і З. Книш скрився під псевдом "Б.Михайлюк", а О.Штуль під "О.Шуляк". Видавця того бруду на пашквілях не видно, а як місце видання подано Ротердам, де ніяких українців, а тим більше ніякого українського видавництва не було й немає. Хто фінансував перший наклад обох пашквілів невідомо, але устійнено, що дальші наклади видавало й поширювало між українцями большевицьке КҐБ. Такий зміст і стиль "роботи" прийнявся серед мельниківців, учнів славного Ґеббельса і спалахнув знову тоді, коли "вождем" мельниківської організації став Микола Плавюк, брат відомого з преси старшого співробітника НКВД-КҐБ в Україні.

НЕВДАЛА СПРОБА ПОЛІТИЧНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ.

Опинившись у вільному світі, українські неповоротці/"дипісти" відновили свою політичну діяльність: відновили своє існування майже всі українські політичні партії, що з вибухом

другої світової війни припинили своє існування й не діяли ні в Україні, ні поза Україною в час большевицької й німецької окупації, як УНДО, УСРП й інші, та постали нові, як от УРДП, УНДС та інші. Це висунуло потребу консолідації політичних сил у формі створення єдиної, верховної політичної формації, що об'єднювала б діючі українські політичні партії й "середовища"

В Україні таку консолідацію було завершено створенням у липні 1944 р. Української Головної Визвольної Ради, УГВР. Для репрезентування за кордоном і керування політичною дією українців на чужині, УГВР вислала за кордон "Закордонне Представництво УГВР". На-жаль, ЗП УГВР не зуміло сповнити своє завдання, не приєднало до себе еміграційні партії й середовища і, в додатку заплуталось у внутрішній конфлікт в ЗЧ ОУН, і так перетворилось фактично у ще одно еміграційне "середовище". Тому з'явилася ініціятива консолідувати українську спільноту на чужині на якійсь іншій базі. Після неуспішного намагання здійснити це у формі "Координаційного Українського Центру", КУК, заініціованого о.др. В.Кушнірем з Канади, прийшла спроба здійснити це у формі еміграційної "Української Національної Ради". Її заініціювало середовище "Державного Центру УНР" і тому відразу поза тією ініціятивою стала організація українських гетьманців. Про становище ОУН до тієї ініціятиви писав Степан Бандера у своєму "Слові до Українських Націоналістів".

"Ми рішуче проти засади відокремлювання нашого руху і нашої політичної акції від решти українського організованого політичного життя й акції, засади двоподілу. Ми визнаємо і реалізуємо засаду змагання до однієї скоординованої самостійницької політичної дії, засаду співдіяння в ній всіх українських самостійницьких політичних середовищ."

Згідно з цим, Провід ЗЧ ОУН вислав до підготовчої Комісії УНРади своїх представників, які брали участь в першій сесії тієї еміграційної УНРади. Але, вже при оформлюванню УНРади виявилися надто великі різниці, а то й противенства у розумінню такої формації між ОУН та партіями, що стали членами УНРади.

Насамперед виринула справа суті запланованої формації та її структура. ОУН висунула вимогу, щоб це було об'єднання всіх українських самостійницьких партій і організацій на чу-

Бандера, Ярослав Стецько, Степан Ленкавський та ще дехто, що вийшли з німецьких концлагерів, і Микола Лебідь, Мирослав Прокоп та ще дехто, що були членами Проводу ОУН в Україні й опинилися згідно з дорученнями не чужині. Почалася розбудова сітки ОУН на чужині й ладнання контактів із проводом ОУН в Україні.

Коли в Інсбруку, а потім у Мюнхені появилися Лев і Дарія Ребети, Служба Безпеки ОУН передала Бандері осторогу перед ними: вони ж обоє перебули багато місяців під совєтською опікою в совєтській зоні Відня і, могли за весь той час ні разу не зустрічатися з НКВД й спец-відділом НКВД "Смерш", але — могли теж бути в їхніх руках і — не випадково вирватися з їхніх лабет.

Справа Ребета була вже й без того аж надто "делікатна". Ми згадували вже раніше, що в 1935 р. його призначив був Крайовим Провідником ОУН Ярослав Барановський всупереч пропозиціям провідних членів Організації на ЗУЗ, у висліді чого постало було багато серйозних конфліктів унутрі ОУН так, що — як пише сам Ребет у своїх споминах — в лютому 1939 р. він мусів зразиґнувати з того посту, бо недовіря до нього зі сторони членства ОУН ставало нестерпне. По розвалі Польщі, під кінець 1939 р. його було поставлено перед суд ОУН: Роман Шухевич обвинувачував його у поповненні багатьох серйозних "недотягнень" на пості крайового провідника й шкідливому інтриґантстві, П. Мірчук обвинувачував його у злочинному дорученню постріляти низку членів ОУН під безпідставним обвинуваченням їх у організуванню "ОУН-ЗОВ". Василь Кук обвинувачував його, що він відіграв загадкову ролю у справі нападу на Ясінських. Тоді Ребет як крайовий провідник здержав був усяку бойову діяльність ОУН. Але брати Кук, Ілярій і Василь, та В. Качор і П. Цица з власного почину виконали напад боївки ОУН на дідичів Ясінських, при чому обоє Ясінські згинули. Поліція впала на слід виконавців нападу, але вони крилися. Ребет візвав їх на зустріч для організаційних зізнань. Василь Кук не пішов на зустріч. Ілярій Кук та Петро Цица пішли і там їх, дивним дивом, застукала несподівано польська поліція й заарештувала. Ілярія Кука засуджено на кару смерти і 25 серпня 1983 р. повішено, а Цицу засуджено на досмертну тюрму. Тепер, по розвалі Польщі, Василь Кук обвинувачував Ребета, що це він, Ребет, як скритий

співробітник польської поліції, видав Ілярія Кука й Цицу польській поліції і якщо б він, Василь Кук, був тоді повинувався наказові Ребета, прийти на стрічу до карного звіту, то й він був би повис на шибениці. Та як лише почався розгляд скарг проти Ребета, настав гострий конфлікт між Організацією й ПУН-ом і з огляду на той грізний конфлікт рішено справу проти Ребета без розгляду уморити. Обоє Ребети заявилися по стороні "Революційного Проводу ОУН", і на Другому Великому Зборі ОУН у Кракові ввійшли до керівних органів ОУН. Тільки ж — серед багатьох провідних членів ОУН "запах" тієї справи залашався і хворобливо вразливий Ребет знав про це. Це створювало делікатну атмосферу.

Після Другого Збору ОУН, Ребет був призначений до сектора Державного Будівництва і там йому було доручено як правникові підготовити проєкт тексту проголошення відновлення Української Держави та проєкт конституції. В останніх днях червня 1941 р. виявилося, що ні одного, ні другого він не підготовив. При формуванню Тимчасового Правління Ребет був призначений другим заступником премієра. В часі арештування, Стецько, як про це ми згадували, доручив був Ребетові переорганізувати Правління і перейти з ним у підпілля. Ребет того не виконав, а навпаки, позвільняв усіх членів Правління з їхніх постів і сам пішов на розмову з німецькими властями, де й був заарештований. Чи повинен був Ребет стати за те до відповідальности перед організаційним судом ОУН?

Маючи все це на увазі, Бандера доручив забути все те, не дразнити Ребета ані минулим, ані підозріннями у зв'язку з його перебуванням з дружиною багато місяців у совєтському секторі Відня, де гуляли "Смерш" та НКВД.

Все ж, вже при першій зустрічі з Ребетами на засіданню Проводу ЗЧ ОУН таки прийшло до прикрого зудару: Ребет вже на початку засідання виступив з пристрастною "пригадкою", що Шухевич як Провідник ОУН уповажнив його дружину, Дарію Ребет, перебрати провід ОУН на чужині і тому Бандера має стати "на струнко" перед нею і здати їй звіт з того, що він як голова ЗЦ ОУН, а потім проводу ЗЧ ОУН, робив і передати їй, Ребетовій, пост голови проводу ЗЧ ОУН. Але провід ЗЧ ОУН потрактував цей прикрий інцидент як вибух гістерії, спричиненої побутом Ребета у концлагері і перейшов до денного порядку. Сама Дарія Ребет зрозуміла, що видви-

гання таких претенсій у відношенні до Бандери — не на місці.

Усе ж, підривна робота Ребета проти Степана Бандери почалася. У приватних розмовах з членами ЗЧ ОУН, Ребет пристрасно виступав проти того, щоб Бандера залишався далі на пості Провідника ОУН, бо це, мовляв, дає ворогам змогу деґрадувати справу ОУН-УПА-УГВР до "бандерівства", до персональної авантури Бандери й кучки його прихильників, закидав Бандері стосування диктатури тоді, коли ОУН мусить демонструвати скрізь демократичність і підсував думку, що ОУН в Україні перейшла на позиції соціялізму, а Бандера рішуче відкидає соціялізм і цим спричинює конфлікт між ЗЧ ОУН і ОУН в Україні.

На диво скоро, Ребет знайшов пристрасного прихильника — Василя Охримовича, а згодом ще кількох провідних членів ЗЧ ОУН і так зродилася внутрі ЗЧ ОУН — о п о з и ц і я, яку й очолив її творець, Лев Ребет.

Формально, становище Степана Бандери в ОУН було від Третього Великого Збору ОУН, що відбувся в Україні в днях 21-25 серпня 1943 р., таки дійсно складне. Його посту Провідника ОУН ніхто з членів ОУН в Україні ніколи не квестіонував. Навпаки, і він як особа, і його ім'я стали символом безкомпромісової боротьби проти кожного окупанта за УССД, і тому навіть у піснях бійці УПА співали, що "в бій до перемоги Бандера нас веде". Але учасники Третього Великого Збору стали перед питанням: Як формально установити організаційний пост Бандери? З одної сторони — всі вважали, що він мусить залишатися Провідником Організації; але, з другої сторони, він перебував тоді в гітлерівському концлагері і якщо б Збір в серпні 1943 вибрав його Провідником ОУН, то ґестапо могло або за це розстріляти його, або робити діявольський натиск усіми методами терору на нього, щоб він як провідник доручив ОУН заперестати всяку боротьбу проти гітлерівських окупантів. Тому вирішено посту Провідника не торкати, а вибрати для керівництва ОУН Бюро Проводу ОУН у складі трьох осіб. Згідно з цим, Третій Великий Збір ОУН в серпні 1943 обрав тричленне Бюро Проводу ОУН, що його очолив Роман Шухавич-"Тур" як "Голова Бюра Проводу ОУН". По звільненню Бандери з концлагеру усі листи до нього від Проводу ОУН в Україні були адресовані "До Провідника ОУН, Бийлиха"/ "Бийлихо" — тодішній псевдонім Бандери, і

всі, хто писав до нього, Шухевичем-"Туром" починаючи, зверталися до Бандери завжди "Друже Провідник". Формальну скомплікованість підніс щойно на еміграції Лев Ребет твердженням, що Бандера більше провідником ОУН не є, бо Третій Збір його провідником не вибрав.

Найкращою розв'язкою формальних питань було скликати Четвертий Великий Збір ОУН, тому провід ЗЧ ОУН вже в половині 1945 р. переслав цю пропозицію до проводу ОУН в Україні. Збір повинен бути складаний: в Україні повинен відбутися Великий Збір ОУН на Українських Землях, а в західній Німеччині Великий Збір ЗЧ ОУН. Узгіднення постанов обох частин проведе спеціяльна комісія, вибрана збором обох частин.

Але, з Краю прийшло повідомлення, що в існуючих там умовинах відбути Великий Збір неможливо. Замість цього, Провід ОУН в Україні прийняв таку постанову: Провідником всієї ОУН є Степан Бандера; в Україні керівником ОУН є "Провід ОУН на Українських Землях" із своїм Головою Проводу, а за кордоном "Провід Закордонних Частин ОУН" із своїм обраним головою Проводу, В Україні "Головою Проводу ОУН на Українських Землях" є "Тур" /Роман Шухевич/; ЗЧ ОУН вибирає свого голову Проводу згідно зі своїм устроєм. Цю постанову Проводу ОУН на Українських Землях повинні доручити проводові ЗЧ ОУН і Степанові Бандері спеціяльні уповноважені, ґен. "Перебийніс"-Дмитро Грицай, член Проводу ОУН на Українських Землях і шеф штабу УПА і "Тарас" /Дмитро Маївський/, член Проводу ОУН на Українських Землях. Оба члени УГВР.

Грицай і Маївський вирушили за кордон. Українсько-чеський кордон перейшли щасливо. Але при переході чесько-німецького кордону несподівано наткнулися на збройну заставу і попали живими в руки НКВД, 19 грудня 1945 р. Побачивши, що НКВД знає, хто вони і їх фальшиві документи нічого не поможуть, Грицай і Маївський відібрали собі в тюрмі життя.

Постанова Проводу ОУН на Українських Землях прийшла до Проводу ЗЧ ОУН. Провід ЗЧ ОУН прийняв постанову Проводу ОУН на Українських Землях з додатком, щоб "Бюро Проводу ОУН" в складі трьох задержати. А що два члени Бюра Проводу, обрані на Третьому Великому Зборі, "Павленко"-Ростислав Волошин і "Тарас"-Дмитро Маївський, зги-

нули, то обі частини ОУН повинні обрати складано новий склад Бюра. Ця пропозиція була прийнята і ОУН на Українських землях перевела такі вибори в 1946 р., а ЗЧ ОУН на своїй конференції в вересні 1947 р. Членами Бюра Проводу ОУН були обрані: Степан Бандера - голова Бюра і Голова Проводу всієї ОУН і члени Бюра: "Тур"-Роман Шухевич і "Карбович"-Ярослав Стецько. Два перші були обрані одноголосно. На третього було дві кандидатури: Ярослав Стецько і, в Краю, "Леміш"-Василь Кук. Вислід голосування в Краю був пересланий окремим гінцем: вона принесла закодовану записку і, додатково, усно передала псевда вибраних. Але в пізнішому розвою "опозиції" заквестіоновано вибір третього члена Бюра, Ярослава Стецька, хоч на конференції ЗЧ ОУН спеціяльна комісія, членом якої був теж представник "опозиції", устійнила достовірність письмового й усного передання виборів у Краю, і висунено твердження, що Край вибрав третім членом Бюра "Леміша"-Василя Кука. Рішень Проводу ОУН на Українських Землях і конференції ЗЧ ОУН відносно Степана Бандери і важности тих постанов ніхто в сумнів не ставив.

Так було полагоджено формальні справи структури Проводу ОУН, ЗЧ ОУН і ОУН на Українських Землях.

Із впорядкуванням усіх цих справ повинна була зникнути "опозиція". Але, цього не сталося. Ребет знайшов у своїй диверсії проти ЗЧ ОУН спільників у творців лівої УРДП, Івана Майстренка і Бориса Левицького, що присвятили свій журнал "Вперед" демаґоґічному розмухуванню видуманих програмових розбіжностей між ЗЧ ОУН і ОУН в Україні, бо, мовляв, ОУН в краю перейшла після Третього Великого Збору на "позиції" демократизму й соціялізму, а ЗЧ ОУН, а особливо Степан Бандера, відстоюють "перестарілу" ідеологію" ОУН й відкидають соціялізм. Для підкріплення такої диверсії, Майстренко, Ребет і В. Маркусь почали перфідно перекручувати писання найвизначніших крайових публіцистів Осипа Дякова "Горнового" та Петра "Полтави".

На Другій, надзвичайній, Конференції ЗЧ ОУН у Міттенвальді /Німеччина/ присвячено тій справі особливу увагу. Л. Ребетові та його дуржині Дарії Ребет, та їх однодумцям було дано необмежений час для представлення учасникам конференції суті їхніх тверджень, закидів і критики ЗЧ ОУН і після широкої дискусії учасники конференції величезною більшістю

засудили дію "опозиції" як шкідливу для ОУН і для української визвольної справи, їхні "позиції" як сперту на демаґоґії диверсію проти ОУН і тому усунено обоїх Ребетів і ще кількох їхніх спільників із "опозиції" з ОУН.

Про все це повідомлено Провід ОУН на Українських Землях. Звідти прийшли листи з виявами найглибшого здивування, гіркости й докорів, що в час, коли в Україні в неймовірно важких умовинах боротьби гинуть щодня найкращі члени ОУН, на еміграції члени тієї самої ОУН витрачають час і енергію на незрозумілі Краєві внутрішні конфлікти. "Тур"-Шухевич в імені Проводу ОУН на Українських Землях заквестіонував доцільність викинення членів "опозиції" з ОУН і запропонував дальше шукання полагодження конфлікту, подаючи різні пропозиції, як досягти того, а якщо зліквідувати конфлікт згодою буде таки неможливо, то хай провід ЗЧ ОУН від себе, а "опозиція" від себе пришлють до Краю свого представника, який вияснить Проводові в Україні суть конфлікту.

Пропозицію Проводу ОУН на Українських Землях обидві сторони прийняли. Але ніякого зговорення не досягнено. На добавок лиха, 5 березня 1950 р. згинув в бою з НКВД Роман Шухевич-"Тур", голова Проводу ОУН на Українських Землях, 28 листопада 1950 р. Осип Дяків-"Горновий", а наприкінці 1951 р. Петро "Полтава" і не стало в живих найбільш авторитетних для провідних членів за кордоном керівників Воюючої України, головних членів Проводу ОУН на Українських Землях. Все ж, обі сторони конфлікту в ЗЧ ОУН постановили виконати останню пропозицію Краю: вислати свого представника до Краю, щоб вони там, в Україні з'ясували вичерпно суть конфлікту Проводові ОУН на Українських Землях, який повинен остаточно вирішити конфлікт. Від Проводу ЗЧ ОУН для сповнення цього завдання був призначений Мирон Матвієйко-"Усміх", від "опозиції" й ЗП УГВР Василь Охримович-"Дальний"-"Дужий". ЗП УГВР мало контакти з розвідкою ЗСА, яка своїм літаком скинула Охримовича із трьома іншими /"Мак", "Рубан" і "Осип"/ в умовлене місце в Карпатах в ніч з 19 на 20 травня 1951 р. Референт зв'язку з Краєм ЗЧ ОУН, Богдан Підгайний, вспів наладнати подібний зв'язок з англійською розвідкою і вона скинула літаком в Україну Мирона Матвієйка у ніч з 14 на 15 травня 1951 р. разом з двома іншими членами ОУН.

Керівництво українським підпіллям в Україні по смерти Романа Шухевича перебрав Василь Кук, "Ю. Леміш" як голова проводу ОУН на Українських Землях і полк. "Коваль" як "Головний Командир УПА". Але по прибуттю в Україну Матвієйка й Охривича довший час ні від "Леміша", ні від Проводу ніякої вістки не було. Згодом почали приходити листи від "Яреми", провідника Львівського Краю, та ще від деяких поодинових членів, з яких виходило, що і в Краю заіснував конфлікт на тлі ідейно-програмових питань, головно між "Лемішем", що обстоював позиції, голошені за кордоном "опозицією" і "Яремою", провідником Львівського краю, що обороняв позиції ЗЧ ОУН. Та все це було якось загадково неясне.

Щоб змусити Провід ОУН на Українських Землях зайняти ясну позицію в питанні конфлікту в ЗЧ ОУН, Степан Бандера повідомив в першій половині вересня 1952 р. провід ЗЧ ОУН про те, що він уступає з посту Провідника всієї ОУН і передає цей пост голові проводу ОУН на Українських Землях. Повідомлення про це переслано і до Проводу ОУН на Українських Землях. Але на протязі решти 1952 і цілий 1953 р. далі ніякої відповіді на те від проводу ОУН в Україні не приходило.

Щойно на початку січня 1954 р. Лев Ребет і о. др. Іван Гриньох несподівано передали Степанові Бандері "Волю Батьківщини"-постанову Провідника ОУН на Українських Землях, яку ЗП УГВР в Мюнхені одержало радієвим зв'язком від Василя Охримовича з України. Сензаційний текст тих двох повідомлень такий:

"Провід Організації Українських Націоналістів на Українських Землях стверджує, що Бийлихо /Степан Бандера/ відійшов від постанов III Надзвичайного Великого Збору ОУН, він ні формально, ні фактично не є провідником ОУН.

"Провід сподівається, що Бийлихо в ім'я цілости ОУН припинить розкольницькі акції і закличе до порядку Мирона /Матвієйка/.

Голова Проводу ОУН на Українських Землях, Ю. Леміш."

"Провід Організації Українських Націоналістів на Українських Землях уповноважує Лева Ребета, Зенона Матлу та Бийлиха тимчасово перебрати керівництво Закордонних Частин ОУН і реорганізувати Закордонні Частини згідно з позиціями Проводу в Україні.

Голова Проводу ОУН на Українських Землях, Ю. Леміш."

Ці постанови Ребет зробив відразу сензацією найбільшого маштабу, поміщуючи їх у всіх виданнях "опозиції" під крикливим заголовком "ВОЛЯ БАТЬКІВЩИНИ". Він відразу візвав Матлу, що жив у Філядельфії, ЗСА, прибути до Мюнхену і візвав Бандеру негайно приступити до здійснювання вже приготованого ним, Ребетом, пляну переорганізування ЗЧ ОУН "на правильних позиціях".

Для Степана Бандери і для всієї ЗЧ ОУН ота "Воля Батьківщини" була найбільшою несподіванкою і загадкою: і формою, і змістом, і способом її переслання. Насамперед — ні перша, ні друга "постанова" не мали дати. Ребет назвав їх "постановами Краю з літа 1953 р. "Чому ж не уточнено, як це мусить бути на всякому важливому документі, з котрого дня, місяця, року? А якщо з "літа", то чому переслано їх радієвим зв'язком аж по стільки місяцях? Чому лише до ЗП УГВР, а не до обох сторін спору? Чому їх не принесли Охримович і Матвієйко особисто, повернувшись до Мюнхену, як було домовлено? Чому на так важливому документі немає підписів висланих в Україну обох представників спірних сторін, Матвієйка й Охримовича, як підтвердження, що рішення є автентичне? Чому за так довгий час, від літа до кінця 1953 р. не переслано за кордон рішення на письмі, з вичерпним обоснуванням до обох сторін у спорі?

А щодо змісту "Волі Батьківщини": Як вже згадувано, на початку вересня 1952 р. Бандера зрезиґнував з посту Провідника ОУН і передав цей пост Голові Проводу ОУН на Українських Землях. То чому "Леміш"-Василь Кук, підписав ці рішення як "Голова Проводу ОУН на Українських Землях", а не як "Провідник ОУН", або "Голова Проводу ОУН", цілої ОУН? Як "Голова Проводу ОУН на Українських Землях" він мав право рішати лише про справи ОУН в Україні; до Закордонних Частин ОУН він ніяких прав не мав. Для вирішення спору Краєві були передані лише питання ідеологічно-програмові, а ніяк не питання структури й персональної обсади проводу Закордонних Частин. А далі: Чому саме Лев Ребет мав переставляти ЗЧ ОУН на "краєві позиції"? Адже він від липня 1941 р. ні одного дня в Україні не був, у III Великім Зборі участи не брав, але від липня 1941 р. так, як Бандера, перебував у німецькому концлагері, а по звільненню в грудні 1944 р. у Відні. Що могло давати проводові ОУН в Україні певність, що

той Ребет знає краще "крайові позиції ОУН", як Бандера, чи сотні інших провідних членів ЗЧ ОУН? І, врешті: Чи можливе, щоб "Леміш"-Василь Кук, міг призначити на так важливий пост керівника ЗЧ ОУН того самого Лева Ребета, якого він, Кук, при кінці 1939 р. у Кракові на суді ОУН обвинувачував у співпраці з польською поліцією, у висліді якої його, Кука, рідний брат, Ілярій Кук, згинув на шибениці?

Все ж, Бандера заявив готовість прийняти рішення з Краю як обов'язуюче його і діяти в дусі рішення Краю, умовно: якщо він одержить усне, а що найменше задовільне на письмі потвердження автентичности рішення Краю.

Але Ребет гістерично наполягав на негайному здійснюванню його плянів і як перший з них висунув вимогу, щоб Бандера негайно проголосив у пресі покаянну заяву з признанням до поповнення важких помилок і приреченням, що такого він більше робити не буде. Текст заяви мав Ребет уже готовий. Це було майже дослівне самобичування, яке склав Маленьков при відході від керівництва партією і урядом СССР. Така нахабність Ребета обурила Бандеру і він відмовився від дальшої участи у дорученій "Трійці уповноважнених". Ребет, виявляється, був приготований на таке. Він відразу проголосив у пресі, що "Бандера не підчиняється волі Батьківщини", тому уповноважнена Краєм "Колеґія Уповноважених" буде діяти у складі двох: Лев Ребет - голова і Зенон Матла - член. Тій двійці, "згідно з волею Батьківщини" має підчинитися уся ЗЧ ОУН.

Провід ЗЧ ОУН оцінив цей крок Ребета як свідому провокацію, спрямовану на знеславлювання Бандери й розбиття з нутра Закордонних Частин ОУН. З Краю ніякі підтвердження автентичности "Волі Батьківщини" не приходили, навпаки, скріплювалося підозріння, що тут йдеться про діявольську гру НКВД—КҐБ, що якимось чином просунулось у зв'язок ЗЧ ОУН з Проводом ОУН в Україні. Тому провід ЗЧ ОУН привернув важність постанови про усунення членів "опозиції" з Л.Ребетом на чолі із ОУН. Тому, що керівництво тієї групи очолила тепер "двійка", тобто двох членів "Колегії Уповноважених", цілу групу прозвано "Двійка". Після бурхливих і пристрасних полемік, група оформилася в окрему, нову організацію під назвою "ОУН/з/ - Організація Українських Націоналістів /за кордоном/".

Підозріння щодо автентичности "доручень з Батьківщини" виринули, як згадано, відразу. Вони скріпилися, коли референт зв'язку звернувся радієвим шляхом з запитом у тій справі до організаційної станиці зв'язку в Польщі і звідти прийшла відповідь, що так, а скоро після того польські газети з Варшави, що прийшли до Мюнхену, принесли повідомлення, що польська поліція викрила зв'язок ОУН і члени зв'язку вже кілька місяців сидять у слідчій тюрмі: це був ясний доказ, що відповідь давало НКВД. У квітні 1955 в Австрії втік визначний член НКВД Владімір Петров і виявив, що в керівництві англійської протисовєтської розвідки є агенти НКВД і Провід ЗЧ ОУН одержав осторогу, що вислані в Україну через англійську розвідку члени були скидані в руки НКВД. У висліді ревеляцій Петрова, втекли до СССР як большевицькі агенти два найближчі співробітники шефа англійської протисовєтської розвідки, Кім Фільбі, Баргес і Меклін, потверджуючи цим інформації Петрова. А врешті втік до СССР і сам Кім Фільбі. У виданій ним в ЗСА книжці "Моя таємна війна" він відверто виявив, що він був на службі НКВД довгі роки і, між іншим подає, що йому вдалося домовитись з американською розвідкою про узгіднене скидування членів українського підпілля в Україну і завдяки тому, так Мирон Матвієйко, як і Василь Охримович були скинені прямо в руки НКВД, бо він, Фільбі, наперед поінформував НКВД про час і місце скинення.

А зв'язок ЗЧ ОУН в міжчасі приніс з Краю відомості, що "Леміш" - полк."Коваль" - Василь Кук попав у руки НКВД не пізніше як весною 1952, а провідник львівського краю, "Ярема" - Євген Пришляк, був при здобуванню бункра 22 січня 1952 р. поранений, загазований і відрятований, і засуджений на кару смерти з заміною на 25 літ концлагерів.

Все це дало ясний образ перебігу діявольської гри НКВД: Шеф англійської протисовєтської розвідки, Кім Фільбі, був довгі роки на службі НКВД; завдяки йому скинено М. Матвієйка і Василя Охримовича прямо в руки НКВД /англійські джерела подають, що таке зробив Фільбі і з 60 іншими зв'язковими українського підпілля!/; НКВД захопив в Охримовича радієві апарати й "коди" зв'язку і передав до ЗП УГВР в Мюнхені підфальшований текст "Волі Батьківщини" про усунення С.Бандери з посту Провідника ОУН та про призначення, нібито, "Лемішем" - Куком, провідником ОУН на Українських Замлях, "Колегії Уповноважених з Ребетом на чолі", НКВД пропхалося

в сітку зв'язку і слало ним спрепаровані листи "Яреми", що був уже в тюрмі НКВД і про це нічогісько не знав, та інших. Коротко - стало ясно, що "Воля Батьківщини" це була провокація НКВД, здійснувана за допомогою Ребета.

Інж. Богдан Підгайний, керівник референтури зв'язку ЗЧ ОУН з проводом ОУН в Україні, побачивши, якого лиха він нароїв пов'язанням зв'язку ОУН з проводом з англійської розвідки, щоб не бути прикликаним до відповідальности, - перейшов до "Двійки", де його прийнято до їхнього проводу, а по виїзді до Канади, став тереновим провідником "двійки" на Канаду.

А Лев Ребет і сама "двійка", побачивши, що вся їхня пристрасна атака проти Степана Бандери і проти ЗЧ ОУН на базі, нібито, "Волі Батьківщини", це сліпе виконування діявольських плянів НКВД і що саму "двійку" сплодило НКВД, повинні були мужно признатися до важкої помилки і її належно направити. Але на це ніхто не здобувся. "Двійка" продовжувала свою дію як "ОУН/з/". Зведена провокаторами на манівці лівизни, бо в спрепарованих спецами НКВД "листах з Батьківщини " було подано, що ОУН в Україні переставилась на позиції соціялізму, пішла далі шляхом лівизни, мішанки соціялізму з націонал-комунізмом.

Ребет, підсунену, чи подану йому органами ЕКВД, роботу розбиття ЗЧ ОУН частинно виконав. Йому не вдалося знищити авторитет Бандери і піддати ЗЧ ОУН контролі НКВД, але він таки вніс поважний заколот в ряди ОУН і створив нову, бандероненависницьку організацію, ОУН/з/, відому як "двійка". Далі НКВД його вже не потребувало. Навпаки, він був уже на перешкоді, бо міг одного дня признати свою помилку, діючи по наказам НКВД,- і розв'язати створену ним "двійку". Тому на наказ тодішнього шефа КҐБ, Шелєпіна, Ребет згинув 12 жовтня 1957 р. з рук спеціяльно висланого для того агента КҐБ Сташинського. Для виконання атентату Сташинський вжив спеціяльно спрепарованої пістолі, що викидала отрую.

Виконуючи той атентат, КҐБ мало дві цілі: Зліквідувати Ребета і, друге, кинути й поширити підозріння, що це "бандерівські братовбивники" зліквідували Ребета. Досягнення другої цілі перекреслило само КҐБ вжиттям невідомої в західнім світі газової пістолі. Німецька лікарська комісія, не уявляючи такої форми ужиття отруйного газу для вбивства, офіційно

ствердила, що Ребет згинув на удар серця. А ясно ж, що й найкращий "бандерівський терорист" не потрапить змусити свою жертву вмирати на удар серця. Тому спроба ширити обвинувачення проти Бандери й ЗЧ ОУН у вбивстві Ребета завмерло вже на самому початку.

Викриття, що вся історія "опозиції" в ЗЧ ОУН, ініційована й ведена Ребетом, і "Доручень з Батьківщини" і "Волі Батьківщини" проти Бандери й установлення, нібито, "Лемішем" - Куком "Колегії Уповноважених" з Ребетом на чолі, була рафінованою грою КҐБ, висунуло питання: Яку ролю у всьому тому грав сам Ребет. Існує дві теорії. Перша: Ребет став сліпим знаряддям КҐБ. Неприродно жадібний почестей і влади, вроджений інтриґант, засліплений ненавистю до популярности Бандери, Ребет несвідомо став знаряддям КҐБ і сліпо, несвідомо, виконував пляни КҐБ. Друга: Ребет попав у Відні на початку 1945 р. в руки КҐБ і маючи до вибору йти з дружиною й маленькою дитиною на Сибір, при чому КҐБ в додатку поширить у своїх виданнях документи про співпрацю Ребета з польською поліцією, або їхати свобідно з родиною на захід, зобов'язавшись виконувати доручення КҐБ; Ребет вибрав друге і аж до смерти свідомо виконував діявольський плян КҐБ проти ЗЧ ОУН, тим більше, що той плян збігався з патологічним бажанням Ребета знищити морально Бандеру і його, Бандери, симпатиків в ЗЧ ОУН. Вбивство Ребета залишило відкритим, котре з цих припущень згідне з правдою.

Коли гра КҐБ була вже повністю розкрита, КҐБ само її потвердило. У спеціяльно виготовленій брошурі КҐБ п.з."В.Іваненко. "На задвірках історії", виданій в Києві, 1969 року, подано:

"У ніч з 19 на 20 травня 1951 р. над Майданським лісом на Дрогобиччині з'явився американський літак. Один за одним відокремились від нього чотири парашутисти і зникли в пітьмі. З літака для них був скинений також вантаж. Для органів державної безпеки візит нічних гостей не був несподіваним. Його чекали, до нього готувались. Вирішено було шпигунів відразу не затримувати, щоб дізнатися, з ким вони мають зустрічатися, які завдання виконуватимуть. Коли неясностей не залишилося, їх затримали, вилучили в них приймально-передавальне радіоустаткування, коди, шифри, зброю, фіктивні документи... Керівником групи був Василь

Охримович." /ст. 32/.

"У ніч із 14 на 15 травня 1951 року група Матвієйка з англійського літака була скинута на територію УССР." /ст.43/.

Незалежно від всего того, в ЗЧ ОУН уважно розглянено всі закиди, що їх члени "опозиції", чи, опісля, "двійки", висували на еміграції у своїх писаннях проти ЗЧ ОУН і Степана Бандери, щоб доказати ідейно-політичні чи програмові розходження між ЗЧ ОУН і ОУН в Краю. На Четвертій конференції ЗЧ ОУН у травні 1953 р. цьому питанню була присвяччена окрема доповідь, яку по вичерпнім обговоренні і схваленню опісля було видано окремою брошурою. /Др. П.Мірчук. "За чистоту позицій Українського Визвольного Руху." Мюнхен-Лондон, 1955/. Доповідач переконливо довів, що в дійсності ніяких розходжень між ЗЧ ОУН і ОУН в Україні немає, а твердження про рожбіжності фабрикують злобно на еміграції Л.Ребет і його збаламучені прихильники, піддержуючи свої твердження фальшуванням писань крайових публіцистів і плиткою демаґогією. І, цікаво, що стверджень автора тієї брошури ні Ребет, ні ніхто з його однодумців ніколи не заперечили, а тим більше не доказали його помилковости.

Основний закид Ребета і ребетівців, що, нібито, ЗЧ ОУН далі обстоює і д е о л о г і ю ОУН, а в Краю відкинули ідеологію і спирають свою дію на п р о г р а м о в и х п о з и ц і я х, різко заперечили оба головні публіцисти крайового підпілля, О.Горновий і П.Полтава, оба члени проводу ОУН на Українських Землях, Головної Команди УПА і Генерального Секретаріяту УГВР. В опублікованім на чужині "Листі до громадяниеа Бабенка" /т.з. І.Майстренка/ П.Полтава заявляє: "Свої погляди ми формували й формуємо виходячи з наших націоналістичних і д е о л о г і ч н и х позицій". А в вишкільному матеріялі для членів ОУН в Україні О.Горновий стверджує ясно: "Членів ОУН обов'язує і д е о л о г і я і програма ОУН". Те саме стверджує Горновий у статті "Яка філософія": "Не та чи інша філософія є обов'язкова для членів ОУН, а суспільно-політична і д е о л о г і я і програма ОУН." Отже, ясно: Гостра ідеологічно-програмова розбіжність заіснувала не між ОУН в Краю і ЗЧ ОУН, але між Ребетом і його учнями з одної сторони, а ЗЧ ОУН і ОУН з Краю з другої.

Демагогію закиду, що в Краю практикується в структурі

ЮЛІЯН ГУЛЯК - "ШРАМ".
****1915 р. - † 19 грудня 1944 р.***

ЮЛІЯН ГУЛЯК, селянський син, народився 1915 р. в селі Жизномир, пов. Бучач. Провідний член ОУН, псевда: "Шрам", "Марко", "Арпад", "Токар". В 1941-1944 рр. заступник Крайового Провідника ОУН на ЗУЗ і організаційний референт КЕ Карпатського Краю. Загинув у збройному зударі з облогою Ґестапо 19 липня 1944 р. біля села Стрільбичі, пов. Бібрка.

революційного підпілля демократична "колегіяльність", а в ЗЧ ОУН стосується "вождизм", розкривала сама дійсність: В Краю провідником ОУН був "Тур" - Роман Шухевич, головним командиром УПА ґен. "Тарас Чупринка" - Роман Шухевич, а головою ген. секретаріяту УГВР "Лозовський" - Роман Шухевич - одна і та сама людина . Так, як в ЗСА, в час війни, та сама особа є президентом ЗСА, головним командантом армії і головою партії, з якої він вийшов на пост президента. А на чужині, в тому часі, провідником ОУН був Степан Бандера, головою місії УПА полк. Іван Бутковський, а головою ЗП УГВР Микола Лебедь. То де можна б пришивати "хвости" "вождизму", а де "колегіяльність"?

Не дивлячись на все те, "двійка" залишилася існувати і діяти як нова еміграційна політична партія лівого напрямку, несовісно прикриваючись назвою "ОУН", з єдиним відрізненням себе в назві від дійсної ОУН додатком /з/, тобто "за кордоном". Думаємо, що те /з/ було б правильніше читати як "зміновіхівці", тобто партія колишніх членів ОУН, які змінили свої "віхи" і перейшли на нові позиції, протилежні до тих, на яких ОУН стояла від самих початків своєї дії і стоїть по сьогодні.

Нова еміграційна партія "ОУН/з/" зродилась з крайньої ворожости до Бандери і до ЗЧ ОУН, підсуненої деяким членам ЗЧ ОУН при помочі Ребета большевицьким КҐБ; тому й основною прикметою "ОУН/з/" стала гостра ворожість до Степана Бандери і до закордонних частин ОУН.

КОНФЛІКТ МІЖ ЗП УГВР І ЗЧ ОУН.

Конфлікт постав на еміграції. Не між УГВР і ОУН, але між Закордонним Представництвом УГВР і Закордонними Частинами ОУН, вскороченню, між ЗП УГВР і ЗЧ ОУН.

Конфлікту між УГВР і ОУН в Україні ніколи й не могло бути вже з тієї простої причини, що там, в умовах безпосередньої боротьби з окупантом, членами УГВР є члени проводу ОУН на Українських Землях. Не було зразу ніякого конфлікту й на еміграції між Закордонним Представництвом УГВР і Закордонними Частинами ОУН. Голова ЗП УГВР, Микола Лебедь, був одночасно першим головою проводу ЗЧ ОУН.

Але, коли з'явилася "опозиція" Ребета і "двійка", Лебедь

дав їм пристановище в ЗП УГВР і фінансову основу. ЗП УГВР стало базою ОУН/з/. Це аж надто сильно вплинуло на характер, напрямні і способи дії ЗП УГВР. Тому, хоч голова ЗП УГВР, Микола Лебедь, заявляє, що він сам членом "двійки", тобто ОУН/з/ не є, загально вважають ЗП УГВР фінансовою і дієвою базою ОУН/з/. Адже то ЗП УГВР, власне, переводило скинення Василя Охримовича, представника "опозиції", в Україну і вдержування з ним радієвого контакту, включно з прийняттям ніби то від Охримовича й передавання Бандері "Доручень з Батьківщини" про заступлення його в керівництві закордонними частинами ОУН "Колегією Уповноважених" з Л.Ребетом на чолі. І,майже всі становища і пости в праці ЗП УГВР до сьогодні обсаджені майже виключно членами "двійки". Врешті, сам голова ЗП УГВР, Микола Лебедь, ніколи не подав у пресі офіційної заяви, що він членом "двійки", тобто ОУН/з/, ніколи не був і не є.

СМЕРТЬ СТЕПАНА БАНДЕРИ.

15 жовтня 1959 р. облетіла світ трагічна вістка: Степан Бандера, Провідник ОУН і керівник протимосковської боротьби українського народу, н е ж и в е! Загадкові обставини його смерти невияснені. Він, ідучи до свого помешкання, несподівано впав на сходах мертвим. При ньому в тому моменті не було нікого і ніхто не був свідком випадку.

Німецька лікарська комісія видала опінію, що Бандера помер, як два роки раніше Ребет, на удар серця. Але на вимогу проводу ЗЧ ОУН інша комісія лікарів-спеціялістів перевела другу провірку тіла і ствердила, що Бандера згинув від смертельної отруї ціянкалі, яка невідомо як дісталася до його тіла. Припущення комісії було, що отрую зажив Бандера з харчами

Загадку, хто і як подав Бандері отрую, було неможливо розгадати. Не могло бути сумніву, що це робота большевицького КҐБ, яке вже багато разів намагалося, безуспішно, вбити Бандеру. Але, КҐБ і в СССР, і поза СССР, гарячково ширив "інформації", що Бандеру вбили самі члени ЗЧ ОУН. Пристрасними помічниками КҐБ у ширенню большевицьких і власних вигадок на тему, хто і чому вбив Бандеру, з метою компромітування погибшого Бандеру і всю ЗЧ ОУН, виявилися мельниківці. В тому мельниківці перевершували КҐБ, бо мали

багато лекший доступ до всіх кругів української еміграції.

Персонально, жертвою провокації КҐБ вибрало Дмитра Миськова, фінансового референта проводу ЗЧ ОУН, як того, що отруїв Степана Бандеру. Ця провокація скоро виявилася безглуздою, бо якраз в день смерти Бандери Миськів був у Римі, де на конференції міжнародної організації того дня склав усний привіт від ОУН і від Степана Бандери. Але КҐБ далі ширило свою провокацію. 13 жовтня 1961 р. інформаційний відділ премєра східньої Німеччини, очевидно на доручення московського КҐБ, влаштував в Берліні спеціяльну конференцію для преси вільного світу, щоб "розкрити таємницю смерти Степана Бандери". Обширне звідомлення про ту конференцію було подане в рептильці КҐБ "Вісті з України" з датою 1961. На тій конференції виступив як "свідок" агент КҐБ, Степан Ліппольц, що працював для КҐБ в західній Німеччині і "втік" до східньої Німеччини. Він твердив, що в західній Німеччині йому вдалося було дуже тісно працювати з проводом ЗЧ ОУН і пізнати всі таємниці ЗЧ ОУН як кубло західно-німецьких, англійських і американських розвідчиків і врешті заявив, що він був дуже близько заприязнився з Д.Миськовим, членом проводу ЗЧ ОУН і той 15 жовтня 1959 р. признався йому, що це він, Миськів, отруїв Степана Бандеру.

Сензаційне розкриття загадки, хто вбив Бандеру, прийшло несподівано після тієї конференції. Західня преса принесла повідомлення, що 12 серпня 1961 р. втік зі східнього Берліну й зголосився в західно-німецькій поліції агент КҐБ Богдан Сташинський, який подав, що це він на наказ шефа КҐБ, Шелєпіна, вбив Степана Бандеру спеціяльною пістолею, що викидає отрую. Західно-німецька й американська поліція провела дуже основне слідство й ствердила, що це правда. На судовійй розправі, що відбулася після того в західній Німеччині, Стащинський в подробицях подав свою роботу на службі большевицького КҐБ і вияснив, що він вбив газовою пістолею Ребета, а пізніше Степана Бандеру, на наказ самого шефа КҐБ, Шелепіна, і за вбивство Бандери одержав високе відзначення, підписане президентом СССР. Він утік із СССР, коли зрозумів, що КҐБ плянує вбити його. Ревеляційні зізнання вбивника Бандери, Б.Сташинського, набрали розголосу в цілому світі, бо розкривали методи злочинної дії большевицького НКВД-КҐБ за кордонами СССР і спричинили усунення Шелепіна, що

МИКОЛА ТВЕРДОХЛІБ - "ГРІМ"

Май. Микола Твердохліб - "Грім" — командир Станиславівської воєнної округи УПА ("Говерля") від осени 1944 року. Підпис М. Твердохліба зустрічаємо під "Зверненням воюючої України до української еміґрації" з 1949 р. В цьому томі Літопису УПА подано, що май. М. Твердохліб підготовляв плян наскоку відділів УПАна ґарізон МВД в Космачі. (Фотографія з років 1945-1949).

мав претенсії стати "вождем"СССР, з посту керівника КҐБ й перенесення його на підрядне становище в організації робітників в СССР.

До безлічі злочинів супроти українського народу большевицька Москва додала ще один великий злочин: вбивство провідника визвольної боротьби українського народу, Степана Бандери. Але діявольський плян московського КҐБ вбити Бандеру політично при помочі виконуваної Ребетом провокації, нібито ОУН в Краю усунула Степана Бандеру з посту Провідника ОУН за його важкі помилки, а сам Бандера покаянною заявою, що йому до підписання подав був Ребет як голова призначеної Краєм "Колегії Уповноважених", признався до тих помилок, - не вдався. Бандера виявився затвердим, заміцним. Провокаційної покаянної заяви Бандера не підписав, вплутати себе в провокаційну інтриґу Ребета не дав.

Геройська смерть з рук відвічного ворога України на пості Провідника ОУН скріпила пошану до Бандери всего українського народу. Він став символом безграничної відданости справі визволення України з неволі, безкомпромісовости в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу, й незламности в найтяжчих умовинах революційного змагу. Це був той, що співтворив ОУН від перших днів її революційної дії в окупованій Україні , а від 23-тього року свого життя як Провідник ОУН на Західно-Українських Землях і, після п'ятилітнього побуту у польській тюрмі, від 1940 аж до своєї геройської смерти як Провідник всієї ОУН керував діями ОУН.

Згадана нами зорганізована большевиками конференція в жовтні 1961 р. для ширення провокації, що Бандеру вбив його співробітник, Дмитро Миськів, свідчить, як безсоромно большевицька Москва вживає свідомої брехні і провокації для прикривання власних злочинів. А свідоме повторювання большевицької брехні і провокації з метою знеславлювання Бандери мельниківцями розкриває гидоту морального і політичного обличчя тих вчорашніх коляборантів на службі гітлерівського окупанта. Тих, з яких один у 1941 р. у Станіславові видав ґестапові на смерть у Авшвіці двох молодших братів Степана Бандери, др. Олександра і Василя, а другий, Войновський, рік пізніше, у Миколаєві над Бугом, видав ґестапові на розстріл наймолодшого брата Бандери, члена ОУН, Богдана.

НА ДВОХ ФРОНТАХ.

Важка боротьба за визволення України з московського ярма ведеться від закінчення другої Світової Війни на двох фронтах: в Україні і поза Україною. В перших роках нової дійсности ті два фронти спліталися і закордонні частини ОУН намагалися вдержувати тісний дієвий контакт з ОУН на Українських Землях. Але, коли події, зв'язані з аферою "Доручень з батьківщини" виявили, які важкі наслідки може мати хочби й одна помилка в контактах із сіткою ОУН в Краю, Бандера ще перед своєю смертю вспів провести незвичайно важливу поправку: гостре організаційне відділення обох частин Організації. Обі частини завсім автономні і контакт Проводу всієї організації мусить звести свій контакт з ОУН в Україні до мінімуму так, що тільки голова Проводу всієї організації і референт зв'язку з Краєм особисто мають вдержувати той зв'язок і контактуватися в випадках дійсної конечности й у особливо важливих справах. ОУН в Україні строго законспірована і діє самостійно.

При повному усамостійненні двох частин і найстрогішому закоспіруванню ОУН України відпала потреба і можливість, щоб голова проводу всієї організації перебував в Україні. Навпаки, він мусів перебувати у вільному світі. Відпала теж потреба вживати офіційного додатку "Закордонні Частини" ОУН, тому на 4-тім Великім Зборі ОУН офіційно в назві опущено той додаток і вживається тільки "ОУН", а лише в випадку потреби подається як пояснення "закордонні частини ОУН", /мале "з" і мале "ч"/, коли уточнюється, що йдеться тільки про ОУН на чужині.

Резиґнації Степана Бандери з посту Провідника всієї ОУН, висланої до Краю в вересні 1952 р. не прийняв тодішній Голова Проводу ОУН на Українських Землях, "В. Леміш"-Василь Кук", бо він вже в тому часі - як пізніше виявилося - був уже в руках большевицької поліції. А після того, Провід ОУН на Українських Землях визнав непотрібним і неможливим, щоб Провідник всієї ОУН перебував на теренах під большевицькою окупацією. Тому та резиґнація Бандери залишилася лише пропозицією, що не заторкнула безперервности перебування Степана Бандери на пості Провідника всієї ОУН аж до його смерти.

По смерти Бандери на той пост був обраний проф. Степан Ленкавський. А коли він із-за критичного стану здоровля залишив активну працю в ОУН, 4-ий Великий Збір ОУН в 1968 р. вибрав Головою Проводу ОУН Ярослава Стецька.

В Україні ОУН стоїть на фронті безпосередньої важкої боротьби проти московського окупанта, тому та боротьба закрита таємницею. Сама ОУН не виявляє без спеціяльно важливої потреби ані хочби фраґменту боротьби, ані інформації щодо структури й обсади сітки ОУН, щоб цим не помогати КҐБ, а московський окупант теж держить усе в таємниці, щоб не признавати, що боротьба ОУН в окупованій Україні ведеться далі.

На частини ОУН у вільному світі впало завдання: інформувати якнайширше вільний світ про важке лихоліття поневоленої України, про імперіялістичний характер московської влади СССР та про небезпеку від імперіялістичної Москви для всего вільного світу і приєднювати вільний світ до концепції вільної України й державної незалежности всіх інших народів, поневолених Москвою; а всю українську спільноту на чужині зберігати в ідейній єдності з Краєм з активною участю кожної української людини для Української Справи.

Умовини, в яких живе українська спільнота на чужині, переконують, що повне об'єднання всіх українців і на політичному, і на громадському відтинку під одним проводом, є нездійснимою мрією. Об'єднання мусить проходити окремо на громадському, й окремо на політичному.

Становище ОУН на громадському відтинку зформульовано на Четвертій Крнференції ЗЧ ОУН в червні 1953 р. так:

"II. Політика і діяльність на внутрішньо-українському відтинку:

13. Провідною напрямною всієї діяльности клітин і членів ОУН на внутрішньо українському відтинку на чужині є: спрямовувати увагу, думки і дії української еміграції до України, до життя і подій у Батьківщині, до співдії і піддержки сучасної визвольно-революційної боротьби українського народу.

14. ЗЧ ОУН не ставлять собі за ціль опанувати цілість громадсько-суспільного життя, але впливати на нього своїм ідейним змістом."

Це було продовжування того, що робила ОУН від початків свого існування: Не механічне опановування громадських

установ шляхом захоплювання чолових постів, але опановування ідейне, політичними ідеями й моральними принципами і передавання чолових постів невтральним, гідним такого посту, не-членам ОУН.

Тільки ж, ясно, що неопановування не означає, що чолові, репрезентативні пости повинні займати честилюбні людці, вчорашні коляборанти, що на такі пости в громадському житті аж ніяк не заслуговують. Той, хто хоче очолювати й репрезентувати громаду, мусить своєю мораллю, стажем і громадською працею заслужити собі на це. Оцінку має давати громада, тому ОУН бореться за шанування в громадському житті принципів правдивої демократії й поборює демаґоґію й спекулянство.

На політичному відтинку ОУН змагає до ідейної й організованої єдности всієї української спільноти, але наголос кладе гостро на і д е й н у єдність. ОУН відкидає всякі самозванчі "центри", як вони шумно не звали б себе - "традиційні", "єдинозаконні" чи ще як - і змагає до створення здорового політичного представництва всієї української еміграції, шляхом здорових демократичних виборів. Праця такого представництва мусить вестися в інтересі української визвольної справи зі строгим зберіганням двох вимог: Перше - ціль боротьби мусить бути всеохоплююча, за повне національне визволення всего українського народу з-під ворожого ярма, а не лише за покращання людських прав у московській тюрмі народів, чи лише за признання релігійної свободи, чи ще л и ш е щось таке. Метою боротьби не сміє бути лише зміна режиму й скеровуватися лише наприклад, проти якоїсь "партократії", але за привернення дійсно від нікого незалежної Української Самостійної Соборної Держави.

Таке чітке підкреслення цілі боротьби українського народу виявилося конечним вже й зараз по закінченню Другої світової війни. Як під кінець війни гітлерівські політики пробували затемнити ціль боротьби українського народу проти большевицької Москви кличем "За визволення народів Росії з-під большевицького ярма" і для цього організували армію Власова та "Комітет Народів Росії" під проводом того ж Московського імперіяліста Власова, без допущення клича "За самостійні держави поневолених Москвою народів!", так зараз після війни певні американські круги висунули концепцію "не-

передрішенства". Насамперед, — казали вони, — треба спільно боротись за знищення большевицької системи, за повалення большевицького уряду а тоді щойно прийде черга на розмови про новий уряд Росії.

На підсилення принадности своєї концепції "непередрішенства" між немосковською політичною еміграцію, ті чинники сипнули грошовими "піддержками". І, на диво, знайшлися скоро й між українськими політичними емігрантами "політики", згідні на "непередрішенство". Ласою на фінансові підмоги тим, що апробують "непередрішенство", виявилася й еміграційна УНРада. І це, власне було політичною причиною виходу "ОУНр" із УНРади. У висліді гострої критики конвенції "непередрішенства", вона, та підступно небезпечна для української державницької справи концепція, скоро завмерла.

Під кінець 1970-тих років ту підступну "концепцію" у перефарбованій формі приніс і кинув між українських еміграційних політиків "діссідент" ґен. Григоренко. Він надав їй хитру назву "за знищення партократії". Суттю всего лиха в СССР, мовляв, є — "партократія", тобто диктаторське опанування цілого СССР клікою, що її становлять члени комуністичної партії СССР. Членами тієї кліки, партії, є особи всіх національностей, що існують в СССР. Ця страшна "партократія" є позанаціональна і від неї терплять однаково всі народи СССР, так українці, як і москалі. Треба тільки знищити "партократію" і всі мешканці СССР заживуть щасливим життям у демократичній Росії. Це й за голод в Україні в 1932/33, твердив Григоренко, винен не російський народ, а тільки різнонаціональна "партократія".

Як раніше проти "непередрішенства", "бандерівці" мусіли виступити проти "партократії" Григоренка.

В ім'я непорушности принципу цілі боротьби: Не тільки проти чого, але, насамперед — за що: За Українську Самостійну Соборну Державу, проти кожного, хто стає на перешкоді здійсненню тієї основної вимоги! Само знищення совєтської "партократії" не дасть волі українському народові. Знищити треба московське панування, московську окупацію України. Затемнювання цієї правди в свідомості українців теорією про корінь лиха в різнонаціональній совєтській "партократії", це єхидний московський підступ.

АНДРІЙ МЕЛЬНИК: ТРАГІЧНА ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ.

Андрій Мельник був одним із найвизначніших учасників визвольних змагань українського народу1918-1920 років. Тим він здобув собі в українській спільноті признання й глибоку пошану. Але в історії українського підпілля він, нажаль, вписався зовсім інакше.

Народжений 1890 р. у Дрогобиччині, Андрій Мельник був у 1914-16 рр. сотником УСС. Попавши в московський полон, зустрівся в таборі полонених з Євгеном Коновальцем і став його співробітником в організуванню формації Січових Стрільців. В 1919 був начальником штабу Дієвої Армії УНР. Після війни посвоячився з Є.Коновальцем, коли обидва поженилися з сестрами, донями др. С.Федака.

Коли постала УВО, полк. Андрій Мельник став членом Начальної Команди УВО. Але в 1923 р., коли в УВО заіснував гострий конфлікт, Мельник різко розійшовся з полк. Коновальцем. Справа була в тому, що Є.Петрушевич, відновивши концепцію ЗУНР, тобто боротьбу за Західно-Українську Народню Республіку, відрізавши справу Галичини від концепції соборної України, поставив Команді УВО вимогу зірвати всякі контакти з Петлюрою і УНР і підчинити УВО еміграційному урядові *ЗУНР.* Коновалець рішуче тому спротивився, вважаючи ідею соборности безкомпромісовою так, як ідею самостійности України. Але серед провідних членів УВО галичанська концепція Петрушевича знайшла прихильників.Їх очолив несподівано - полк. Андрій Мельник. У березні 1923 р. відбулася в Оліві біля Данціґу спеціяльна нарада командного складу УВО з представниками еміграційного уряду ЗУНР для вирішення цієї справи. При остаточному голосуванню полк. Коновальця переголосовано і Коновалець, не вирікаючись вимоги соборности в дії УВО, зголосив вихід з УВО. Мельник голосував проти Коновальця і по виході Коновальця з УВО обняв пост Крайового Команданта УВО як західноукраїнської організації, підчиненої міністрові ЗУНР, др. Селезінці. У висліді того, полк. Коновалець і полк. Мельник розійшлися під ідейно-політичним оглядом на завжди. На далі, вони удержували зв'язок тільки листовно в родинних справах.

Мельник, ставши крайовим командантом УВО як гали-

чанської організації, підчиненої еміграційному урядові ЗУНР, ввів у структуру УВО на доручення Петрушевича відділ розвідки для збирання матеріялів про польську армію, бо тими матеріялами Петрушевич мав платити урядові УССР за грошову і збройну допомогу уряду УССР еміграційному урядові Петрушевича. Поляки розвідочну секцію УВО викрили, зв'язкову УВО, Ольгу Басарабову, в якої знайдено розвідочні матетіяли, закатували в тюрмі на смерть, а Мельник одержав чотири роки тюрми. Арештованих у цій справі і засуджених було більше. Такий удар і його причина викликали загальне невдоволення в провідних членів УВО, які заапелювали до Коновальця, щоб він повернувся до УВО й перебрав її провід як соборницької організації, що зриває з Петрушевичем. Коновалець зробив це, прихильники Петрушевича вийшли з УВО. Це сталося в 1924 р. Мельник по виході з тюрми в 1928 р. до УВО не повернувся і в 1929 р. на Першому Великому Зборі ОУН, участи не брав, ані до неї не пристав, хоч з такою пропозицією до нього спеціяльно зверталися.

У спомині А. Мельника про Коновальця /"ОУН 1929-1954"стр.18-24/ подано, що Мельник "перебрав з його /Коновальця/ доручення, надрядні чинності в нашім підпіллі на Західних Землях". Ця вставка редакторів збірки, повторювана опісля мельниківськими пропагандистами, є незгідна з правдою. Мельник, аж до покликання його Ярославом Барановським на пост голови ПУН, абсолютно ніякої участи в дії ОУН не брав. Доказом цього є хочби такі факти: 1. Роман Барановський, будучи на службі польської поліції, інформував її про кожного, підозрілого в приналежності до ОУН і ані в своїх зізнаннях, опублікованих в часі процесу, ані на суді, ні словом не згадав Андрія Мельника як члена ОУН. 2. Восени 1934 р. в руки польської поліції дісталися понад дві тисячі таємних документів ПУН, т. зв. "Архівів Сеника", які використовувано на Варшавському і Львівському процесах проти ОУН і в ніодному з них й найменшого натяку не було про участь Мельника в ОУН. 3. Заскочені виявленням "архіву Сеника" деякі члени Крайової Екзекутиви ОУН,як Б.Підгайний, І.Малюца, Р.Мигаль, заломилися і виявили все і всіх з ОУН, кого знали, але про Андрія Мельника, як того, що, нібито, сповняв в ОУН "надрядні" функції, нікотрий з тих членів КЕ ОУН ні словечком не згадав. Чи не є це доказом, що ніяких, ні "надрядних",

Частина Коропецької Дивізії Української Народньої Армії, що в червні 1941 р. під командою Крайового Провідника Легенди проводила повстанські дії проти Червоної Армії. (Знимка з липня 1941 р.)

Підвідділ УПА »Роман« в Карпатах 1950 р.

ні "підрядних" функцій в ОУН до жовтня 1938 р. А.Мельник не сповняв, бо й членом ОУН не був і тому ні Роман Барановський, ні Підгайний, ні Малюца, ні Мигаль, ні нікотрий інший член Крайової Екзекутиви ОУН про нього ні словечком не згадав і в нікотрому із сотень документів "архіву Сеника" ні словечком про А.Мельника не згадується. І, взагалі, які ж це "надрядні функції" він мав?

В дійсності було навпаки. Працюючи як адміністратор маєтків Шептицького, А.Мельник обняв пост голови католицької молодечої організації "Орли", що ставилася неприхильно до ОУН і тому попав у конфлікт з Крайовою Екзекутивою ОУН. Це, як подає сам Мельник, і було причиною, що Коновалець по 13 роках у 1937 р. погодився зустрітися особисто з Мельником, сподіючись ліквідувати конфлікт. І, дуже цікаво: Мельник у своїм спомині подає, що зустрівшись по 13 роках, вони, колишні друзі і шваґри, говорили з собою вперто дуже офіційно через "пане полковнику", а не через "ти", як мусіло б бути між друзями й шваґрами, хоч їхні жінки й намовляли їх до того - без успіху. Чи не тому, що під ідейно-політичним оглядом вони від 1923 р. й далі залишалися далекі й чужі один одному?

Тому, коли три місяці по смерти Коновальця Ярослав Барановський нагло "виявив", що Коновалець перед смертю залишив йому, а в іншій версії Сеникові, усний заповіт про призначення Андрія Мельника його наступником на пост голови ПУН, тодішній крайовий провідник ОУН, Лев Ребет, передав Барановському гострий протест і рішучий спротив цілої Крайової Екзекутиви ОУН на ЗУЗ проти призначення А.Мельника на пост голови Проводу ОУН і з формального боку, і по суті. Але, як подає Ребет, у відповідь на це Барановський сказав йому, що "то вже запізно". В такій ситуації Мельник сам.повинен був не прийняти пропозиції, навіть якщо б дійсно таке Коновалець перед смертю пропонував. Але, Мельник прийняв, стаючи від першої хвилі свого вступу до ОУН проти цілої Крайової Екзекутиви і проти всего членства ОУН в Україні.

При перебранню посту голови ПУН, Мельник відразу зустрівся з рішучою вимогою Крайової Екзекутиви ОУН усунути, а що найменьше завісити Ярослава Барановського в членстві ОУН і поставити його під організаційний суд для розглядів проти нього у співпраці з польською поліцією. Але, Мельник рішуче відкинув це і зробив якраз Ярослава Барановського своєю "правою рукою" й фактичним керівником дії ПУН.

Одночасно Мельник прийняв відразу за свою підсунену Барановським концепцію орієнтації на гітлерівську Німеччину й прив'язання ОУН до воза гітлерівської політики. Це виявила постава Мельника і ПУН до події на Закарпаттю. Тому в додатку до персональних проблем в ПУН, Мельник відразу ж створив дуже гострий конфлікт між ним і очоленим ПУН з одної сторони, а всією ОУН в Україні, політичного характеру: Мельник і ПУН, керований фактично Ярославом Барановським, за орієнтацію на гітлерівську Німеччину, а вся ОУН в Україні і "молода ґвардія" за кордоном за самостійну політику боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, проти кожного окупанта. Наказ Мельника як "Вождя" ОУН членам ОУН в команді Карпатської Січі не ставити ніякого спротиву передачі Гітлером Закарпаття Мадярщині, розв'язання Карпатської Січі і негайного відходу всіх галичан з Карпатської України та відмова Колодзінського-Шухевича-Коссака виконати це і видання Мельником гострої догани їм трьом за "невиконання наказу Вождя" алярмували про грядучий важкий конфлікт між Мельником з його ПУН-ом та всією ОУН і виявляли промовисто суть конфлікту.

Для вияснення причин конфлікту і розв'язання його, новий крайовий провідник ОУН, Мирослав Тураш - "Грабовський" пішов нелегально за кордон на зустріч з Мельником. Повертаючись зі зустрічі він безслідно пропав. Досі не вияснено подробиць вбивства Тураша. Але, незалежно від того, хто з трьох, Мельник, Барановський і Ребет, яку ролю відіграв у вбивстві Тураша, Андрій Мельник, як голова ПУН, залишається головним винним у злочинному вбивстві Крайового Провідника ОУН, Мирослава Тураша - "Грабовського" весною 1939 р. за "бунтарство". Той злочин мусів мати апробату Мельника, бо після його виконання Мельник, як голова ПУН, навіть не доручив провести слідство в цій трагічній справі.

Коли по розвалі Польщі конфлікт спалахнув пожежою, Мельник виявив неймовірну впертість, ставлячи свої особисті амбіції понад добро цілої ОУН. При спробі ладнати конфлікт згинув при переході кордону черговий Крайовий Провідник ОУН, Володимир Тимчій - "Лопатинський" і чотири інші члени Крайової Екзекутиви ОУН, що разом з ним прибули з

окупованої большевиками України до Кракова і опісля поверталися в Україну. І їхня смерть впала на сумління полковника Андрія Мельника.

Врешті, коли Ярослав Барановський і Зиновій Книш створили нову, пронімецьку організацію, а Андрій Мельник, усунений 2-гим Великим Збором ОУН з ОУН, погодився очолити ту нову організацію та ще й святотатсько прикрити її назвою "ОУН", усій ОУН нанесено дуже важкий удар, а в дальшому усій українській визвольній справі. З походом гітлерівських орд на українські землі пішли й члени організації Мельника як слуги німецьких займанців, а на диво багато з них, перекинувшись у "фольксдойчів", як співробітники ґестапо й СД для допомоги в виловлюванню й винищуванню "бандерівців", борців за самостійну Українську Державу. Цим нанесено на сторінки історії українського народу чорну пляму коляборації з кривавим окупантом України проти власного народу і Андрій Мельник, як "Вождь" тієї організації залишиться відповідальним за це перед історією на завжди.

Роля, яку відіграв у час гітлерівської окупації України Андрій Мельник зі своєю організацією, зовсім подібна до ролі, яку у Франції відіграв маршал Петен. З тією різницею, що Петена Гітлер все таки вважав премієром французької держави, а Мельника лише "вождем" покірних коляборантів.

Маршал Петен був у першій світовій війні найбільшим французьким героєм з найвищими відзначеннями. Але за те, що в час гітлерівської окупації він пішов на співпрацю з ворогом, "щоб рятувати те, що мож врятувати", після другої світової війни його французькі демократи, виховані державницько, засудили на кару смерти, відібрали звання маршала, національного героя й усі відзначення і не виконали присуду смерти лише з огляду на його дуже високий вік. Колишній маршал і герой Франції, Петен, помер на 95 році життя у французькій тюрмі.

Серед українців на чужині є й такі, що вважають українського Петена національним героєм і своїм ідейним та політичним провідником. Теперішній "вождь" тієї партії, розхвалюючи Мельника як ґеніяльного українського політика, ставить реторичне питання: "А які досягнення осягли б були всі українці, якщо б не було "бандерівців" і вся ОУН пішла б була слухняно за Андрієм Мельником!"

Нормальна відповідь на те питання аж надто ясна: Якщо б не було "бандерівців", ОУН, УПА й УГВР та їхньої славетної боротьби проти гітлерівських наїзників, якщо замість цього дійсна ОУН стала б була під командою Мельника на службу гітлерівським окупантам, тоді ганьба коляборації з гітлерівськими виродками, що плянували виселити всіх українців на Сибір, а Україну зробити обезлюдненим тереном для німецької колонізації, ганьба, яка сьогодні лежить лише на горстці мельниківців, була б упала назавжди на всіх українців. А це було б дало Сталінові моральне виправдання перед світом для "покарання всіх українців, гітлерівських коляборантів" виселенням на Сибір. А кожна українська людина була б тим морально заломана і без спротиву піддалась би акціям Сталіна так, як піддалися були жиди акціям Гітлера. А остаточним "досягненням" було б тотальне знищення української нації.

Від таких катострофальних наслідків політики "ґеніяльного" вождя, Андрія Мельника і його помічників врятували Україну своєю героїчною протинімецькою боротьбою бандерівці, ОУН-УПА-УГВР. Під їхнім проводом український нарід, піднесений і підкріплений на дусі пішов героїчно на дальший змаг проти московських наїзників, а Сталін мусів зректись здійснювання свого діявольського пляну.

Відомо, що після війни англійські окупаційні власті в Німеччині видали большевикам як гітлерівських коляборантів кругло 40 тисяч донських козаків з їхніми родинами, жінками, старими батьками й дітьми. Большевики старшин повішали, а всіх решту погнали на Сибір, де вони майже повністю вигинули. Бо донські козаки боролися за волю проти московських большевиків, але всеціло коляборували з гітлерівською Німеччиною. От така доля була б зовсім певно зустріла й усіх українських втікачів, якщо б ОУН слухняно пішла була під командою полк. Андрія Мельника на здійснювану ним і його організацією повну коляборацію з "вуйком Гітлером", щоб, як голосив весь час ПУН А.Мельника, "вірною службою Гітлерові заслужити собі Україну". Повисли б були на большевицьких шибеницях і полк. А.Мельник, і всі його члени ПУН, а сьогоднішній "вождь" тієї крайньо опортуністичної організації,якщо б був теж не загинув зараз після війни, як Мельник, то сьогодні на Сибірі хіба білим медведям оповідав би, який то ґеніальний політик був Андрій Мельник і його ПУН. А й усі українці у

вільному світі, "старі емігранти" і їхні нащадки, встидались би признатися до українства.

Довічна ганьба мельниківщини, рабського служення гітлерівським "іберменшам" із допомогою ґестапові й катівському СД у винищуванню бандерівців, українських державників-революціонерів, падає на всіх мельниківців. Включно із Олегом Кандибою "Ольжичем", якого мельниківці намагаються зробити одним із найбільших національних героїв революціонерів, хоч історичною правдою є, що він у час важкої проби вийшов з ОУН і перейшов до організації Мельника, крайніх опортуністів і коляборантів з нацистівськими окупантами України. Адже він, Ольжич, був заступником Мельника і фактичним керівником тієї організації в Україні. Він бачив як провідні члени його організації помагали ґестапові арештувати членів Державного Правління України і видавали СД й ґестапові тисячі українських самостійників на жахливі тортури й смерть; бачив і мовчав, значить апробував ту ганебну юдину роботу мельниківців. Чому Ольжич, як фактичний керівник організації А.Мельника не поставив перед суд своєї організації як національних зрадників сот. Чучкевича, сот. Сулятицького, Зиновія Книша, Утя Соколовського, Зенона Городиського, Тютюника і інших фольксдойчівських слуг ґестапа, що залишалися провідними членами мельниківської організації? Чому навіть не осудив їхньої злочинної роботи? Симон Петлюра був зразу довгі роки соціялістом; але побачивши руїнницьку роботу соціялістів, покинув їхні ряди і перейшов до будівничих української армії й української держави; за те він і став національним героєм. Якщо б отак Ольжич, побачивши ганебну роботу мельниківців, був відрікся тієї організації і перейшов до українських революціонерів ОУН-УПА-УГВР, безкомпромісових борців за Українську Державу і в тій боротьбі загинув, тоді він слушно перейшов би був до історії як один із революціонерів, героїв боротьби за Українську Державу проти гітлерівських кривавих окупантів України. А так, він трагічна жертва, болюча, одна із мільйонів жертв гітлерівського нелюдянного терору. І - політики Андрія Мельника й його ПУН.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ В'ЯЗНІ — ТРЕТІЙ ФРОНТ

У звичайних війнах існує два фронти: Діючий фронт, де в боях зустрічаються дві, воюючі зі собою, армії і Запілля, яке пособляє збройну армію бійців людськими й технічними матеріялами. У революційній і повстанській боротьбі поневоленого народу проти наїзника існує ще третій, не менш важливий фронт: політичні в'язні. Два перші фронти мають в основному матеріяльний характер. Третій, фронт політичних в'язнів, має в основному духовий, моральний характер.

У звичайній війні двох держав, уряд даної держави проголошує свому народові причину війни і засобами свого державного апарату заставляє кожного свого громадянина гідно виконювати свій обов'язок чи то як воїн в боях, чи як працівник запілля. В революційно визвольній боротьбі армія повстанців і революційних бойовиків ректутується виключно на базі особистої добровільности і вони, революціонери, мусять своїм словом і своєю поставою в боротьбі вияснювати усім, за що вони борються і своїм прикладом у дії мобілізувати своїх послідовників. Фізичній силі окупанта революціонери поневоленого народу протиставляють свою моральну силу. Особливу ж нагоду виявити ту моральну міць має революціонер тоді, коли попадає до тюрми. На нього тоді звернені очі і ворога, і всего поневоленого народу.

В періоді між двома світовими війнами, українські політичні в'язні, бойовики УВО й ОУН, гідно сповнили свій обов'язок. Геройська постава Ольги Басарабової, закатованої на смерть польською поліцією у слідстві, легендарно геройська постава на польському суді бойовиків ОУН, Василя Біласа й Дмитра Данилишина, мужня постава Степана Бандери та його товаришів на польському суді в Варшаві й у Львові наповняли гордістю кожного українця і поривали іти їхніми слідами, а їхні заяви на суді про ціль боротьби українських революціонерів розкривали перед світом проблему поневолення українського народу і здобували прихильників боротьби за визволення України.

Особливо важливою виявилася роля українських політв'язнів в умовинах большевицько-московської окупації України. Стосуючи азійську жорстокість, московське НКВД-КҐБ

клало все головний натиск на моральне заломання тих, хто активно боровся проти них, щоб так зломати і знищити духа спротиву всего поневоленого народу. Свої нелюдяні методи жорстокого терору випробувало й успішно стосувало московське ЧК, ГПУ, НКВД супроти власних громадян по захопленні большевиками влади в російській імперії, демонструючи на своїх монстр-процесах гнітучі сцени суджених колишніх найближчих співробітників самого Сталіна, які на тих судилищах признавалися до всього, що їм закидувано, осуджували себе як підлих зрадників і запроданців чужих агентур і гістерично благали помилування.

Окупувавши перший раз Західню Україну в вересні 1939р., НКВД було певне, що свої випробувані методи задемонструє воно успішно супроти членів ОУН, Організації Українських Націоналістів. Але моральна міць юних українських революціонерів, членів ОУН, заскочила НКВД й московських верховодів. Масові арешти, що їх провели НКВД серед української молоді зараз по вмарші московських орд на терени Західньої України, не дали йому матеріялу провести хочби одного показового процесу, на якому українські політичні в'язні, члени ОУН, признавалиля б до "генебної" приналежности до "протинароднього" руху спротиву й засуджували б ОУН як "агентуру закордонного капіталізму" та благали помилування. Відбутий в 1940 р. у Львові процес проти 59 молодих студентів і студенток, обвинувачених у приналежності до ОУН, був демонстрацією чогось якраз протилежного, як бажало НКВД: демонстрацією незламної міці духа українського революціонера. Не тільки юнаки, але й молоденькі дівчата, що тільки-що залишили ґімназійну лавку, виступили на суді не як обвинувачені "враги народу", а як сміливі обвинувачі московських наїзників. Коли молоденьку студентку спитав прокурор "А за що ти хотіла боротися проти совєтської влади робочого люду?", вона гордо відповіла: "За визволення України з-під московського ярма!" А на його запит: "А якби провід ОУН дав наказ вбити нашого батька Сталіна, ти що зробила б?" — відповідь була: "Я б виконала наказ, бо так, видно, треба для волі України!" І, врешті, на погрозу прокурора "А чи ти свідома, що тебе жде за те?", впала горда відповідь: "Знаю! Від московських катів ми можемо ждати тульки кари смерти!"

Так повели себе й інші українські політ-в'язні, члени ОУН, що їх арештувало й судило НКВД.

Це було величезним підсиленням духа всего населення Західньої України, а вістки про це проривалися й на простори Наддніпрянщини й розворушували бажання серед молоді ставати й собі в ряди ОУН до боротьби проти московських наїзників. Сітка ОУН, незважаючи на страхітливий терор НКВД, стала ширитися й на східні терени України. Похідні Групи ОУН, що літом 1941 р. помаршували на Схід, завдяки тому знаходили вже пригожий грунт для своєї дії.

Така титанічно незламна постава українських політичних в'язнів була дуже міцним ударом для московських окупантів особливо по закінченню другої світової війни. Перемога червоної Москви давила пригноблююче все населення і тепер НКВД було певне, що всякий спротив завмре, а все українське населення покірно склонить голову перед Москвою як "старшим братом", що "визволив Україну".

Стосуючи скріплений терор, НКВД переповнило українськими політичними в'язнями всі тюрми й сибірські концлагери. У боротьбі проти ОУН й зокрема проти УПА, НКВД застосувало злочинну методу закидування відкритих криївок газовими гранатами. Ранених і загазованих захоплених членів УПА й ОУН, НКВД виліковувало, передавало на допити кровожадній большевицькій інквізиції й судило на смерть, або досмертну тюрму чи довголітнє ув'язнення. У висліді того, тисячі членів ОУН і УПА заповнили табори знущань московського ҐУЛЯҐ-у, мережі сибірських концлагерів.

І тепер знову фронт українських політв'язнів виявився ґранітним. Українські політичні в'язні виявились незламними і в жорстокому слідстві, і на суді, і в часі страждань в тюрмах і концлагерах. Їхня моральна міць імпонувала мілійонам в'язнів різнонаціонального "населення" большевицьких тюрм, а ті, що виходили з совєтських концлагерів, розносили славу про геройську моральну міць українських політв'язнів по всіх просторах СССР і поза СССР.

В час німецької окупації, коли мельниківська організація підшивалася під назву "ОУН", німці ввели для дійсної ОУН назву "Бандерабевеґунґ" і всіх членів правдивої ОУН та УПА, яка зродилася з ініціятиви тієї правдивої ОУН, звали "бандерівцями". Та назва прийнялася загально, її вживало й вживає

постійно НКВД й КҐБ в відношенню до всіх українських політичних в'язнів. Тому й у всіх совєтських тюрмах і концлагерах прийнялася назва "бандерівці" для всіх членів очоленої в 1940/41 рр. Степаном Бандерою ОУН та УПА. Окресленню "бандерівець" надали українські політичні в'язні своєю моральною міццю значення легендарної ідейности й моральної міці.

Особливу увагу з метою морального зломання присвятило НКВД, перезване згодом на КҐБ, провідним членам ОУН та командирам УПА. Др. Володимирові Горбовому, інж. Михайлові Сороці, мґр. Миколі Дужому, Пришлякові, Марчакові, та іншим КНВД після жорстокого засуду пропонувало помилування та вигідну працю в адміністраційному чи економічному апараті СССР, якщо вони підпишуть прохання про помилування та заяву про засуд ОУН і УПА й ідеї українського самостійництва взагалі. Їх вожено на "додаткові" слідства до Львова, до Києва, щоб "принагідно" показувати "щасливе життя" та "буйний розріст" "квітучої України", даний слідчий прикидався хитро "щирим у душі" українським патріотом й улаштовував "таємну" зустріч в'язня з їх шкільним товаришем, чи товаришкою, що жили "щасливим життям" і намовляли даного в'язня покаятись, засудити "бандерівщину" й жити "щасливо", як вони. Але, як жорстоке фізичне насилля, так і ті хитрі штучки НКВД-КҐБ виявлялися безуспішними супроти "бандерівців". Навіть тоді, коли введено в СССР новий закон про зміну "досмертної" кари, рівну 25-літньому ув'язненню, на рівну 20-річному ув'язненню і по відбуттю 20 літ ув'язнення в тюрмах і концлагерах даному "бандерівцеві" чи "бандерівці" пропонували звільнення по підписанню "заяви" про лояльність совєтській владі та засудження всякої діяльности проти червоної Москви, "бандерівці" виявлялися далі незламними: по двадцяти роках страждань і поневірювань в московських тюрмах і концлагерах вони воліли залишатися на дальших п'ять років ув'язнення, аніж купувати собі волю коштом упокорення.

Таку легендарну моральну міць демонструє особливо Юрій Шухевич, син Головного Командира УПА, ґен. Тараса Чупринки. Вже 14-річним юнаком він не злякався совєтських тюрм і концлагерів і не засудив свого батька і його ідей. Не зломався й після відбуття першого присуду, десятирічного побуту в совєтських тюрмах і концлагерах. І по других десяти

ГАЛИНА ДИДИК
Народжена 1912 р., померла 23.12.1979.

Галина Дидик народилася 1912 р. в селі Шибелині, Бережанського повіту. Ґімназію закінчила в Бережанах і після того учителювала.

Відома Рідно-Шкільна та Просвітянська діячка Бережанщини. Член ОУН від 1932 р. Провідниця дівочого відділу в повітовій, а потім окружній Екзекутиві ОУН. В період німецької й большевицької окупації України заступниця про-

відниці Червоного Хреста УПА, й провідниця УЧХ УПА Тернопільщини. У вересні 1947 р. звязкова Головного Проводу ОУН та Головного Командування УПА й персонально ґен. Тараса Чупринки-Шухевича.

5 березня 1950, при викриттю відділом НКВД бункра Головного Командира УПА, Галина Дидик була важко ранена і зажила отрую, але її відратовано й засуджено на кару смерти, замінену на 25 літ ув'язнення. Перебувши у Владимирській тюрмі та мордовських концлагерах 22 роки була з огляду на критичний стан здоровля звільнена і 23 грудня 1979 р. померла в Хрестинівці, Черкаської области. Своєю геройською поставою в тюрмах і концлагерах Галина Дидик здобула подив і пошану серед мас жіночих в'язнів УССР і всего членства ОУН-УПА.

роках страждань у тюрмах і концлагерах. Тоді НКВД, по відбуттю другого присуду, звільнило його й дало змогу закоштувати вільного життя, одружитися й побачити двоє своїх дітей, і знову діявольське спокушення: засудити батька і його ідеї, або новий присуд. І ще раз — незламний титан, Юрій Шухевич, без вагань вибрав друге: нових десять літ ув'язнення і 5 років вигнання.

Таку саму відданість ідеї боротьби за волю України та незламність виявили й українські жінки й дівчата, члени ОУН та УПА. Не зломали десятки літ тюрм і концлагерів Катрусі Зарицької, Галини Дидик, Одарки Гусяк та багато інших українських дівчат і жінок. Пропозицію звільнення по 20 роках на підставі нового закону, якщо піднишуть покаянну заяву, Катруся Зарицька, Галина Дидик відкинули з погордою так, як Володимир Горбовий, Євген Пришляк, Михайло Сорока, муж Катрі Зарицької.

Леґендарний героїзм задемонстрували 550 українських жінок, політичних в'язнів совєтського концлагеру в Кінґірі в 1954 р., що дружно взявшись за руки намагалися не впустити танки НКВД до мужеського відділу концлагеру, що їхали туди для заляканняі кривавого здавлення протестних штрайків. Вони всі загинули, розчавлені садистично московськими танками, залишивши потрясаючий приклад безграничної відданости боротьбі за волю України.

ДРУГА ЧАСТИНА:

ІНШІ ПРО "БАНДЕРІВЦІВ"

Учасників героїчної боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу в страхітливому періоді 1941-45 і після нього, членів ОУН-УПА-УГВР і їх однодумців, боротьби, що вписала одну з найславніших сторінок історії України, прозвали свої й чужі " б а н д е р і в ц я м и ". Про них була мова в цій праці. На закінчення подаємо думку про них інших: одну українця, нечлена ОУН-УПА, широко відомого довголітнього політв'язня совєтських тюрм і концлагерів, незламного Валентина Мороза, другу німця Артура Фурмана, що як політичний в'язень совєтських тюрм і концлагерів в 1950-1956 рр. мав змогу сам зустрітись і познайомитись там із "бандерівцями" та почути бумку про "бандерівців" інших в'язнів і третю жидівського довгорічного політв'язня совєтських концлагерів, Ідель Коґана.

Валентин Мороз

БАНДЕРА І БАНДЕРІВЦІ.

...Ми були тоді в Казахстані — 1956-ий рік. Група студентів зі Львова, що охоче поїхала на літні вакації в "телячих", товарових вагонах "на цілину", в ті краї, де Хрущов робив експерименти з чорноземом, пооравши сотні й сотні кільометрів навкруги, але не подумавши забезпечити це поле ні людьми, ні технікою, ані дорогами. Їх були потрібні робочі руки — для нас це була поезія...

На краю казахського аулу /села/ — прилісок, де живуть не-Казахи, а переважно Українці. Їдальня /примітивний ресторан/ — глиняна халупа; тут можна щось з'їсти, та й випити /це головне у Совітському союзі/. Не диво, що таке місце є "соушел клаб" для околиці. Здається, що всі неприкаяні люди з усього Совітського союзу, які не знаходять місця на землі, зібралися тут. Якийсь шофер-Москаль сидить у тягаровому авті /п'яний/ і має "спіч". Кругом — слухачі. Він напів-кричить, напів-плаче, напів-погрожує і напів-нарікає — типово російський жанр. Його тількищо набили. Хто? — "Бандеровци". Цілий його "спіч" — про "бандеровців". "Бандеровци", "бандеровци!" — половину всього тексту займає це слово.

Ми розпитали присутніх: що сталося? Виявляється, його набили... хлопці з Одеси! Ми усміхнулися між собою: які бандерівці в Одесі? Та й самі ці одесити, мабуть, уперше із

здивуванням почули, що вони є "бандерівцями". А проте всі ми відчули, що ми... бандерівці! І ті, що зі Львова, і ті що з Одеси. Уперше ми відчули, що ми є чимось єдиним. Там, в Україні, ми мали бар'єр між собою: "східняки" й "західняки". Тут якось всім імпонувало бути "бандерівцями". Всі збагнули /уперше!/, що ми, хлопці зі Львова й Одеси — це один світ, а той п'яний Москаль — то інший світ. Якщо буде зараз нова бійка, то будемо битися разом; дарма що ці хлопці надто дивні, надто "одеські" й неприйнятні для нас — і тим що вживають російську мову, і своєю поведінкою.

Так Москаль навчив розуму й об'єднав нас; дав відчуття єдности. Чим об'єднав? — Словом бандерівці. Ми не могли ніяк знайти маґічне слово, яке впихало б до однієї "бакси" і галичанина, і киянина, і одесита. Завжди стирчали якісь роги, чи ноги — ми не влазили всі до однієї категорії. А тут раптом це пішло легко.

Для цього п'яного Москаля в Казахстані слово бандерівець уже стало твердим символом Українця. Різниця між львів'янином і одеситом була для нього майже непомітна; бо під обома він добре чка міцний фундамент українства, яке він висловив терміном "бандеровци". І не тільки він. Скільки разів українську мову в Києві чи Харкові назвали "бандерівською"! Дівчину в Донбасі, яка розмовляла у товаристві українською мовою, називали "бандерівкою", хоч вона була напів-росіянка і мала російське прізвище. І що найцікавіше — називали її так без наміру образити; вживали це слово так само нейтрально, як би казали галичанка чи західнячка.

Тобто — слово бандерівець стало в розумінні російськомовного плебсу синонімом свідомого Українця. П'ятдесят років тому цей плебс замість бандерівець уживби слово петлюрівець, сто літ тому — мазепинець.

Завжди мусить бути знайдений символ епохи — така льоґіка!

Поліщук з-під Пинська сидів після арешту в Мінській тюрмі /столиця Білоруси, за межами України/. Кримінальник, що був разом з ним, сказав: "Я думав, що ти мужик, а ти бандеровець". У перекладі на нормальну мову це означає: всі в'язні діляться на три категорії. "Вори - це кримінальна корпорація, ніби мафія. "Мужик" — це колгоспник чи касир, що потрапив випадково до тюрми. І треті — то "фашисти" / у

МИХАЙЛО СОРОКА
Нар. 1911 р. - загинув 16 червня 1971 р.

Михайло Сорока народився 1911 р. По закінченню ґімназії студіював на Політехніці в Празі, де здобув диплом інженера.

Член ОУН від ґімназійної лавки. Під час побуту у польській тюрмі познайомився з відомою активісткою ОУН, Катрусею Зарицькою, з якою по розвалі Польщі й виході на волю одружився.

В 1940 р. заарештований разом з дружиною большевиками і як член Крайової Екзекутиви ОУН засуджений і вивезений до концлагерів НКВД на Сибірі. Широко відомий і шанований серед вязнів большевицьких концлагерів.

Після смерти Сталіна був організатором штрайків вязнів у концлагерах і за те, та за писання протестних меморіялів у в 1952 р. його засуджено вдруге на кару смерти, замінену на 25 літ увязнення.

Помер Михайло Сорока несподівано на удар серця в мордовському концлагері 16 червня 1971 р. Його дружині не дозволено бачитись з умираючим, ані бути на похороні, а родині відмовили видати тіло помершого й перевезти в Україну.

довоєнному злодійському жаргоні/, тобто всі, що сиділи в тюрмі за політичні мотиви. При тому слово "фашисти" не вживалось як образ — просто у примітивній кримінальній голові кожний опонент комуністичного уряду був "Фашистом".

Але після війни, десь у кінці 40-х років, замість "фашист" у вжиток міцно входить слово "бандеровець". То не мусив бути Українець. Також Литовець, Естонець, Грузин — всі, хто був проти імперії, зараховувався до "бандерівців".

Це особливо важливо: уперше в нашій новій історії українська політична термінологія вийшла за межі нації і була вжита в маштабі Східньої Европи й Сибіру. Потім вона рознеслася ще далі. Старенька польська бабуся в Ню Йорку, зобачивши на плякатах мініфестації слово Ukrainian зробила висновок: "То бандерувци". Московський волоцюга, що побував після війни в Західній Україні, розповідав мені потім, як він зустрів "Бандеру". Звичайно, він бачив когось з УПА, але будь-який опозіціонер з України у нього /як і у всіх/ називався бандера.

Хтось міг би сказати: це льоґіка плебсу. Ні, не тільки... У вірші Стуса українська історія простягається "від Мазепи до Бандери". Гадаю, кожен згодиться, що "феномен Стуса" належить до найаристократичніших явищ у нашій культурі.

Отже, ми всі є давно бандерівцями, хочемо ми цього чи ні. Так само, як і мазепинцями. Так само, як і шевченківцями. Ми всі бандерівці — якщо дивимось на себе не з мишачої нори, а з історичної говерлі. Бо мусить бути на кожному історичному етапі символ, що дає ім'я й об'єднує. Його не вибирають — він приходить сам. Тобто його вибирає не свідомість а інтуїція. На всі еміґраційні вияснення / хто ліпший, хто гірший/ він відповість коротким віршем, якого всі знають /і охоче повторюють/ в Західній Україні.:

Їде Сталін на свині, Гітлер на собаці,
А Бандера на коні, всіх їх має . . . .

Як бачимо, цей історичний символ уже віддзеркалений і в фолькльорі.

1) На еміграції цю широко відому в Україні сатиричну коломийку модернізовано так:

"Їде герр Книш на свині, Плавюк на собаці,
А Бандера на коні, має обох . . ."

Очевидно, мова тут не про Бандеру як живучу людину, а про Бандеру, як прийнятий українським народом і ворогами символ українського безкомпромісового самостійництва.

Артур Фурман.

БАНДЕРІВЦІ!

Як часто чув я цю назву під час мого довголітнього перебування в неволі. Скільки гордости було в ній, коли її вимивляли вороги Москви й комунізму, скільки ненависти, коли цю назву викрикували чекісти! Бандерівці! - це був для нас бойовий клич, гасло. Бандерівці - звалося полум'я, що його не могла згасити найстрашніша буря терору.

Я Бандерівець!...

Хто міг таке твердити, цей був найхоробріший з хоробрих. Бути бандерівцем означало бути "упривілейованим".Але цього "привілею" не можна було дістати як подарунок, його треба було вибороти, витерпіти. Одне слово - для українця не було більшого відзначення, як це: бути бандерівцем.

Бандерівці на фронт!...

Де не лунало це гасло під час в'язничних повстань в СССР? Всюди! Там де спалахували вогні розрухів, бандерівці творили аванґард. Так було на Далекому Сході, так було в Казахстані, в Сибіру,над Льодовитим морем. Серцем і мозком наростаючої революції були бандерівці.

Бандера - наш визволитель!...

Генерал Айзенгауер, ген. де Ґоль, німецький кацлнр Аденауер - безперечно великі мужі й безумовно вороги комунізму, але жодний в'язень чи засланець-українець не ждав від них визволення з московсько-комуністичної неволі. Цього визволення очікувано тільки від однієї людини, вплітаючи свою надію в кожну молитву: Бандера!Яке значення мало питання дипломатичної і військової сили? Для мільйонів українців обабіч загороди з колючого дроту Бандера мав вартість цілої армії, слава його революційних чинів, блиск його імени й творча динаміка його революційної особистости, що впливала на нас із велетенською назламною силою, не зважаючи на безмежну географічну віддаль, зрівноважували силу танків і літаків, яких він не мав.

Бандера - наш провідник!...

Бандера не був провідником тільки однієї організації, він був провідником усього народу, поневоленого, але не скореного й воюючого українського народу. Я цілком свідомий того, що це твердження натрапить на спротив деяких українських екзильних політиків. Але я тверджу тільки те, що відчували й

думали сотні тисяч українців поза залізною заслоною. Провідництво Бандери беззастережно визнали всі українці, бо понад партійними розходженнями височіло одно-єдине, найбільше: Батьківщина. Тепер, коли пройшло вісім років з того часу, я можу з усією рішучістю твердити, що Бандера мав більше друзів, послідовників та прихільників поза залізною заслоною (і далі має), ніж на її західньому боці. Велич його особистости швидше збагнули ті, хто, не зважаючи на місце свого перебування, безперервно бореться за свою свободу.

Бандера - це Україна!...

Коли хто говорив про Бандеру, той одночасно думав про Україну. Обидві назви зіллялися в одне й те саме. Бо Бандера уосіблював у собі найкращі й найбільші чесноти українського народу, був для сотень тисяч, та мільйонів вимріяним символом волі й незалежности.

Хто з них особисто знав Бандеру? Скільки з них справді були членами ОУН? Не велика кількість. І цих кількох, які його бачили, чули, чи говорили колись з ним, називалися щасливцями, їм заздрили, навіть не приховуючи цієї заздрости. В цьому саме велич Степана Бандери. Ще за свого життя він став національною легендою, героєм, я навіть відважусь сказати: святим. Мабуть, не було ні одного бараку, заселеного в'язнями чи засланцями-українцями, де не було б його портрета. Цей портрет переховувано як найбільші скарби і він ніколи не дістався до рук чекістів. В концентраційних таборах і селищах примусово поселених запроторенців ходили про нього безчисленні оповідання й легенди. Були й такі, що знали напам'ять його писання, текст його промов і закликів. Кур'єри й вістки з-за кордону давали найдокладніші інформації про його революційні дії.

Але Бандера мав своїх послідовників і прихильників не тільки серед українців. Ні, інші немосковські національні групи теж уважали його своїм. Революційна сила, що випромінювала його особистість, не знала жодних національних меж. Його можна було або безмежно любити. або безмежно ненавидіти. І це останнє робили не лише серед московських комуністів. Москалі-невільники в таборах примусової праці теж бачили в ньому смертельного ворога, знищувача московської імперії.

"Ненавиджу комуністів, - сказав до мене одного разу

НІЛЬ ХАСЕВИЧ.
**1905 - † 1950.*

НІЛЬ ХАСЕВИЧ, син незаможних селян, народився 1905 р. в селі Дюксин, пов. Костопіль, на Волині. Малим хлопцем впав жертвою нещасливого випадку: Віз, яким він їхав з батьками, був розбитий поїздом, батько Ніля загинув, а малий Ніль втратив ліву ногу. Народню школу закінчив у своєму селі, тоді, борикаючись з труднощами, здобув уривано середню освіту. 20-літнім юнаком, з дерев'яною протезою, що сам її зробив, іде до Варшави, студіювати мистецтво. Пробиваючись власними силами, кінчить варшавську Академію Мистецтв, докінчивши одночасно середню освіту. Як графік здобув на міжнародній виставці в Варшаві третю нагороду. Перед ним розкривається кар'єра мистця.

Але він - вірний син свого народу. Член ОУН, переходить у 1943 р. у підпілля до УПА, щоб своїм мистецтвом прикрашувати підпільні видання ОУН і УПА. В 1952 р. вийшов у Філядельфії альбом його дереворитів п.з. "Графіка в бункрах УПА."

Відомий у підпіллю під псевдом "Бей-Зот", Ніль Хасевич загинув від московської гранати у бункрі УПА в 1950 році.

москаль-білогвардієць, - але і в некомуністичній Росії є для Бандери тільки одне місце: шибениця.

Чи скритовбивчий замах на Степана Бандеру допоміг Кремлеві перемогти внутрішній і зовнішній фронт українського народу? Хто переконаний, що так, той не знає українського народу, а бандерівців і поготів! Так само, як московські замахи на Симона Петлюру й Евгена Коновальця не могли припинити української визвольної боротьби, так само вбивство Степана Бандери не поставило на коліна українських націоналістів. Боротьба продовжується аж до переможного кінця. Навіть мертвий Бандера надалі залишається найбільшим і найгрізнішим ворогом Москви. Його дух живе - я глибоко переконаний всюди там, де залишилися його борці: в Україні, в Сибірі, Казахстані й на всіх просторах тиранської імперії, ім'я якій є: СССР. Він і далі наснажує їх до святої боротьби й перемоги. Цим борцям під прапором Степана Бандери, з якими я мав щастя жити і спільно боротися, із найбільшою радістю та дружньою любов'ю, присвячую ці слова.

Ідель Коґан

БАНДЕРІВЦІ В СОВЄТСЬКИХ КОНЦЛАГЕРАХ [1)]

Ох, і було їх там! Казали, що половина всіх політичних в'язнів по всій Сибірі були бандерівці.

Ви знаєте, совєти кожного українського самостійника, що проти москалів, як вони кажуть "за самостоятельну Україну", звуть бандерівцями. Москалі, совєтська власть йому не "нравилась", значить - український націоналіст, "бандьора". Зараз по війні їх було в большевицьких концтаборах сотні тисяч.

Довголітній каторжник Омелян Польовий («Остап») командир 3. ВО «Лисоня» у 1943 - 1946 рр.

(Фотографія з кінця 1940-их рр.)

Такі, що справді були в УПА або в організації Бандери, такі, що помагали їм якось і навіть ті, що просто своїм наставленням могли стати "бандерівцями". Дуже багато їх згинуло. По смерті Сталіна "дрібніших" звільнили, залишалися ті, що їх засудили на двадцять, двадцять п'ять літ.

У совєтських тюрмах і концлагерах бандерівці мали дуже добру славу. Тверді, з'єднані, бойові. Там дуже багато кримінального елементу, "блатні", що тероризують інших в'язнів. Вони пробували взяти під ноги й бандерівців, але дістали болючого прочухана. Боротьба була кривава, але "блатні" навчилися скоро, що "єслі ето бандєровець, нє троґай єво!" Те саме між жінками-в'язнями. "Бандерівець" чи "бандерівка" кожний в'язень совєтських концлагерів вимовляє з респектом.

Дай, Боже, і жидам таких, як Горбовий, Пришляк, Марчак, Дишкант, Сорока й сотні інших.

Горбовий... це фантастичне поєднання глибокого знання і бойової твердости в одній особі. Такої живої енциклопедії я ще не зустрічав. Що не запитаєш його, все знає і відразу відповість. Навіть по-жидівськи говорить і все про жидів знає. Я б його головним рабіном Ізраїлю зробив. А який твердий! Двадцятьвісім років тюрми й концтаборів видержав і не заломився. Його вперто намовляли "покаятися" і засудити український націоналізм і за те його відразу звільнять і високе становище дадуть. А він завжди: "Ні!" Приїзджали з Москви і намовляли мене, щоб я вплинув на нього, щоб "розкаявся". То я їм казав: "А що я можу? Ви знаєте, що Ґарбавой бандерівець. Скеля! Не розлупиш!

---

1) Уривок з П. Мірчук. Зустрічі й розмови в Ізраїлю. 1982, ст. 79.

ТРЕТЯ ЧАСТИНА:

В ДЖУНҐЛЯХ ЕМІГРАЦІЙНОГО ПОЛІТИКАНСТВА

Українська еміграція до Другої Світової Війни була заробітчанською. З України виїзджали окремі одиниці з економічних спонук, шукаючи за морем кращих умовин життя. Їх гнали з Рідного Краю на чужину злидні. Це, в основному, було простолюддя, малограмотне, без усяких фінансових засобів, тому і в новому світі кинене відразу на саме дно економічного уверствування.

А все ж таки, воно виявило подиву гідну духову міць. Як підсніжки з-під снігу, появляються в Новому Світі українські церкви, українські організації, українські економічні установи, українська преса, народжується й українське політичне життя. Народжується й верства української інтелігенції.

Напередодні й на початку Другої Світової Війни українське організоване життя завершується створенням Українського Конґресового Комітету в ЗСА, УККА, та Комітету Українців Канади, КУК, як єдиного крайового представництва українців, яке об'єднювало все українське життя даної країни. Таке об'єднання досягли українські емігранти і в інших країнах Америки.

Ставши самотужки "на-ноги", українська "стара еміграція" зуміла в періоді між першою і другою світовою війною дати теж поважну піддержку, головно фінансову, теж українському народові на Рідних Землях, зокрема українському революційно-визвольному рухові, УВО й ОУН.

"Стара еміграція" болюче відчувала дошкульний брак достатнього числа української інтелігенції. Нова, велика хвиля української еміграції після Другої Світової війни мала виразне політичне підложжя: На чужині опинилися ті, яких політичні обставини змусили втікати з Рідного Краю і ті, що їхали на еміграцію з політичними завданнями. Та хвиля принесла велике число української інтелігенції, людей з середньою і вищою освітою. Тому зросли сподівання, що це суттєво зміцнить українську громаду й піднесе на найвищий рівень українське громадське і політичне життя на еміграції, головне в Америці.

Такого сподівання в Европі нова хвиля української еміграції не виправдала. Витворена українськими політичними емігрантами атмосфера громадського і політичного життя "ді-

півсько-таборової епохи" болюче нагадувала атмосферу джунґлів. Були сподівання, що з переїздом до Нового Світу українські політичні діячі втоплять у океані свої спори, свари, партійне мрякобісся та хворобливі партійні претенсії й об'єднано стануть до праці в користь української визвольної Справи, використовуючи для цього велетенський політично-моральний капітал протинімецької й протисовєтської боротьби ОУН і УПА.

На горе українській справі, цього не сталося. Українські політичні партії й "середовища" та українські громадські і політичні діячі дбайливо перевезли зі собою до Нового Світу задушливе барахло політиканської гризні, створюючи цим і тут джунґлі еміграційного політиканства.

Запах тієї атмосфери джунґлів відчув я зараз по моїм переїзді до ЗДА в 1952 р. на черговій Конвенції УККА, що відбувалася того року.

Несподіванкою для мене було вже те, що одною з найважливіших частин Конґресу визнано б е н к е т. Мене це вразило боляче: український нарід на Рідних Землях умліває у смертельному змагу не лиш за свої право, а й за само існування, а українська політична еміграція на чужині — бенкетує! ...Скоро побачив я, що бенкетує не тільки на конвенції своєї централі, а на кожному зїзді і поза конвенціями й зїздами — при всякій можливій нагоді...

Далі побачив я, що „пупом" кожного бенкету є — президіяльний стіл: Хто за президіяльним столом сидить і в якому порядку, а хто з них і в якому порядку буде на даному бенкеті промовляти.

Ввійшовши на бенкетову залю, я зустрів багато моїх знайомих і заговорився. Коли прийшлось сідати за стіл, я побачив, що всі місця вже зайняті. Нарешті я побачив, що при одному зі столів на переді є два місця вільні. Я підійшов туди і спитав, чи місце вільне.

— Це місце призначене для професора Грановського. Якщо його допустять за президіяльний стіл, то місце буде вільне. А як ні, то тут буде сидіти він.

— А це місце премієра Мартоса. Якщо його допустять за президіяльний стіл, то буде вільне, а як ні, то тут буде сидіти він. Я піду розвідаю.

Він пішов, а другий почав розмову зі мною:

— Бачите, дурний інженер Шмарконос думає, що колишнього премієра Мартоса, що казав, "Або така Україна, як наша партія хоче, то значить соціялістична буде, або ніяка!" повинні саджати за президіяльний стіл Конвенції УККА! Та ж через нього і його партію Україна опинилася в большевицькій неволі!

— А хто цей пан, що пішов розпитати про ситуацію?

— О, це "інженер" Шмарконос! Закукурічений соціялістичний примітив! Перед війною мав кілька кляс ґімназійних, а по війні його партійні "боси", що створили УТГІ в Чехословаччині, надали йому диплом "інженера", хоч він матури не мав і залишається півграмотним.

Повернувся перший з вісткою, що мабуть проф. М. Мартоса покличуть за президіяльний стіл і пішов на розвідку другий.

— Вибачте, — питаю першого, як пішов другий. — Хто є цей пан?

— О, "інженер" Свинопас! Мельниківський нацист, крикун тієї партії, що компромітувала нас коляборацією з Гітлером! Він зве себе інженером. Але він не має й матури, бо його за Австрії покликали до війська з сьомої ґімназійної кляси, а по війні він в Чехії працював у німецькою "бавера" економом і тому називає себе "інженер". Подивіться у список студентів УТГІ, там є моє ім'я але його імені на знайдете нігде!

Другий повернувся. До президіяльного столу запросили і проф. Мартоса, і проф. Грановського. Місце для мене знайшлося. Я звернувся до обох:

— Вибачте, як ваше прізвище?

— Інж. Красконос! — представився перший. Представився й другий: Інженер Степан Куропас!" — представився другий. —"Ну, а як там ситуація?" — поставив я обом питання. — "Погано! Бандерівці завзялися перебрати УККА!" — "Бандерівці?" — прикидаюся незнайком. — "Хто вони такі?" — "Що! Не знаєте? Та оті братовбивці, що в Україні тільки те й робили, що мельниківців мордували. Там тисячі мельниківців вимордували, а тепер тут хотять все у свої руки перебрати!" — "О, то ті, — киваю головою. — Я чув про них. Вони в Австрії, як було у летючках, провідного мельниківця Лукіяновича ножами на смерть зарізали, а в Баварії мельниківському вождеві Гайвасові вибрали очі, обрізали вуха і язик і тоді добили." — "Ті, ті, виродки, що мають на своїм сумлінню десятки тисяч мельни-

ківців, що своїми грудьми боронили Україну перед ґестапом!" — "Але, — кажу, — мельниківці таки непереможні. Бандерівці їх мордували, а вони мають таку цілющу й живущу воду і от того пошматованого на смерть Лукіяновича помастили тими водами і він ожив, все позросталося краще, як було, а Гайвасові відрізаний ніс відріс, і вуха і він ще краще виглядає як перед тим. Вони обидва сидять отам при столі, подивіться на них!" — Куропась підскочив: "О, то ви той бандерівський недопалок, що на горе Україні вийшов з Авшвіцу не комином, а брамою!" — "Так, той, що вийшов з Авшвіцу брамою, як гітлерівська Німеччина завалилася, а не комином, на горе тим, що мене туди спрямували, видавши в руки ґестапа. Але, слухаючи вас і дивлячись на вашу роботу я хочу пригадати вам анекдотичну Іцкову історію з моральною наукою. Ви чули її?" — "Ні, оповіджте нам, — зацікавився Куропась. — "Вона така: Питав у школі учитель, хто оповість якусь історійку з моральним поученням. Іцик зголосився й оповів таке:

"В зимі на даху сидів горобець. Було дуже зимно, горобець замерз і впав на дорогу мертвий. Але йшла корова понад горобця і на замерзлого горобця ляпнуло щось тепле. Він від того ожив і зачав тріпатися. А недалеко сидів кіт. Він побачив, що горобець тріпається, скочив на нього і зїв його. І все." — "Ну, а де ж тут якесь моральне поучення?" — питає учитель. —"Якто де? Воно тут є з приповідки "Як-йис обляпаний, то не тріпайся!"

"Оцю приповідку — закінчив я — як осторогу для вас, мельниківців, я хочу вам з притиском пригадати: "Як ти обляпаний, то не тріпайся!"

Та коротка пригода показала мені обличчя партійного політиканства серед української громади на еміграції з його мораллю. Поруч Українського Визвольного Фронту існує тут безліч партій, партійок, груп, середовищ з їхніми вождями й вожденятами. Кожне з них кожному ворог. І партійно, і персонально вони шанують себе так, як згадані інженер Шмаркоиос інженера Свинопаса і навпаки, але — усіх їх єднає — патологічна ненависть до Українського Визвольного Фронту, до "бандерівців", що діяли в час війни в Україні як ОУН-УПА-УГВР і на еміграції продовжують боротися за ідеї ОУН-УПА-УГВР. Чому?

"БРАТОБИВСТВА"

Постава Організації Українських Націоналістів, ОУН, яку рішенням Другого Великого Збору в квітні 1941 р. очолив Степан Бандера, з одної сторони, а організації полк. Андрія Мельника, що її створено після усунення А. Мельника і горстки його однодумців з ОУН рішенням того ж Великого Збору ОУН, з другої, супроти гітлерівсько-німецьких окупантів України в 1941-45 роках, розкрила повністю суть і характер обох організацій: самостійницько-державницький і революційний очоленої Степаном Бандерою ОУН і опортуністично-коляборантський організації Андрія Мельника.

Зберігаючи свій опортуністично-коляборантський характер вперто і послідовно весь час німецької окупації України, мельниківці вкрилися гнітучою неславою. Тому, по закінченню Другої світової війни, опинившись всеціло на еміграції, мельниківці повинні були розв'язати свою організацію і кожний з них повинен був регабілітуватися хоч частинно перед українською спільнотою чесною працею в користь української справи на громадському й політичному полі. На-жаль, мало хто з них здобувся на такий рішучий крок. Навпаки, вони як організація, виявили непогамовану жажду й далі грати видну, а то й керівну ролю в українському й політичному життю. Насамперед, вони кинулися замазувати в опінії української спільноти на чужині ту разючу політично-моральну різницю між очоленою Степаном Бандерою ОУН та організацією мельниківців: не маючи нічого похвального в реєстрі своєї діяльности на Українських Землях, вони стали з гістеричним шалом знеславлювати "бандерівців" — ОУН-УПА-УГВР, не перебираючи в засобах: наклепами, плюгавленням, безсоромним фальшуванням правди.

Особливе місце в циклю тієї кампанії мельниківців займає барабанне обвинувачування бандерівців у "братовбивстві". Бандерівці, мовляв, в час німецької окупації України масово вистрілювали й в нелюдський спосіб мордували мельниківців, найкращих українських патріотів і неперевершених революціонерів, що своїми грудьми захищали український народ перед гітлерівськими наїзниками.

Український народ неймовірно м'якосердний і співчуваючий і як тільки українська людина вчує, що когось мордували, катували і стріляли, то відразу прослезиться і оточує глибоким

співчуттям жертву, а ненавистю того, хто мордував, не допитуючись, хто ж це, кого, де, як і за що "мордував". Ілюстрацією тієї особливої риси вдачі українців є факт, що коли німці втікали в останніх місяцях війни з окупованих країн, то поляки, французи, юґослави шматували ножами не тільки зловлених гітлерівців в уніформах, але й цивільних членів німецької окупаційної влади, а чехи обливали зловлених есесів бензиною й палили живими; жиди ще й сорок літ після війни розшукують по всьому світі за тими, що хоч трошки якось помогали німцям нищити жидів, щоб жорстоко помститись; а українці не тільки ніодного втікаючого ґестапівця не мордували, ніколи ніде за вчорашніми старшинами ґестапо й СД, які вішали українців, не розшукували, але як "бідний" німець втікав з совєтського полону й переходив через українське село, то жалісні українські селяни ділились з ним останнім куском хліба і приймали до хати переночувати. І на оцю особливу українську чутливість й взялись загравати мельниківці. "Ми такі бідні, нас бандерівці били, мордували!" — скиглять вони, будучи певними, що розчулені слухачі не стануть питати їх: "А хто ж то бив вас, де, коли, як? А якщо бив, то за що?"

Такі демаґоґічні трюки політичних шарлятанів можна б збути погірдливою мовчанкою. На жаль, вони за часто приймаються за правду і затруюють атмосферу громадського життя української спільноти. Тому уважаємо конечним розглянути їх серйозно.

Перш за все, — що таке "братовбивство"?

Якщо прийняти, що всі люди є собі брати, то кожна війна є масовим братобивством: хто йде на війну і стріляє, є братовбивником, а хто на війні згинув є жертвою братовбивства. Але знаємо, що такої клясифікації не приймає ніхто. Навіть кожна релігія в світі, включно з католицькою, розрізняють війни проти божих законів і війни в обороні правди божої і благословлять тих, що вбивають ворогів правди божої. По цивільному, тих, що вбивають ворога в обороні божих і людських прав, в обороні волі свого народу, у всіх народів світу вважають не братовбивцями, а національними героями.

Братовбивчими можна називати війни, що ведуться внутрі того самого народу на партійно-політичному чи сектовому тлі. Але й тут слово "братовбивство" конечно вживати дуже обережно заки його до котроїсь зі сторін спору стосувати.

ВАСИЛЬ БАНДЕРА
нар. 1917 р. - загинув 1942 р.

Василь Бандера, другий з молодших братів Степана Бандери, народився 1917 р. Ґімназію закінчив у Стрию й опісля студіював філософію на Львівському Університеті.

Член ОУН від 1937 р., в 1937-39 член Повітового Проводу ОУН у Львові.

В липні 1941 член Повітової Управи Станиславова. Арештований ґестапом 15 вересня 1941 був перевезений до тюрми у Кракові, а в липні 1942 р. до концлаґеру Авшвіц і там в перших днях по-варварськи закатований на смерть. /Знимка з концлаґеру Авшвіц/.

Ніяк не можна звати братовбивством вимір справедливости. Якщо законний суд даного народу визнає члена того народу винним у поповненні ним злочину і засудить на кару смерти, то ані даного судді, ані виконавця присуду аж ніяк невільно звати "братовбивцем".

Це є ясне й недискусійне, коли дана нація має свою власну самостійну державу і її суд діє згідно з її законами, в інтересі даної нації. Але, ця чіткість затемнюється в випадку поневоленої нації, коли на її території діють не її судді і не її закони, та й не в її інтересі. В інтересі поневоленої нації мусить діяти хтось інший: її революційна організація. Ось тут саме починаєтья тонкість розрізнення, де є закон і добро нації, а де партії чи організації, і тільки інтерес даної партії. І, якщо члени партії, чи організації, вбивають члена другої тільки тому, що член іншої партії, або інакших політичних поглядів, то це й є політичне братовбивство.

Закон про злочин національної зради і співпраці з окупантом проти свого народу обов'язує в усіх народів від найдавніших часів. Тому, коли члена поневоленої нації, що став на співпрацю з наїзником проти своїх братів, за те постигне кара смерти з рук месника, то це не братовбивство, а справедливий революційний вимір кари. Строге зберігання цього закону особливо важливе для поневоленої нації, бо заторкає питання "бути-чи-не-бути" даної нації. Зрадник, що стає на службу ворога проти свого народу, грізніший як сотня ворогів, бо наносить важкі удари знутра, тому кожний поневолений нарід карає за це винного карою смерти.

Так поставилися до національних зрадників і українські організації УВО й ОУН. На історію дій УВО припадає велике число виконаних присудів смерти на тих українців, що стали на службу польської поліції проти свого народу. Голосним між ними було вбивство боєвиком УВО в 1927 р. українця, що став на службу польської поліції, Гука. Цей випадок обговорювано тоді теж у пресі противників УВО. Але, ніхто не назвав того вбивства провокатора "братовбивством", бо коли виявлено його службу польській поліції проти українського народу, ніхто з українців не вважав більше Гука своїм братом.

Ще голоснішим актом із дій УВО було вбивство в 1922 р. українського журналіста Сидора Твердохліба. Колишній вояк УГА, Твердохліб після окупації Галичини створив разом з о.

Ільковим і др. Данилевичем хрунівську партію, що пропагувала льояльну співпрацю з польською окупаційною владою. УВО визнала таку дію явно шкідливою для української самостійницької справи і видала на Твердохліба присуд смерти, що його бойовики УВО виконали. І в цьому випадку ніхто з українців з-поза гурту однодумців Твердохліба не назвав цього "братовбивством". Таких вимірів кари на зрадниках виконала УВО більше і ні в одному випадку не звано цього "братовбивством".

В "Нарисі Історії ОУН" в розділі "Ліквідування конфідентів і донощиків" подано 15 випадків, коли бойовики ОУН виконали присуд смерти на тих українців, що стали на службу польських займанців проти свого народу, з виразним роз'ясненням такої акції ОУН:

"При цьому треба зазначити, що ОУН ніколи не стосувала кари смерти супроти когось із українців за самі його політичні погляди, які вони не були б, а тільки за доведену активну співпрацю з ворожими чинниками в поборюванню українських самостійників. При цьому в засаді відбувався організаційний суд. Якщо під час судового слідства виявлялося, що дана людина, українець, є справді провокатором, чи поліційним донощиком і діє на шкоду українській справі, тоді організаційний суд судив дотичну людину за національну зраду на смерть і присуд виконувано."[1)]

Згадані вище присуди були виконані тільки за два роки, 1930-1931. Всі вони були апробовані Головою і членами центрального Проводу ОУН. І ніхто ніколи не плямував за те полк. Є. Коновальця й членів ПУН "братовбивниками".

Оцю методу оборони перед агентами ворожої поліції стосувала ОУН й за німецької окупації України. В умовинах німецької окупації висота кари була ще більше виправдана, бо коли агент на службі польської поліції видавав члена ОУН на кілька чи кільканадцять літ польської тюрми, то агент на службі німецького ґестапо видавав члена ОУН чи УПА ("бандерівця") на шибеницю, розстріл, або повільну смерть в страхітливих "млинах смерти", концлагерах ґестапо.

І, якщо показувалось, що виявлений агент ґестапо, який видав на смерть членів українського революційного підпілля є членом організації Андрія Мельника, то чи належало давати

1) Петро Мірчук. Нарис Історії ОУН, т. 1, ст. 365-366.

йому замісць кулі месника золоту медалю і проголошувати його примірним українським патріотом? Автор цієї праці провів весь час німецької окупації України у німецьких "млинах смерти". Але, по війні, збираючи матеріяли до історії ОУН і УПА, я переглянув усі доступні документи і списав свідчення багатьох провідних членів ОУН і УПА, що керували протинімецькою бротьбою ОУН-УПА. І, ні в документах не знайшов я, ні в свідченнях не чув ні про один випадок, щоб "бандерівці", тобто ОУН і УПА застрілили українця тільки за те, що він був "мельниківцем", чи членом якоїсь іншої української партії чи організації. В кожному випадку ішлося про співробітника ґестапо й СД, якому доказано його вину супроти українського народу.

Зиновій Книш згадує, як то він по розвалі Польщі опинився на Лемківщині і там раз переслухував українця:

"Виглядав я справді грізно... Вас обвинувачують, що ви були конфідентом польської поліції, доносили на українців, віддавали в польські руки членів ОУН!" — Говорю грізно, нема в мене милосердя, не може бути ласки для тих, що гнали в тюрму наших друзів."[1)]

Чому ж, тоді, той сам грізний Книш вимагає не тільки милосердя і ласки, але й визнання українськими патріотами тих з мельниківців, що ставши на службу німецьких окупантів, ґестапо й СД, видавали членів ОУН і УПА не до тюрми, а на розстріл чи смерть на шибениці? Тому, що вони — члени організації А. Мельника?

У своїх писаннях на тему "бандерівського братовбивства" Книш говорить про сорок, чотириста, чотири тисячі, а то й сорок тисяч мельниківських жертв "бандерівського братовбивства". Але, за сорок літ своєї писанини він не відважився подати хочби одно прізвище мельниківця, якого справді вбили "бандерівці". Бо тоді легко виявилося б, що це був відомий агент ґестапо й СД, на сумлінню якого лежала смерть багатьох "бандерівців". Замість цього, вік обвинувачує бандерівців у смерті "мельниківців", які не були на службі ґестапо чи СД. Ті випадки ми й розглянемо.

Повертаючись до уточнення "братовбивства" устійнюємо, що політичним "братовбивством" можна звати ті, і лише ті, випадки, коли українець вбив українця тільки за те, що той був

1) З. Книш. Перед походом на схід, т. 1, ст. 165.

інших політичних поглядів, або належав до іншої української, не-коляборантської, партії чи організації.

На грані кар організаційної дисципліни і "братовбивства" стоять випадки, коли революційна організація карає смертю свого члена за те, що він змінив свої погляди. Якщо не існує очевидна загроза виявлення даним членом організаційних важливих таємниць і діяння на шкоду організації, то карою в такому випадку повинно бути тільки усунення з організації. Якщо ж такої загрози не було, а особливо, коли існує підозріння, що провідник обвинуваченого надужив свого становища і прикрив вимогою дисципліни особисту помсту, тоді це можна звати "братовбивством".

СПРАВА "ОУН-ЗОВ"

Таким випадком була в 1935 р. справа "ОУН-ЗОВ", коли від куль бойовиків ОУН загинули члени тієї ж ОУН Михайло Копач, повітовий провідник Львівщини, Марійка Ковалюк, референтка жіночого відділу в повітовій Екзекутиві ОУН, член львівського повітового проводу ОУН Володимир Мельник і повітовий провідник ОУН Миколаївщини Андрій Данчевський, які відмовились підпорядкуватися новопризначеному на пост голови КЕ ОУН, Левові Ребетовові, поки наперед не буде розглянене їхнє обвинувачення проти Л. Ребета. Ребет обвинуватив їх у "бунті" і створенню окремої ОУН-ЗОВ і висунув підозріння, що Копач робить це на доручення польської поліції. Таке підозріння не було доказане і навіть не поширювано його на інших членів "ОУН-ЗОВ", тому залишається оправдане підозріння, що присуд смерти видав на них Лев Ребет, піддержаний тодішнім бойовим референтом КЕ ОУН, Миколою Бігуном, із особистої помсти. Цей випадок можна вважати або актом особливо гострої організаційної дисципліни, або "братовбивством", бо ж обвинувачених вистарчало усунути з ОУН і дозволити їм творити іншу, нову організацію. Якщо прийняти другу клясифікацію, тоді треба ствердити, що першим "братовбивством" була справа "ОУН-ЗОВ", а виконавцями того братовбивства були Лев Ребет, пізніший творець "двійки", Микола Бігун, пізніший співтворець мельниківської організації і Ярослав Барановський, який апробував карну акцію Ребета-Бігуна проти членів "ОУН-ЗОВ". Бандера з іншими членами його КЕ ОУН перебував тоді у польській тюрмі.

ВБИВСТВО М. ТУРАША-"ГРАБОВСЬКОГО"

Другий випадок на грані "залізної " організаційної дисципліни і братовбивства є загибіль Крайового Провідника ОУН Мирослава Тураша-"Грабовського" в 1939 р. Коли кілька тижнів по смерти полк. Єв. Коновальця Провід ОУН в Україні був повідомлений про "таємний заповіт Коновальця", яким він перед своєю смертю призначив, нібито, своїм наступником полк. Андрія Мельника, Крайова Екзекутива ОУН висловила свій рішучий спротив, ставлячи в сумнів існування якогось таємничого призначення Коновальцем Мельника на пост Голови Проводу ОУН в випадку своєї смерти, та протестуючи проти передавання посту голови Проводу ОУН А. Мельникові, який членом ОУН ніколи не був. На початку літа 1939 р. тодішний Крайовий Провідник ОУН Мирослав Тураш-"Грабовський" виїхав за кордон, щоб там в безпосередній зустрічі з головним проводом ОУН ладнати цю важливу справу. Стверджено, що Тураш прибув до Праги й Відня і там мав зустрічі з А.Мельником, Ярославом Барановським і іншими членами Проводу. Йому було доручено вертатися до Краю і ждати на виклик на Другий Великий Збір ОУН, на якому ті справи будуть розглянені й полагоджені. Після цього всякий слід по Турашеві загинув і таємниця загибелі Крайового Провідника ОУН Тураша залишається нерозгаданою таємницею. Л. Ребет у своїх споминах зве це "актом залізної руки" Ярослава Барановського і А. Мельника [1], тобто замордуванням Мирослава Тураша, Крайового Провідника ОУН, на наказ полк. Мельника як нового "Вождя" ОУН і Ярослава Барановського, секретаря ПУН і референта зв'язку з Краєм, за "непослух". Звичайною карою за такий "непослух" в ОУН було усунення винного з даного організаційного посту, а гострішою усунення з ОУН взагалі. Тому скрите замордування Тураша, Крайового Провідника ОУН, на наказ Мельника і Барановського можна окреслити як виразне політичне братовбивство.

Якщо в обох цих випадках прийняти клясифікацію політичного братовбивства, то треба виразно підкреслити, що в першому випадку те братовбивство було ділом Лева Ребета, пізнішого творця організації А. Мельника й за апробатою Ярослава Барановського, дійсного ініціятора й дійсного організатора мельниківської організації, а в другому випадку, замордування Мирослава Тураша, Крайового Провідника ОУН, було ділом "вождя" Андрія Мельника і його найближчого співробітника, Ярослава Барановського. Ні Степан Бандера, ні ніхто з тих членів ОУН, що їх пізніше звано "бандерівцями", нічогісько спільного з тими політичними братовбивствами не мали.

1) П. Мірчук. Нарис Історії ОУН, т. 1 ст. 443-449.

Плянованих братовбивств цього роду мельниківським ПУН-ом було в рр. 1940-41 більше.Ми згадували про те, що по створенню "Революційного Проводу ОУН" в 1940 р. ПУН із "вождем" Андрієм Мельником на чолі видав був присуд смерти на найвизначнішого Крайового Провідника ОУН, Степана Бандеру, та 9 інших членів УРП. Про спробу виконування того присуду членами мельниківської організації Іваном Мициком та Федором Яцурою була мова в попередньому томі нашої праці. У виданій у Києві брошурці "Безбатченки" подано зізнання члена мельниківської організації, Олександра Куца, якого було вислано ПУН-ом в Україну як крайового Провідника ОУН, але він, не маючи ніякого зв'язку до ОУН, відразу попав у руки НКВД і став їх співробітником. З тих зізнань довідуємося про ще одну спробу ПУН виконати вбивство десятьох членів Революційного Проводу ОУН. Куц зізнав:

"Керівництво ОУН-мельниківців склало плян ліквідації Бандери і його найближчих спільників. Пляном передбачалося три варіянти "ліквідаційної акції". За першим, бандерівський провід підлягав знищенню у повному складі під час організаційного збору або наради. В цьому випадку на Куца було покладене завдання — кинути бомбу на помешкання, де проходитиме нарада. Другий варіянт передбачав знищення Бандери і його найближчих помічників шляхом отруєння, з таким розрахунком, щоб створити враження, що вони померли на удар серця. Третій варіянт — одночасне знищення бандерівського керівництва під час його розїздів по Польщі. Лебедь мав бути знищений у Кракові або Варшаві, Равлик у Перемишлі або Ярославі, Старух у Холмі. Що ж стосується Бандери, то терористичний акт проти нього мав відбутися у тому місці, де його виявить наша розвідка. Ґабрусевича було вирішено отруїти в нього на кватирі...

"Терористичний акт проти Бандери ми намітили на початок весни 1941 року, після того, як зійде сніг і відтане земля. Це було передбачено — закінчує Куц — для того, щоб на випадок потреби без перешкод можна було закопати трупи." [1]

1) Климук. "Безбатченки". Київ, 19—, ст. 72-73.

Пляни ПУН масового вимордування провідних членів ОУН, про які подав у своїх зізнаннях Олександер Куць, не були виконані, як і ті, що їх пробували виконати Іван Мицик і Федір Яцура, лише тому, що ядро новоствореної організації Андрія Мельника, числом менше, як п'ятдесять членів, виявилося гуртом бойових імпотентів. Між ними не знайшовся ні один, що сам виконав би це, а при спробах доручити це новоприєднаним членам кінчилися все тим самим, що ті повідомляли про все провід дійсної ОУН, Степана Бандеру і його співробітників. В цих випадках можна говорити про явне, пляноване й доручене ПУН-ом до виконання політичне масове братовбивство. Бо ж, як би не оцінювати усунення Андрія Мельника і горстки його однодумців з ОУН, фактом було, що заіснувало дві окремі українські політичні організації: одна, очолена Степаном Бандерою і друга, очолена Андрієм Мельником. І вбивство Степана Бандери і інших членів проводу очоленої ним ОУН на наказ ПУН тільки тому, що вони мали інші політичні погляди як група мельниківців, це явне політичне братовбивство.

Оті страхітливі пляни масового вимордування провідних членів ОУН мельниківцями й створили в мельниківців патологічний комплекс "братовбивства". Вони жили в переляку, що бойовики дісної ОУН, "бандерівці", у відплату застосують ті самі методи і виконають низку вбивств провідних мельниківців. Тому заздалегідь підняли лямент про "бандерівське братовбивство", а що дійсних випадків не було, то й видумували несовісно такі випадки в переконанню, що розчулені жалісним скиглінням "Нас били, мордували бандерівські братовбивці!" перечулено вразливі читачі й слухачі повірять, не провіряючи, хто ж це, кого, де, коли і за що бив чи мордував. Таку провірку ми хочемо зробити.

ВБИВСТВО ОЛЕКСАНДРА КУЦА.

Першим "братовбивством" на листі мельниківських вигадок є "замордування бандерівцями" члена мельниківської організації Олександра Куца.

Хто такий О. Куц? — Уродженець Волині, Олександер Куц, або Куць, по закінченню ґімназії став Окружним Провідником ОУН у Луцьку. Коли на початку 1934 р. Степан Бандера як Крайовий Провідник ОУН видав присуд смерти на польського воєводу Волині, Г. Юзефського, виконання присуду було

доручено О. Куцеві. Але, заки він вспів підготовити виконання атентату, його арештовано й відставлено зразу до Берези Картузької, а по кількох місяцях перевезено назад до тюрми і засуджено на 9 років тюрми. По розвалі Польщі, в вересні 1939 він вийшов на волю і попав до рук тих колишніх знайомих з ОУН, що вербували членів організації А.Мельника. Коли Мельник як "вождь" ОУН видав був присуд смерти на Степана Бандеру й інших членів Революційного Проводу ОУН, то власне йому, Куцеві, було доручено зорганізувати виконання присуду. Коли ж це не йшло і виявлення плянів тієї "роботи" скомпромітувало Куця, Книш і Барановський постановили вислати його до Краю.

В часі конфлікту в проводі ОУН, крайова частина ОУН станула рішуче й повністю по стороні Революційного Проводу ОУН. Делегація Крайового Проводу ОУН з тодішнім Крайовим Провідником ОУН, Володимиром Тимчієм-"Лопатинським", прибувши для вияснення справи за кордон, подала становище КЕ ОУН і всієї ОУН в Україні А.Мельникові, Степанові Бандері й іншим членам спору. Тому, коли А. Мельника і його однодумців було усунено з ОУН і вони почали творити свою, нову організацію під краденою назвою "ОУН", вони, як це у своїх писаннях З. Книш багато разів признає, абсолютно ніякого зв'язку до ОУН в Україні не мали. В такій ситуації, вони за порадою З. Книша вислали в Україну Олександра Куца як "крайового провідника ОУН" з дорученням перехопити через своїх давніх знайомих членів ОУН зв'язок до сітки ОУН в Краю. Куц продістався в Галичину, але вже при перших спробах контактів попав у руки НКВД, на слідстві заломався і перейшов на службу НКВД. Про це подавали большевики у своїх публікаціях і це, як потверджує колишній член проводу мельниківської організації, Ярослав Гайвас потвердило понад усякий сумнів пізніше слідство проводу мельниківської організації. Це він подав НКВД звіт про пляни ПУН вимордувати членів Революційного Проводу ОУН зі Степаном Бандерою на чолі, який то звіт, із виявленням, що це звіт Олександра Куца для НКВД, публікувало опісля НКВД у своїх памфлетах. Дальша доля О. Куца нам невідома, в ніяких документах ОУН і УПА про О. Куца ні словом не згадано.

Якщо ОУН в Краю стрічала колись по 1940 р. Олександра Куца, то не як члена організації А.Мельника, а як члена НКВД

і якщо дійсно він згинув з рук українського революційонера, то не за те, що був мельниківцем, а тому, що був агентом НКВД. Це стало відомим проводові мельниківців ще по їхньому приході з німцями в Україну.

ЗАГИБІЛЬ ІВАНА МИЦИКА

Таку саму долю призначив ПУН Іванові Мицикові. Іван Мицик був членом УВО й ОУН і в 1931 р. застрілив українського студента Євгена Бережницького, підозрілого у співпраці з польською поліцією. За те він був засуджений на 15 літ тюрми. По розвалі Польщі він вийшов на волю і в Кракові попав до гурту мельниківців. ПУН, як про це вже була мова, доручив йому виконати вбивство Степана Бандери. По невдачі цього, скомпромітованого Мицика ПУН рішив вислати до Краю. А що від висланого раніше О. Куца ніяких вісток не приходило, то ПУН, припускаючи, що Куц попавши до рук НКВД загинув, призначив Мицика на його місце як мельниківського "Крайового Провідника ОУН". Мицик продістався до свого родинного села Синевідська Вижного і там пробував нав'язати контакт з ОУН. Але, члени ОУН остерегли його, що поскільки він не має клички, то його намагання ввійти в сітку ОУН невластивим шляхом буде прийняте як провокація, тому він залишив своє село і подався шукати входу до ОУН деінде. Він добрався до Львова і там сконтактувався з Олександром Куцом, який, будучи вже на службі НКВД, передав Мицика большевикам. Дальших вісток про Івана Мицика не було, виходить, що большевики його розстріляли. Про те, що Іван Мицик попав у руки НКВД, большевики згадують у своїх публікаціях.[1] ПУН, як це потверджує Ч. Гайвас, по приході німців в Україну теж ствердив це.

Виступаючи з важким обвинуваченням, що це "бандерівські братовбивці" замордували Олександра Куца й Івана Мицика, мельниківці ніколи не подали й далі не подають імені й прізвища того члена ОУН, що, нібито, замордував їх, ані де, в якій місцевості і коли це сталося. З такою самою порцією правдоподібности можна поставити твердження, що це власне ПУН, довідавшись про те, що О. Куц попав у руки НКВД і, заломавшись на допитах, перейшов на службу НКВД, вислав в Україну Івана Мицика з наказом вбити Куца й Мицик це

1) Климук. Безбатченки.

виконав, а опісля Мицика вбив Іван Максимів — "Кривонос", який у своїх споминах[2] твердить, що він був членом Крайової Екзекутиви ОУН за першої большевицької окупації Галичини й одинокий пережив у Львові аж до приходу німців, хоч всіх інших членів КЕ ОУН НКВД виарештувало і знищило, а його тільки переслухували й залишили в спокою. По приході до Галичини з німцями мельниківців, Максимів став членом організації Мельника. Він подає, що Іван Мицик зустрічався з ним у Львові. В такій версії бодай подається прізвище "винних", а в обвинуваченнях мельниківців не подається ні одного прізвища "бандерівця", який, нібито, вбив Олександра Куца, та Івана Мицика.

ВБИВСТВО СЕНИКА І СЦІБОРСЬКОГО

Найголоснішим обвинуваченням мельниківців у "бандерівському братовбивстві" є від літа 1941 р. й по сьогодні загибіль членів мельниківського ПУН, Омеляна Сеника і Миколи Сціборського, в Житомирі.

В липні 1941 р. по втечі большевиків почали приїзджати до Львова члени проводу мельниківської організації й ставити сітку своєї організації на теренах України, окупованих німцями. Приїхали до Львова й два члени ПУН, Омелян Сеник і Микола Сціборський. При кінці серпня 1941 р. вони в товаристві Кіндрата Полуведька виїхали до Житомира в дорозі до Києва і там, у Житомирі, згинули від куль атентатчика. Німецький вояк, що був припадковим свідком того вбивства на вулиці, відразу застрілив убивника. Слідством зайнявся член організації А. Мельника, Степан Федак-"Смок", що працював у ґестапо, разом з ґестапом.

Мельниківці відразу проголосили, що Сеника і Сціборського вбили "бандерівці". Оте обвинувачення вони вперто повторюють й досі, хоч Провід ОУН зараз по вбивстві видав комунікат за підписом Рубана /М. Лебедя/ як виконуючого обов'язки Провідника /Степан Бандера перебував уже в тому часі у німецькому концлагері/ і Є. Легенди /Івана Климова/ як Крайового Провідника ОУН, що ОУН нічого спільного з тим убивством не має і вбивтсво засуджує.

При вбивнику було знайдено виказку на імя "Козій", видану мельниківською Українською Допомоговою Акцією,

2) З. Книш. Голос з підпілля.

якою тоді користувалися всі члени мельниківської організації.

Ярослав Гайвас, який в час німецької окупації України займав третє, після А. Мельника і Ольжича, місце у проводі мельниківської організації, у кілька літ тому опублікованій в українській пресі статті, передрукованій опісля в "Шляхом на Роттердам", п.з. "Пора висвітлити факти", свідчить про цю справу:

"Слідство провадили з організаційного боку др. Ярослав Яхно та інж. Починок... Єдиним джерелом інформацій був Федак-Смок... Німецькі чинники відмовили подати прізвище того вояка, /що застрілив вбивника/... Так само відмовили Смокові і Сулятицькому, а також організаційним чинникам тіло вбивника Сеника й Сціборського... Першою справою було доручення до організаційних чинників у Львові, щоб вони зідентифікували Козія, який, як це мало бути подане в знайденому при ньому документі, мав походити з Чесанівщини, чи не з Старого Села, або іншого села, в якому Козіїв багато. Туди вислано спеціяльних людей на провірку, одначе нічого не знайдено. Не знайшов ніяких даних про існування такого Козія др. Андрій Козак, який постійно, аж до виїзду на еміграцію мав свою лікарську канцелярію в Раві Руській, ані не знайшов полк. Роман Сушко, який остаточно перебрав ведення слідства в тій справі".[1]

Повне роз'яснення того, довгий час загадкового, вбивства принесла щойно кільканадцять років після війни книжка П. Карова і В. Степового "У кублі зрадників", видана у харківському видавництві "Прапор". На вступі зазначено, що це "документальний нарис", написаний, очевидно, членами НКВД. В ній мова йде про "героя СССР", Кіндрата Микитовича Полуведька, чекіста, нагородженого "Орденом вітчизняної війни першого ступеня".

З цього документу НКВД довідуємось, що це, власне, той Кіндрат Полуведько, був організатором вбивства полк. Євгена Коновальця в 1938 р. Він, особливо вишколений чекіст, на доручення НКВД появився в 1934 р. у Фінляндії як, нібито, втікач із большевицького концлагеру на Соловках і включився в тамошню українську громаду, а далі й в ОУН і в безпосередні контракти з ПУН. Через його руки перейшли два інші члени НКВД, Хомяк і "Валюх" і при їх помочі виконав вбивсво Е.

1) Шляхом на Роттердам, ст. 105.

Коновальця. Після цього, Полуведько зник. Та як в 1941 р. німці зайняли Галичину, Полуведько з'явився у Львові і зголосився до ПУН як колишній член ОУН. Він вияснював, що по смерти Коновальця він перейшов нелегально до УССР, щоб там розшукати Хомяка і "Валюха" і провірити, чи це справді вони є вбивниками Коновальця і там мусів залишатися аж до вибуху німецько-большевицької війни. ПУН прийняв його з відкритими руками і доручив йому їхати разом з Сеником і Сціборським через Житомир на східню Україну. У Житомирі Полуведько виконав доручення НКВД — зорганізував вбивство Сеника і Сціборського, а тоді поїхав далі із мельниківською організацією до Харкова.

"Дальша історія Полувеька відома, — свідчить далі Ярослав Гайвас у згаданій статті. — Його розшифровано як одного з найнебезпечніших совєтських аґентів, арештовано й він, використовуючи неувагу охорони, повісився в келії на власній сорочці".

Після того повного вияснення, хто це і на чиє доручення виконав вбивство Сеника і Сціборського, ПУН повинен був прилюдно признатися до безпідставного знеславлювання "бандерівців" закидом у "братовбивчому" замордуванню Сеника і Сціборського, вибачитись прилюдно за нанесену тим "бандерівцям" кривду і перестати ширити ту і подібні провокації. Але, не тільки Книш, але й ПУН у своїх найновіших виданнях далі повторює провокацію про "братовбивство Сеника і Сціборського", а член ПУН, Павло Дорожинський, у своїх доповідях, з якими розїжджав по Америці й Австралії далі вперто повторюють провокацію про "братовбивство в Житомирі". Це є для всіх українців мірилом моральної вартости мельниківського ПУН і його членів.

Опубліковані ревеляції НКВД про Полуведька як їхнього особливо заслуженого й високонагородженого агента в боротьбі проти ОУН і факт, що сам провід мельниківської організації розкрив врешті Полуведька як особливо небезпечного агента НКВД й видав його в руки ґестапо, не залишає найменшого сумніву, що "бандерівці", тобто дійсна ОУН, нічогісько спільного з убивством Сеника й Сціборського не має. Натомість вони відживили підозріння, що у вбивстві полк. Коновальця був активно замішаний Ярослав Барановський. Таке підозріння виринуло було в членів ПУН зараз по загибелі

Коновальця. Бо, — свідчить співробітник ПУН, М. Селешко —"Про всі справи знав лише Барановський". Полуведько через Барановського нав'язав контакт з Коновальцем, як і Хомяк-"Пригода" й Павлусь-"Валюх". Барановський був одиноким, що зорганізував критичну зустріч Коновальця з "Валюхом" у Роттердамі, Барановський мав бути присутнім при тій зустрічі, а не був, Барановський, прибувши спізнено до Роттердаму, не заалярмував чомусь голяндську поліцію відразу про "Валюха"...

Чи не він поручав долучити Полуведька до Сеника й Сціборського в їх поїздці зі Львова на Наддніпрянщину в серпні 1941, яка закінчилася загибіллю Сеника і Сціборського у Житомирі?

ЗАГИБІЛЬ ІГОРЯ ШУБСЬКОГО.

Для волиняків на мельниківських обвинуваченнях у "бандерівському братовбивстві" видніє прізвище Ігоря Шубського, який загинув безслідно на початку німецько-большевицької війни на Волині.

Ігор Шубський, член КЕ ОУН на Північно-Західних землях України в 1935-6 р. був арештований польською поліцією і засуджений на 12 літ тюрми. По виході з тюрми після розвалу Польщі звербований до мельниківської організації, вже в перших днях після вибуху німецько-большевицької війни повертався ровером у родинні сторони й загинув безслідно. Очевидно, мельниківці проголосили поспішно, що Ігор Шубський впав жертвою "бандерівського братовбивства."

Справа вияснилася щойно після війни, коли совєтський командир партизантського загону, А. Беґма, опублікував свої спомини. В них він описує, як то він після розбиття його частини німцями коло Дубна намагався скритися перед німцями і на дорозі стрінув двох українських юнаків, що їхали роверами. Беґма і його товариш у мундурах совєтських вояків, спинили юнаків і сказали їм, що вони українці, які не хотять попасти до німецького полону і тому просять, щоб котрийсь із тих юнаків провів їх полями до українського села, де вони зможуть скинути військову уніформу й тоді продістатися у рідні сторони. Один із юнаків згодився і став вести їх полями. По дорозі він розговорився, що він український націоналіст, член ОУН, яку очолює полк. Андрій Мельник і що українські націоналісти скоро прочистять Україну від большевиків. Почувши та і роз'яснення, Беґма застрілив юнака і заховав у збіжжю, а документи забрав. З тих документів Беґма довідався, що вбитий ним український юнак звався Ігор Шубський.

"ЗАМОРДУВАННЯ" ЖІНКИ "БУЛЬБИ"-БОРОВЦЯ.

Методою демаґоґічної гістерії про "бандерівське братовбивство" постановив покористуватися і "Бульба"-Боровець. Він після війни висунув закид, що СБ ОУН замордувала його жінку Анну. У своїх споминах, виданих у 1981 р. він пише про це:

"Особливо була тортурована Анна Боровець, щоб виявити деякі таємниці її чоловіка, а головним чином — де поховані магазини зброї та наші друкарні. Ця людина нічого не зрадила і була замучена на смерть... Вона була чешка... її засуджено ревтрибуналом на кару смерти та вирок виконано 14.XI. 1943".

А у споминах большевицьких партизан згадується, що жінка "Бульби", чешка, в часі переговорів "Бульби" з большевицькими партизанами, втекла від "Бульби" до командира большевицького загону А. Лукіна, повінчалася з ним і, мабуть живе з ним у СССР ще й досі... Чому СБ мало б мучити чешку, які таємні друкарні вона могла виявити, коли вся "друкарня" Бульби це була одна друкарська машинка і один циклостиль — твереза людина не второпає. Але демаґоґія діє!

"ЗАМОРДУВАННЯ" ПРОФ. ВІКТОРА ПЕТРОВА

Найголоснішим і найдовше повторюваним закидом у "бандерівському братовбивстві" було таємниче зникнення проф. Петрова-Домонтовича. Відомий на Наддніпрянщині ще до війни проф. Віктор Петров, археолог, опинився по війні у таборах ДП в Баварії і включився в наукове й літературне життя української еміграції, публікуючи свої писання під літературним псевдонімом "Домонтович". Жив у таборі Міттенвальд, а доїжджав до Мюнхену дуже часто. На весну 1948 р. він виїхав з Міттенвальду до Мюнхену і безслідно зник. Поліційні розшуки були бузуспішні. Це й використали поспішно мельниківці для того, щоб "виявити" зникнення Петрова як нове "бандерівське братовбивство". Для їхньої пропаганди це була особлива нагода, бо Петров "східняк", до ніякої партії не належав, науковець, отже

— яскравий приклад, що страхітливе "бандерівське СБ" мордує не тільки бідних мельниківців, але й невигідних їм "східняків". Тіла Петрова не знайдено. Це вияснювала мельниківська пропаганда так, що кровожадне СБ пошматувало у підвалах табору ДП у Міттенвальді тіло Петрова на куски і дало все зїсти псам."Горрорсторі" про катування й замордування Петрова-Домонтовича були довгий час улюбленою темою антибандерівської пропаганди мельниківців.

Та й не тільки мельниківців. Відомий поет Яр Славутич присвятив Петрову окрему згадку у своїм сонеті, вигукуючи патетично:

"Та привид смерти зводиться з обмов... Тебе довіку, дикий братовбивче, Пектиме Віктора Петрова Кров!"[1)]

Справа вияснилася нагло і повністю щойно в 1966 р. Для цього роз'яснення даємо слово зовсім бесторонньому свідкові, Уласові Самчукові, якого ані в особливій приязні до бандерівців, ані в ворожості до мельниківців, ніхто ніколи не підозрівав. Він свідчить:

"Віктор Петров... Написано ним було багато /псевдонім В. Домонтович, або Бер/... Одного разу, 19-го травня 1948 року, несподівано й таємничо зник з емігрантських обріїв. Ніхто не міг знати, що з ним сталося. Почалися всілякі здогади, розмови, суперечки на цю тему. Заговорила українська преса. Посипалися підозріння й обвинувачення. Що його знищено "бандерівцями", що його викрали совєти, що він поповнив таємниче самогубство, що він сам утік за залізну занавісу. І щойно геть згодом, аж 1966 року ця таємниця перестала бути таємницею. Того року в деяких совєтських археологічних журналах, "Археологія" т. XX, "Совєтськая Археологія" ч. 3 появились замітки з приводу 70-річчя Петрова... Його нагороджено орденом Великої Вітчизняної війни першого ступня".[1)]

До цього свідчення У. Самчука додамо, що в совєтських журналах при цій нагоді писалось, що перебуваючи після війни в таборах українських "діпістів", Петров виконав важливі доручені йому НКВД завдання. 1969 р. Віктор Петров помер у Києві. Про це звітувала совєтська преса.

---

1) Яр Славутич. Трофеї, Едмонтон, 1963, ст. 244.

1) Улас Самчук. На коні вороному. Вінніпеґ, 1975, ст. 234-5.

Але, по повному виясненню тієї афери Петрова ПУН ніколи не здобувся на відвагу прилюдно признатися до безпідставного очорнювання "бандерівців" у жорстокому "братовбивстві" на особі Петрова. Не написав і Яр Славутич нового сонета з виявом радости, що оплаканий ним Петров, що загинув з рук "дикого братовбивця" воскрес, живий і здоровий, у совєтському раю.

Так ото мається на ділі справа з "бандерівськими братовбивствами", про які вже десятки літ трубить мельниківська пропаганда. Ні в одному випадку автори таких провокацій не подали, як це водиться між культурними й відповідальними за свою діяльність людьми: хто саме, де, коли вбив даного члена мельниківської організації. А мали ж вони змогу ізза своєї співпраці з гітлерівськими поліційними чинниками провести в кожному випадку дуже основне слідство і викрити, хто ж саме із бандерівців, де, як і коли поповнив закидуване бандерівцям "братовбивство". Колишній член проводу мельниківської організації, Ярослав Гайвас, розкриваючи в українській пресі правду про те, що всі ті "бандерівські братовбивства" були тільки свідомо спрепарованою мельниківськими політруками провоційною вигадкою, прилюдно візвав Зиновія Книша і теперішнього "вождя" мельниківців, Миколу Плавюка, щоб вони стали перед український громадський суд і доказали хоч один випадок "бандерівського братовбивства", або відкликали ті свої наклепи і вибачились за них перед бандерівцями, бо інакше вони залишаться в історії українського політичного життя нечесними брехунами. Оба вони вибрали те друге. Чи приносять вони тим честь і пошану своїй організації?

Витворену мельниківськими політруками психозу "бандерівських братовбивств", майже всі мельниківці, що в час німецької окупації жили в Україні, а тепер живуть на еміграції, залюбки "виявляють" своїм дітям і прихильникам, що й його, члена мельниківської партії, бандерівці мали замордувати і прислали були йому присуд смерти, але він "чудом" врятувався. Кількох провідних мельниківців твердить, що вони аж три рази одержали були від бандерівців присуд смерти, але вони були такі неперевершені бойовики, що нікотрий раз бандерівці не потрафили його замордувати. Прохав я їх багато разів показати, або прислати мені копію, хоч одного такого присуду. На диво, хоч вони мали змогу забрати зі собою на еміграцію

цілі валізи, ніодин із засуджених на смерть мельниківців не привіз зі собою маленького аркуша паперу — присуду смерти! Ні один із тих, яких я розпитував про те, не зумів теж подати, хто підписував ті присуди, ані вияснити, чому це та сама "бандерівська СБ" видавала на ту саму особу другий і третій присуд смерти, коли перший залишався важним і не був ще виконаний.

Цікаве роз'яснення тієї язв и "присудів смерти бандерівською СБ" почув я від дружини одного із провідних мельниківців, який твердив, що він одержав був аж три такі "присуди смерти". Це вона, його жінка, написала і підкинула до своєї хати такий "присуд", коли довідалася, що її муж працює в ґестапо проти бандерівців і перелякалася, що бандерівці можуть його за те дійсно вбити. Тому, щоб запобігти цьому, намагалася перелякати свого мужа "присудом смерти" і так відтягнути його від праці в ґестапо. Отак, очевидно, було і в усіх інших "присудах смерти" мельниківцям, що співпрацювали з ґестапом проти ОУН і УПА, якщо дійсно хтось такий "присуд смерти" одержав.

Змісту "присуду", хочби одного, не зумів відтворити з памяті досі ніодин із "засуджених".

І, коли після повного вияснення теж колишнім членом проводу мельниківської організації справи вбивства Сеника й Сціборського большевицьким провокатором Полуведьком, співробітником мельниківського ПУН, нове мельниківське "вожденя", Павло Дорожинський, знову підніс загибіль Сеника й Сціборського як обвинувачення проти бандерівців і знову без тіні якогось доказу, а ПУН передрукував цю гидку провокацію непоправного клеветника у своїй газеті "Новий Шлях",[1] то це викликає в кожної чесної української людини лише обридження й погорду і до Дорожинського, і до тієї організації, в якій така людина займає провідний пост. Що ж, народня приповідка повчає: Горбатого й могила не виправить!

---

1) "Новий Шлях" ч. 40, 4.10.86.

ХТО ТАКИЙ РІКО ЯРИЙ

Ніхто із провідних членів УВО й ОУН не удостоївся такої зливи плюгавств та спертих на свідомо фабрикованій неправді знеславлювань зі сторони большевицьких чи польських продуцентів протиукраїнських пашквілів, як Ріко Ярий зі сторони колишнього члена УВО й опісля ініціятора і співосновника організації полк. Андрія Мельника, Зиновія Книша. Немає ні одного його "твору", де хочби лиш принагідно заторкнено події в ОУН в роках 1938-45, де Книш не вилляв би, гістеричною ненавистю затруєної, "ревеляції" на Ріка Ярого. Згідно з інформаціями Книш, Ріко Ярий вже своїм походженням якийсь виродок: раз жид, раз мадяр, раз німець, раз поляк, то знову мішанина всего того. Книш при кожній нагоді намагається переконати читача його пашквілів, що Ріко Ярий був власне тим, що заініціював "розбрат" в ОУН і ним керував, бо він німецький, большевицький, польський, мадярський, а якщо б у тому часі існував був Ізраїль, то й ізраїльський таємний агент, що діяв в нутрі УВО й ОУН. Так, для прикладу, у своїй книжці "Розбрат" Книш згадує Ярого "лише" п'ятдесять-п'ять разів і завжди так, як середнє-вічні католицькі монахи згадували сатану.

Хто ж такий насправді Ріко Ярий?

Ріко Ярий народився 1888 р. (а не 1898 р., як подає Книш!) в Ряшівщині. В його родині зберігалося передання, що їхній предок це запорожець, який брав участь в поході Тимоша Хмельницького, сина Богдана, козацьких і волоських військ на Варшаву. При відступі, той предок, Ярий, в Ряшівщині оженився з українкою, лемкинею і там осів. Прізвище "Ярий" свідчить виразно, що це чисто українське, козацьке. Батько Ріка був австрійським урядовцем і його прізвище писали по-німецьки "Ярре" так, як в Америці пишуть часто українське прізвище по-англійськи. Коли народився йому син, він назвав дуже популярним тоді серед німців і поляків іменем "Ришард" по героєві хрестоносних походів, англійському королеві Ричард. Поляки вживали це імя здрібніло "Рисьо", а українці "Ріко". В родині Ярих вживалася українська мова і Ріко знав її з дитинніх літ, але так, як знають українську мову в Америці українські діти третього покоління. По закінченню ґімназії у Відні, Ріко закінчив старшинську школу в австрійському війську

в ранзі ротмістра кавалерії. Мати Ріка українка. Як старшина австрійської армії, Ріко зустрівся з українцями і, почуваючи себе українцем, нав'язав з ними контакт, вивчаючи при тому основніше українську мову. Коли 1 листопада 1918 р. проголошено незалежність Західньої України, Ярий відразу зголосився в ряди Української Галицької Армії, зорганізувавши сотню кавалерії, що вславилася в боях з поляками. Як командир відділу кавалерії УГА, Ріко Ярий залишився вірний ідеї збройної боротьби за Українську Державу проти поляків і проти большевицької Москви, аж до часу інтернування УГА поляками. Тоді Ріко Ярий зі своїм відділом кавалерії пробився до Чехословаччини, а звідти як громадянин Австрії від уродження, переїхав до Відня. В історії Української Галицької Армії нераз згадується імя Ріка Ярого як визначного, бойового старшини УГА.

В часі перебування УГА на Наддніпрянщині, Ярий познайомився особисто з полк. Євгеном Коновальцем, командиром Січових Стрільців і став щирим його другом не тільки по зброї, але й під ідейно-політичним оглядом. Тому, коли в 1920 р. Коновалець в Чехословаччині й Австрії почав організувати УВО, то Ріко Ярий був одним із перших, на яких сперся у своїй праці Коновалець. Ріко Ярий став членом Головної Команди УВО від перших днів її існування і залишився безперебійно її членом до кінця її існування. Він керував рефератом військових вишколів і писав до видань УВО, а потім ОУН, статті на військові теми. Коли в квітні 1928 р. відбулася перша Конференція Українських Націоналістів у Празі, сотн. Ярий був на ній першим представником УВО. Він був теж членом-основником ОУН як делегат УВО на Першому Конґресі Українських Націоналістів у січні-лютому 1929 р., на якому мав доповідь про Закарпаття. По створенню на Конґресі ОУН, Ріко Ярий став членом Проводу Українських Націоналістів. Тому, що Ярий, як колишній старшина австрійської армії, мав широкі знайомства з австрійськими й німецькими старшинами, Коновалець призначив його Тереновим Провідником ОУН і УВО терену Німеччини й Австрії. Деякий час Ярий займав теж пост Крайового Провідника ОУН на Закарпаттю.

Коли після Конґресу ПУН, Провід Українських Націоналістів, виявився у дії непрацездатним, Коновалець створив "Вужчий Провід ОУН", що складався із трьох членів ПУН:

сотн. Омелян Сеник, сотн. Ріко Ярий і Ярослав Барановський. На тому пості залишався Ярий до смерти Коновальця як його найближчий дорадник.

Коли кілька місяців по смерти полк. Є. Коновальця Барановський і Сеник поінформували Ярого про "таємний заповіт Коновальця" з призначенням А. Мельника на свого наступника у випадку смерти, Ярий повірив у правдивість заповіту і по спровадженню Мельника за кордон, разом із Сеником і Барановським як "Вужчий Провід ОУН" брав участь у заприсяженню Мельника як члена ОУН і Голови Проводу ОУН. Мельник, як новий Голова ПУН, залишив Ярого на тому пості.

Від перших днів організування УВО аж до смерти полк. Є. Коновальця, сотн. Ріко Ярий був найближчим співробітником Коновальця як член Начальної Команди УВО і Проводу ОУН. Ні полк. Коновалець у своїх споминах чи офіційних або приватних листах, ні ПУН не згадують хочби про тінь персональних чи політичних конфліктів між Коновальцем і сотн. Ярим. Не згадує такого й ніхто інший із співробітників Коновальця. Версію персональних інтриґ Ярого проти Коновальця створив щойно Зиновій Книш, гнаний патологічною жадобою помсти, після вересня 1939 р. Книш чваниться, що він "старий член УВО", якийсь час бойовий референт Крайової Команди УВО і ніколи в тому часі ні одним словом не висловив якихсь застережень проти участи Ярого в Начальній Команді УВО, отже зверхника Книша, чито тому, що "Ярре жид і його жінка жидівка", чи тому, що "Ярре плів інтриґи проти полк. Коновальця". Не протестував ніяк Книш, якщо вважав себе у 1938 р. ще й далі членом УВО, чи ОУН, проти того, що отой "жид Ярре", як його визиває Книш, Ріко Ярий відбирає від полк. А. Мельника присягу як нового члена ОУН і нового Голови ПУН. Чому? А сам Мельник не знав ще й тоді, що Ярий це "жид Ярре"? Чому ж Книш не розкрив це Мельникові тоді?

Полк. Мельник мав повне й беззастережне довіря до Ріка Ярого й по перебранню на підставі поданого Ярославом Барановським "таємного заповіту Коновальця" посту голови ПУН. Коли по розвалі Польщі конфлікт "на верхах" ОУН розгорівся і в один час була спроба переговорів, то А. Мельник призначив на своїх представників до "Внутрішньо-Організаційної Комісії", яку покликали до дії обі спірні сторони, Сеника-"Грибівського" і Ярого-"Карпата". Власне - отого Ярого, якого Книш нама-

гається представити як "жида Ярре". Мельник, "вождь", ще й у червні 1940 р. не вірив у Книшеві "роз'яснення", що Ріко Ярий це "жид Ярре" і ініціятор та керівник "бунту Бандери".

На ділі, конфлікт Ярого в ПУН зродився з Барановським тоді, коли по смерти Коновальця Барановський зв'язався з гітлерівським проводом і з ґестапом і намагався зв'язати ОУН з гітлерівськими верховодами. Ярий, що був Тереновим Провідником ОУН Німеччини й Австрії, визнавався добре в ситуації в Німеччині і вважав, що ОУН повинна мати зв'язки з протигітлерівськими кругами німецької армії, але рішуче ніяк не в'язатися з гітлерівськими верховодами. Тому й радив Коновальцеві мати зв'язки теж з Анґлією й Америкою, а самому перебувати в невтральній Швайцарії, а не в Німеччині. Коновалець був тих самих поглядів, тому перебував у Швайцарії, а коли його викинено зі Швайцарії, переїхав до невтральної ще тоді Італії, а не до Берліна, як це йому вперто дораджував Ярослав Барановський. Таку політику в відношенню до Німеччини дораджував Ярий і Мельникові і на тому тлі й зродився конфлікт між Ярим і Барановським. Цей конфлікт загострився в період подій в Карпатській Україні, бо Мельник як голова ПУН під впливом Барановського радив урядові Карпатської України і наказував членам ОУН в Карпатській Січі капітулювати без бою перед мадярами, бо так хоче "вуйко" Гітлер, а Ярий піддержував "крайовиків" ОУН, Колодзінського-Шухевича-Коссака, що закликали до збройного спротиву Карпатської Січі мадярським напасникам.

Ставши як довірений Мельника членом "Внутрішно-Організаційної Комісії" в червні 1940 р., яка мала розглянути конфлікт Мельника з Революційним Проводом ОУН, Ярий основно познайомився з суттю конфлікту. Тоді він провірив, що "таємний заповіт Коновальця про призначення Мельника своїм наступником" це вигадка Барановського і в висліді перейшов до Революційного Проводу ОУН.

Перегляд отих фактів переконливо доказує, що Ярий не був ані ініціятором, ані керівником конфлікту "на верхах" ОУН, як це барабанно твердить Книш, але був прихильником Мельника аж до червня 1940 р. і щойно тоді відійшов від ПУН Мельника, бо був проти коляборації з гітлерівцями.

Вийшовши з ПУН Мельника, Ярий поставив себе до диспозиції Проводу ОУН, очоленого Степаном Бандерою як військовик. На організаційному відтинку Ярий ніякої ролі не відогравав. Натомість він нав'язав контакт з протигітлерівськими кругами Головної Команди німецької армії і в домовленню з ними організував як зав'язок майбутньої армії, на базі визнання тими німецькими кругами важности Берестейського договору з березня 1918 р. про визнання Німеччиною самостійности Української Народної Республіки, "Дружини Українських Націоналістів" — ДУН.

Відділами Дружин Українських Націоналістів Ярий віддано опікувався аж до кінця їхнього існування. Коли після арештування німцями членів Українського Державного Правління в липні 1941 р., а Степана Бандери вже при кінці червня 1941 р. ДУН зірвали всякий зв'язок з німецькими військовими кругами і їх німці арештували, Ярого теж було тоді арештовано. На доручення ґестапо він повернувся до своєї хати під Віднем і там перебув під домашнім арештом, під наглядом ґестапо, аж до кінця війни. З наближенням большевиків Ярий утік з дружиною до Лінцу. Його "хутір" у Завберсдорфі розграблено. НКВД вимагало в англійських окупаційних властей видачі Ярого як "нацистівського коляборанта", але його не видано. Коли Австрія відзискала незалежність, Ярий повернувся до Завберсдорфу. Австрійські власті провели докладне слідство і ствердивши, що Ярий був завжди противником гітлеризму, повернули йому його дім і дали повне відшкодування за пограбоване майно. Там він відновив свою школу їзди на конях, від українського життя відстав і там і помер.

От хто був Ріко Ярий: Українець з Ряшівщини, визначний старшина Української Галицької Армії, член УВО й ОУН від перших днів їхнього існування, найближчий співробітник полк. Євгена Коновальця на постах члена Начальної Команди УВО і Проводу ОУН, член "Вужчого Проводу ОУН" за життя Коновальця і А. Мельника від 1938-1940 р. Для своєї повені знеславлювання Ярого З. Книш не зумів знайти хочби одного речення не то обвинувачення, а й хочби застереження проти Ріка Ярого зі сторони полк. Коновальця, чи інших членів Проводу УВО й ОУН за весь час 1920-1940 р., чи Команди УГА за час 1918-1920 р.

Найменшого доказу для пітвердження своїх безчисленних обвинувачень Ярого у грошових зловживаннях Книш не зумів знайти. Навпаки, він у своїх писаннях признає, що зібрані в

Америці гроші для Карпатської України "врятовано від Ярого", бо... вони були в руках Барановського і фінансових референтів ПУН. "Врятовано від Ярого" й гроші, зібрані на акцію викрадення з тюрми Бандери, бо і їх було передано Барановському. Ярий ніколи фінансовим референтом ПУН не був. Він ніколи ніякого відношення до грошей УВО й ОУН не мав.

Сам Ярий не дуже грошей для себе й потребував. Зараз по першій війні він продав свій маєток у Ряшівщині і купив у Завберсдорфі коло Відня старий замок, в якому провадив школу їзди на конях, як колишній старшина австрійської кавалерії. Учнями такої школи були члени австрійської заможної аристократії, тому школа давала задовільний дохід. Дітей у Ярих не було, а вони обоє були відомі зі строгої ощадности. Грошей на власні потреби Ріко Ярий від ОУН не брав, як це мусіло бути в випадку інших членів ПУН. Тому, це дуже погано свідчить про мораль З. Книша, правника і головного суддю мельниківської організації, коли він знаючи добре все це, прилюдно обвинувачує Ярого багато разів у якихсь грошових зловживаннях і ніколи не подає доказу, ані вияснення, чому ж ПУН ніколи не притягав його за те до відповідальности.

Особливо брудною демаґоґією є вперте твердження З. Книша, що і сам Ріко Ярий жид, і його дружина жидівка. Перш за все, якщо б це й була правда, то своєю відданою службою українській визвольній справі в рядах Української Галицької Армії та в проводі УВО й ОУН Ярий, заявивши себе українцем, здобув би повне моральне право бути українцем. Але, на ділі, ні Ріко Ярий, ні його дружина, ні їхні батьки, жидами не були. Доносами, що Ярий і його дружина жиди, Книш весь час свого побуту на німецькій службі засипав ґестапо. Відомо, як строго переслідувало ґестапо не тільки чистокровних жидів, але й тих, в кого батько, або тільки мати, чи дружина були жидами. В концлагері Авшвіц я зустрічав молодих старшин німецької армії, яких заслано туди на знищення, коли було викрито, що їхня мати, або батько були жидами, або вони були одружені з жидівкою. Ярий був австрійським, а по "аншлюсі" німецьким, громадянином і якщо б ґестапо було ствердило, що Ріко Ярий, або його дружина жидівського походження, їх були б негайно заслали до концлагеру на знищення. Немає сумніву, що доноси Книша ґестапо брало до уваги і в висліді дуже основно провіряло родовід Ріка Ярого і його дружини. Тим

ЮРІЙ ШУХЕВИЧ

Юрій Шухевич, син ґен. Романа Шухевича-Чупринки, залишиться в історії документом страхітливо варварської жорстокости московських окупантів України 20-го століття. Народжений 1933 р., був арештований НКВД в 1948 р. і хоч був ще лиш 14-літнім юнаком, засуджений на 10 літ тюрми тільки за те, що він син Головного Командира УПА й відмовився виректись батька й засудити ідеї батька. В 1958 р. за те саме його вдруге засуджено на 10 літ тюрми. В 1968 його звільнено, але в 1972 р. втретє засуджено на 10 літ тюрми і 5 років заслання. Юрій осліп у тюрмі. Але прохання про помилування ніколи не підписав.

більше, що після зірвання ДУН з командуванням німецької армії, Ярого було арештовано й поставлено ґестапом під поліційний нагляд. Коли ж ні Ріка Ярого, ні його дружини, до кінця гітлерівської Німеччини ґестапо не арештувало як жидів, то це переконливий доказ, що нікотре з них жидівського походження не було.

Про причину патологічної ненависти Книша до Ярого вже було мова.[1] Тут ми тільки кількома словами пригадаємо це.

Свій "замок" у Завберсдорфі передав був Ярий до диспозиції ОУН. Там приміщувалися переходово члени ОУН, що опинилися на чужині. Дістався туди хитрощами, як сам він це описує, непрошений, і Книш. Він уважав себе найславнішим боєвиком УВО і сподівався, що Ярий відразу передасть під його заряд свій "замок", якщо й не свій пост в ПУН. Але, Книша по появі поза Україною, прийняли "з резервою" не тільки пізніші "бандерівці", Кравців, Ленкавський, Шухевич, але, як жаліється Книш, й пізніші члени проводу організації Мельника, Барановський, Бойдуник, Сушко і сам Мельник. Причиною цього був факт, що Книш, ставши "бойовим референтом УВО" в 1930 р. зробив своїм довіреним Романа Барановського, який трошки пізніше на суді сам признався, що він був платним агентом польської поліції. Книш виявив Барановському, що Крайовим Провідником ОУН і Крайовим Командантом УВО став сотник Головінський і виявив всіх членів нападу ОУН під Бібркою, а Барановський передав це польській поліції. В наслідок того, поляки скрито замордували Головінського, а всіх учасників нападу під Бібркою засуджено на довгі роки тюрми. Чи не повинен був Книш бути притягнений за те до строгої відповідальности? Але, ПУН і інші члени ОУН воліли мовчати і виминати цю справу, і самого Книша. Ярий чував про цю справу, тому і він волів не стрічати Книша й не говорити з ним. Ярий послідовно іґнорував Книша. Це й зродило в Книша хворобливу ненависть до Ярого і жажду помсти. Хворий психічно Книш виявив це методою знеславлювання Ярого, як тільки міг, коли лише міг, і де лише міг.

---

1) П. Мірчук. Революційний Змаг за УССД, т.1, ст. 128-136.

ПОБРЕХЕНЬКА ПРО "ДРУГУ УПА".

При кінці 1944 р. німці втекли з України, а за ними і мельниківці. Зі собою понесли мельниківці на чужину ту ворожість і дику ненависть до УПА, що її вони виявляли, будучи в Україні. На еміграції вони, разом з іншими бандерожерами, зразу пристрасно заперечували само існування УПА: Ніякої УПА,- твердили вони, ніколи в Україні не було, її видумали бандерівці в таборах "діпі". І навіть тоді, коли до західньої Німеччини прийшли перші рейдуючі відділи УПА, вони впевняли, що це бандерівці створили ті відділи із "діпістів", втікачів, що перебували в таборах "діпістів". Коли на першій сесії еміграційної УНРади представник ОУН, др. П.Мірчук, поставив внесок, щоб УНРада висловила признання для УПА за її героїчну боротьбу за волю України і привіт, представник соціялістів, Панас Феденко, кинув глумливе питання: "А чи та ваша УПА зрізала вже хоч один телеграфічний стовп? Бо я не чував про хочби один виступ УПА проти Німеччини чи проти СССР," "А - його пристрасно піддержав представник мельниківців впевняючи, що ніякої УПА нема й ніколи не було. Внесок делегації ОУН всі інші члени, включно з мельниківцями, одноголосно відкинули. Не запротестував ні словом проти заперечувань існування УПА й присутній на сесії УНРади "Тарас Бульба"-Боровець.

Щойно коли західньо-німецька, американська в Західній Німеччині та польська еміграційна преса почали все частіше писати про широко розгорнені бойові дії УПА на Закерзонню та в західній Україні, а на захід прибули нові відділи УПА, мельниківці круто завернули: вони створили побрехеньку, що, властиво, УПА діяла в Україні, але - було дві УПА: бандерівська і мельниківська, якої командиром був отаман "Тарас Бульба" - Боровець. Цю побрехеньку створив голосний тоді мельниківський авантюрник Микола Бігун, а підхопили її і подали її українській громаді мельениківські "вожденята" Зиновій Книш і Олег Штуль у своїх пашквілях "В імя правди" і "Бунт Бандери". Але, встидаючись виступити перед громадою зі своїми побрехеньками і з гидким брудом, яким вони оба наповнили свої пашквілі, явно, вони видали ті брудні пашквілі не під своїм іменем, а під псевдонімами: Штуль як "О.Шуляк", /пашквіль "В ім'я правди"/, а Книш як "Богдан Михайлюк"

/"Бунт Бандери"/. Оба ті пашквілі так подобалися большевицькому НКВД й КҐБ, що вони - мабуть за домовленням з найновішим "вождем" мельниківців, Миколою Плавюком, - кілька разів передруковували їх своїм коштом і дарово розсилали всім українцям на чужині. Так мельниківські політруки видумали й до спілки з большевицькими НКВД-КҐБ поширили між українцями на чужині побрехеньку про "дві УПА".

Що ж це була та "друга УПА" згідно з тією побрехенькою?

Про дійсно мельниківськівську "другу" УПА, тобто створену мельниківцями і зложену з мельниківців, військову, повстанчу частину, що воювала проти гітлерівських окупантів, не може бути й мови, бо ж кожному відомо, що мельниківці щиро й беззастережно завжди співпрацювали з гітлерівською Німеччиною і їй служили. Та ж якраз їхня служба гітлерівській Німеччині й була причиною того, що пропагатора тієї "ідеї" коляборанства, Ярослава Барановського, і Андрія Мельника, що намагався прищепити коляборацію з гітлерівською Німеччиною Організації Українських Націоналістів, викинено з ОУН, а з ними й кількох інших членів мельниківского ПУН-у за те, що пішли за Мельником і Барановським, а викинені з ОУН створили свою, нову, мельниківську організацію. Збройна і політична боротьба проти гітлерівських окупантів була б запереченням мельниківщини. Тому й мови не могло бути, навіть теоретично, про мельниківську УПА. Бо, як же ж воно було б тоді: Одних членів мельниківської організації післав би ПУН до тої УПА, а ті члени мельниківської організації, що їх ПУН післав на службу в ґестапо, виловлювали б тих, що в УПА, і віддавали їх ґестапові на розстріл, або шибеницю?

Становище проводу мельниківської організації, ПУН-у, до концепції повстанської армії подано в офіційному виданню ПУН "ОУН 1929-1954", стр.408, так:

"ПУН ніколи не ставив ставки на партизанську акцію... Чому мала ОУН витягати німцям каштани з вогню коштом українського населення?"

Отже, зовсім ясно: Мельниківська організація, зокрема ж її провід, ПУН, завжди був проти партизанської боротьби. Бо - така боротьба проти большевиків це "витягання німцям каштанів з вогню коштом українського народу", а проти німців невільно, бо то ж союзники, в яких мельниківці сподівалися вірною службою заслужити собі спеціяльні привілеї в Україні

як німецькій колонії. То проти кого ж мала боротися збройно і політично мельниківська УПА?

Стоючи на таких позиціях, ПУН видав своїм членим таку інструкцію:

"Творити військові загони й з'єднання й, не допускаючи їх до стику з німцями, займати /?/ різні терени й розбудовувати там всі форми державного життя."[1]

Як на зайнятих німцями теренах України мож було мельниківським військовим загонам "не входити до стику з німцями" і творити там "всі форми державного життя", коли німці за невинну жалібну маніфестацію під Базаром розстріляли сотні українців, у тому й кількох мельниківців, - розгадати неможливо.

Але, несподівано жорстоке гноблення українців гітлерівськими займанцями, коли між розстрілюваних попадали й зовсім невинні мельниківці, стовідсотково слухнянні німцям, заставила мельниківців призадуматись над такою можливістю рятування своїх членів перед несподіваними арештами:

"Створити на терені Полісся, неопанованого жодним з окупантів, військову базу... Військова база... даватиме азиль усім поліційно загроженим... та місце їхнього перебування."[2]

С Тобто: Створити сховок, на взір військової частини, де б могли переховуватись ті з мельниківців, яким грозить з якихось причин небезпека арешту.

Згідно з цим, на Поліссю й Волині було створено три маленькі збройні відділи, зложені з членів мельниківської організації. Але, між німецькими поліційними загонами, большевицькими партизанами й відділами УПА не було місця для спокійного, затишного сховку. Тому скоро ті мельниківські частини одержали від проводу своєї організації наказ злучитися в одну, "Український Леґіон Самооборони", як німецьку допоміжну поліційну частину під командою чистокровного німця, штурмбанфюрера СД Біґельмаєра. Частина тих мельниківських відділів виконала це, частина перейшла до УПА, частина повернулася домів і - мельниківським збройним відділом залишилася лише згадана частина - допоміжний відділ німецької поліції "Український Леґіон Самооборони", командантом якої залишався весь час штурмбанфюрер СД Біґельмаєр, а його адютантом був теж чистокровний німець, гавтштурмфюрер СД Вайхельт. Звати таку "армію" мельниківців "мель-

никівською УПА" не відважились мельниківські творці побрехеньок. Тому для своєї побрехеньки про другу УПА вони вибрали - "Поліську Січ" отамана "Бульби"-Боровця. Ця "друга УПА" от."Бульби"-Боровця, кажуть вони, була першою, вона постала вже в дні початку маршу німців на схід, мала десять тисяч бійців і громила на-ліво й на-право і большевицьких партизан, і німців. Але весною 1943 р. озброєна сотня бандерівців одним ударом знищила ту десяти-тисячну бульбівську УПА, вкрала від "Бульби" назву "УПА" і під тою назвою сама стала воювати проти німців і проти большевицьких партизан. А та бульбівська УПА, - кажуть мельниківські "фон Мюнхгавзени", - це була в дійсності мельниківська УПА.

На тему "Поліської Січі" отамана "Бельби"-Боровця написано на еміграції вже стільки вигадок і вияснювань, що замість повторяти щось з того, ми наведемо два документи: 1, офіційне звідомлення шефа ґестапо й німецької Служби Безпеки /СД/ про стан в Україні, що був висновком з усіх інформацій, зібраних німецькими поліційними й військово-розвідочними станицями і 2, свідчення мельниківського ПУН-у.

1. "Шеф СП і СД. Р58/697. Берлін, 22 травня 1942.

"Поліська Січ. Це український загін під командою Тараса Бульби /правдиве прізвище Боровець/. Боровець зорганізував його за відомом німецьких чинників осінню 1941 р. як спеціяльну частину для поборювання большевицьких партизанів. Хоч той загін був у листопаді 1941 року розв'язаний, останньо почав знову організуватися і зібрав деяку кількість крісів.

2. У мельниківському офіційному виданні"ОУН 1929-1954" на стор. 157 член ПУН, проводу мельниківської організації, інж. Д. Андрієвський подає:

"Постава українських партизан, згуртованих в Поліську Січ під проводом от. Тараса Бульби. Вони співпрацювали літом 1941 р. з німцями при очищуванню Полісся від червоних банд."

Ці два документи: головної команди німецької військової і поліційної розвідки, та проводу організації А.Мельника ясно засвідчують, що в випадку загону от. "Бульби"-Боровця ішлося не про якийсь загін української повстанської армії по назві чи по суті, який постав з ясним кличем боротьби за самостійну соборну Українську Державу проти московських і проти но-

вих, гітлерівських окупантів, але про загін "партизан", що постав за відомом і дозволом гітлерівських окупантів, щоб помагати їм у винищуванню большевицьких партизан в районі родинного села Т.Боровця, що свій загін назвав "Поліська Січ", а собі прибрав особливо гучний і приманливий псевдонім "Тарас Бульба". В нікотрому з наведених документів ні словечком навіть не натякається на те, наче б то ціллю того загону "Поліська Січ" було боротися за Українську Державу проти гітлерівських окупантів. Немає в тих документах теж назви того загону як "Укпаїнська Повстанська Армія", а тільки виразно й послідовно "Поліська Січ".

У багато - томовій збірці німецьких документів про події в окупованій гітлерівською Німеччиною Україні в 1941-44 рр. подано багато документів німецької армії та німецької поліції про "от. Тараса Бульбу" і його загін і — ні в одному з них не названо загін "Бульби" "Українська Повстанська Армія", але завжди "Поліська Січ". І в поданому Бульбою в його книжці листі шефа СД др. Пица до Бульби весь час говориться про "Поліську Січ" й ні словом не згадується УПА.

Врешті, сам Боровець-"Бульба" у виданих на еміграції своїх споминах "Армія без держави" подає фотокопію двох документів, що свідчать про правду. На стр. 175 "Бульба" показує видану ним як "отаманом відділу" з датою 16 листопада 1941 р. "Посвідку звільнення" з його відділу полк. Смородського, шефа штабу бульбівського загону, на якій виразно подано: "Головна Команда Поліської Січі".

А на стр. 315 книжки Бульби він подає "Грамоту" УНР з датою 10 вересня 1957 р. про надання "Воєнного Хреста" - "Боровцю Тарасові, отаманові Поліської Січі."Значить, що ще й у вересні 1957 р. "Екзильний Уряд УНР" не чував про те, ніби то відділ "Тараса Бульби"-Боровця звався "Українська Повстанська Армія." Тим більше, що сам "отаман Бульба-Боровець" у власноручно писаному проханню до "Екзильного Уряду УНР" наділити його "Воєнним Хрестом" представив себе як отамана "Поліської Січі" й ні одним словом не зголосив своїх претенсій до УПА чи хоч до самої назви "Українська Повстанська Армія - УПА."

Так ото всі оригінальні документи, українські й німецькі, із офіційною "Грамотою" "Екзильного уряду УНР" з 10 вересня 1957 р. свідчать, що загін "отамана Тараса Бульби-Боров-

ця" звався весь час "Поліська Січ" і з УПА ні по назві, ні своєю суттю нічогісінько спільного ніколи не мав. Супроти цього,- створене на еміграції мельниківцями твердження, нібито загін "Бульби"-Боровця був "першим відділом УПА", не мож оцінити інакше, як безсоромне фальшування в живі очі історичної правди, всупереч згаданим документам.

А хто ж такий "отаман Тарас Бульба"-Боровець і його "Поліська Січ"?

У своїй книжці "Армія без Держави" Боровець признає, що він, роджений 9 березня 1908 року в селі в селі Бистричі, Костопільської округи на Поліссі, не закінчив початкової народної школи, бо його батьки були малоземельними селянами і він мусів вже змалку їм помагати в праці. Згодом доповняв свою освіту як самоук без будь-якого керівництва, вирісши так на самоука-недоука, що не вмів провіряти свої успіхи і тому їх завжди неймовірно перебільшував. Так, для прикладу, добившись згодом до того, що мав власний каменолом з кількома робітниками, він, згадуючи це, твердить, що в нього працювало не кілька, а "300 до 500 робітників". Зацікавившись суспільно-політичними проблемами українського народу, Боровець не став в ряди діючої і на Поліссю УВО, ОУН або "Просвіти", чи може котроїсь із леґальних українських партій чи організацій, але щоб бути "вождем", пробував організувати власну таємну організацію "Українське Національне Відродження" і на ту тему говорив з деким, але нічого з того не вийшло. Сам Боровець пише про те: "Зимою 1932-33 ми /хто саме?/ заснували на Поліссю свою невеличку підпільну організацію У.Н.В." і говорить про широку роботу тієї "У.Н.В.", хоч поза кількома особами, з якими він на ту тему говорив, ніхто ніколи нічого про таку організацію не чував. Все ж, польська поліція підозрівала його в приналежності до ОУН і в 1934 забрала до концлагеру в Березі Картузькій, де він пробув кілька місяців. В 1937 р. Боровець збанкротував, продав своє підприємство і виїхав у глиб Польщі. По розвалі Польщі в 1939 р. Боровець пробував організувати між українцями в Ґенерал-Ґубернаторстві Польщі "Український Національний Козачий Рух"-"УНаКоР" і розповсюднив летючки про те, але і з того нічого не вийшло. Це було мертвороджене дитя фантазії Боровця. Врешті, під кінець 1940 р. він сконтактувався з полк. Чоботаревим, колишнім шефом розвідки УНР, що опісля працював у польській

розвідці, а по розвалі Польщі перейшов на працю до німецької розвідки і напередодні вибуху походу німців проти УССР німці вислали Боровця до УССР, щоб там підпільно працювати для німецької розвідки. Коли почалась большевицько-німецька війна, Боровець - як про це була вже згадка, за відомом німецьких військових властей, зорганізував на Поліссю український поліційний загін під назвою "Поліська Січ" силою поверх одної сотні членів, для поборювання большевицьких партизанів. По проголошенню Української Держави, Боровець пробував зв'язатися з Українським Тимчасовим Правлінням. Але, коли він приїхав до Львова, члени Правління були вже арештовані ґестапом, ОУН пішла в підпілля, щоб вести боротьбу проти гітлерівських окупантів і Боровець з ОУН контакту не нав'язав. Зорієнтувавшись, що німецькі окупанти постановили винищити всіх "бандерівців", а натомість співпрацюють з організацією Мельника, Боровець проголосив свій поліційний загін самостійним загоном "Поліська Січ" а себе її "отаманом" під псевдом "Тарас Бульба" і пробував пов'язатися з мельниківським ПУН-ом. Члени ПУН в своїх споминах подають одні, що зустріч відбулася у Львові 19 липня 1941,[1] а другі, що в серпні 1941.[2] Між ними прийшло до зговорення, що мельниківці зіллють свої військові відділи з "Поліською Січчю". Але, фактично вислали туди лише п'ятьох своїх членів, підстаршин, які по кількох тижнях залишили "Поліську Січ". Із трьох військових відділів, що то згодом створилися були з членів мельниківської організації, створено остаточно один загін під командою німецьких старшин, а до "Поліської Січі" не пішов з них ніодин. Не пішов, як свідчить Ярослав Гайвас, тодішній керівник кадрів мельниківської організації, й пор. Іван Кедюлич, якого ПУН плянував вислати до "Поліської Січі", але не вислав.[3]

Боровець, як "отаман Тарас Бульба," залишився з своєю "Поліською Січчю" сам. Маючи власну друкарню, почав засипати околицю летючками зі своїм героїчним портретом і- вести "дипломатичну війну": переговорювати з німецькими властями і одночасно з большевицькими партизанами. Німецькі

---

1) "ОУН 1929-1954", стр.333.

2) Там же, стр.409.

3) Я. Гайвас. Доба великого перелому. "Визвольний Шлях", ч. 12, 1985, ст. 1439.

військові власті апробували існування "Поліської Січі" як допоміжного загону для поборювання большевицьких партизанів. Але, коли на Полісся прибули власті німецького СД й ґестапо, вони дали "от. Бульбі" на початку листопада 1941 р. наказ негайно розпустити "Поліську Січ" і "отаман Бульба" покірно це виконав. Сам "Бульба"-Боровець представляє це так:

"9 листопада 1941 я з сотником С. Сиголенком поїхав ще раз до начальника тилу України в Рівному і офіційно йому заявив, що коли німецьке командування не визнає Поліської Січі в силі 10,000 багнетів, як спеціяльну військову українську частину для охорони Поліської котловини від большевицьких партизан, тоді ми зараз же цю формацію р о з п у с т и м о."

З уваги на те, що останні наші переговори з генералом Кіцінґером щодо дальшого існування Поліської Січі, як окремої української частини, не дали позитивних наслідків, ця формація 15 листопада 1941 року р о з в'я з у є т ь с я. Олевський штаб ліквідується. Всі люди йдуть по домах."[2]

Так, за свідченням самого "Бульби"-Боровця, "Поліська Січ" рішенням самого "отамана Бульби" 15 листопада 1941 р. перестала існувати, бо німецькі окупаційні власті не хотіли її визнати. В вимозі "Бульби" говориться про "визнання Поліської Січі силою 10.000 багнетів," але фактично у той час вона мала лише трошки поверх сто членів. Можливо, що та сотня була б розрослася й до 10.000, якщо б німецькі окупаційні власті в Україні були дали на це дозвіл...

Під кінець літа 1942 р. Боровець почав відновлювати свою "Поліську Січ". Маючи знову понад сто членів, "отаман Бульба" почав знову "дипломатичну війну" - переговори з німцями й одночасно з большевицькими партизанами. Осінню 1942 ОУН /"бандерівці"/ переформували свої військові частини "Українську Народню Самооборону" в одностайну "Українську Повстанську Армію," зразу на Поліссі й Волині, а далі й у Галичині. Перші відділи УПА на Поліссю відразу попали в бої з большевицькими партизанами і в тому зударилися з "Поліською Січчю" "от.Бульби." Домовляючись з большевицькими партизанами, то з німцями, "Бульба" наносив тим

1) От. Тарас Бульба-Боровець. Армія без держави, стр.169.

2) Там же, стр.170.

3) М.Лебедь. УПА, стр.42.

несподівані удари для УПА, бо перепускав большевицькі, або німецькі відділи на тили УПА. Тому в серпні 1943 р. сотня УПА під командою Дороша оточила цілу групу "Бульби" і її перебрала без одного вистрілу. Сам "Бульба" із групою 30 до 40 людей утік. Решта включилася в УПА.

Тепер Боровець приступив до творення політичної організації під назвою "Українська Національна Демократична Партія," а на місце "Поліської Січі" новий збройний загін п.н."Українська Народня Революційна Армія - УНРА." І, знову почав старання, щоб ту партію, і "УНРА" визнали німецькі власті. Ґестапо запросило Боровця-"Бульбу" на переговори до Варшави і тут, 20 листопада 1943 р. після переслухання арештували його й відставили до концлагеру в Саксенгавзен. На ті розмови поїхав "Бульба" з Олегом Штулем-"Ждаговичем" як перекладчиком, бо Штуль, нащадок зукраїнщеного волинського колоніста-німця, володів добре німецькою мовою і був зареєстрований як "фольксдойч".

Осінню 1944 р. німці, залишивши Україну, почали в Берліні говорити з українцями про творення української допоміжної військової частини, що мала підлягати мілітарно й політично московському ґенералові Власову. В висліді тих переговорів - як про це була мова - було створено "Український Національний Комітет," а дивізію "Галичина" переіменовано на "Першу Дивізію Української Національної Армії" під командою ґен. П.Шандрука й підчинено тому УНКомітетові. Тоді був звільнений з концлагеру "от. Тарас Бульба"-Боровець, який прийняв пропозицію творити в окупованій большевиками Україні повстанські загони. Тоді то, осінню 1944 р. і весною 1945 р. Боровець-"От. Тарас Бульба", живучи в Німеччині на німецькому удержанню, укладав з кількома своїми співробітниками пляни творення "Поліської Січі", відозви, накази й інше - все те, що він пізніше, по війні, подавав як дійсність попередніх років. В Україну "отаман Бульба" з Німеччини ані сам, ані ніодин із його співробітників не поїхав.

Щодо військової освіти Боровця-"Бульби", то говорилося, що він бувший капраль польської армії. Але, сам "Бульба" у своїх споминах спростовує це. Він був у польській армії тільки сім місяців і, не маючи закінченої народної школи, не міг дістати ступня капраля. Ніяких інших військових курсів чи вишколів Боровець-"Бульба" ніколи не перейшов. Творючи "По-

ліську Січ", а після "УНРА", Боровець побіч псевда "Тарас Бульба" поклав "отаман", тобто командант, без уточнення військової ранги. Боровець твердить весь час, що він організував "Поліську Січ", а опісля "УНРА" з доручення "Екзильного Уряду УНР" і повинен був одержати від нього уточнення військової ранги, але чомусь цього ніколи не сталося. Боровець подає, що на нараді команди "Поліської Січі" в дні 15 листопада 1941, на якій рішено розв'язати ту формацію, присутні ухвалили "в імені українського народу і його війська" підвищити Отамана Тараса Бульбу за його надзвичайні заслуги до ранґи ґенерал-хорунжого[3] і тому під його портретом він підписався "ґенерал-хорунжий". Але, екзильний уряд УНР чомусь того не апробував і навіть до ранги сотника ніколи не підніс. Взагалі, Андрій Левицький ніколи ніяк не потвердив, що він як "президент УНР в екзилі" мав щонебудь спільного з "отаманом Бульбою" і його "Поліською Січчю" чи "УНРА".

Спомини "Отамана Бульби"-Боровця, видані в 1981 р. п.з. "Армія без держави", дуже нагадують відомі анекдотичні розповіді "Пан Чваньківський". Вони пересичені маняцькою чванкуватістю, спертою на подивугідних, неймовірних перебільшуваннях своїх "успіхів" і гидким оклевечуванням Проводу ОУН і командування УПА, вірно у стилі пашквілів Книша і Штуля. Пляни організування повстанських відділів, розроблювані в Німеччині на початку 1945 р. і уложені тоді проєкти відозв тощо, подає Боровець-"Бульба" у своїх споминах як, нібито, дійсні документи з р. 1941-44. В них він вставляє теж назву для своїх плянованих повстанських відділ як "Українська Повстанська Армія".

От хто, згідно з правдою, був "отаман Бульба"-Боровець з його "Поліською Січчю", а пізніше "УНРАрмією", якого мельниківці на еміграції у своїй пропаганді проти ОУН і УПА піднесли до рівня "першого організатора й командира" "першої УПА!"

Але, чисто мельниківська "УПА" таки була! Її творцем і командиром був Степан Касіян і про це він розповідає в "Вогонь родиться з іскри", книжці, що її зредаґував Зиновій Книш. Зорганізував ту "мельниківську УПА" Степан Касіян десь під кінець 1944 р. на Бойківщині в селі Михнівці і проіснувала вона більше як один тиждень.

Про того Степана Касіяна ми згадували як приклад, кого

вербували мельниківці до своєї новоствореної партії. Маючи, мабуть, кілька кляс ґімназії, він працював в кооперації у своєму селі в Снятинщині і був членом ОУН, але, як признає, його "несправедливо" з неї усунули. По усуненні ніхто з ОУН не цікавився ні за Польщі, ні по розвалі Польщі, коли він опинився на Холмщині. Щойно як постала мельниківська організація, хтось з її організаторів пригадав собі його і втягнув туди. Аналіза його розповідей приводить до висновку, що він, ставши "фольксдойчом", працював у Снятинщині, а потім і в інших околицях, у ґестапо. Коли большевицька армія підсунулась під Львів, Степан Касіян нагло вирішив піти в УПА. Очевидно, в "мельниківську УПА", бо вірив, що така існує. Але, приїхавши до Львова, він нагло довідався при кінці 1944 р., що "бандерівці в підступний і ганебний спосіб підманули нас і роззброїли наш партизанський загін на Волині, через те нікуди вже було мені їхати". Виходить, що мельниківська армія мала лише один загін на Волині і його бандерівці роззброїли. Це, очевидно мова про загін "Поліська Січ" от. Бульби, що мельниківським не був і його відділ УПА роззброїв у серпні 1943 р., але мельниківський політик і генерал Степан Касіян довідався про те щойно при кінці 1944 р.

Від свого організаційного звержника І. Кедюлича, члена сотні "Веркшуцу," /німецької формації для охорони фабрик/, Касіян одержав доручення, якщо хоче іти в партизани, то згідно з наказом Ольжича треба йти до УПА. "До бандерівської УПА? Ніколи!" гістерично запротестував Касіян і поїхав на пограниччя Бойківщини-Лемківщини організувати мельниківську УПА. У селі Михнівці він зібрав кільканадцять мельниківців і створив з них "Партизанський загін ім. гетьманаПавла Полуботка". Загін кватирував у селі поруч відділу німців і мадярів. Населення, вірючи, що це дійсно відділ УПА,

---

1) Мельниківці твердять, що Олег Штуль-"Жданович", пізніший їхній "вождь", був шефом штабу "армії" Боровця-"Бульби". Але сам Боровець цього не потверджує.

2) Замість вертатися в Україну, щоб творити свою УНРА, "Бульба" по розвалі гітлерівської Німеччини поїхав до табору іншої УНРРА, міжнародної допомогової організації.

3) Таку ранґу прибрав собі "Бульба" тому, бо таку мав Головний Командир УПА Тарас Чупринка-Роман Шухевич.

харчувало їх обильно, хоч само голодувало. Але, на другий тиждень існування "мельниківської УПА", отаман Касіян довідався, що надходить відділ "бандерівської УПА" під командою Рена. На смерть переляканий отаман Касіян втік до лісу і там провів цілу ніч, переживаючи жахливі галюцинації бандерівських знущань, які він представляє у своїй розповіді як дійсність, що тривала багато днів. Вранці він дорвався до поїзду і маючи виказку ґестапа вигідно, під спеціяльною опікою мадярського старшини, переїхав на Мадярщину. Оце й була "мельниківська УПА".

П.Стерчо в офіційному мельниківському збірнику "ОУН 1929-1957" /стр.211/ пише про одного із провідних мельниківців як, нібито, героя УПА:

"Це Іван Кедюлич вишколює і веде в бій старшин і бійців Української Повстанської Армії на Волині, в поліських болотах і в карпатських горах."

А "отаман мельниківської УПА," що існувала в селі Михнівці при кінці 1944 р. нецілих два тижні, свідчить у своїй розповіді, що Іван Кедюлич, організаційний зверхник Касіяна, перебував весь час в Карпатах як член німецького "Веркшуц"-у, і ні одного дня ні на Волині, ні в поліських болотах, ні в карпатських горах членом УПА аж до кінця війни не був. Значить, мельниківський "пан професор" свідомо видумав бундючну побрехеньку про участь мельниківців в УПА і без сорому опублікував її як правду. А ПУН і редакція мельниківського офіційного збірника, свідомі нечесного трюку Стерча, апробують це і пускають побрехеньку між людей. Як сотні інших.

Друга частина розповіді мельниківського "отамана" Степана Касіяна, яку йому поміг написати його політичний і моральний брат по службі в гітлерівській СД і ґестапо, "герр Зиновій Книш", пересичена такою вульгарною й гидкою лайкою на Українську Повстанську Армію, якої немає ні в польських, ні большевицьких пашквілях проти ОУН і УПА. На таке гидке плюгавлення борців за волю України, в якій на полі бою склали своє життя, здібний лише мельниківський "фольксдойч", слуга ґестапа, що в час жахливого лихоліття українського народу під гітлерівською окупацією видавав тих борців за волю України окупантам на тортури і смерть і на тій ганебній роботі затратив своє сумління й почуття чести та людської гідности.

ОДАРКА ГУСЯК

Одарка Гусяк народилась 1924 р. на Лемківщині. По закінченню середньої освіти учителювала. Ставши членом ОУН перебрала особливо важливий і небезпечний пост зв'язкової. В критичний день облави на Головного Командира УПА, ґен. Тараса Чупринки, 5 березня 1950 р. в Білогорщі біля Львова як зв'язкова Центрального Проводу ОУН попала в руки НКВД й по вилікуванню була засуджена на 25 літ тюрми. Перебувала у Верхнє-Уральському та Володимирі, а від 1968 р. у мордовських концтаборах. Учасниця протестних страйків жіночих в'язнів. По відбуттю 20 років ув'язнення, відмовилась підписати прохання про помилування і покаянну заяву. По відбуттю 25 років ув'язнення була звільнена, переїхала в Україну і примістилась у хатині Катрусі Зарицької.

А тимчасом - мальниківський журнал "Новий Шлях" з датою 24 березня 1984 приніс "наукове об'явлення" мельниківського вченого, професора доктора Івана М. Чінченка, такого змісту:

"Українським державним і національним прапором є жовтоблакитний прапор. Так, - жовтоблакитний, не блакитножовтий. Жовтоблакитний прапор є державним і єдинозаконним прапором. Цей жовтоблакитний прапор прийнятий і стверджений законом Центральної Ради - лнґального представника всього Українського Народу. Жовтоблакитний прапор з кольорами: жовтий зверху і блакитний /синій/ внизу. Жовтоблакитного прапору не мінялося і за Гетьманської Держави 1918 року, і за Директорії. Не мінялось кольорів жовтоблакитнього прапору і після злуки всіх українських земель у 1919 році. Жовтоблакитний прапор був принятий законом Соймом Закарпатської України в 1939 році. Прапор та його кольори може змінити лише парлямент української держави. Блакитножовтий прапор, це прапор одного українського середовища, популярно званого "визвольнофронтівцями" /бандерівцями/. Блакитножовтий прапор був принятий на "Чорній Раді" в Кракові в 1940 році."

А в журналі Об'єднання Українських Православних Сестриців в Америці він, мельниківський вчений І.М. Чінченко, тільки в цьому випадку не "професор доктор", але "отець", вигукує демаґоґічно:

"Фальшивий, блакитножовтий прапор мусить бути усунений, в першу чергу, із українських церков, особливо — з українських православних церков та інших інституцій."

Ось вам мельниківський учений і його пошана правди! Свідомо, в живі очі, не заікнувшись фальшує відомі, удокументовані факти. А що ж тоді говорити про достовірність подаваних ним фактів мало відомих, фальшування яких не так легко відразу показати?

А яка його клієнтеля? В редакції "Нового Шляху" працював др. Росоха, колишній член парляменту Карпатської України: чи він не тямив, яка була дійсна постанова про черговість красок українського прапору? Як забув, чому не заглянув до документарних праць, де поданий текст даної постанови? Чому він, Стерчо і сам „вождь" Плавюк не викрили і не напятнували безсоромне фальшування правди їхнім "ученим"?

Коли я говорив про це з одним із мельниківців, у якого є ще хоч трохи пошани до правди, він заявив: "А хіба ж вам не ясно, що тут мається до діла із продуманою провокацією провокатора КҐБ? "Його ствердження я аж ніяк не ставлю в сумнів. Тільки ж —а хто тоді Росоха, Стерчо, Плавюк? Теж провокатори КҐБ? Чому вони у своїй партійній пресі друкують большевицькі провокації, сперті на очевидному фальшуванню правди, а спрямовані на викликання заколоту й розбиття української громади? Під впливом чого, з якою метою, під чиєю директивою?

Нормальна людина, здорова умово й морально, дуже легко зловила б мельниківських провокаторів і демаґоґів на брехні, навіть якщо вона сама член чи симпатик мельниківської партії і рішуче напятнувала б безсоромне вживання очевидної брехні мельниківськими верховодами. Та в тому лихо, що клієнтеля тих партійних шарлятанів і клеветників має так сполокані мозґи і так пересякла гістеричною ненавистю до бандерівців, що безкритично приймає як святу правду все, що їм їхні "вожді" й "вожденята" до вірування подають, навіть як би це була історія про те, як то мельниківський вождь їхав на коні проти німецьких наїзників, його шабля стукала по коні й перерубала коня, вождь злучив коня вербовим кілком, кілок виріс аж до неба і вождь поліз по тім дереві аж до неба по інформації, а там зсукав шнурок з полови і ним спускався на землю, бо кінь у міжчасі кудись пішов, і коли шнурка забракло, вождь рвав шнурок нагорі й штукував внизу. Основне — щоб побрехенька була "сочисто" протибандерівська.

Ось кілька прикладів такого умового й морального покалічення:

Несподівана смерть Степана Бандери 15 жовтня 1959 р. аж до втечі його убійника Сташинського з СССР до західньої Німеччини й комунікату німецького суду 17 листопада 1951 року, отже поверх два роки, залишалася нерозгаданою загадкою. Це давало змогу творити безліч здогадів, як і провокативних вигадок. У вересні 1961 р. я зустрів пристрасну мельниківку з університетською освітою, яка "застрілила" мене мельниківським відкриттям: „Ви не робіть з Бандери героя і жертву большевицького атентату, бо ось приїхав до ЗСА з Мюнхену член ПУН-у /це був інж. Дмитро Андрієвський/ який привіз істинну правду. Бандера поповнив самогубство, бо

його секретарка була від нього в тяжі і зі страху перед виявленням скандалу, Бандера поповнив самогубство!" — "А чи є певність, що та секретарка була в тяжі власне від Бандери? Чи переведено пробу крови дитини?" — питаю. "Пробу крови?" — здивувалася пані доктор. — "Ну, ні, бо дитина ще не вродилася." — "О! — вигукнув я. — То це буде український Конфуцій!" — "Не розумію, про що ви говорите!" — "Ну, просто: Відомо усім, що в тяжі жінка буває девять місяців. Не було випадку, щоб одинадцять місяців. Тільки про китайського філософа Конфуція говорить китайське передання, що його мати носила його у своєму лоні сорок років. Секретарка Бандери носить його дитину у своєму лоні вже поверх два роки і ще не вродила. То певно поносить ще тридцять-вісім років і вродить українського Конфуція!" Пані доктор страшенно зніяковіла. "Йой, ради Бога, не кажіть про нашу розмову нікому, бо всі будуть з мене дуже сміятися!" — "А ви самі, пані доктор, — кажу їй, — не призадумались над своїм умовим станом, який заставив вас прийняти за святу правду таку ідіотичну нісенітницю тільки тому, що ця провокація сконструйована для знеславлювання Степана Бандери? Чи не вистарчило вам, людині з вищою освітою, почислити на пальцях, що якщо секретарка Бандери була хоч три місяці в тяжі, коли він поповнив самогубство, то дитина мусіла вродитися у квітні 1960, а член мельникіського ПУН-у каже вам, що та неслюбна дитина ще й вересні 1961 р. не вродилася?"

Другий приклад: У зв'язку з появою в ЗСА мельниківського студентського збірника "Україна в другій світовій війні", спертого на пашквілях Михайлюка /псевдонім Книша/ "Бунт Бандери" і О. Шуляка /псевдонім Олега Штуля-Ждановича" /"В ім'я правди", мав я розмову з інтелігентною українською студенткою, членом проводу студентського сектора мельниківців:

"То ви вірите, — питаю її, — що вже літом 1941 р. Бульба мав понад десять тисяч бійців у своїй мельниківсько-бульбівській УПА, а в 1942 і на початку 1943 це число сильно зросло, може до двадцять тисяч, і весною 1943 року одного дня усю ту УПА, яка громила німців і большевиків, окружила сотня бандерівців і одним махом знищила так, що тільки Бульба зі Штулем і ще ок. 20 бійцями врятувалися?"

"Так, це свята правда! Її нам подали Штуль, Книш, Зінкевич, Стерчо, Плавюк, Дорожинський. Нікотрий з них неправди не скаже!"

"А сказали вони вам, як та сотня бандерівців знищила одного дня десять до двадцять тисяч неустрашимих бійців бульбо-мельниківської УПА? Подусили у ґазовій камері і спалили в крематорії, як німці жидів у Авшвіці?"

"Ну, ні. Бандерівці ні газової камери, ні крематорії не мали. Але половину жертв Лебедь подусив путом, а другу половину потопили у студні."

"І ви вірите, паннунцю, що Лебедь потрапив видусити шнуром п'ять до десять тисяч хоробрих бійців бульбо-мельниківської УПА і руки його не заболіли, і ні один герой не кинувся на Лебедя, щоб його путом задусити? Адже навіть заяць, як бачить небезпеку смерти, то кидається на вовка у своїй обороні. І що зробив Лебедь з горами подушених його путом трупів? А ті потоплені у студні: Чи ви бачили колись українську студню? Чи потрапить хтось кинути в таку студню пятдесять чоловіків? То як же бандерівці вкинули в таку студню п'ять до десять тисяч умундурованих і озброєних бульбо-мельниківців? Чи може пів бандерівської сотні держала в окруженню десять до двадцять тисячну бульбо мельниківську армію, а друга половина за кілька хвилин викопала кілька сотень студень і наповнила їх водою? І врешті: Сам Бульба і Штуль, і ще кільканадцять їх товаришів втекли цілі й здорові. Чому ж разом з ними не втекла так же ціла й здорова ціла їх десять до двадцять тисячна армія?"

"Не знаю, бігме, не знаю, такого я не питала ні Штуля, ні Книша, ні Зінкевича, ні Стерча, ні Плавюка, ні Дорожинського. Вони провідники нашої партії і я їм вірю! Бандерівці відомі братовбивники, тому вони й подусили путом та потопили у студні всю десять до двадцять тисячну бульбо-мельниківську УПА!"

Наведені два приклади, — а їм подібними можна заповнити грубу книгу! — показують, яку вдячну клієнтелю мають мельниківські "вчені" — безсоромні брехуни і шарлятани, для безкритичного сприймання їхніх провокацій проти "бандерівців", спертих на очевидних перекручуваннях правди й свідомих вигадках.

"МЕЛЬНИКІВСЬКІ ІНТЕЛІГЕНТИ" І "БАНДЕРІВСЬКІ СЕЛЕПКИ".

В нечесному намаганні принизити членів ОУН, очоленої Степаном Бандерою, в опінії українського загалу, а підбити собі ціну, мельниківці кинули "в народ" демаґоґічну фразу: "Мельниківці то інтелігенція, а бандерівці - селепки." Тому, мовляв, кожний український інтелігент, що не хоче тратити опінію в очах інших інтелігентів, мусить стояти все здалека від бандерівців і примазуватись до мельниківців.

В умовах німецької окупації та демаґоґічна фраза мала де-які основи правдоподібности. Бути в той грізний час бандерівцем значило належати до революційної армії, що стала до бою проти гітлерівських окупантів в обороні прав українського народу і, тим самим, бути готовим кожної хвилі на смерть з рук ворога. Такий героїзм виявляла завжди в основному молодь. В кожного народу. Так було і серед українців: членами революційної ОУН, бандерівцями, стала в основному українська молодь, насамперед селянська й робітнича, яка своєю інтеліганцією дуже часто перевищувала членів соціяльної кляси "інтелігентів", але до тієї кляси не належала. А молодь із соціяльної кляси "інтелігентів" була звичайно в віці перед закінченням університетських студій. Професійна інтелігенція, старша віком і обтяжена родинними обов'язками, не зважувалася ставати до бою з безпощадними гітлерівськими "іберменшами", з ґестапом, тому воліла асекурувати себе перед переслідуванням ґестапа чи то приналежністю, чи бодай декларацією симпатії до партії мельникківців. Це й створювало сповид, що українська інтелігенція то мельниківці, а бандерівці то селяни, робітники й студенти, що ще не закінчили своїх студій.

Але так було в умовинах гітлерівської окупації України до травня 1945 року. Провал гітлерівського панування над Україною звільнив українську інтелігенцію від конечности кривити душею і прикидатися мельниківцями. Тому кожний із інтелігентних "мельниківців", що мав чисте сумління перед українським народом, перестав бути мельниківцем. А бандерівська молодь, що опинилася у вільному світі, масово закінчила свої університетські студії. В новій дійсності фраза "мельниківці то інтелігенція, а бандерівці то селепки" стала

заялозеною, забріханою демаґоґією й безсоромним оберненням правди догори ногами.

В моїй пом'яті залишилася характеристична ілюстрація дійсности щодо цього, яку я побачив на зборах філії УККА у Філядельфії в 1950-тих роках, зораз після мого переїзду до Америки.

В українських громадах кипіла тоді боротьба між мельниківцями й бандерівцями за керівництво громадського життя. Старі емігранти, члени ОДВУ, нічого того, що діялося в Україні в час війни, не знали, тому заявили себе мельниківцями, бо повірили, що бандерівці це справді якісь анархісти, неграмотні примітиви, страхітливі "братовбивці". Старі емігранти були ядром УККА. Тому новоприбулі мельниківці докладали всіх старань, щоб використати таку непоінформованість чи несовісно злобну поінформованість еміграції для свого опанування громади.

Предсідником зборів відділу УККА, про які мова, був голова місцевого відділу ОДВУ, старий емігрант, Федусь. Коли прийшла черга на вибори нової управи, він узяв перед себе дві листи кандидатів, кинув на них оком і звернувся до всіх:

Панове, я не пам'ятаю, котру листу подано першою. Але я кинув оком і бачу, що на першій листі є самі доктори, а на другій ні одного доктора. Я дуже шаную простих людей, бо сам до них належу, але нам треба пошанувати нашу інтелігенцію і подати їх першими. То читайте, пане секретар, як першу оцю листу, а оту другу.

Секретар узяв листи і прочитав:

"Перша листа: На голову відділу УККА - маестро Володимир Блавацький.На членів управи: /поазбучно/ др.Я.Бернадин, др.О.Білик, др.М.Войтович, др.М.Головецький, др.М. Диміцький, др.П.Мірчук, др.І.Павлічка, др.Б.Романенчук, др.І.Скальчук, др.Б.Старух, др.Шутка. До Контрольної Комісії: др.М.Ценко, мгр.М.Утриско, інж.М.Ганушевський.

"Друга листа: На голову відділу - пан Бак-Бойчук, на членів управи: пан Вайда, пан Ґенґало, пан Захарчук, пан Зуляк, пан Нич, пан Новаківський, пан Татунчак, пан Шекерик, пан Яців, пан Ящун. До Контрольної Комісії: пан Федусь...

На залі запанувала тиша. Хтось із мельниківців, що сидів як член президії поруч Федуся, так копнув його у ногу, що той аж зойкнув голосно, передав ведення зборів свому зас-

тупникові і спитав шепотом того, що його копнув:

"Та ви чого мене копаєте? Щось зле я зробив?"

"Очевидно! Та ви ж подали першою листу бандерівців, а нашу другою!"

Федусь зробив великі очі:

"Як то? Бандерівці то самі доктори, а між мельниківцями на всю Філядельфію нема ні одного доктора, самі селепки?"

"Та ви не філософуйте, - скривився той, - є так, як є, Бандерівець може мати два докторати, то всеодно він селепко, бо він бандерівець, а мельниківець навіть з трьома клясами народної школи є інтелігент, бо він мельниківець!"

"Ну, а пан Блавацький, про якого навіть ви казали мені, що то один з найкращих українських артистів і в Галичині був директором одного з найкращих українських театрів: він також бандерівець і селепко? "- дивувався далі Федусь.

"Так, він не лише бандерівець, але й один із "герштів"! Він був у Німеччині бандерівським "герштом" на Реґенсбурщину, а тут є "ґерштом" на Філядельфію."

Такий хитрий поділ на "мельниківську інтелігенцію" і "бандерівських селепків" відносився зразу до мужеської частини української громади. Але він дуже засмакував теж деяким еміграційним паням: То ж вистарчить заявити себе мельниківкою, щоб стати членкою вищої касти - "інтелігенції". Яскраву ілюстрацію подали мені недавно, коли стала актуальною проблема об'єднаня двох шкіл українознавства в одній із більших українських громад в ЗСА. Тим двом школам було причеплено наліпку: одна школа,мовляв, то школа для дітей мельниківської інтелігенції, а друга для дітей "бандерівських селепків". І коли припадково на церковнім обіді заторкнено між панями справу об'єднання тих двох шкіл в одну, одна з пань, вигукнула бундючно: "Та яке об'єднання? З бандерівськими селепками? Вони ще не доросли до того, щоб ми з ними єдналися!"

Мене заскочила несподівана клясова пиха української баронеси і я після того розпитав у її краянів, хто така та пані баронеса, що так погорджує українськими селепками. Її краянки, що знали її від дитини в "старім краю", пояснили:

"О, пані Ліля? Її мама, бачите була з дуже бідної родини, то й служила в місті, в жидів. Ну, й народилася їй донечка, яку священник охрестив незвичним у нас іменем "Горпина." Стидаючись перед сусідами своєї пригоди, її мама перейшла жити до міста і там мама прозвала її "панна Ліля". Там вона скінчила якусь кравецьку школу, тому й дивилася на нас сільських дівчат, згори."

"А ґімназію й університет вана закінчила?" - питаю.

Краянки пані Лілі розреготалися:

"Куди там! То правда, що в місті вона ходила вісім років попри ґімназію, а як у час війни переїхала до Львова, то кілька літ ходила попри університет. Але у ґімназії, і в університеті бувала хіба тоді, як її покликали туди замітати."

"А чого вона ненавидить бандерівців і сторонить від вас?"

"Я б не сказала, що ненавидить. Але сторонить від"бандерівок", бо між нами є ті, що її знають від дитинства і могли б виявити іншим, що ясна пані Ліля в старім краю була не "пані з панів", а неслюбна дитина жидівської служниці, що закінчила кравецькі курси. А між мельниківцями вона - панського роду пані Ліля!"

Так ото в дійсності виглядає демаґоґічна фраза про "мельниківську інтелігенцію" та "бандерівських селепків".

Це правда, що пропорційно, процентово, відношення одиниць з вищою освітою до членів з початковою освітою є багато вище між мельниківцями, як між бандерівцями. З дуже простої причини: Українське простолюддя було завжди хребтом моральної і національної міці. Таких, що морально ломилися в моментах важкої проби, між ними було завжди дуже мало. Таким було воно й у час німецької окупації України. Тому не більше як один на тисячу з-поміж простолюддя став на службу ґестапа проти свого народу, значить став мельниківцем. Решта або старалися стояти здалека від політичних проблем, або стояла непохитно в рядах борців за волю України теж, проти німців, значить були бандерівцями. Такими вони залишилися й вийшовши на еміграцію. Тому то аналіза української еміграції під цим аспектом й виявляє, що в пересічній українській громаді, зложеній з двісті родин, є два мельниківці з вищою освітою, один з початковою, сім з середною, а бандерівців п'ять з вищою освітою, десять з середньою і вісімдесять з початковою освітою. Тобто, - дозволяючи собі на сарказм, як це окреслюють:В українській громаді з двісті родин є дев'ятдесять-п'ять бандерівських"селеп-

ків без краватки" і десять мельниківських "селепків у краватці".

Особливо повчальною ілюстрацією дійсности щодо "мельниківської інтелігенції" і "бандерівських селепків" є командний склад УПА і так званої "другої", або мельниківської УПА", тобто "Поліської Січі". Саму справу "мельниківської УПА," тобто "Поліської Січі" ми розглядаємо в цій праці окремо. Тут пригадаємо лише загальну і професійну освіту та громадський стаж командного складу обох формацій - Української Повстанської Армії і "мельниківської УПА".Як відомо, Головним Командиром УПА був від осені 1942 р. до своєї геройської смерти 5 березня 1950 року Роман Шухевич, псевдо ґен. "Тарас Чупринка". Він студіював на німецькій політехніці в Данціґу, а опісля на польській політехніці у Львові, яку закінчив дипломом інженера. Член УВО від 1925 року й опісля ОУН від перших днів її існування, широко відомий організатор спортових гуртків, і виконавець атентату УВО на польського шкільного куратора Собінського в 1926 р. В 1930-31 як бойовий референт Крайової Екзекутиви ОУН організував і керував голосною акцією масових саботажів проти польських окупантів. Абсольвент польської старшинської школи та різних військових вишколів для старшин УВО й ОУН в Німеччині. Член Команди Карпатської Січі. Організатор і фактичний командант військових частин "Дружин Українських Націоналістів" в 1940-41 рр.

Шефом Штабу Головної Команди УПА від формального створення того посту до своєї смерти в 1946 році був Дмитро Грицай, псевдо ґен. "Перебийніс". Абсольвент польського університету у Львові. В час студій широко відомий громадський і студентський діяч. Дворічний в'язень польського концлагеру в Березі Картузькій. Член УВО від 1925 р., опісля член ОУН від 1929, військовий референт Крайової Екзекутиви ОУН. Абсольвент старшинської школи польського війська та різних курсів для старшин, організованих полк. Коновальцем у Німеччині й Данціґу. В 1940-42 Командант Головного Військового Штабу ОУН.

Шефом Штабу УПА після смерти ґен. Перебийноса-Грицая став Олекса Гасин, псевдо полк. "Лицар". Абсольвент львівської політехніки. В 1930-тих роках широко відомий громадський діяч. Вязень польських тюрем і Берези Картузької.

Член УВО від 1928, опісля провідний член ОУН. Абсольвент польської військової старшинської школи і курсів для вищих старшин УВО й ОУН. Автор підручників для військових вишкільних курсів ПУН-у. В 1940-46 рр. член Головного Військового Штабу ОУН й опісля Військового Штабу УПА. Організатор й Командир "Української Народної Самооборони" в Галичині в 1941-43 роках проти німецьких окупантів.

Командир УПА-Північ - Роман Клячківський псевдонім полк. "Клим Савур": Студент львівського університету, закінчив у польському війську старшинську школу, від шкільної лавки член ОУН. Відомий громадський діяч. Визначний член ОУН.

Командир УПА-Захід Василь Сидор, псевдо полк."Шелест". Студент львівського університету, не закінчив університетські студії із-за арештувань. Широко відомий політичний і громадський діяч Сокальщини й Волині. Закінчив старшинську школу в польській армії і спеціяльні курси УВО й ОУН для вищих старшин в Німеччині й Данціґу. Сотник військових "Дружин Українських Націоналістів". Член УВО й ОУН від 1928 року, Окружний Провідник ОУН. У польській тюрмі "Бриґідки" у Львові провідник /"староста"/ всіх українських політв'язнів. За большевицької окупації Військовий референт Крайової Екзекутиви ОУН. На передодні другої світової війни організатор військових загонів "Вовки", що були передвісником УПА.

Командир УПА-Схід Омелян Грабець, псевдо полк. "Батько". Польська тюрма перервала його студії на четвертому році на Львівському університеті. Провідний студентський діяч та організатор культурно-освітнього і спортивного життя в Чесанівщині й сусідних повітах. Від 1927 року член УВО й опісля ОУН, вихованок сотн. Юліяна Головінського. Абсольвент польської старшинської школи і курсів військового вишколу УВО й ОУН.

Оце головні командири Української Повстанської Армії, що їх мельниківський фольксдойч і співробітник ґестапо Зиновій Книш, а за ним інші мельниківські демаґоґи, звуть "бандерівськими селепками".

А командири "мельниківської УПА", тобто "Поліської Січі",-"мельниківські інтелегенти"?

Ініціятором і командантом "Поліської Січі" був Тарас

Боровець, псевдо "Тарас Бульба". Його освіта чотири кляси початкової народної школи, закінчивши яку працював як робітник у каменоломі. Покликаний до польського війська, був звільнений по кількох місяцях. Став членом Комуністичної Партії Західної України і за те попав до польської тюрми, а потім до Берези Картузької. В тюрмі зустрівся з українськими націоналістами й зірвав з КПЗУ, ставши симпатиком ОУН і УНР. На еміграції в 1939-40 рр. пробував організувати якийсь "Український Національно-Козацький Рух" і розповсюдив між українцями летючки з закликом вступати до УНАКОР, але нічого з того не вийшло, десятка членів не зібрав. В половині 1940 р. зв'язався з кругом УНР, співробітником німецької "Абвери" і з його доручення перейшов на Полісся. По вибуху німецько-большевицької війни зорганізував там "Поліську Січ".

Шефом штабу "Поліської Січі" мав бути Олег Штуль, псевдо "Жданович", делегований на те становище мельниківським ПУН-ом згідно з договором ПУН з "Бульбою". Штуль, студент православної теології в Варшаві, початкуючий журналіст, симпатик Донцова й Олени Теліги, став членом мельниківської партії, коли вона постала в 1940 році і до неї вступила Теліга. Там увійшов до культ-освітнього сектора, керованого Ольжичем. Ставши "шефом штабу мельниківської УПА", Штуль почав вчитися в капраля Боровця, чи пак отамана Бульби, як держати кріс і що робити з револьвером.

Імен членів мельниківської організації, що були в "Поліській Січі", не подано самим "Бульбою"-Боровцем у його споминах. Він таких взагалі не згадує, як і не підтверджує ні словом твердження мельниківців, нібито "Поліська Січ" була у якомусь зв'язку з мельниківським ПУН-ом. Штуля він згадує лише раз як перекладача з німцями. Штуль був тоді молодим студентом, початкуючим поетом, без найменшої військової підготови, невідомий у політичному й громадському українському житті.

Інші мельниківці, якщо такі були в рядах "Поліської Січі", були тільки рядовиками. Значить — ні військового вишколу, ні вищої освіти, ні політичного чи громадського стажу не мали.

Політичний і громадський стаж тих "мельниківських інтелігентів," командирів "Поліської Січі," неймовірно вбогий. Участи в боротьбі УВО й ОУН нікотрий них не брав, були

симпатиками ОУН і в час вербування в члени мельниківської партії стали її членами. Членами "Просвіти," "Сокола," "Рідної Школи" якщо були, то на нижчому щаблі і поза їхніми повітами ніхто про них не чував.

Так ото в дійсності виглядали під оглядом загальної освіти, військових кваліфікацій та політичниго й громадського стажу "бандерівські селепки," командири Української Повстанської Армії: Провідні члени колись Союзу Української Націоналістичної Молоді й УВО, які не тільки були членами Організації Українських Націоналістів, ОУН, від перших днів її дії, але її творили, нею керували, стоючи самі весь час у передовій лінії революційної боротьби; широко відомі громадські і політичні діячі; особи з закінченою, або перерваною польськими переслідуваннями університетською освітою; абсольвенти старшинських шкіл та спеціяльних військових курсів для вищих старшин.

І "мельниківські інтелігенти," командири "Поліської Січі," яку після війни, на еміграції, Книш і Штуль зразу дуже несміло почали звати "Поліська Січ - Українська Повстанська Армія," а згодом "Бульбівсько - мельниківська УПА," а врешті перша УПА": Жменька осіб з середньою або незакінченою середньою освітою, майже зовсім невідомі в українському політичному й громадському житті, припадкові симпатики ОУН, що в 1940-1941 рр. попали до мельниківської партії, підстаршини найнищого рівня польської або чеської армії;під командою колишнього члена КПЗУ, а потім симпатика УНР, що не закінчив чотирьох кляс початкової школи, колишнього рекрута польської армії. Це правда, що в партії Мельника були теж колишні старшини УГА й армії УНР. Але, - ніодин із них в ряди "бульбівсько - мельниківської УПА" ніколи не став.

При цьому, коли мова про "інтелігентів" і "селепків," конечно уточнити окреслення "ітелігент." Його надто часто утотожнюють із окресленням "інтелігентна людина" і "політично й громадсько вироблена людина." А це глибока помилка, бо як не кожна Варвара є варварська, так не кожний інтелігент є інтелігентною людиною, а тим більше політично й громадсько виробленою людиною. "Інтелігент" це людина, кваліфікована до умової праці професійно так, як ремісник це людина, кваліфікована до праці руками. Просто можна б

сказати, що "інтелігент" це умовий ремісник: швець, чи столяр виконує своє ремесло своїми руками, а адвокат, лікар, чи професор виконує своє ремесло своїм умом, або з - латинського своїм "інтелектом" і тому й звуть його інтелігентом. А "інтелігенція" це психічно - умова здібність відчути й зрозуміти кожночасну ситуацію й до неї відповідно себе поставити, себе відповідно повести. Інтелігенція, звичайно, вроджена людині. Освіта повинна б розвивати інтелігенцію. Тільки ж, якщо хтось не має інтелігенції з уродження, то й найкраща освіта може створити тільки сповид інтелігенції в даної людини. Тому то часто дійсну, глибоку інтелігенцію зустрічаємо в українських селян, а брак інтелігенції в одиниць з університетською освітою.

Подібно мається справа з почуттям громадської відповідальности та суспільно-громадським виробленням. Ці прикмети теж в основному вроджені даній людині, але участь в громадському житті має дуже сильний вплив на розвій і зміцнення тих прикмет. Тому здавалось би, що освіта повинна відігравати в цьому особливу, позитивну ролю і людина з університетською освітою, інтеліґент, повинен бути безмірно міцніше вироблений і дисциплінований у суспільно-громадському житті, аніж людина з початковою освітою. На жаль, воно зовсім не так. Гірше того: аж надто часто зустрічаються одиниці з закінченою університетською освітою, що в громадському житті не лиш не виправдують тих сподівань, але ще й виявляються небезпечно антисоціяльною одиницею.

Клясичним прикладом одного й другого є один із чолових мельниківців, що вславився розбиванням та анархізуванням українського життя в Америці, "пан професор доктор Формальний" - Петро Стерчо. /Його прозвали "пан професор доктор Формальний" тому, що на кожних громадських зборах, коли відчитають запропоновану програму нарад, він якщо не перший, то один із перших зголошується "У справі формальній" і за кожним разом, хоч би й десятий раз підряд, на запит секретаря "Ваше прізвище?", вигукує: "Професор доктор Петро Стерчо!". На одних із зборів НТШ у Ню-Йорку він попав із-за цього у конфлікт із пресідником Кедриномм-Рудницьким і коли десятий раз підряд зголосився "у справі формальній!", хтось із молодих науковців зголосився у справі наглій: "Я в справі наглій! Я пропоную негайно викинути

пана професора доктора Формального зі залі, бо він своїм ідіотичним " у справі формальній!" вже майже годину не дає нам почати збори!" Присутні вибухнули сміхом й епітет "пан професор доктор Формальний" прилип на завжди до того мельниківського інтелегента./

Здавалось би, що маючи університетську освіту, Стерчо виявить себе людиною інтелегентною і громадсько виробленою й дисциплінованою. А тимчасом він виявив себе людиною під оглядом інтелегенції й громадської виробленості на рівні анархістичного "дядька" з-перед пів століття, що траплялися тоді в відсталих селах України. На початку цього століття, коли організовано скрізь в Західній Україні читальні "Просвіти", траплялися по глухих селах анархістичні "отаманщики", що жадібні почестей, намагалися завалити кожну організацію, якщо в ній не вибрали не його головою. Але завдяки виховній праці вдалося було здисциплінувати морально українських селян так, що в 1930-тих роках вже тяжко було знайти "дядька", який не розумів би, що хоч би його й не вибрали на голову чи до управи даної української установи, він мусить виявити себе дисциплінованим і не сміє руйнувати організоване українське життя розбиванням, розколюванням і творенням своєї, опозиційної організації. Розбивачем кожний погорджував.

Аж ось такі розбивачі громадського життя з пристрасно виявлюваним принципом "Якщо не виберете мене, то я вам завалю, або хоч розіб'ю нашу організацію", знайшлися в другій половині нашого століття серед мельниківських інтелегентів. Коли на одному з конґресів УККА кандидатуру представника мельниківців на члена президії величезною більшістю управнених учасників відкинено, згаданий "професор доктор Формальний" вигукнув гістерично: "Нас образили! Нашого представника не вибрали до президії! Ми виходимо! Ми розіб'ємо УККА!" І - він, а за ним інші мельниківські "інтелегенти" вийшли зі зборів й довший час опісля - безуспішно! - намагалися розколоти створений "старими" емігрантами Український Конґресовий Комітет Америки творенням опозиційних, своїх комітетів. Так поступив він, а з ним інші мельниківські "інтелегенти", і на 13-ім конґресі УККА: Коли за їхньою листою при голосуванню заявилися лише третина управнених делегатів, "пан професор доктор

Формальний" зі своїми однодумцями з мало культурним гаслом вийшли з залі нарад, проголошуючи, що вони з помсти знищать УККА. Вслід за тим вони приступили до розбивання й анархізування громадського життя творенням "Комітетів за правопорядок", а коли з того нічого не вийшло, до ліплення "рівнорядної до УККА" розбивацької "Української Американської Координаційної Ради".

Як бачимо, людині з морально і політично зломаним хребтом університетський диплом ні трошки не поміг. Навпаки, піднявши його зарозумілість, навчив безграничної безсоромности. Вславившись анархізмом, отаманщиною і розбиванням організованого українського життя, "пан професор доктор Формальний" не заікнувшись проголошує у своєму "зверненні" з приводу демонстрації у Вашінґтоні:"Виходячи із заложення, що всі акції в обороні українського народу мають проходити у всегромадському, соборницькому, понадконфесійному й понад партійно-політичному дусі..." Чи відважилась котрась із відомих блудниць виступити прилюдно із закликом до молодих дівчат зберігати дівочу честь і непорочність? Ледви. Бо мимо свого морального упадку, у неї все ще жевріє іскра самопошани й пошани інших й обридження до безсоромної забріханости. У мельниківського інтелегента, як бачимо така іскорка зовсім погасла.

От тому то, коли мова йде про "мельниківських інтелегентів" і "бандерівських селепків", то конечно насамперед дати ясну відповідь на питання: А скільки ж дійсно є інтелегентів, тобто по професії умових працівників, серед одних, а скільки серед других і, ще важливіше, що представляє собою даний інтелегент під оглядом політичної й особистої моралі, громадського вироблення та зберігання громадської дисципліни.

Бо "простий селепко" з чотирма клясами початкової освіти, якщо він чесний, сумлінний, щирий патріот і суспільно дисциплінований, виявляється у творчій грамадській праці сто разів вартнішим від того "селепка у краватці", що хоч він і "пан професор доктор", але хворобливий еґоманяк, жадібний особистих почестей, безсоромний у забріханості "отаманщик".

---

1) "Свобода", ч. 162, 24 серпня 1984 р.

ЧИ ІСНУЄ ТРИ О.У.Н.?

Такий сповид створило те, що коли весною 1941 р. постала в Німеччині нова організація, яку очолив полк. Андрій Мельник, то вона не прийняла для себе окрему, інакшу від всіх інших, назву, як це водиться скрізь в культурному світі, але підшилася під назву ОУН; а коли в 1950-тих роках постала ще одна організація українських емігрантів, то вона прийняла назву "ОУН/з/". Оце й створило сповид, нібито в дійсності існує три ОУН, три Організації Українських Націоналістів. Отой сповид вносить баламутство в українське політичне життя.

Організація Українських Націоналістів — ОУН, постала в січні-лютому 1929 р. Основником і першим Провідником ОУН був полк. Євген Коновалець. Але після трагічної загибелі Коновальця в травні 1938 р. в ОУН заіснував майже трирічний період, зовсім подібний до періоду в історії Московщини, що відомий під назвою "період Дмитра Самозванця". Як відомо, "Дмитра Самозванця" визнавав якийсь час весь московський народ правовитим царем Московщини. Але, коли виявлено, що це не законний цар, а самозванець, його прогнано з царського трону і ніхто більше не зве його московським царем. В історії ОУН ролю "Дмитра Самозванця" призначив член ПУН-у, Ярослав Барановський при піддержці другого члена ПУН-у, Романа Сушка, полк. Андрієві Мельникові. Заскочене ситуацією, що створилася внаслідок несподіваної трагічної загибелі Провідника, полк. Є. Коновальця, членство ОУН повірило в правдивість вигадки Барановського про "усний тестамент Коновальця про призначення своїм наслідником на пості Голови Проводу ОУН полк. Андрія Мельника". Строга законспірованість підпільної організації, якою була ОУН, утруднювала скоре й рішуче розкриття провокації. Викликаний цим "наверху" внутрішній конфлікт ОУН загострювався й остаточно Другий Великий Збір ОУН в квітні 1941 р. як найвищий законний орган Організації Українських Націоналістів, визнав згаданий "таємний заповіт Коновальця" фальшивкою й усунув полк. Андрія Мельника й автора тієї фальшивки, Ярослава Барановського, з ОУН, а новим Провідником ОУН, законним наслідником Коновальця, вибрав Степана Бандеру. Разом з Мельником і Барановським, Великий Збір усунув з ОУН теж кількох інших членів ПУН, що піддержували Мельника-Барановського.

Значить, Другий Великий Збір ОУН в квітні 1941 як найвищий законний орган ОУН привернув правопорядок в ОУН і існування й дія ОУН під організаційним оглядом пішли нормальним руслом. Те рішення Другого Великого Збору ОУН в квітні 1941 р. визнала беззастережно вся ОУН в Україні і щонайменше 90% членів ОУН на еміграції.

Тому, коли горстка людей, викинених з ОУН, піддержана колишніми членами УВО та ОУН, - підкреслюємо: колишніми!- заложили свою, нову організацію, то найменшого права вони не мали присвоювати тій новій організації ім'я ОУН.

У кожній культурній, демократичній державі такий акт вважається протизаконною дією і винних притягається до судової відповідальности за присвоювання собі назви існуючої під даною назвою організації. Так було б сталося і з новою, мельниківською, організацією, коли вона стала підшиватися під відому назву ОУН, Організацію Українських Націоналістів, що продовжувала існувати і діяти, якщо б це діялося у вільній українській державі. Але це діялося в засягу гітлерівської влади, яка крайно ворожо поставилася до дійсної ОУН, а піддержувала нову, мельниківську, організацію. Використовуючи таку ситуацію, мельниківська організація змогла безкарно підшиватися під назву "ОУН", та ще й твердити, нібито вона є продовженням дійсної ОУН.

Так постав сповид двох ОУН.

В умовинах німецької окупації, коли мельниківці прикривалися перед українським народом іменем ОУН, дійсна ОУН рішила вживати змістове уточнення дійсної ОУН: "Самостійників Державників" - отже ОУН СД - для відрізнення від вживаної мельниківцями назви ОУН, бо ж мельниківська організація була опортуністично-коляборантською і ніякої боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти німецьких окупантів не вела, а навпаки з німецькими окупантами відверто коляборувала. Але, той додаток "СД" був лише публіцистичним роз'ясненням, а не зміною назви. У всіх постановах Другого Великого Збору в квітні 1941 р. і Третього Великого Збору в серпні 1943 р. ніякої постанови про зміну назви ОУН не було і в усіх постановах послідовно вживається "ОУН". Одночасно, в ніяких публікаціях дійсної ОУН на Українських Землях ніколи не названо організації мельниківців "ОУН", чито просто ОУН, чи з додатком ОУН-М. Для неї завжди вживалося назви

"мельниківців", або "організація мельниківців", зглядно "організація Андрія Мельника". Свою оцінку тієї організації подала ОУН у Постановах Другої Конференції ОУН з квітня 1942 р.:

"XXIX. Мельниківців ми поборюємо, як опортуністичну дрібноміщанську політичну аґентурну групу, що вносить розклад і диверсію в українське організоване життя в боротьбі за Соборну Самостійну Українську Державу. Боротьбу проти мельниківців провадимо в площині політично-програмовій."[1)]

В щоденному життю створилося окреслення "бандерівці" для дісної ОУН і "мельниківці" для організації Андрія Мельника. Вживання уточнення "Самостійники Державники", отже ОУН СД, затратилося. На чужині його взагалі не вживалося.

Плутанина з назвою постала на чужині після війни тоді, коли почала творитися "Українська Національна Рада" і її членами стала ОУН і організація Мельника, яка виступила під краденою назвою ОУН. Для розрізнення введено хитре окреслення: ОУН/р/, тобто ОУН-революційна для дійсної ОУН і ОУН/с/, тобто ОУН-солідаристів для мельниківської організації, або теж ОУН/б/, тобто ОУН /бандерівці/ для дійсної ОУН і ОУН/м/, тобто ОУН /мельниківців/ для організації Мельника. Але офіційно нікотра з тих організацій такої назви не прийняла.

Сповид існування двох ОУН є, власне, трагічним здійсненням візії Тараса Шевченка про "двох Іванів", про яких мова в його містерії "Великий Льох" - про що ми вже говорили у першому томі нашої праці. У тій поемі Шевченко пише: "Один буде, як той Гонта, катів катувати!... Другий буде ...катам помагати... А навісна мати регочеться, що Йванами будуть обох звати!"

Оця віща візія Шевченка й здійснилася в появі і в дії двох українських організацій в час гітлерівсько-німецької окупації України: ОУН, очоленої Степаном Бандерою, і організації А. Мельника, яку "навісна мати" зве теж "ОУН"...

Дійсна ОУН, очолена Степаном Бандерою, вже в перших днях вмаршу німецьких військ на українські землі Актом 30 червня 1941 р. проголосила Німеччині і всему світові, що український народ під проводом дійсної ОУН стає до безком-

1) ОУН в світлі Постанов, 1955 р. ст. 70.

промісової боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу проти гітлерівських наїзників, що плянували перемінити Україну в обезлюднений терен німецької колонізації і стала відразу до відвертої ідейно-політичної боротьби проти брунатних окупантів, а в дальшому розвою боротьби створила Українську Повстанську Армію для збройної боротьби. Натомість нова організація, Андрія Мельника, стала відразу на шлях крайнього опортунізму і льояльної співпраці з гітлерівськими окупантами, тому виступила проти проголошеної Актом 30 червня 1941 р. Української Держави і стала явно помагати брунатному наїзникові в виловлюванню і нищенню членів дійсної ОУН та УПА. Вона, організація А. Мельника, була власне, тим "другим Іваном", що став катам помагати.

Совісна аналіза постання і дії організації А. Мельника, в Україні приводить до безсумнівного висновку, що та організація ані під організаційно-правним, ані під ідейно-політичним оглядом нічого спільного з правдивою ОУН не має й тому не має ніякого права звати себе другою ОУН, Організацією Українських Націоналістів. Називання її "ОУН" є глибокою зневагою дійсної ОУН.

Тому, до часу, аж мельниківська організація прийме офіційно власну, відповідну її характерові назву, кожний, хто шанує дійсну ОУН, повинен звати ту організацію, чи партію, "Організація Мельниківців", ОМ, а щонайвище "ОУНМ".

Вживання тією організацією для назви свого проводу відому в історії УВО-ОУН назву "ПУН" - Провід Українських Націоналістів, - є глибокою зневагою дійсних українських націоналістів. "ПУН - Провід Українських Націоналістів" був покликаний до дії на Першій Конференції Українських Націоналістів в листопаді 1927 р. як координаційний центр існуючих тоді на чужині окремих, самостійно діючих організацій українських націоналістів: "Групи Української Національної Молоді", "Легії Українських Націоналістів", УВО, "Союзу Української Націоналістичної Молоді" та інших, що ще не взяли були участи в акції об'єднання усіх українських націоналістів в одну організацію. Коли в 1929 р. на Першому Конґресі Українських Націоналістів у Відні постала ОУН - Організація Українських Націоналістів, то ПУН був прийнятий Конґресом

1) П. Мірчук. Революційний змаг за УССД, т. 1, ст. 178.

як зав'язок Проводу ОУН. Але, надій Конґресу ПУН, не виправдав. Проводом ОУН еміграційний ПУН не став. У листі до інж. Дмитра Андрієвського, опублікованому у збірнику "Евген Коновалець і його доба" /ст. 671-674/ полк. Є. Коновалець ясно і рішуче відібрав право ПУН вважатися Проводом ОУН:

"Ви ставите себе і ввесь ПУН на котурни дійсного Проводу ОУН, яким він ніколи не був і далі не є, і то з різних причин...

"Людям з наскрізь еміграційною психікою... важко стояти на чолі революційного руху.

"ПУН досі займався організацією еміграції... Поодинокі члени ПУН обмежувалися тільки до загальних порад або до тверджень, що, мовляв, щось треба робити...

"Між нами, як у розумінні самих завдань ПУН і ОУН взагалі, так і в конкретному проводженні тих завдань існує величезна прірва!"

Ото ж, згідно зі ствердженням творця і першого керівника ОУН, полк. Є. Коновальця, ПУН ніколи Проводом ОУН не став. Але, його не ліквідовано офіційно в припущенню, що ПУН вважатимуть своїм ідейно-політичним проводом теж ті українські націоналісти, які членами ОУН не стали. На жаль, коли в проводі ОУН постала різниця думок щодо відношення ОУН до гітлерівської Німеччини і в дальшому конфлікті на тому тлі ПУН став на позиціях мельниківщини - опортунізму і покірної співпраці з гітлерівською Німеччиною, ПУН втратив респект і пошану так у членів дійсної ОУН, як і в українських націоналістів, що не були й не є членами дійсної ОУН, ані організації мельниківців. ПУН став проводом тільки і єдино проводом мельниківської організації. Числово мельниківці у відношенню до всіх українських націоналістів становлять не більше як 5 відсотків. Тому, звати себе Проводом Українських Націоналістів ПУН має таке саме право, як звати себе Проводом всего китайського народу. Українські націоналісти з німецькими окупантами України не співпрацювали, тому підсувати думку, що провід мельниківської організації був Проводом Українських Націоналістів, є глибокою образою дійсних українських націоналістів. Організація мельниківців не має найменшого права перекидати відповідальність за свою дію в Україні в час гітлерівсько-німецької окупації на всіх українських націоналістів!

Інакше мається справа з ніби "третьою ОУН" - із популярно званою "двійкою". В цьому випадку йдеться про невеликий гурт членів Закордонних Частин ОУН, які на початку 1950-тих років, у висліді діявольської провокації большевицького НКВД із підфальшованою "Волею Батьківщини", тобто підфальшованого "Доручення Проводу ОУН на Українських Землях", відкололися від ОУН і створили свою окрему організацію на чужині під назвою ОУН/з/ - ОУН /за кордоном/. Ця організація має вже свою, окрему назву і слово "націоналісти" є лише таким, як у безлічі еміграційних є "демократи": УРДемократична Партія, УНДО, УНДС і т.п.

Це правда, що й ця організація намагається нав'язатись до дійсної ОУН, бо вона, мовляв, постала у зв'язку з "Дорученням Проводу ОУН на Українських Землях". Але коли виявилося, що ті "Доручення" були трюком НКВД, большевицькою провокацією, то стає ясним, що й ідейно і політично ОУН/з/ із дійсною ОУН не тільки не тотожна, але й мало споріднена.

Дійсна ОУН була і є тільки одна. В основу її завдань поклали її творці: РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ! І коли у її проводі стояли: полк. Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич, Степан Ленковський, Ярослав Стецько, на її прапорах незмінно виднілo як поклик: РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ЗМАГ за УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ!

В період німецької окупації України ОУН і УПА, що їх звали "бандерівцями", видавали кілька десятків підпільних журналів і сотні летючок, в яких завжди виразно підкреслювано як ціль боротьби українського народу Українську Самостійну Соборну Державу і вказувано гітлерівську Німеччину як нового, жорстокого окупанта України і повторювано заклик до безкомпромісової політичної і збройної боротьби проти гітлерівської Німеччини. Організація Мельника за весь той період не видавала ні одного протинімецького підпільного журналу, не видала ні одної летючки з виразним засудженням гітлерівської Німеччини як окупанта України і з закликом до збройної боротьби проти Німеччини за вільну Українську Державу. То як же можна звати й мельниківську організацію "друга ОУН"?

ПІСЛЯСЛОВО.

Про мою працю, що її оце даю читачеві, говорив я з приятелем. Він, інженер, гарячий патріот, був захоплений моєю інтенцією, дати українській громаді звідомлення правди про те, що хто робив у час важкого лихоліття України в час німецької окупації 1941-1944 рр. "Так, - годився він. - Громада мусить знати правду, мила вона, чи терпка. і найважливіше - правда мусить бути зареєстрована для історії." - Але, коли я згадав, що я подаю відверто теж про ганебну роботу мельниківців на службі гітлерівського СД й ґестапо проти ОУН-УПА, він аж захлинувся гістеричним переляком:"Та йой, ґвалт, ради Бога, що ви робите! Та це ніж у спину всему українському народові! Ви даєте ворогам матеріял для обвинувачування всіх нас у коляборації з гітлерівською Німеччиною! Та вас усі українці за це засудять!"

Припускаю, що таких спалахів фальшиво зрозумілого патріотизму буде серед читачів більше. Тому як антидозу цьому я подаю зазделегіть кілька завваг і вияснень, які вони мусять уважно передумати.

1. Чи я подаю у своїй праці якийсь новий матеріял ворогам для обвинувачення всіх українців у коляборації з німецькими нацистами? Вигадка переляканого "панікмахера." Др. Кость Паньківський у вступнім слові до своєї книжки "Роки німецької окупації" дає ясну відповідь на те питання: Українці нічого нашим ворогам виявити про той період не можуть, навпаки, українці з ворожих документів можуть довідатись дуже багато про дію тодішніх окремих політичних організацій та окремих осіб. Адже в документах СД й ґестапо все це дуже докладно подано, всі ті документи збереглися і копії є в совєтських і американських архівах, а найповніші копії всіх тих документів мають жиди в Єрусалимі. Це українська громада не знає тих фактів недавно-минулого і тому багато іґнорантів падає жертвою полоскання мозгів вчорашніми співробітниками СД й ґестапо.

2. Чи мої ревеляції дають ворогам доказову базу для обвинувачень, що всі українці були коляборантами? Ніяк. Власне навпаки: вони переконливо виясняють, що коляборантами була горстка - сто разів менша і пропорційно, і числово, як була така у французів, бельгійців, поляків і жидів, - які стаючи на

службу СД й ґестапо проти бандерівців, заявили себе "фольксдойчами", отже перестали бути українцями. Український народ під прапором очоленої С.Бандерою ОУН та в рядах УПА стояв міцно в боротьбі за УССД так проти большевицької Москви, як і проти гітлерівських окупантів.

3. Чи виявлення когось із мельниківських слуг СД й ґестапа, що активно помагали німецьким окупантам винищувати бандерівців, виставить їх на переслідування, наприклад в ЗСА? Нічого подібного. Антибандерівські впливи Москви й інших наших національних ворогів в ЗСА, на жаль, такі міцні, що такий виявлений "герой" не тільки не буде переслідуваний за те, а скоріше одержить відзначення. Американський історик, професор університету, Джан А.Амстронґ у своїй праці "Юкрейніен Нашоналізм" подав ясно на підставі німецьких документів, що провідний член мельниківської організації, сотн.Чучкевич у мундирі старшини ґестапо брав участь в арештуванню голови Державного Правління й інших членів Правління в липні 1941 року і - чи те виявлення спричинило Чучкевичеві, наймитові ґестапа,якісь труднощі в ЗСА? Навпаки, йому без труднощів дозволили приїхати до ЗСА й до його смерти спокійно жити в ЗСА. Жидівські круги в ЗСА й деінде заінтересовані у переслідуванню лише такого українця, що мав винищувати жидів і радо кидають таке підозріння на невинного бандерівця, але ні в ЗСА, ні в Канаді, ні нігде інде урядові чинники не покличуть до відповідальности такого наймита ґестапа, який був видав десятки бандерівців німцям на шибеницю. В такій ситуації ясно, що йдеться про моральний засуд українцями, і тільки українцями, тих виродків.

4. Провід ЗЧ ОУН, побоюючись, що виявлення ганебної роботи мельниківців може якось причинитися до використання цього нашими ворогами проти всіх українців, сорок літ мовчав. Провід ОУН сподівався, що мельниківський ПУН та окремі провідні мельниківці зрозуміють гидоту їхньої роботи в період німецької окупації України, а мельниківські "просвітянці" зрозуміють помилковість своїх сподівань і засудять ту роботу й ті сподівання і включаться у позитивну громадську працю, та політичну, на базі ідей і величезних морально-політичних досягнень ОУН-УПА-УГВР.Виявляється, що це була помилка. Бачучи безкарність свого минулого, мельниківці скерували всі свої сили на знеславлювання ОУН-УПА і на розбивання всего українського громадського життя у світі. Повторюючи барабанно гидку провокацію З.Книша, фольксдойча й співробітника СД й ґестапо, та НКВД й КҐБ про "братовбивство" бандерівцями, мельниківці досягли того, що не тільки примітиви із сполоканим мозгом, але навіть дехто з церковних достойників повірив у це і став повторювати це, допускаючись грубого порушення заповіді Божої "Не свідчи ложно на ближнього твого!" Значить, найвищий час подати всій українській громаді слово правди. Бо тільки так може прийти оздоровлення організованого життя української спільноти у вільному світі.

5. Український щоденник "Свобода" у своїх статтях на цю тему багато разів ставила твердження, що між українцями були такі, що співпрацювали з гітлерівськими окупантами України, з ґестапом і повчає, що цього заперечувати не слід, бо й не можна. Таким загальниковим твердженням "Свобода" кинула підозріння співпраці на весь український нарід. Тому, в обороні чести українського народу ми вважаємо конечним уточнити, хто саме коляборував: Не український нарід, а горстка членів організації Мельника, що становила не більше як 0.1% українського населення. До того ж, я рішуче стою на становищі, що поскільки ті, хто став на службу ґестапо й СД, щоб видавати їм бандерівців, підписували заяву, що вони є "фольксдойч", тобто німецького походження, то цим перекреслювали свою приналежність до українського народу. Скривання ними перед українцями тієї їхньої заяви ніяк не міняє справи.

6. Виявлення всієї правди, світла й тіней недавнього минулого, особливо важливе для історії. В кожному русі, у всіх часах і в усіх народів, були світла і тіні. Кожний християнин знає, що був Юда, знає про його гидку роботу і ним гидує, а схиляє голову і йде за одинадцятьма апостолами, що стали святі. Так і кожний українець молодого покоління і майбутніх поколінь мусить знати, що і в нас були Юди, і знати, хто вони, щоб гидитись їх, а гордитись і йти слідами таких, як Коновалець, Бандера, Шухевич, Климів, Грицай, Старух і сотні інших та десятки тисяч тих, що під їхнім проводом добровільно віддали своє юне життя як члени ОУН і УПА в героїчному бою за Українську Самостійну Соборну Державу.

На їхньому прикладі мусить виростати нове українське покоління, що докінчить успішно їхній революційний змаг.

Опублікування мого першого тому цієї праці з відвертим

виявленням правди про поставу українських політичних організацій в Україні в період гітлерівсько-німецької окупації України і їхню дію викликало скажену лють у мельниківських "вождів", вожденят та політруків. Ще більшу лють викличе другий том. Але, на протязі двох років, що пройшли від появи першого тому, ні один із них не здобувся на серйозну, ділову дискусію з поданням, де і в чому я помиляюся, спираючи свої застереження на фактах і документах. Єдина їх відповідь це "вияснення" їхнім членам і симпатикам, що ця моя праця це „пашквіль" і то "проти ОУН". Що таке "пашквіль", вони, видно, самі добре не розуміють, але знають, що це слово має посмак знеславлювання, спертого на свідомій неправді. Тільки ж, вже саме їхнє "вияснення", що це "проти ОУН" є кожному очевидною неправдою: адже це праця в о б о р о н і О У Н! А це свідчить, що дійсним пашквілем є, власне, вже само отаке "вияснення" мельниківських політруків.

Ми подали у нашій праці п р а в д у , сперту на фактах, документах, з поданням джерел, та на свідченнях учасників тих подій. Сам автор — член ОУН від 1932 р., а в 1930-32 член юнацтва ОУН, кол. повітовий провідник ОУН Стрийщини, член Крайової Екзекутиви ОУН в 1939 р. і член Проводу ОУН на еміграції, очоленого Степаном Бандерою, — брав активну участь в боротьбі ОУН і вже з власного досвіду досить основно обізнаний з історією, діями й проблемами ОУН.

Хай критично думаючий читач сам провірить подані нами факти й поставлені нами твердження і так знайде об'єктивну правду.

ПОЛІТИЧНІ АНЕКДОТИ.

Політичні анекдоти та карикатури характеризують даний політичний епізод нераз краще, аніж довжелезна аналітична стаття. Тому на закінчення нашого огляду українського політичного життя на еміграції подаємо кілька сатиричних дотепів.

*

На "Союзівці" зустрілися др.Падох, голова НТШ в Америці, та інж.Степан Куропась, зоологічний ненависник бандерівців. Куропась питає:

-Пане Докторе! Чому ви ще не викинули др.Петра Мірчука з НТШ? Та ви ж знаєте, що він написав нашому достойному голові УНС, др. Флисові, і найстаршому українському журналістові, Іванові Кедринові: "Ех, якби то сталося, щоб ви не вертались, щоб там і здихали, де ви поросли, не гріло би сонце смердячого гною!" Ну, то чи може бути такий некультурний бандерівець членом НТШ?

-Пане інженере, - відповідає Падох. - Вибачте, але то не Мірчук таке написав. То написав Тарас Шевченко...

-Що?! - вигукнув Куропась. - Шевченко? То він такий самий некультурний бандерівець, як Мірчук. Викиньте і його з НТШ!

*

-Пане Книш! - каже один церковний достойник до Зиновія Книша. - Я читав Ваші книжки і виходить з них, що ви найбільший український революціонер, найідейніший патріот, найправдивіший націоналіст, найрозумніший політик. Скажіть щиро: Чи ви дійсно не маєте ніодної злої прикмети?

-Ну, - відповів Книш, - Вам, владико, признаюся, що одну погану прикмету маю.

-А яку саме?

-Та, бачите, що я коли скажу, то все збрешу. За єдиним виїмком того, що вам оце сказав.

*

Редактор мельниківського збірника "ОУН 1929-1954", перед здачею праці до друку в 1955 р., звернувся до др.Зенона Городиського:

-Пане докторе! Ви говорите, що зорганізована ПУН-ом осінню 1941 р. у Києві "Українська Національна Рада" ухвали-

ла була революційну "Плятформу" і що ви її маєте. Її конечно б дати до цього нашого збірника, а я досі нігде не міг її знайти. То давайте її мені вже, бо збірник іде до друку!.

-На жаль, я не можу вам її тепер дати, бо ми з паном інженером Бойдуником ще лиш почали її укладати. Я проголошу її колись пізніше, як буде готова.

*

У "діпівському" таборі в Німеччині в 1947 р. до американської поліції прибіг на смерть переляканий студент Петро Стерчо:

-Ґвалт! Рятуйте, інтервеніюйте! Бандерівці ось замордували двох мельниківців! Порізали, викололи очі!...

-Де? Коли? Хто ті замордовані?

-Та один з них то я, а другий, Микола Плавюк, зараз сюди прибігне!

*

Питається молодий мельниківець "вождя" Плавюка:

-Ви кажете, що полк.А.Мельник мав у Галичині за польської окупації в ОУН дуже важливі зверхні завдання. А чому про це ніхто ніколи ніде не згадував, ні на судових процесах ні в історичних працях?

-Бо, бачите, полк.Мельник був неперевершений конспіратор і тому про його керівну позицію в ОУН не лиш польська поліція й усі члени ОУН нічогісько не знали, але навіть сам полк.Коновалець про те ніколи не довідався.

*

Зиновій Книш, організуючи літом 1940 р. акцію рятувати Андрія Мельника як вождя ПУН-у, звернувся до Я.Шумелди, помічника Ярослава Барановського:

-Як там ситуація з членством ОУН? Яка, менш-більш, пропорція?

-Очевидно, в нашу користь. Одна третина за Бандерою, а дві третини залишається вірною вождеві Мельникові! /Так дослівно написав він у збірнику "ОУН 1929-1954," стр.250. Тоді було на під-німецьких теренах кругло десять тисяч членів ОУН/.

-То дай мені десять членів, щоб я перевів захоплення головної домівки від бандерівців.

-На жаль,цього зробити не можу,бо аж стільки членів

ОУН, прихильників Мельника, ми ще не маємо. Організуйте боївку зі своїх старих знайомих, нечленів ОУН.

*

Дискутує у "національній барі" двох "селепків":

-То ти кажеш, що бандерівців так багато, а мельниківців жменька? То чому ж, тоді, мельниківців так міцно всюди чути?

-Та дуже просто. Ти пам'ятаєш запорток, тото яйце, що на нім квочка довго сиділа, а з нього ніц не вилізло? Пам'ятаєш, як страшенно той запорток смердів, як його розбито? Ну, от. Поклади ти на стіл сто гарних писанок, а на другий кінець один лише розбитий запорток: Що буде міцніше чути? Сто здорових писанок, чи один розбитий запорток?!

*

У суботнім дитячім садочку учителька заохочує, щоб котресь з дітей оповіло якусь історійку. Зголошується маленька Маруся й оповідає:

-Прошу пані. У нас є гарна киця. Вона вродила шестеро котят. Мій тато каже, що вони всі мунівці і мельниківці.

-Дуже гарно, - похвалила вчителька. - Дуже гарно.

За тиждень на заклик учительки зголошується та сама Маруся й оповідає:

-Прошу пані! У нас є гарна киця. Вона вродила шестеро котят. Мій тато каже, що вони всі мунівці[1] і мельниківці.

-Гарно, дуже гарно, Марусю, - похвалила учителька.

За тиждень знову зголошується та ж Маруся. Учителька скривилася, але,що нікотра інша дитина не зголошувалася, дала їй знову оповідати.

-Прошу пані, - оповідає Маруся. - У нас є гарна киця. Вона вродила шестеро котят. Мій тато каже, що вони всі сумівці і бандерівці.

-Чекай, - дуже здивувалась учителька. - Ти вже два рази

---

1) МУН - мельниківська молодеча організація. До війни повна назва тієї організації була "Молоді Українські Націоналісти" По війні, коли організацію опанували мельниківці, вони під давні ініціяли "МУН" підклали нову назву: "Молодь Української Народности."

оповідала це і тоді казала, що вони всі мунівці і мельниківці, а тепер, що всі сумівці і бандерівці?

-Так, прошу пані. Бо то правда. Вони всі були десять днів зовсім сліпі. А по десять днях вони всі прозріли і тепер усі бачать вже усе добре!

*

В ході пристрасної полеміки між мельниківцями і бандерівцями у зв'язку з плюгавленням бандерівців мельниківською пресою, що грозила розбиттям СКВУ, підійшов представник мельниківців до своїх противників з мировою пропозицією:

— Організація полк. Андрія Мельника була все за згодою в громаді і бореться тепер за замирення, за мир в українській громаді. Ось вам наша мирова пропозиція: Ми перестанемо в нашій пресі і в наших публікаціях оклевечувати й плюгавити бандерівців, якщо др. Петро Мірчук перестане виявляти правду про мельниківців і про роботу мельниківців в Україні в воєнний час.

*

Жаліється старий пластун-мельниківець свому приятелів:

-Та чи ти знаєш, що вже і наш Пласт опанували бандерівці? Я зайшов колись-тут до нашого колеґи, Миколи, а в нього внук пластун. Я йому кажу, що я теж пластун ще з-перед війни. А він підірвався на струнко і каже: "Скоб!". "Гарно,- кажу йому. - А чи ти знаєш, що значить - "Скоб!"?-"Знаю, - каже він. - То скорочення. Перші літери нашого клича!"-"А як звучить повний клич" - А він мені каже:"О, то всі пластуни знають! це є "Слава Командирам Організації Бандерівців!" - Мене аж заморозило. - "Та що ти говориш?! Та "Скоб!" значить: "Сильно, Красно, Обережно, Бистро!" - а він мені на те: "То, прошу пана, так було пятдесят літ тому, як ще не було бандерівської УПА, що так славно билася проти німців і проти москалів за волю України. Ми всі знаємо про неї. Тому тепер наш клич "СКОБ!" означає - Слава Командирам Організації Бандерівців!

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Кличі ОУН 2
2. Роман Шухевич 5
3. Катруся Зарицька 11
4. Мґр. Дмитро Яців 17
5. Інж. Сергій Шерстюк 23
6. Галина Столяр 27
7. Гриць Яворів 37
8. Таке звільнення принесли німці 53
9. Ґен. Роман Шухевич 59
10. Др. Юрій Липа 63
11. Відділ УПА 67
12. І дівчата взяли зброю до рук 67
13. Ми стали волі на сторожі 70
14. Мґр. Микола Дужий 73
15. Підпільна преса ОУН-УПА-УГВР 78
16. Микола Гошовський 85
17. Кость Цмоць-"Модест" 89
18. Др. Харитя Кононенко 99
20. Ярослав Старух 107
21. Євген Пришляк 113
22. Степан Стебельський-"Хрін" 117
23. Володимир Щигельський-"Бурлака" 123
24. "Якщо завтра війна" 133
25. Йосип Позичанюк 139
26. Василь Андрусяк-"Різун" 147
27. Мґр. Зиновій Тершаковець 153
28. Юліян Гуляк-"Шрам" 169
29. Микола Твердохліб-"Грім" 173
30. Відділ Української Народної Армії 181
31. Підвідділ УПА 181
32. Галина Дидик 191
33. Інж. Михайло Сорока 195
34. Ніль Хасевич 199
35. Омелян Польовий 201
36. Василь Бандера (Знимка з архіву Авшвіц) 209
37. Юрій Шухевич 233
38. Одарка Гусяк 247

ЗМІСТ

1. Визов ОУН німецьким загарбникам 3
2. Німецький розгром Похідних Груп 3
3. Ганебна роля мельниківців 8
4. Трагедія мельниківських просвітянців 35
5. Народження і дії УПА 49
6. За спільний фронт поневолених народів 69
7. Українська Головна Визвольна Рада, УГВР 73
8. Хто творив УПА? 90
9. Дві організації — два полюси 106
10. В обороні українського Закерзоння 115
11. Проти всякої співпраці з гітлерівською Німеччиною ..125
12. Давид проти Ґоліята 131
13. Мельниківський чиряк 142
14. Невдала спроба політичної консолідації 150
15. Діявольська гра КҐБ: народження "двійки" 155
16. Конфлікт між ЗП УГВР і ЗЧ ОУН 170
17. Смерть Степана Бандери 171
18. На двох фронтах 175
19. Андрій Мельник: Трагічна постать укр. підпілля 179
20. Українські політичні в'язні: третій фронт 187
21. Інші про бандерівців 193
22. В джунґлях еміграційного політиканства 203
23. "Братовбивства" 207
24. Хто такий Ріко Ярий 227
25. Побрехенька про другу УПА 235
26. Мельниківський учений і його клієнтеля 249
27. "Мельниківські інтелігенти" і "бандерівські "селепки" ..254
28. Післяслово 271
29. Політичні анекдоти 275
30. Спис ілюстрацій 279